Vidæ

1537

6595
A

N xxiii K

A-404

63569

M. HIERONYMI VIDAE CREMONENſis Poëtæ, & Albæ Epiſcopi, Opera, quæ quidem extant, omnia.

SOCIÉTÉ D'ENCOURAGEMENT
★ BIBLIOTHÈQUE ★
POUR L'INDUSTRIE NATIONALE

N E M P E,

CHRISTIADOS, hoc eſt, de Chriſti uita, geſtis, ac morte, Libri VI
DE POETICA, Lib. III
DE BOMBYCVM cura ac uſu, Lib. II
DE SCACCHORVM ludo, Lib. I

I T E M,

Ex libris Joannis Baptistæ Baronij Presby. S.D.

Eiuſdem HYMNI, ODAE, BVCOLICA, unà cum alijs.

Acceſſerunt in hæc ſingula ſinguli Rerum ac uerborum memorabilium INDICES, *ſumma diligentia & fide collecti, ac in ſtudioſorum quoq; gratiam ſuperioribus additi.*

BIBLIOTHÈQUE LASTEYR

BASILEAE,
M. D. XXXVII.

CONTE CARLI RUBBI

CLARISSIMO

IVRISCONSVLTO D. LVCAE PALIVRO, Reuerendiſſimi D. PHILIPPI Epiſcopi Baſilienſis CANCELLARIO, amico obſeruandiſſimo ſuo IOANNES OPORINVS S.

CVM nuper allatum ex Gallia M. Hieronymi Vidæ Cremonenſis Poëtæ, & Albæ Epiſcopi, de tota CHRISTI uita, paſſione, ac morte, unà cum alijs Carmen, mihi quoq; ab amicis ut legerem forte traditũ eſſet: feci illico à reliquis negotijs, quibus alioqui immenſis modo nõ obruor, tantum ocij mihi, quantum ad percurrendum uel obiter illud ſufficere poſſe exiſtimabam. Verum ubi admiranda illius eruditione, ac rara quadã felicitate correptus, legere id paulo diligentius penſiculatiusq; cœpiſſem, nõ potui cõtinere me, quin rerum eodem deſcriptarum ueluti capita ipſe mihi, meoq; id more, paſſim

adijcerem: quibus & memoriam lectio=
nis illius quibuſdam ceu tibicinibus ful=
cirē, & ſingula preſſius aliquando (quid
ni enim terq; quaterq;, quod pulchrum
eſt?) uberius ocium nacto inſpicienda, fi
dis quaſi cuſtodibus cōmitterem. Neq;
uero quicquam tum cogitabam minus,
quàm illa ita temere in meū tantummo=
do uſum adiecta, unà cum ipſo Carmi=
ne in publicum iam denuo edere: cum
ecce ijdem illi, qui eius mihi legendi co=
piam fecerant, amici adſunt, atq; ipſis ſal
tem ut eam uiciſſim reddere gratiam ue
lim, qui ita annotatiunculis illis, uel in In
dicis formā redactis excudi patiar, ſum=
mis à me precibus contendunt. Perſua=
ſus igitur tandem, illorū flagitationi ac=
quieſcere ſtatui: & quia de Exemplariū
paucitate pleroſq; conqueri animaduer
terem, & quod apud non parum mul=
tos gratiam me aliquem initurum illi af=
firmare non dubitarent. quam equidem
tantum abeſt, ut conciliare mihi cupere
diſſimulem, ut etiā de qualicūq; interim
exiſti=

existimatione mea in periculum uenire haud ægre laturus ſim: potiſſimum uero, cum eadem quoq; occaſione datam mihi anſam, quã tantopere hactenus de ſiderabam, declarãdi erga te animi mei, intelligam. Ac tametſi, quod Carmen ipſum attinet, adeò non erat opus uel mea, uel cuiuſquam alîus, qua ſtudioſis cõmendaretur præfatione, ut ipſum potius Commendatoris quoq; exiſtimationi adferre plurimũ poſſe uideat: in hoc tamen mihi ut permitterem aliquid, nõnihil adduxit, quod uel meã hic ſtudioſis operam qualemcunq; commendare poſſum, qua uerſus quoq; nõnullos antea deprauatos, ſuis iam numeris (niſi fallor) probè reſtitutos legere in Autoris huius etiam reliquis de Poëtica, Bombyce, & Scacchorũ ludo, carminibus licet. Eam igitur inſcribere Humanitati tuæ, Clariſſime uir, ideo uolui, ut uel hac qualicunq; occaſione non neglecta, palàm etiam quantũ tuę hactenus amicitiæ debeam teſtarer: qui nullam adeo me Re-

uerendiſſimo Principi tuo ſimul ac meo (apud quẽ magno tuo merito plurimũ uales) cõmendandi facultatem prætermittis, planeq; efficis, ut exercẽdæ in me beneficentiæ ſuæ Celſitudo illius, pręter omnem meorum quoq; officiorum uiciſſitudinem, nullum ferè finem faciat. Age igitur hanc meam de alieno, quod dicitur, liberalitatem, qua noſtra omnia ſoles humanitate accipito: atque de una eademq; fidelia non duos me tantum, quod eſt in prouerbio, ſed plures etiam parietes dealbare ęqui boniq; facito. Ac de ipſo quidẽ Carmine eiuſcemodi quic quam precari, minime neceſſe habeo. ſiquidẽ per ſe tale eſt, quale multis antea ſeculis nõ eſt à quoquam facile editum: adeò diuinã illam Maronis uim ſpirat, planeq; ad uiuũ exprimit. id quod ipſe mecum fatebere, ſi per ocium ac diligenter iſtuc legere non pigeat. quod ut facias, etiam atq; etiam te hortor. Vale.

RERVM AC VERBORVM IN CHRISTIADOS LIBRIS MEMORABILIVM INDEX.

A

ABaris 59
Abilla eod.
Abrahę proge
Abrahami filiũ (nies 83
immolaturi deſcri-
Abras 29 (ptio 30
Acharon 53
Adami pomum Chriſti
morte luendum 5
Adami tranſgreſſio le-
gis à Deo datæ, ac è
paradiſo depulſio 28
Adami redemptio 208
Addua 232
Adulæa urbs 53
adulterę abſolutio 32.33
ἀδυνάτου formula 88.117.
130.147 (ptio 112
Aegypti urbiũ deſcri-
Aegyptiorũ Iſraëlitas p̱
mare inſequentium
ſubmerſio 64
agni ſymbolũ, cuius ſan
guine limina Iſraëli-
tæ conſperſerunt 190
Affra 56. Ais 55
Alphæus 129. Ama 57
Amaon 217. Amoſa 60
Andreas 129
angeli ad q̃rentes in ſe-
pulchro Chriſtũ ora
angeli ſpiritus, (tio 211
q̊modo hominib. ſe
cõſpicuos reddãt 180
angelorũ ad apoſtolos
Chriſtũ aſcendẽtẽ ſu
ſpicientes oratio 226
angelorũ creatio 26.121
eorũdẽq; Deo ſeſe ę-
quãtiũ è cœlo depul
ſio 122.182.183
angelorũ ob uni⁹ pecca
toris cõuerſionẽ gau
dium 145
animaliũ creatio 27. (85
Anna Marię mat. uates

Annæ pontificis ad Pilatum oratio 163.164
Anthedon 54.111
Antichriſtus ex Dani gente oriundus 56
Aphega 57
Apoſtoli duodecim electi 128
apoſtoli lux mundi 140
apoſtoli ſpiritu ſancto afflati 234
apoſtoli unà cum Chriſto iudicaturi 223
apoſtolorũ accepto ſpiritu ſancto fiducia prædicandi Chriſtũ 234.235
apoſtolorum Chriſto aſcendente hymnus 226.227.&c.
apoſtolis Chriſtus à reſurrectione apparet 215
apoſtolis etiam miraculorum edendorũ poteſtas tradita 139
Apoſtrophe ad angelos, ut Chriſto à cruce depoſito flores ſubſternant 201
apoſtrophe ad Deũ de filio Chriſto, pro noſtris flagitijs mactando 167.168
apoſtrophe ad Deũ in Iudæos aduerſus Chriſtũ ſæuientes 73
apoſtrophe ad Hieroſolymam & Iudæos Chriſtum crucifigentes 187
apoſtrophe ad ſpiritum ſanctũ, de exponenda Chriſti reſurrectione 202
apum comparatio 214
apum tẽpeſtate ſeſe continentium deſcriptio 41
aquæ in uinum conuerſio 117.118.132
aquilæ comparatus D. Ioannes 119
Arctipus 57
Argobia 58
Arimne 59
Arnos 59
arrogãtia omnis Chri-

ſto

ſto inuiſa 147.248
Aſane 55
Aſcalo 53
Aſeris tribus 56
Aſeros 59
Aſphaltis lacus 54
Aſſeda 57
aſtrorum motus ubi primum cognitus 111
Ateſis 166
Atharis 55
Auguſti totius orbis cẽſus 100
auis 60
auium creatio 27
auſtri madidi 12
Aziba 57
Azotus 53
azymorũ ſolennitas 51

B

Babylonis gigantes, eorũq́ extructa in cœlum uſq; turris 185
Bactra 231
Balme 59
Barptolomæi electio 129
Baſanis 58
Bathaltis 59
Beniamidæ, eorundẽq; urbes 59
Beniamidum tribus 52
Berothis 60
Berſa 58
Beſſais eod.
Beſſura 54
Betagum 57
Bethane 59
Bethanen ingreſſus Chriſtus Lazarũ ſuſcitat 7.8.13.14
Bethle 54.100
ubi Chriſtus naſcitur 101.108
Bethole 58
Biſthonia 231
bombardæ glandẽ emittentis deſcriptio 48
Boreæ uiolentia 23
Boſoris 59
Britanni 231
boreas nubiuagus 12

C

Cades 59
Caiphas 45
eius oratio 49.50
Caiphas ueſtem diſcerpit

pit 75
Caiphæ de Chriſto iam capto oratio 74
ad ipſum Chriſtũ 75
Caluariȩ deſcriptio 178
Cana Galilææ ubi aquã in uinum conuertit Chriſtus 57.117.129
Caperna 57
Cariathe 59
Carmelus 56
Caſpia ſaxa 52
Cathetia 57
Cauri 26
Cedar 57
cedrorum torrens ac mons 35
cenſus an ſoluẽdus Cæſari 34
centauri 8
Chalybes 233
chaos 26
Charitas Amoris parẽs 184
Dei ſatelles eod.
Chimæræ 8
Christus à Ioanne baptizatur 127 (143
à ſathana tentať 142.
flagello mercantes è templo pellit 23
diſcipulorũ pedes lauat 66
ad oliuarum montẽ cum diſcipulis concedit 68
à Iudæis capiť 71.73
ad Caipham rapitur 74
ad Pilatum abripitur 77.78
flagellari à Pilato iuſſus 169
medius inter latrones ſuſpenſus 187
pro Iudæis, qui ſe crucifixerant, orat 194
de cruce Ioanni matrem ſuam committit 192
à reſurrectione Magdalenæ apparet 212
item Apoſtolis 215
itẽ Thomȩ Didymo, cuius incredulitatem redarguit 220
item Petro piſcanti apparet 221

Chriſtus à ſceleratorũ cõuerſatione cur nõ abſtinuerit 145.165
item à mulierculatũ colloquio 146
Chriſtus Bethaniam ingreſſus, Lazarũ mortuũ ſuſcitat 7.8.13.14
Chriſtus cur cõuiuia ſæpe adierit 141.142
curq́ue inſidijs ſeſe aliquando ſubduxerit eod. & 164
Chriſtus cur ſe capi à Iudæis paſſus 149
Chriſtus diſcipulis mortis ſuę tempus adeſſe prædicit 4.5
Chriſtus Hierichuntem ingreſſus, à Zacchæo excipitur 6.7
Chriſtus Hieroſolymã cur aſello inſidens intrarit 18.19
Chriſtus miracula ſua cur edi interdũ uetuerit 148
Chriſtus mortalitatis calamitatib. quatenus obnoxius 69
Chriſtus morte ſua cœlũ nobis recluſit 155
Chriſt⁹ Petrũ ſe à morte dehortãtẽ increpat 6
Chriſtus rerũ principiũ ac finis, etc. item lux, uia, ueritas, et uita 159
Chriſt⁹ rex bis genit⁹ 3
Chriſtus rex fieri quare noluerit 148
Chriſti ad diſcipulos cõcio 6
Chriſti clementia 144
nomen 104
genus non mortale, ſed diuinum 84
mira cõceptio 94.96
natiuitas in Bethle 101.102. &c.
circunciſio 104
infantia 114.115
Chriſti duodecim annos nati factũ 115.116
item XIII. annos nati miraculũ, aquæ in uinũ mutatę 117.118
Chriſti è cymba ad populum concio 152.153

Chriſti

Chriſti de phariſæis q̃-
rela 33.34.35
ad patrem oratio 35
pro ſuis diſcipulis 36
Chriſti Hieroſolymam
profectio 4
Chriſti in nube cũ Mo-
ſe & Helia congreſ-
ſus 39
Chriſti cœnam cum di-
ſcipulis ultimam in-
ſtituentis, ad eoſdem
oratio 61
eiuſdem cœnæ deſcri
ptio 65.66
poſt cœnam ad diſci-
pulos oratio 66.67
ad Iudæos ipſum cõ-
prehenſuros 70
ad patrem in monte
oliuarum 69
ad Petrum in Mal-
cho ſæuientem 72
ad Caipham 75
ad Pilatum 78
Chriſti apud Pilatũ ac-
cuſatio 163.164.165
coronatio & illuſio
174
Chriſti, mulieres ne ſe
flerent dehortantis
oratio 176
Chriſti ſuam ipſius cru
cem geſtantis deſcri-
ptio 176.177
item eiuſdem crucifi
xi, & ad patrem uer-
ba 178.179.186.187
ad matrem oratio
191.192
ad latronem ſimul
crucifixum 195
Chriſti in cruce expira-
tio 198
eiuſdẽ in cruce pen-
dentis oſſa non fra-
cta 200
eiuſdem de cruce de-
poſitio 201
ſepultura 202
ad inferos deſcenſus
203.206
Chriſti ſepulchrum mi
litibus obſeſſum 211
eiusq́ deſcriptio 212
Chriſti reſurrectio 209
ad diſcipulos Ema-
untem proficiſcẽtes
oratio

oratio 218.219
cœlos cõſcenſuri ad apoſtolos oratio 222
ad cœlos aſcenſio 225
ad patrem de mittendo ſpiritu ſancto oratio 230
de Chriſti geſtis carmine deſcribendis oraculum 232
Chriſti miracula & benefacta à Nicodemo recenſetur 47
Chriſti miraculorũ expoſitio 130. 131. &c
Chriſti miracula & benefacta à Pilato exponuntur 166
Chriſti mortis quãtum meritum 231.232
Chriſti paſſionis inſignia 225.226
Chriſti præcepta diſcipulis data 151
aliaq́ promiſſa 154. 155
Chriſti ſecundus aduentus 157
Chriſti toga inſutilis à matre contexta 19
pro qua ſortem ſub cruce mittunt 196
Chriſti typus, leo de tribu Iudæ 205
Chriſti crucifigẽdi ſymbolum, agni ſanguine cõſperſa ab Iſraëlitis limina 190
Chriſti reſurrectionis typus Phœnix auis 210 item Ionas propheta 212
Chriſto deeſt, quò caput reclinet 175
Chriſto diſcipuli XII. ſelecti 4
Chriſto quanta fuerit puerorum cura 147
Chriſtum magna ſemper hominum turba ſecuta 4
Chriſtum uino felle infecto potant Iudæi 196
Chriſtum è ſepulchro ſublatum mentiuntur Iudæi 213
de Chriſto patris teſtimonium

monium 40
Chriſtianiſmi per apoſtolos propagãdi oraculum 38
Chriſtianorũ nomẽ 236
circũciſionis lex data 123
Clementia Dei ſatelles 183
Cleophæ uxor, Mariæ ad crucem accurrentis comes 190
Cleophæ de Chriſti reſurrectiõe oratio 217
cœleſtium exercituũ ad ſuccurrendum Chriſto apparatus 179. 180.181
cœli motus ubi primũ cognitus 111
cœli templum, quo ſuperi res humanas inſpecturi conueniunt
cœlorũ creatio 26 (177
colũbarũ ſacrificiũ 105
columbarũ tempeſtate imminente domũ ſe ſe recipientiũ comparatio 180
columna ignea Iſraëlitarũ p deſerta dux 168
Cori uenti 134
Cremona 232
crucis deſcriptio 191
crucis ſupplicium quale apud ueteres 175
crucis preciũ, & cultus eod.
cultus Deo gratus quis 156

D

Daemoniaci ſurdi ac muti reſtitutio 136. 137.138
Damaſcus 54
ubi primus homo è limo creatus eod.
dæmones quondã æthere deiecti 9
dęmonum infernorum ad Chriſti aduẽtum trepidantium deſcriptio 206.207
dæmonum uarię & mõſtroſæ formæ 8.9
Dani gens 56
Dauidis genus 84
Dei ante mundum creatum habitus 120

Dei

Dei filius, VERBVM 120
Dei in Iudęos beneficia 187
Dei patris ad Chriſtũ de mittendo Apoſtolis ſpiritu ſancto oratio 230.231
Dei patris ad cœleſtes exercitus oratio 184
Dei ſatellites uirtutes quæ 183.184
Deum unum tantũ, nõ tres eſſe 120.121
Deo omnia poſſibilia 93
diabolus Chriſtum tentare auſus 142.143
diaboli legionũ ad maturandũ Chriſto exitium inſidiæ 41.42.43. item 8.9
diluuij deſcriptio 30
diſcipuli Chriſti, piſcatores 128.129
Diſcipuli Chriſto duodecim ſelecti 4
diſcipuli relictis omnib. Chriſtũ ſecuti 150
diſcipulorum Chriſto capto fuga 74
diſcipulorum ſubinde Chriſto accurrentiũ turba 151.152
diſcipulorum unũ tantum mortis ſuppliciũ non ſubiturum 150
diſcipulis acerba funera p̄dicit Chriſtus 5.150
Dora 58
Dotha 57

E

Edre 59
Eleale eod.
Eliſabe. uide Heliſabe
Eluſa 111
Emaus 54
eoq́ iter facientib. diſcipulis Chriſtus ap- (paret 217
Engada 53
Eridanus 232
Erme 54
Eſebos 59
Euę & Adami lapſus, ac pœna 28.29
Euãgelij Ioãnis, In principio erat Verbũ, &c. elegãs expoſitio 120.121.&c.

Euan-

Euangelij prædicatio à miſſo apoſtolis ſpiritu ſancto 235.236

F

Fici arboris execratio 134
Fides, dei ſatelles 184
fidei in Chriſtũ uis 140
fluctuum ſedatio 135
Frigus Timoris comes, Erebi ſatelles 171

G

Gabaothæ 59
Gabeon 60
Gabrielis & Mariæ de Chriſti natiuitate colloquium 92.93
Gabrielis Ioſephum de non deſerenda Maria monentis deſcriptio 95
Gades 58
Galadina eod.
Galatica oppida 58
Galgala 54
Galilæa 57
Ganges 231
Gangetis gaza 15
Garamantes 234
Garganum 182
Gaulis 59
Gaza 53
Gedeonis uellus, Mariæ typus 97
genij, quibus noſtri cuſtodia in terris data 179
Genneſara 58
Gola 59
Gorgones 8

H

Harpyæ 8
Helephos 60
Helias & Moſes cum Chriſto conſpecti 39
Heliæ currus ignitus 56
Heliſabe anus impregnata 93.97.125
Heliſabes ad Mariam ſe inuiſentem oratio 98
Hemen 60
Hennada 56
Hermonius 55
Hermopolis 112
Hermus 59
Herodes iunior Galilææ rex 166

ad

ad quẽ à Pilato miſ-
ſus Chriſtus 167
Herodis de Chriſto na
to inquiſitio 108.109
ad Magos oratio 109
Herodis in pueros ſæ-
uientis immanitas
110.113.
eiuſdem interitus 113
Hierichus 60
Hierichũtem Chriſtus
intrat 6
Hieroſolymæ à dæmo-
num legionibus oc-
cupatæ deſcriptio 41
Hieroſolymæ condito-
res 17.18
Hieroſolymã frequen-
tandi inſtitutum 18
Hieroſolymis interitus
ob Chriſtum crucifi
xum prædicitur 186
Hippa 53
HOC EST CORPVS
MEVM 65
homo è limo primũ Da
maſci creatus 54
hominis creatio è limo
28
hominis creatio & la-
pſus 122.123
Horma 57
Hydræ 8

I

Iabis 58
Iacobus Alphæi 129
Iacobus Iſacides 83
Iacobi in apoſtolatum
electio 129
Iairi filia mortua uitę re
ſtituta 132
Iamnia 53
Iarephile 59
Idume, Idumes centum
oppida 55
Idumea 111
Iebla 8
Iebuſæi 18
Iedaba 57
Ieptaphile 57
IESV nomen 92.104
Ietrus paralyticus reſti-
tuitur 21.22
igne illæſi tres pueri 95
Ignauia Timoris ac Fri
goris comes 171
infantum quanta fuerit
cura Chriſto 147

inferorum & patrum in iiſdem detentorũ deſcriptio 29
inferorum, & damnatorum apud inferos deſcriptio 203
inferorum portæ deſcriptio 206
Ioachides Mariæ pater 86
Ioannes Chriſti præcurſor 125
eiuſdem de Chriſto teſtimonium 126.128.
Ioannis baptiſmus 127
eiuſdem cædes 142
D. Ioannes aquilæ comparatus 119
Ioannes capto Chriſto fugiens, Ioſepho ſeniori occurrit 80
unà ad Pilatum pro Chriſto precaturi abeunt 80.81
D. Ioannes Chriſti diuinã originẽ, ac reliq̃ eius miracula Pilato exponit 119.120. &c.
Ioannes & Petrus Chriſti in hortum abeuntis comites 35
Ioannes Mariæ ad crucem accurrentis comes 190
Ioannis in Chriſti gremio inter cœnãdum recubitus 158
Ioanni Chriſtus de cruce matrem ſuam cõmittit 192
Iſachari poſteri 55
Iſacus 83
Iſaci à patre Abrahamo immolandi deſcriptio 50
Iſacidæ 51
Iſmara 231
Iſraëlitarum duodecim tribus 51
Iſraëlitarum exilium, & ex Aegypto reditus 64
Ionas Chriſti reſurrectionis typus 212
Iope 54
Ioras Galilæus 44
Iordanis ortus 57
Iordanis ubi ſubſtiterit

rit 59
Ioſeph à fratribus uenditus in Aegyptū 30
Ioſeph Mariæ maritus 79
Ioanni fugienti occurrit 80
Ioſeph & Ioannes unà ad Pilatū ꝓ Chriſto precaturi abeūt 80.81
Ioſeph cur maritus Mariæ adhibitus 84
Ioſephi ad Mariam ſpōſam oratio 88
item ad Pilatum 81.82.83.&c.
Ioſephi de Herodis ſęuitia admoniti, in Aegyptum fuga 110
Ioſephi genus regiū 83
Ioſephi Arimathæi ad Pilatum oratio 198
in ſepeliendo Chriſto pietas 199.201.202
Iudaicæ gentis duodecim tribus 51.84
Iudaicæ gentis ob Chriſti mortē deſolatio 52
Iudaicarum urbium catalogus 53.54.&c.
Iudas 18
Iudas diſſimulator cœnæ Chriſti intereſt 65
declaratur 68
Iudas pœnitētia duct⁹, pecuniā ſacerdotib. reddit 160
mox ſeipſum ſuſpendit 161.162
Iudæ, de prodēdo Chriſto cum ſacerdotibus conſultatio 50.51
Iudæ oſculum 71
proditio 70.71
Iudæ proditoris electio (129
Iudæ Iſcarij ſathanæ cōſilio acquieſcētis deſcriptio 43.44
Iudæ tribus 52.53.84
ad Iudam de proditione iam deliberantem apoſtrophe 45
de Iuda ꝓditore diuinū conſilium 37
Iudęa à Iuda 84
Iudęi ad Chriſti uocem, quē capturi uenerāt, ſternuntur 149

Iudæorum in crucifixũ Chriſtũ cõuitia 194
Iudæorum pro acceptis à Deo beneficijs ingratitudo 187
iudicij nouiſſimi deſcriptio 157.158

L

LAbana 57
Latronũ in medio crucifixus Chriſtus 187
utriuſq; ad Chriſtũ oratio 195
Laudate Dominum omnes gentes 226.
Lazarus Bethanes rex mortuus 7. à Chr̃oſu ſcitat̃ 13.14.47.59.130
Lazari à mortuis reſuſcitati narratio 14
Legem nõ tollere Chriſtũ, ſed implere 149
Leonis de tribu Iudæ typus 205
Leuigenæ, ſiue tribus Leui 58
Longinus Chriſti latus lancea aperit 200
Lothi uxor in ſalis ſtatuam 54
Libanus 57
Libyes 234
linguarum diuerſarum miraculũ in Apoſtolis 234
Lucifer Erebi rex centumgeminus 9
lunæ creatio, & officiũ 27
lunaris motus ratio ubi primum inuenta 111
Luza 59
Lydé 53

M

MAgdalena ad crucẽ accurrẽti Mariæ comes 190
Magdalenæ appellatio à Magdalo urbe 13
Magdalenæ Chriſtũ in ſepulchro quærentis oratio 210.211
Magdalenæ Chriſtus à reſurrectiõe apparet (212
Megedos 58
Magorum ab oriente Chriſtum quærentiũ deſcri-

deſcriptio 107.108
Malchus 71.72
Manaſſes 31
ſeu Manaſſeus 58
Manaſſei tribus, & oppida 58
mannæ è cœlo delapſus 64.133
Mapſa 111
Marethon 54
Maria ad Heliſaben 97.98
Maria Ioanni à Christo crucifixo commiſſa 192
Mariæ & Ioſephi ſponſalia 84.85.&c.
Mariæ ad Ioſephũ ſponſum oratio 87
Mariæ diuinitus imprægnatæ ſplendor 89.90.91.&c.
mira imprægnationis deſcriptio 94.96
in Aegyptũ cum Ioſepho & puero Ieſu fuga 110.111
Mariæ ad Christi crucifixi rumorẽ trepidantis ac diſcurrentis deſcriptio 188.189.190.191
Mariæ ad crucem accurrentis comites 190
Mariæ ad filium crucifixum oratio 192
Mariæ in domo Simonis Christi pedes lauantis deſcriptio 15
ſeptem dæmoniјs liberatur 16
Mariæ typus, rubus incombuſtus Moſi exhibitus 97
Mariæ perpetua uirginitas 84.85.87.88.104
maris creatio 26
maris procellæ Christi uerbis ſedatæ 135
Martha Lazari ſoror 12
eiuſdem ad Chriſtũ oratio eod.
Martha Mariæ ad crucẽ accurrẽtis comes 190
Maſpha 60
Matthęi ad Chriſtũ conuerſio 145
Matthæi electio 129

Matthiæ apoſtoli in Iudæ locũ ſucceſſio 233
medica ratione cur interdum uſus Chriſt9 148
Memphis 112
menſtruoſæ per duodecim annos mulieris reſtitutio 141
Michaëlis archãgeli periphraſis 182
miraculorum edendorum poteſtas etiã Apoſtolis data 139
Moloda 55
mortui unà cum Chriſto reſurgente excitati 213
Moſes et Helias cũ Chriſto in nube cõſpecti 39
Moſis geſta breuib. expoſita 64.65
Moſis Iſraëlitas ex Aegypto reducentis deſcriptio 30
Moſes Iſraëlitarum ex Aegypto dux 64
mũdi creatio in templi Hieroſolymitani marmorib. efficta 26
mundi interitus à Chriſto prædictus 157
muti ac ſurdi dæmoniaci reſtitutio 136.137.138

N

NAbe 59
Nais 57
ubi à mortuis reuocatus iuuenis 131
Nalole 57
Narciſci cõparatio 166
Naſon 57
Nazara 57.100
Nepheca 58
Nephthalis 57
Nephthalidum oppida 57
Nepſe 54
Nicodemus Ioſepho Arimathenſi in ſepeliẽdo Chriſto comes 199
Nicodemi cũ Chriſto congreſſus, & de eodẽ in cõcilio ſententia 46.47
de Nicodemo Chriſti fraudibus capto Caiphæ

phæ ſententia 49
Nilus ſeptẽgeminus 110
ſeptemfluus 113
Nili incerta origo 112
Noës arca, & diluuij deſcriptio 30
Nolite timere eos, qui occidũt corpus, &c. (154
nouiſſimi diei deſcriptio 157

O

OGi urbes ſexaginta 58
oliuarum mons 189
orandi modus à Chriſto traditus 156
oratio dominica 156
Orion 41
ouis amiſſæ, rurſusq́ inuentæ parabola 146

P

PAdus 166
Padi de Veſuli uertice cadẽtis deſcriptio (4
Palæſtina 51
panchæi odores 105
parabolæ de uinea agricolis elocata, expoſitio 218
paradyſi deſcriptio 28
paralyticus Ietrus reſtituitur 21.22
Paretoniç orç 64
Paſchç feſtum & ſolennitas deſcribitur 51
paſchæ orgia 234
paſtores natum Chriſtũ adorant 102
Patrũ apud inferos detentorum ad Deum de mittendo Chriſto oratio 124
Patrum apud inferos Chriſti aduentu redimẽdorũ deſcriptio 204. eorundẽ Chriſtũ ad ſe uocãtiũ oratio eod, & 205.206
ad ipſũ Chriſtũ 207
Paulus, Saulus antea, déque eodẽ oraculũ 60
Pax, Dei ſatelles 184
peccatoris conuerſio quãtũ cœlicolis gaudiũ adferat 145
Pelecani auis pullos ſãguine ſuo paſcentis deſcriptio 31

Peluſium 113
Pentecoſtes dies 229.230
Petrus & Ioannes Chriſti in hortum abeuntis comites 35
Petrus cenſum ex piſce capto ſoluere iuſſus 135.136
Petrus Malcho auriculam amputat 72
Chriſtũ negat 76.77
Petri piſcatoris in apoſtolatum electio 129
Petri oratio ad Chriſtũ de morte ipſius 5
ad Simonem, de apparanda Chriſto cœna 62.63
ad Chriſtum de proditore indicando 67
de Chriſti reſurrectione ad Didymũ 215.216
Petro claues regni cœlorum commiſſi 224
Petro, quod Chriſtum ter ſit negaturus, prædicitur 68
Petro piſcanti Chriſtus apparet 221
Petrũ Chriſtus ſe à morte dehortantem increpat 6
Pharos 111
Phaſga 59
Philippi apoſtoli electio 129
Phœnix auis reſurrectionis Chriſti typus 210
Pietas, Dei ſatelles 184
Pilatus Tiberij Cæſaris præfectus 78
eiuſdem ad Chriſtũ oratio 78
ad Ioſephũ de Chriſto ſeruando 82
ad Iudæos de Chriſto dimittendo 163.168
Pilatus ab uxore admonitus, ut à damnando Chriſto abſtineret 170
manus abluit 173
Pilatus quibus tandem furijs percitus, Chriſtum Iudæis crucifigendum

gendum tradiderit 171.172.173
piſcium creatio 27
porcorum grex dæmonũ furijs correptus, in ſtagnum ruit 139
prodigia Chriſto in cruce ſuſpenſo edita 179.197
puellæ nimis ad credendum faciles 95
puerorum quanta fuerit cura Chriſto 147
pyropus 15

Q

QVinque panibus et duobus piſciculis 5000. hominum ſatiata 132.133

R

RAbathe 59
Rachel 60
Ramoth 59
Raphea 53
Rebote 56
Rece 60
regnandi cupido Chriſto inuiſa 147.148.149
Remethia 56
Remmon 55
reſurrectionem ſuã prędicit Chriſtus 5
uide Chriſti reſurrectionem
Rhama 60
Robææ 57
de Roma Chriſtianiſmũ ſuſceptura oraculum 38
Romanum imperium 38.39
Ruben 58
Rubus Moſi exhibitus, Mariæ typus 97

S

SAbe 53
ſacerdotum infenſi in Chriſtũ animi 24
ſacrificia cur Iudæis diuinitus inſtituta 35
ſacrificia Deo grata q̃ 156
Salome Mariæ ad crucẽ accurrẽtis comes 190
Samarea 57
Samare 59
Samaritanæ mulieris hi-

ſtoria 146
ſanguinis profluuij XII annorũ curatio 141
Saroë 55
ſathanę ad inferos de ꝓhibenda Lazari ſuſcitatione oratio 9
ſathanæ Iudæ animum ad proditionem ſollicitantis, oratio 44
ſathanæ ad Lazari ſuſcitationem tumultus 8.9
Saulus, qui poſtea Paulus, deq; eodem oraculum 60
Scyllæ 8
Sebama 59
Sebaſte 57
ſecretorũ animi omniũ cõſcius Chriſtus 141
Sela 60
Selca 59
Selis 53
Sem uitiſator 17
Sembros 57
Senſena 56
Senus eod.
Seonia Eſebos 59
ſeptuaginta diſcipulorũ electio 140
ſepulchri Chriſti deſcriptio 212
Seres 231
ſerpentis ænei à Moſe erecti deſcriptio 30.31
ſerpentis ignibus admoti comparatio 22
Simonis leproſi conuiuio excipitur Chriſtus 14.15
ſuilla cur Iudæi abſtineant 34
ſuperbia quàm fuerit Chriſto inuiſa 147.148
ſuperi Chriſto crucifigendo ſuccurſuri ſeſe armis expediunt 179.180.181.183.&c.
ſurdi ac muti dæmoniaci reſtitutio 136
Suſannæ adulterium 31.32
Sicelechis regio 55
Sichar 146
ſiderum creatio 26.27
Sidone editum miraculum 131

Sigo-

Sigoris 54
Simeonis de gladio Mariæ pect⁹ penetratuꝛo oraculum 193
Simeonis uatis ad Christum infantem oratio 105.106
ad Mariam 107
Simon, apud quem cœnam cũ diſcipulis habuit Chriſtus 62
Simonis apoſtoli electio 129
Sipabus 55
SITIO, Chriſti in cruce ſuſpenſi uox 196
ſmaragdi annulo incluſi comparatio 116
Sochon 53
ſolaris meatus ratio ubi primum inuenta 111
ſolis ad Chriſti diuinitatem comparatio 121
ſolis creatio & officium 27
ſolis deliquium, Chriſto in cruce ſuſpenſo 197
Solomonis templũ Hieroſolymis extructum 18
Solyme 59
Solymorum conditor Melchiſedec 65
Spes, Dei ſatelles 184
Sphynges 8
Spiritus ſanctus Apoſtolis miſſus 233
Spiritus ſanctus unus idemq́ꝫ cum patre & filio Deus 120
Spiritus ſancti inuocatio 3
Spiritum ſanctũ ſe Apoſtolis miſſurum pollicetur Chriſtus 223
de eo mittẽdo patrẽ orat 230
ſpiritus quomodo ſeſe hominibus conſpicuos reddant 180
Sylus 60
Symeonis tribus populi 55
Syrenes 224

T

Tabur uallis 35. 55

Ta-

Taphua 58
Tarela 59
telluris creatio 26.27
templum Hieroſolymitanum à Solomone extructum 18
eiusq́ deſcriptio. eodem, & 24.25.&c.
templi, quò cœlicolæ cõuenire mortalia facta inſpecturi ſolẽt, deſcriptio 177
templi ruina prædicitᷓ 25
tẽplo mercãtes pelluntᷓ (23
Tenachos 58
Thaddæi electio 129
Thebę hecatompylę 112
Thomæ apoſtoli electio 129
Thomæ Didymi incredulitas 215.219
redarguitur 220
Thomæ incredulitas quorſum utilis 221
Thraces 234
Timor Erebi ſatelles 171.172
turbæ Chriſto ſubinde accurrẽtis multitudo 152
TybrisApẽniniuagus 38

V

Velinus Lacus 138
Velũ tẽpli diſruptũ (197
uellus Gedeonis, Mariæ typus 97
ueritatem fraude nõ ſuperari 213
VERBVM Dei Filius 120
Veſulus mons 4
uictus ſollicitudo interdicta 155
de Hier. Vida Chriſti geſta carmine celebraturo oraculum 232
Vina lætitiæ cauſa 117
uindicta prohibetᷓ 154
uineæ agricolis elocatæ parabola 218
uirtus diu latere nequit (117
urbis ab hoſte occupatæ deſcriptio 42

Z

Zabulones 57
Zacchæus 145
Zacchęi Chriſtũ excipiẽtis deſcriptio 6.7
Zaccharias 125
uates 97

FINIS.

POETICORVM
INDEX.

A

AChelous 273.
A pro aqua 291
Achilles Homericus 246
adaſſit 298
Aeacides Homeric⁹ 246
æmulatio ſtudiorũ inter æquales 252
Aeneas Vergilianus 246
Aeneæ ac Didonis ſub ſpeluncam congreſſus 283
Aeneæ clypeus 272
Aenææ in Italiam tranſitus 295.296
Aetnæ apud Poëtas deſcriptio 277
affectatio uitanda 292
affectatores puerorum inſtitutores 245
affectatores taxantur 270
Affectus mouendi artificium poëtæ unde petendum 282.283
affectuũ diuerſitas unde 278
agrorum colendorum remiſſio 254
Albunea eod.
Amazonum clades 275
amoris ſtimuli iuuenibus auertendi 255
anaphoræ poëticæ 292
Anienes 254
animi motus uarij unde 278
animi uigor ad poëticã quomodo excitandus 279
antiqui 298
antiqua uerba, eorũq́ uſus 298 (291
antonomaſiæ poëticæ

Apollo

Apollo Troiæ autor 284
Apollinis laudes à perẽpto Pythone 277
Apollinis oraculũ Delphicum 262
apoſtrophę poëticę 291. 294
aranei deſcriptio, poëma iuuenile 259
Ariſtæus 273
armorum apud Poëtas deſcriptio 277.278
ars naturam imitatur 280
arte naturam ſępe flecti 255
artes quatenus poëtices ſtudioſo diſcẽdæ 256
Aſcanius Vergilianus 245
aſelli cum Turno collatio 274
attentio q̊modo captanda in exordijs 264.
Auentinus Herculis filius (265 . 273
auguriorum apud Poëtas deſcriptiones 277
autorum aliorũ lectio quãdo poëticę ſtudioſo aggredienda 256

B

BAcchus ,p uino 291
Bactra 272
barbaræ uoces unde in Latium 248
barbarica uerba, eorundemq́ꝫ uſus 297
batrachomyomachia iuuenile poëma 259
Belgica uocabula in Latinam linguam tranſlata 298
Bellerophon 275
belli ad incendium aut diluuium tempeſtatem'ue collatio 288. 289
bellorum apud Poëtas deſcriptio 277
beneuolentiæ captatio in exordijs 264
breuitas Poëtarum unde 304
Bucolica primũ audenda, poëticæ ſtudioſo 259

Cacus

C

CAcus 277
carmen egregiũ ſcripturus, curis, labore ac ſtrepitu uacare debet 260
carmen quando in publicum dandum 306
carmen ſcripturi ſollicitudo ac ſtudiũ 257.258
carminis mora ubi apta 302.303
carminis ſcribendi captanda occaſio 279
carmine ſcribendorũ effigies qualis formanda prius 244
carmina ad quid primũ inuenta 242.261.262 & à quo eod.
carminũ diuerſa genera (242.243
carminũ emẽdandorũ, retractãdorum'ue ratio 304.305
carminum in eodẽ poëmate diuerſitas, eiuſdemq́ ratio 302.303
carminũ in mouendis etiã inanimatis uis 262
carminum non eadem omniũ eſſe facies in poëmate debet 301
carminum pueris emendandorum ratio 259
pro Carminum uarietate uerborum etiã habenda ratio 293
carminũ uſus primũ in oraculis tantũ 261
celeritatis deſcriptio 303
Celeus 272
Ceres pro frumẽto 291
chimæra 275
Cicero ad parãdam uerborũ copiã legẽd⁹ 297
Ciceronis eloquẽtia iuuenib. imprimis imitanda, eiuſdẽq́ laus
cœleſtiũ ſphærarũ (256 concentus 261
cõparationũ in poëmate ratio & uſus 274
comparationũ lex 293
cõpoſitio uerborũ 298
conuiuiorũ apud Poëtas deſcriptiones 277
copia Poëtarum unde 304

copia

copia rerum & uerborũ ſcripturo aliquid, paranda prius 243
corrigendorum pueris carminum ratio 259
Coſmographię ſiue Coſmotheorię uſus puero quis 256
crepidinis deſcriptio 302
Culicis poëma iuuenile 259
curis & laboribus uacare carmen ſcripturũ debere 260
Cycni Ligurũ regis fabula 273

D

DEiphobo dormienti ſubtractus enſis 292
Deo poëtas agitari 262 & 278 279.280
Dij rerum humanarũ ſecuri 276
Deorum colloquia qualia 289
Deorũ in poëmate humanis ſeſe rebus admiſcentiũ deſcriptiones 276
Deorum laudes & ſacra apud Poëtas deſcribi ſolita 277
Deos inuocandi poëtis mos unde 264
Delphicum Apollinis oraculum 262
Didonis diuerſa oratio 282
Didonis & Aeneæ ſub ſpelunca congreſſus 283
digreſſionum ratio & uſus 269.270.271
dilatandi rationes 276
Diomedis & Glauci cõgreſſus 275
diſciplinę quatenus poëticæ ſtudioſo neceſſariæ 256
diſcipulorum erga præceptores officium 251
inter ſe æmulatio 252
diſpoſitio poëmatis 263 269
diſpoſitionis mora 243

doci-

docilitas in exordijs poematũ qualis eſſe debeat 264
Dodonæum oraculum 261
domorum uſus neceſſarius quò excreuerit 290
Drances Vergilianus 270.292
Dryades 260

E

EBurnea ſomniorum porta 275
eloquentiæ uarietas 287.288
emendandi carminis ſiue operis ratio 304.305
labor difficillimus eod.
in emendando carmine tenendus modus quis 306
Enceladus 299
Ennius primus Latinorum Poëta 247
Eridanus 273
Erinnydes 262
eſſeda 298
Euryalus Vergilianus 246.283
Eurydice 283
Euryſtheus 277
Euxinum mare 277
exordij ratio in poëmate qualis 264

F

FAbularum introductiones 272.273.&c.
Fauni oracula 262
Fauni 260
Fauni ſyluicolæ 247
fluctuum maris deſcriptiones 277
Franciſci Gallorum regis in Hiſpania cũ filijs captiuitas 241
fuat 298
furor poëticus 278.280

G

GIgantis deſcriptio 302
gigantis habitum puero induere 292
gigantum bellum 299
Glauci & Diomedis cõgreſſus

greſſus 275
Græcæ linguæ interitus 246.247
Græcæ literæ in Italia à Medycum familia reſtauratæ 248.249
Græcarũ uocum in linguã Latinã trãsferendarum ratio 297
Græci Poëtæ quando puero diſcendi 246
Græci quantum Latinis contulerint 284
Græcorum licentia 270
Græcorum Poëtarũ in Latinam linguã trãſlatio 284
Græcorum Poëtarum quo quiſq; Homero propior, hoc melior 246
Græcorum tautologia 275.276
Græcis cõponendi uerba quàm Latinis maior licentia 298
à Græcis autoribus diſcendum, quod Latinos deceat 284

H

Hamonis oraculum 261
Helicon 263
Hercules præceptorem Linum occidit 251
Herculis laudes à Poëtis celebrari ſolitæ 277
Heroicũ carmen omnium prꝗſtantiſſimum 242
heroũ facta poſt epulas apud priſcos carmine celebrari ſolita 262
Hippolyti fabula 273
Homerus & Vergilius pueris cõferẽdus 246
Homerus Græciæ ſtupendus 248
Homerũ imitatus Vergilius 284
Homeri inter Poëtas Grꝗcos excellẽtia 246
Homeri locus 275.276
hyperbolæ poëticæ 291

I

Ignem cœlo ſuffurat⁹ Prometheus, mortalib. tradidit 261
Iliados Homericæ exordium,

diũ, & in uniuerſum diſpoſitio 266 & deinceps
Ilij excidium quomodo narrandum eod.
imbecillitatis expreſſio 303
imitatio ueterum Poëtarum qualis obſeruanda 294. 295
incendij cum prælio collatio 288
incendij deſcriptio 302
Indi 272
indolis bonæ ſigna 253
item malæ 254
indugredi 298
inferorũ apud Poëtas deſcriptio 276
ingeniorum diuerſitas 255
ingenijs imperare docẽtum curam eod.
inſtituendorum ad poëticam iuuenum ratio 244.245.&c.
inuentio poëmatis 263
inuocationis circa poëmatis initium ratio 264
Iouis Dodonei & Hamonis oracula 261
Iouis in concilio Deorum qualis oratio 281
Iouis inuocatio 264
Ironiæ poëticæ 292
Italiæ in bonis literis excellentia 284
Italiæ inteſtinæ ſimultates 285
Italiam unde armorum fortuna deſeruerit 285
Iulius Papa, Leonis frater 285
Iunonis apud Poëtas oratio 281
iuſſa canere, difficile 243
iuuenilis uigoris expreſſio 303
iuuenilis uiolentia 281
iuuentutis ad poëticam inſtituendæ ratio 244.245, &c.

iuuenũ amoribus quomodo medendum 255

L

LAeta quomodo deſcribant Poëtæ 302
Latina lingua per Græcam aucta 297
Latinæ linguæ Vergilij tempore maxima uirtus 248
Latini regis grauitas 281
Latini in repetendo eadem Græcis parciores 276
Latini quantum à Græcis acceperint, quantumq́ eoſdem ſuperarint 284
Latinorum poëtarũ priſcorum ruditas 247
Latinos barbaris etiam uocibus interdũ uti 297.298
Lauſus Vergilianus 245
lectores quomodo ſuſpendendi delectando 267
leonis cum Turno collatio 274
Leonis Papæ laus 285
eiuſdẽ in Turcas expeditio 285
linguæ ſtudium poëtæ obſeruandum quale 286.287
Linus Herculis præceptor, ab eodem occiſus 251
ludorum apud poëtas deſcriptiones 277
ludis ſtudia temperanda, & quibus 254
Lycurgus 275

M

MAchaon 255
maris tempeſtuoſi deſcriptio 301
placidi 302
Medorum arbores 272
Medycũ familia, eiusq́ laus 285
Medycum in reſtituendis Italiæ bonis literis ſtudium 248
metaphoræ ex proprio

rum

rum penuria ortæ 290
metaphoræ in carmine uſus 288
Metaplaſmi ſpecies 299
Metonymiæ poëticæ 291
Mincius 245
moliminis magni deſcriptio 302
moræ in carmine ratio 302.303
murium pugnæ deſcriptio 259
Muſæ Deorum munus 261
Muſæ Iouis filiæ 263
Muſæ à Prometheo in terras deductæ 261
Muſarum inter ſuperos conſuetudo, & ad mortales translatio 289
Muſarum inuocatio in poëmatis 264
Muſarum ſtudium ad cõparandam nominis immortalitatem aptiſſimum eod.
Muſarum ſtudia aliquãdo guſtata quantum ſui deſiderium relinquant 253
muſcæ comparatio 274

N

NAturæ in rebus omnibus uarietas, quam poëſis imitatur 288
naturam diligenter paſſim à Poëtis obſeruari 280
naturam imitatur ars 280
naturam ſæpe flecti arte 255
Neptunus pro mari 291
Nereides 274
Neſtor 281
Neſtoris eloquentia 282
nomina rebus accõmodanda, non contrà 299
noua uerba cõdere quatenus liceat 297
Nulla dies ſine linea 257

O

OBſcœna quomodo

Poëtæ narranda 283
obſcuritas fugiēda 287
Odyſſeæ exordium 265
& reliqua diſpoſitio
266. & inde
olli 298
oracula primum carmi
nibus enunciata 261
oratio rebus accommo
danda 292
orationis figuræ 288
orationis uariandæ ra-
tio in poëmate 287.
288
orationis uariandæ ſtu
diū, & ſuperis & ho-
minib. gratū 289. 290
oratores etiam poëticæ
ſtudioſo non negli-
gendi 282
Oratorum eloquentia
uarietate reſperſa 290
Orci ianitor 262
Orithyia 273
Orphei deſcriptio apud
Vergilium 273
Orphei in Eurydicen
amor 283
oſtentatio eruditionis
taxatur 270

P

PAdus 251
Pęoniȷ ſucci 255
Pallas Vergilianus 245.
Panchaia 272 (268
Panes 260
Penelope 267
peregrinatio quantum
mutandis Poëtarum
animis conducat 306
peregrinationis uſus
puero quis 256
periphraſeis, earumq́
uſus 298
perſonis accommodata
uerba 281
perſpicuitas in carmine
maxime ꝓbabilis 287
perterricrepus 298
peſtis apud Poëtas de-
ſcriptio 277
Phæmonoë 241
Phaëtontis fabula 273
poëma non ſtatim euul
gandum 304
poëma principio quale
aggrediendum 259
poëma quando in uul-
gus

gus mittendum 306
poëmatis inuentio & di ſpoſitio 263
poëmatis retractandi, emendandi'ue ratio 304.305
poëmatum ordo ſiue di ſpoſitio 265
poëſis à teneris diſcenda 244.245
poëſis naturæ imitatio (288
poëſeos futuræ q̃- lis prius formanda effigies 244
ad Poëſim inſtituendorum iuuenum ratio 244.245.&c.251.252
Poëtæ abſoluto carmine aut poëmate quid reſtet 304
Poëtę puero pręter Vergilium diſcendi qui 249
Poëtæ rura ac ſeceſſus amant 260
Poëtæ ſancti, genus innocuum, populuſq; Deorum 260
Poëtę unde dicti 278
Poëtarum copia, & breuitas 304
Poëtarũ diuerſitas unde 303.304
Poëtarum figmenta ad quid 275
Poëtarum furta, quatenus celanda 295.296
Poëtarum Græcorũ q̊ quiſq; Homero propior, hoc melior 246
Poëtarũ laus 260.261
ſecuritas 261
Poëtarũ loquendi mos (286.287
Poëtarũ maior q̃ oratorũ dicendi licentia 290.291
Poëtarũ priſcorũ apud Latinos ruditas 247
Poëtarum quorundam nimia ſui fiducia 296
Poëtarum ueterum imitatio 294.295
Poëtarũ uis ac prudentia omnium maxima quæ 303
Poëtis delectãdo ſuſpẽdere lectorũ animos propoſitum 288.289

Poëtis non ſemper eadem ad carmina ſcribenda uis 279

Poëtis quàm multa incumbant 300.301

Poëtis quantum conducat peregrinatio, aut locorum crebra mutatio 306

Poëtas Deo agitari 262. 278.279.280

Poëtas lædere, impium 260

poëtica diuina facultas, quare non omnibus uulgò expoſita 300

poëticus furor 278.280

poëmata præcocia 254

præceptor docendæ iuuentutis qualis eſſe debeat 244.245.249. 250.251

præceptorum ſæuities in pueros taxat 250

prẹcocia nõ durare 254

τοῦ πρέποντος apud Poëtas obſeruatio 281

Prometheus Muſas è cœlo in terras unà cũ igni deduxit 261

Promethei Caucaſo affixi pœna 261

Prophetarum oracula carmine enũciata 262

ꝓpoſitionis in poëmatis initio uſus 264

& ratio eod. & 265

propriorum interdum quàm translatorum uenuſtior uſus 293

proſopopœiæ poëticæ 291

Protei deſcriptio apud Vergilium 273

puer ante annos uates, non probandus 254

puer deſperati ingenij qualis eod.

pueri bonæ indolis mores 253

pueri an uerberibus ad diſcendũ cogẽdi 250

puerorũ in ſtudijs æmulatio, quomodo munuſculis fouenda 252

puerorum luſus quales eſſe debeant 254

puerorum ſcripta q̃modo

do à præceptore emẽ danda 259.260
puerilis ætas cuiuſmodi præceptori formanda committi debeat 249.250
pugnæ ad incendiũ aut tempeſtatẽ maris collatio 288.289
pugnarum deſcriptiones 277.278
Pythonis cædes 277

Q

Quadrifidum 298
quietis deſcriptio 303

R

Ranarum & muriũ pugnæ deſcriptio, iuuenile poëma 259
relegendi ex interuallo quæ ſcripſeris ratio 280
repetitio omnis moleſta 275
repetitiones poëticæ 291.292
requietis deſcriptio 303
res uerbis æquatæ apud Poëtas 277.281
rerum ac uerborum copia ſcripturo aliquid paranda prius 243
rerum imagines apud Poëtas ex naturæ obſeruatione 281
rebus accommodanda oratio 292
rebus accommodanda uerba ac nomina, nõ contrà 299.302
Rhetorum facundia uarietate reſperſa 290
rhetorum quoq; præcepta poëticæ ſtudioſo non negligenda 282
Rhœſus 273
Romæ excellentia 284
ruinæ expreſſio 303
rus carmina ſcripturis accommodum 260
ruris laus eod.

S

Sariſſæ Maced. uox 298
ſchemata non affectatè poëmati ingerenda,

ſed in loco adhibēda 292
ſchematum uſus in carmine 287. & inde
ſcribendorum carmine effigies qualis formāda prius 244
ſcripturo aliquid uires primum ſuæ explorandæ 242
rerum prius ac uerborum ſupellex parāda 243
non properandum, ſed mora interponēda 243. 244
ſeceſſus carmina ſcriptu ris apti qui 260
ſegniciei expreſſio 303
ſenectæ imbecillitas q̊modo exprimēda 303
Serius. Seriades 251
Sibyllæ oracula carminibus enunciata 262
Sichæus 299
Sicharbas eod.
Siculi maris anguſtiæ 277
Simois fluuius 266
Sinonis Vergiliani fraudulenta dicendi uis 282
ſolis armenta 275
Solymorum clades 275
ſomniorũ eburnea porta 275
ſphærarum cœleſtium concentus 261
ſponte omnia felicius prouenire 243
ſtudia ludis remittenda 254
ſtudiorum ex amoris inſania intermiſſio 255
ſtudiorum inter æquales æmulatio 252
Syluani 260
ſyncopa 299
ſynecdochæ poëticę 291
σύνθεσις 298

T

Telemachus 281
Tempe 252. 273
tempeſtatis ad pugnam ſeu bellum collatio 288. 289
tempeſtatis deſcriptiones 277. 301

tem-

temporis ratio obſeruãda in poëmatis 271
Themidis oraculum in Parnaſſo 262
Titanum bellum 299
tmeſis eod.
topographiæ 274
translatio. uide metaphora
tricorpor 298
Triptolemus 308
triſtium rerũ deſcriptio 302
Troilus 283
in Turcas Leonis Papæ expeditio 285
Turnus Vergilianus 268
Turni ad aſellum comparatio 274
ad leonem eod.
Turni confidentia 281
turpia quomodo narrari à Poëta, uel diſſimulari debeant 283
Tybris 285

V

VArietas in carmine, ut in rerũ quoq; natura, iucũda 288.289
uarietas iucunda 271
Veneris ad Vulcanum oratio 282
Veneris de Teucris oratio 281
uentorum deſcriptiones 277
Venulus Vergilianus 276
uerba barbara 297
& antiqua 298
uerba duriora quomodo mollienda 299
uerba etiam ſuperuacanea uſurpare quatenus liceat 300
uerba fingere noua q̃tenus liceat 297
uerba perſonis accommodata 281
uerba rebus, non contrà uerbis res ſeruire debent 299
uerba reb. accõmodãda 302
uerborũ ac rerum copia ſcripturo aliquid parãda pri⁹ 243
uerborũ cõpoſitio 298
uerbo-

uerborum delectus & ratio habenda quæ 293
in carmine 299
uerborum mutilationis ſpecies 299
uerborũ obſcuritas cauenda 287
uerborum propriorum interdũ, quàm tranſlatorum uenuſtior uſus 293
uerborum ratio Poëtis obſeruanda quæ 287
uerborum ratio à priſcis petenda 294.295
& quatenus 297
uerbis æquatæ res apud Poëtas 277.281
Vergilianæ Aeneidos diſpoſitio 268
Vergilius & Homerus pueris conferendus 246
Vergilius pueris à teneris diſcendus 245
Vergilius quantum ornatus & inuentionis ab Homero ſumpſerit 284
Vergilij inter Latinos Poëtas præſtantia, q̊ ſe potiſſimũ niti Vidas teſtatur 308
Vergilij locus 271. 272.273. 275. 276. 281. 282. 283. 284. 291. 292. 301.302
Vergilij præ cæteris Latinorum Poëtis laus 247.248.249.308.309
Vergilij tempore maxima Latinæ linguæ uirtus 248
Vergilio coætanei Poëtæ quoq; non negligendi 249
uериſimilia dicenda Poëtæ, cum uera nõ ſuppetunt 275
uериſimilium pro ueris uſus apud Poëtas 288.290
uerſus ad Deorum laudes celebrandas primum inuenti 242. 262. uide, Carmina
uerſus præcipites quando

do eſſe debeant 303
uerſuum emendandorum ratio 300
uetuſtorum uerborum uſus 298
uigor animi ad poëticã quomodo excitandus 279
uigoris iuuenilis in carmine expreſſio 303
uitæ breuitas, & qualis eiuſdẽ ſtudioſo poëtices habenda ratio 256
Vlyſſes Homericus 246
Vlyſſis errorum deſcriptio 265
Vlyſſis eloquentia 282
Volſcens Vergilianus 283
urbium captarum deſcriptiões apud Poëtas 278

X

Xanthus fluuius 266

FINIS.

BOMBYCVM INDEX.

A

ABdua 343
allij fœtor bõbycib. exitialis 332
anus iactura facilis 318
anus omnes à bombycibus arcendæ 332
apoſtrophe ad bombycas labore intereuntes 324
Aquilones 330

Auſonij

Auſonij 342
Auſter 329.330

B

Bombyces adultę q̃modo in ſua quęque loca diſponendæ 315
bombyces alatæ 335.336
in papyliones mutãtur 337
bombyces in ipſo opere q̃modo iuuãdę 328
bombyces inſomnes ſopitis alijs quomodo transferendæ 321
bombyces læſæ non fouendæ amplius 320
bõbyces lanicio exhauſtæ, intereunt 324
bombyces mortuæ ſtatim de alijs tollendæ 329
bombyces quomodo foueantur 313
atq; inde ſe moueant 315
bombyces quomodo tẽpeſtates, hyemes, ac uentos præſentiãt & uitent 311
bombyces Veneris ac Saturni pecora 341
bõbyces ulmo paſcẽdæ, ſi morus deficiat 318
item urtica & rubis eod.
bombycũ connubia & concubitus 338
idem fœminæ ac mari interitus 339
bombycũ cura quomodo in Italiam peruenerit 342.343
bombycum curam Venus docuit 324
à Saturno edocta 326
bombycum curandarũ ars à Saturno primũ inuenta 326
bombycum deſcriptio 310.311
bombycum facilis interitus 320
bombycum fila, eorũq; diſcrimen 334
bombycũ glomeramina 333
uarij coloris fila. eod.

bom-

bombycum in urgẽdo opere lanitio ſedulitas 323
bombycum lanicia nendi, texẽdiq́ ratio 340
telarũq́ uarietas 341
bombycũ morbis q̊mo do medendũ 328.329
bombycum pabula ſicca legenda 319
bombycum peſtes & inſidiatores quomodo arcendi 314.315
bombycum preciũ 341
bombycum propago et ſemina q̊modo ſeruanda 334.338.339
bombycum quondã neglectus 310
iam uero cultus 311
bombycum reparandorum ratio ex iuuenci cadauere 340
bombycum ſemina annua ſunto 340
bombycum tecta purgandi, ac uino conſpergendi ratio 320
bombycũ tecta quõ aẽre luſtranda 329
bombycum torpor natiuus 320
etiã per triduũ 321
quõ p̃noſcẽdus. eod.
bombycũ Veneris interitus 335
earundemq́ reſtitutio 336
bombycum uitæ breuitas 312
bõbycib. apta loca q̃ 314
bõbycibus humor, q̃uis tenuis, exitialis 319.331
bõbycib. q̊modo & frigus ac humor è tectis arcendus 329.330
bõbycib. infeſtus maior ſtrepit⁹ 331. & omnis fœtor exitialis 332
bombyces adhuc teneras paſcẽdi ratio 316.
itẽ adultas 317.318.etc
bombyces oliuo reſperſas mori 330
bõbycas operi ſeſe accingẽtes iuuãdi ratio 322.
ad bombycas qui admittendi (323 332

bom-

bombyces quotãnis omnes mori 312
earundem reſtitutio eod. & 313 (ri 337
bõbyces q̃tannis bis mo
bombyces ſomno reiuueneſcere 321
idq́ꝫ, dũ uiuũt, ter 322
Boreas 329

C

CAepę fœtor bombycibus exitialis 332
Cremona 343
Cythera 342

D

DIi cunctorum operum auſpices 313
Dĳ quondã nudi 325

E

ERidanus 342. 343

F

FAmes 317
Federicus Iſabellæ ꝓles
fœtor omnis bombycibus exitioſus 332 (327
fors 325

G

GAllinę bombycibus infenſæ 314
Gonſaga gens 310

H

HErbarum uires Saturnus Phyllirã docuit 325
homines pudore primũ admoniti ſeſe ueſtib. texere, nudi antea 324.
hominũ olim in ſyluis degẽtiũ ruditas 324 (325
humor bõbycibus exitialis, quãuis tenuis
Hydaſpes 327 (319

I

IDalium 325
& 342
Iſabella 310
Iſabellæ proles Federicus 327

L

LAnificiũ docuit Pallas 325
lini ſationem Pallas prima docuit 325

M

MEdẽdi uſum Saturnus Phyllirã docuit 325
Minerua. uide Pallas
Minerua Veneri infenſa

ſa 325.326.331
mora aluum ſoluere 330
morus bicolor, et utraq; bõbyces ueſci. 317.318
mor⁹ frõdeſcẽs trãſactæ hyemis indiciũ 312
morus Thyſbęa. 318.339
mori frondibus bombyces paſci 316
morũ ſerere in Italia docuiſſe primum Seriades 344
moro deficiẽte ulmum pabula bombycib. ſufficere 318
muris inſidiarũ deſcriptio 315
mures bombycibus infenſi. 315

O

OCulorũ ſenis cuiuſdã faſcinũ 333
Oenotrij 342
oleo reſperſas bombycas mori 330
operum omnium auſpices dij 313
Orithyię raptor Boreas 333

P

PAllas prima lini ſationem docuit. 325. & lanificij uſum eod.
Pallene 337
in Papiliones mutari bõbycas 337
paſſeres bombycibus infenſi 314
Peliaci montes 325
Pelion 326
Phaëton ad Eridanũ fulmine ictus 342
Phaëtuſę fabula 342.343
Phyllirae Saturno adamatæ fabula 325.326
Phryxi aries 341
plenilunij deſcriptio 313
porri fœtor bombycib⁹ exitialis 332
pueri à bombycibus arcendi 331
puteorũ aquã, niſi ſubinde hauriat, uitiari. 329

R

RVbis ueſci bõbyces, moro deficiẽte. 318

S

SAle uitiatus humor a bom-

bombycib⁹ præcipue exitialis 331
Saturnus in equũ cõuerſus Phyllira potit 326
Saturnus Bombycũ curã primus inuenit. 326
Saturnus Venerẽ bombycũ uſum docet. 326
Saturni Phyllirae amore capti fabula 325
Satyri procaces 318
Seres. 341. Serius. 310. 342
Seriades nymphæ 310 & 328. 343
ſericarum telarũ diuerſitas 341
ſerica fila 310
Serius in fluuium conuerſus 343
Serij in Phaëtuſam amor 342
Serpẽtes quõ exuta ſenecta reiuueneſcãt. 321. 322
Solis ortus deſcriptio 319
ſomni periphraſis 321
ſtrepitus à bombycibus arcendus 331
Styx 338

T

Thyſbea mor⁹. 318. 339
Tritonis lacus, eiuſq; mira uis 337
Venus æquore orta. 331
Venus bombycũ curam mortales docuit. 324. idipſum à Saturno edocta 326
Venus nuda quondã 325
Veneris bombycum interitus 335. 336
Veneri Minerua infenſa 325. 331
Viterbium 332
Vlmo arbori cum moro affinitas 318
Vlmũ pabula bombycibus ſufficere, deficiente moro 318
Vrtica uesci bombyces, deficiente moro 318

FINIS.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENSIS CHRISTIADOS Liber primus.

QVI mare, qui terras, qui cœlum numine comples
Spiritus alme, tuo liceat mihi munere regem
Bis genitum canere, è ſuperi qui ſede parentis
Virginis intactæ grauidam deſcendit in aluum,
Mortalesq; auras hauſit puer, ut genus ultus
Humanum eriperet tenebris, & carcere iniquo
Morte ſua, manesq; pios inferret Olympo.
Illum ſponte hominum morientem ob crimina tellus
Aegra tulit, puduitq; poli de uertice Solem
Aſpicere, & tenebris inſuetis terruit orbem.
Fas mihi te duce mortali immortalia digno
Ore loqui, interdumq; oculos attollere cœlo,
Et lucem accipere æthercam, ſummiq; parentis
Conſilia, atq; necis tam diræ euoluere cauſas.
Iam propè mortis erant metæ, finisq; laborum
CHRISTO aderat, Solymũq; ideo haud ignarus ad urbẽ

Phœnicum extremis remeans de finibus ibat.
Illum ingens comitum numerus iuueneſq;, ſeneſq;
Sponte ſequebantur, rerum quos fama trahebat
Vndiq; collectos. nam magnas ſiue per urbes
Ferret iter, ſeu deſertis in montibus iret,
Olli ſe innumeri iungebant uſque, parati
Iuſſa ſequi, uellet quaſcunque abducere in oras:
Atq; nouos erat hîc ſemper fas cernere cœtus.
Pinifero ueluti Veſuli de uertice primùm
It Padus, exiguo ſulcans ſata pinguia riuo:
Hinc magis atq; magis labendo uiribus auctus
Surgit, latifluoq; ſonans ſe gurgite pandit
Victor, opes amnes uarij auxiliaribus undis
Hinc addunt, atq; inde, ſuo nec ſe capit alueo
Turbidus, haud uno dum rumpat in æquora cornu.
Tum uerò numero ſocios ſeiunxit ab omni
Biſſenos, ſibi quos olim delegit, ut eſſent
Tantorum memores operum, teſteſq; laborum.
Atq; ubi ſecretos nemora in ſecluſa uocauit,
Procera innitens cedro mœſtiſsimus ore,
Eq; imo rumpens ſuſpiria pectore fatur:
Ventum ad ſupremum ſocij: data tempora uitæ
Exegi in terris: lux nunc infanda propinquat,
Meq; pij manes expectant. illius ergò
En ultro infenſam Solymorum aſcendimus urbem.
Illic informis leti mihi dira parantur

Supplicia

Christus inculcabat memoriam apostolis passionis suae, partim ut divinitatem eius intelligerent, partim ut in eis resurrectionis fidem firmaret.

Supplicia: immeritum me nunc coniurat in unum
Sæua ſacerdotum manus, ut non inſcius ipſe
Prædixi toties, ac uobis cuncta retexi.
Ibo: morte mea ueterum ſcelus omne piabo.
His me prime malis oneras pater: ipſe tuliſti
Dulcia poma, mihi ſed nunc tua furta luendum.
Cum tamen expulerit tenebras lux tertia rebus, s. incompleta
Aëreas cæde abluta reuocabor in auras.
Vos etiam, quos non pertæſum deniq; noſtri,
Funera acerba manent: audete, & lucis amori
Iſtius æternum uitæ immortalis honorem
Mecum omnes præferte. domus non hæc data, non hæ
Sunt uobis propriæ ſedes. uos ætheris alti
Lucida templa uocant, ſtellis florentia regna,
Pax ubi ſecura, ac requies optata laborum.
Hîc domus, hîc patria: huc omnes contendite læti
Anguſtum per iter: ueſtras hîc figite ſedes.
Dixerat. at ſocij defixi lumina mœſtis
Hærebant animis, ac triſtia multa putabant.
Tum ſenior Petrus haud linguæ, uociue pepercit, Petrus. mat. 16
Et tali Diuum affatus ſermone precatur:
Nate Deo, quæ tanta Deum te deniq; cœli
Vis agit, ut libeat letum crudele paciſci
Pro quoquam, aut certis ultro te offerre periclis?
Quin age te incolumi potius (potes omnia quando,
Nec tibi nequicquam pater eſt, qui ſydera torquet)

Perficias

mat. 16. et assumens eum petrus cepit increpare illum dicens absit a te domine, non erit tibi hoc. qui conversus dixit petro vade post me satana scandalum es mihi quia non sapis ea que dei sunt sed ea que hominum.

P erficias, quodcunq; tibi nunc inſtat agendum,
N on adeò exoſus lucem, ingratusq; ſalutis.
H os animos, hanc confeſtim precor exue mentem.
I pſe tui miſerere, tuûm miſerere: nec ultro
P roijce nos, qui te, tendis quócunq;, ſequemur.
S ic ille: increpuit dictis quem talibus Heros.
N on pudet ô nunquàm ſapiens, mortalia ſemper
V oluere nube oculos preſſum, cœleſtium inanem?
N ec potis es uanis unquam deſueſcere curis?
H æc'ne tibi conſulta mei ſuaſere labores?
N on hoc conſilijs, non hoc autoribus iſtis
T empus eget: genitor iuſsis haud mollibus urget.
A t uos ô, rebus ſpretis mortalibus omnes,
F erte uiri, & duros animo tolerate labores,
O blitiq; hominem cœlo altas tollite mentes.
E t cùm mortales linguas in iurgia ſoluent
V os contra, falſis onerantes nomina ueſtra
C riminibus, gaudete, ac firmo pectore ferte,
I ndignamq; ignominiam contemnite læti.
H inc fortunatos uos dicite, præmia quando
C erta manent, oriturq; ingens hinc gloria ueſtra.
H æc fatus, montes aditum fert triſtis in altos.
I ncedunt unà ſocij, cum Rege parati
C uncta pati, & iuuenis ſortem indignantur iniquam.
E tiam palmoſæ ſubit Hierichuntis ad urbem:
Z acchæi excipitur tecto, menſisq; paratis,

Cui quon-

Cui quondam componere opes per faſq;,nefaſq;
Immenſas amor acer erat:ſed luce recepta
Hoſpitis aduentu,cœpit male parta luendo
Reddere,cuiq; ſuum,partiri cætera egenis,
Tot facti,infectiq; auri congeſta talenta.
Hic ſubitò non læta ferens grauis impulit aures
Nuncius,atq; animum rumore momordit amaro.
Lazarus haud procul hinc Bethanes regna tenebat,
Diues opum,clarus genus alto à ſanguine regum:
Nam pater ingentes Syriæ frenauerat oras,
Viq; ſibi captas quondam ſubiecerat urbeis.
Nemo illo hoſpitibus facilis magis:omnibus illa
Noctes,atq; dies domus ultro oblata patebat.
Huc etiam perſæpe ipſum ſuccedere CHRISTVM
Haud piguit,creberq; domus indulſit amicæ
Hoſpitio,atq; Deum poſita ſe nube retexit.
Hunc igitur poſtquàm morientem accepit,& acri
Vix morbo correptum,auras haurire ſupremas,
Et quaſi iam leti portas luctarier ante:
Demiſit lachrymas,ſocijſq; hæc edidit ore.
Cedamus:leto actutum reuocandus amicus
In lucem,modò me ſummus Pater audiat ipſe,
Atq; ſuas uelit hic,ut ſæpe,oſtendere uires.
Hæc ait,& greſſum Bethanæ tendit ad urbem.
Proſequitur comitum manus ingens,atq; uidendi
Innumeri ſtudio ſocios ſe protinus addunt.

Intereà longè mundi regnator opaci,
Infelix monſtrum, penitus non inſcius illam
Iam propè adeſſe diem, ſuperi qua maximus ultor
Imperio patris infernis ſuccederet oris
Manibus auxilio, ac ſedes uaſtaret opertas,
Sollicitus parteis animum uerſabat in omnes,
Si quà ſortè potis regno hanc auertere cladem,
Moliriq; Deo letum meditatur. ea una
Deniq; cura animo ſedet, hæc ſæpe una reſurgit.
Demens, qui id propter tantum non uiderat ipſum
Demiſſum cœlo iuuenem, quo ſponte piaret
Morte obita ueterum culpam, & ſcelus omne parentum.
Protinus acciri diros ad regia fratres
Limina, concilium horrendum, & genus omne ſuorum
Imperat. ecce igitur dedit ingens buccina ſignum:
Quo ſubitò intonuit cæcis domus alta cauernis
Vndiq; opaca, ingens, antra intonuere profunda,
Atq; procul grauido tremefacta eſt corpore tellus.
Continuò ruit ad portas gens omnis: & adſunt
Lucifugi cœtus, uaria atq; bicorpora monſtra,
Pube tenus hominum facies, uerum hiſpida in anguem
Deſinit ingenti ſinuata uolumine cauda.
Gorgonas hi, Sphyngasq; obſcœno corpore reddunt,
Centaurosq;, Hydrasq; illi, ignivomasq; Chimæras.
Centum alij Scyllas, ac fœdificas Harpyas,
Et quæ multa homines ſimulachra horrentia fingunt.

At centum

Gorgones· σθενώ, εὐρυάλη, μέδουσα· ἃ τοσοῦτον εἶχον
φοβερὰ τὰ πρόσωπα ὡς τοὺς ὁρῶντας θνήσκειν.
σφὶγξ εἶχε εἶδος ἔμπροσθεν λέοντος, ὄπισθεν ἀετοῦ
πτέρυγας, ὄνυχας γρυπός.
[illegible] χίμαιρα ἐπιπνέουσα πῦρ
πρόσθε λέων, ὄπιθεν δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.
ἅρπυιαι· κελαινώ· ἀελλώ, ὠκυπέτη.

At centum geminus flammanti uertice ſuprà eſt
Arbiter ipſe Erebi, centenáq; brachia iactat
Centimanus, totidemq́; eructat faucibus æſtus. ur briareus
Omnes luctificum fumumq́;, atroſq́; procaci spiritus subterranei
Ore, oculiſq́; ignes, & uaſtis naribus efflant.
Omnibus intorti pendent pro crinibus angues,
Nexantes nodis ſeſe, ac per colla plicantes:
In manibus rutilæq́; faces, unciq́; tridentes,
Queis ſontes animas ſubigunt, atq; ignibus urgent.
Nec minus illi etiam diuerſis partibus orbis spiritus terrestres
Conueniunt properi, qui terris omnibus errant
Hortantes ſcelera, ac uarijs mortalia ludunt
Pectora imaginibus, rectiq́; obliuia ſuadent. spiritus aquei
Necnon uentorum, tempeſtatumq́; potentes, spiritus aërij
Nubiuagum genus, haud certa regione locati,
Nimborum, in media conſueti nocte uagari.
Ergo animis prompti, atq; opibus coiere parati
Vnà omnes. fremitu uario ſonat intus opaca
Regia, rex donec nigram igne tricuſpide dextram
Armatus cœtu in medio ſic farier orſus:
Tartarei proceres, cœlo gens orta ſereno,
Quos olim huc ſuperi mecum inclementia regis
Aethere deiectos flagranti fulmine adegit,
Dum regno cauet, ac ſceptris multa inuidus ille
Permetuit, refugitq́; parem. quæ prælia toto
Egerimus cœlo, quibus olim deniq; utrinq;

Sit certa-

S it certatum odijs, notum, & meminiſſe neceſſe eſt.
I lle aſtris potitur, parte & plus occupat æqua
A etheris, ac pœnas inimica è gente recepit
C rudeles. pro ſideribus, pro luce ſerena
N obis ſenta ſitu loca, ſole carentia tecta
R eddidit, ac tenebris iuſsit torquere ſub imis
I mmites animas hominum: illætabile regnum.
H aud ſuperæ aſpirare poli datur amplius aulæ.
I ngens ingenti claudit nos obijce tellus,
I n partemq; homini noſtri data regia cœli eſt.
N ec ſatis: arma iterum molitur, & altera nobis
B ella ciet, regnisq́; etiam nos pellit ab imis.
I d propter iuuenem ætherea demiſit ab arce,
S eu natum, ſiue alitibus de fratribus unum.
I amq́; aderit, fretusq́; armis cœleſtibus ille
S edibus exitium uehet his, & regna recludet
I nfera, conceſſasq́; animas noſtro eximet orbe.
F ors quoq; nos, niſi non ſegnes occurrimus, ipſos
A rcta in uincla dabit, uinctosq́; inducet Olympo
V ictor, ouans: ſuperi illudent toto æthere captis.
I ſte autem quamuis mortalia membra caducus
I nduerit, tamen eſt noſtris imperditus armis.
N empe ego ſæpe adij, coramq́; interritus urgens
T entaui inſidijs nequicquam (non ea me res
F alſum habuit, neq; enim nunc primum talia cerno)
Q uas non in facies, quæ non mutatus in ora

Mat. 4
diabolus ait xpo si filius dei es dic ut lapides isti panes fiant. qui respondens dixit non in solo pane vivit homo sed in omni verbo quod procedit de ore dei. assumpsit in sanctam civitatem et statuit eum supra pinaculum templi et dixit si filius dei es mitte te deorsum scriptum est enim quia angelis suis mandavit de te et in manibus tollent te ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. ait illi iesus scriptum est non temptabis dominum deum tuum. iterum assumpsit eum diabolus in montem

Acceßi

A cceſſi incaſſum? ſemper me reppulit ipſe,
N on armis ullis fretus, non uiribus uſus:
S ed tantum ueterum repetito carmine uatum,
I rrita tentamenta, dolos, & uim exijt omnem.
E rgo quæ mihi nunc ſurgit ſententia pandam.
I lle iter antiquas Solymorum inſtaurat ad arces,
S it licet inuiſus magnæ primoribus urbis:
Q uippe ſacerdotes odijs ingentibus illi
I nfenſi inſidias, ut cuiq; eſt copia, tendunt,
S olliciti ueterum pro relligione parentum
V t ferro incautum ſuperent, & funere mulctent:
Q uandoquidem ille nouos ritus, noua ſacra per urbes
I nſtituit, priſcaſq; audet reſcindere leges.
H îc opibus ueſtris opus: en nunc confieri rem
T empus adeſt: in eum cuncti maioribus illos
I nflammate odijs, & uera, & praua canentes,
P eſtiferumq; animis furtim inſpirate uenenum,
N e uicti, oblitiq; iras corda aſpera ponant:
S ed ſæui magis atq; magis, ſtimuliſq; ſubacti
A cribus abſiſtant nunquàm, niſi cæde peracta.
S i uerò, ſiquis ſocijs ex ipſius unum
B is ſenis capere, atq; dolis peruertere poſſit,
R es confecta, metus penitus ſublatus & omnis.
P ræcipitate moras: fluxis ſuccurrite rebus:
N unc tectis opus inſidijs, nunc uiribus uſus.
V ix ea fatus: ubiq; ruentes iuſſa faceſſunt

Autores

Autores ſcelerum, portiſq́; ex omnibus altè
Diuerſi rumpunt: tremit abdita murmure tellus.
Incubuere auris: crinitas anguibus alas
Obſcurum per inane mouent, terraſq́; capeſſunt.
Non tam olim denſa ſublimes nube per auras
Florilegæ glomerantur apes æſtate ſerena
Nubifugo Borea, & madidis ceſſantibus Auſtris,
Siquando exorta eſt inter diſcordia reges,
Sæuaq́; collatis inuadunt prælia ſignis.
Veh quibus inſtiterint terris, quibus orbis in oris
Dira cohors: quantas populis feret illa ruinas?
Iamq́; emenſus iter multis comitantibus Heros
Vera dei ſoboles Bethanes mœnibus inſtat.
Cernit ibi mœſtas crinem laniare ſorores
Munera fraterno tumulo ſuprema ferentes
Expertem thalami Marthan, atq; urbis auitæ
Magdali dictam de nomine Magdalenam.
Progreditur, buſtumq́; petit: mœſtiſſima Martha
Hunc ſimul ac uidit, comites, fratriſq́; ſepulchrum
Deſerit, ac multo uenienti occurrit honore.
Inſequitur ſoror inde, oculos ambæ imbre madentes,
Fœmineis ambæ plangoribus indulgentes.
Vt te poſt chari germani funera tandem
Accipimus uenientem? ut te ſæpe ille uocabat
Magne hoſpes gelidi perfuſus frigore leti?
Atq; equidem credo, tunc ſors te ſi qua dediſſet

Nobis, nunc etiam uitales duceret auras.
Nunc quoq; (nil quando clari tibi rector Olympi
Abnuit) haud penitus nobis ſpes omnis adempta eſt.
Talibus orabant: comites ſimul omnia luctu
Miſcebant, mœſtis reſonabant cuncta querelis.
Aſt Heros triſtes dictis ſolatus amicis
Spondet opem, ſuperas rediturum ad luminis auras
Actutum fratrem incolumem, quem faucibus hauſtum
Telluris quarto iam Sol non uiderat ortu.
Dititur hæc totam confeſtim fama per urbem,
Quæ cunctis incredibiliſq;, & mira uideri.
Vicinis populi paßim de montibus omnes
Concurrunt ſtudio uiſendi, atq; omnia complent.
Ventum erat ad tumulum: ſtat circunfuſa iuuentus:
Ipſe autem in medio duplices ad ſidera palmas
Iandudum tendens, oculoſq; immobilis Heros
Orabat, tacituſq; parentem in uota uocabat.
Orantem obſeruant taciti, intentiq; tuentur,
Quid iubeat, quæ ſigna ferat, quò deinde cadat res.
Bis toto color ore abijt, bis pectore anhelo
Infremuit, nutuq; caput concußit honeſtum.
Ecce autem tumuli tremere hoſtia uiſa repente.
Omnibus extemplò ſubitò formidine ſanguis
Diriguit, penituſq; inuaſit pectora frigus:
Cum tandem Deus has effudit ad æthera uoces.
Summe Parens quamuis precibus nihil abnuis unquam

Infremuit. i. fremitum diuinam motionem. Ipſe
spiritus intelligere, quo insinuatur cum quis arduum quid aggressu-
rus est, qualem diuinam motionem spiritus praecedere debere, quae est
quaedam a deo immissa excitatio, ut uel sic intelligatur
se id non operari, sed diuinam uirtutem eiusmodi facti
operatricem ipso uti ut organo. Faber super Ioan. ij.

I pſe meis, quæcunq; petam, tamen hoc tibi grates
M unere ſemper agam: tua quanta potentia, uidit
C ircunfuſa manus, populi uidere frequentes.
V os autem famuli properate, recludite marmor,
S axum ingens auferte, uiroq; exoluite uittas.
N ec mora, præceptis patuerunt clauſtra ſepulchri.
C oncurſu accedunt magno, attonitiq; pauore
I nſpectantq;, uidentq; intus deforme cadauer,
V ixq; ſibi credunt, nullo cogente moueri.
N ec mora, clamantis ter uoce uocatus amici
E rigitur, loquiturq;, & cœli ueſcitur auris.
O bſtupuere omnes: nec ſat uidiſſe loquentem,
A ut audiſſe ſemel, dum cuncta ex ordine narrat
C onuentu in medio, quæ funere paſſus in ipſo eſt,
Q uanto anima inſtantis ui leti excluſa dolore,
T errenoſq; diu eluctata reliquerit artus:
Q uas facies moriens, quàm obſcœna aſpexerit ora
T errentum iuxtà furiarum, iraſq;, minaſq;,
V t uix ſiderea uolucres miſſi arce miniſtri
A uxilio poſſent auidas inhibere rapinis.
H is addit ſcelerum pœnas, ac læta piorum
P ræmia, quæ ue animas miſeras ſubijſſe neceſſe eſt
A rbitria, æternoſq; nigris fornacibus ignes.
H is actis, deus orantis uicina Simonis q erat in bethania
T ecta ſubit, quem tota olim lacerum hulcere membra
E ripuit morbo, atq; in priſtina reddidit ipſe.

mat. 8. marc. 1 cu descendisset de mote secuti Dum
sut eu. turbe multe et ecce leprosus ueniens adorabat eu dicens. dne si uis potes me mudare, et extendens iesus manu tetigit eu dicens, uolo, mudare, et cofestim mudata e lepra eius. p simone figurantur oes quos xps ex diuturna morte peccati ad uitam reuocauit

D um uerò menſas grati dignatus amici
A ccubat in medio procerum urbis, protinus ecce
I ngreditur forma inſignis, cultuq́; puella,
P icta peregrinas tunicasq́;, ſinusq́; crepanti
A rgento ſaturos, atq; auro intertexto,
C ui caput implicitum gemmis: it flexile collo
A urum ingens, mixtis oneroſa monilia baccis,
P ropexiq́; nitent electro molle capilli,
N exilibus quos in nodos collegerat hamis:
A ureaq́; ex humero demiſſam fibula ueſtem
E ois opibus grauidam, & Gangetide gaza
S ubnectit: media micat ardens fronte pyropus,
C rebraq́; conſertis pendent redimicula gemmis.
Q ualis læta ſinus cum tellus ueris honorem
P andit, opesq́; ſuas gremio explicat alma uirenti.
H æc olim amiſsis utrisq; parentibus orba
R eſtitit, & proles in opes ſucceſsit auitas
V nica, quas pater immenſas prædiues habebat.
D umq́; ætas rudis, una illi ſuper omnia cordi
R elligio fuit, & ſeruandi cura pudoris.
M ox autem paulatim annis feruente iuuenta
S enſibus illapſa eſt Veneris maleſuada cupido,
Q uæ mentem immutans furijs ſubiecit iniquis
A h miſeram. abiecto non obſtat cura pudori,
N on ſpecies, non fama mouet: ceſsit timor omnis,
R elligioq́; oblita: domo iam nubilis exit,

Iam

I am conuiuia,iam ſpectacula læta frequentat;
V inclaq́; contemptis rectoribus omnia rumpit:
A c ueluti ratis Aegæo ſine remige in alto,
S ublatos ſimul ac fluctus inflauerit aura,
N unc huc incerto,deinde illuc fluctuat æſtu,
Q uò uentiq́;,undæq́; urgent ſpoliata magiſtro.
E t iam freta opibus prædulces ambit amores
F lorentum iuuenum,ſi quis ſpectabilis ore
E gregio,formaq́; alios ſupereminet omnes.
E rgo læta uirum præſtanti corpore poſtquàm
A ccepit ueniſſe,Deum quem fama ferebat,
N ullam paſſa moram ſtudio correpta uidendi
V enerat.aſt ubi conſpicuos deperdita uultus
H auſit,& egregiæ diuinum frontis honorem,
D iuinosq́; oculos ardentis pabula amoris,
D iriguit,penitusq́; animo ſententia uerſa eſt,
A tq; alias longè concepit pectore flammas.
E cce autem ſubitò uiſæ ſpirantis ab ore
S eptem adeo circum offuſa caligine,& atra
N ube exire faces:ueluti cum torris obuſti
V ltima ſurſum flamma fugit,fumumq́; relinquit.
H æc Deus hæc,inquit,capitum fœdiſſima ſeptem
C orreptam miſeræ mentem uexabat Erinnys.
Maria T um Maria (hoc illi nomen) mutata,nec illa,
A rgento quæ illuſa ſinus modò uenerat aureos,
I am capiti crinale aurum,colloq́; monile

Detrahit,

squalentes fulgentes. quod n. nimis meulcatum, obsitumque aliqua re erat ita ut incuteret visentibus horrorem squallere uetitus dicebatur.

D etrahit,& tunicas ſqualentes exuit auro:
I amq; ſui piget,& curis mordetur honeſtis:
I nde Deum orabat ueniam,genibusq; uolutans
V t canis ad menſam procumbere ſuetus herilem,
L ambebatq; pedes nudos,lachrymisq; rigabat,
V eſte fouens,alios tulerat quam nuper in uſus.
T um de marmoreis uarios deprompſit odores
T heſauris,Caſias,& Nardi moliis ariſtas,
A ut thuris lachrymam,atq; auram fragrantis amomi:
P ronaq; permulſit nudas liquido unguine plantas.
S uauis in aëreas diffugit ſpiritus auras,
C uncta Deus placida quæ mente accepit,& illam
D ignatus uenia monitis impleuit amicis.
I nterea circunpoſitis ex urbibus ægrum
C ernere uulgus erat,conuentu accedere magno.
M ulti ibant oculis clauſis,multi auribus orti,
I ndociles,fandi ignari,quiq; ægra trahebant
M embra,ferebantur,quos ue exagitabat Erinnys
C aptos mente,ſui immemores:Deus ipſe iuuabat
A uxilio,ualidiq; omnes,lætiq; redibant.
T andem hinc digrediens Solymorum tendit ad arces,
H anc fundaſſe Semes ſoboles tua dicitur urbem,
V itiſator pater,exactis ſimul imbribus ingens
C eſſauit uaſtis ſtagnare plaudibus orbis,
P lurimaq; immenſi compreſſa licentia ponti.
T um uenêre,ſuo bellis qui gente ſubacta

De templo a Solomone condito uide cap. 4 lib. 2 paral. De tabulis lapideis uide. ex. 34

Vrbem appellarunt de nomine Iebuſæi. cõfessio
Protinus hinc reges, à priſco ſanguis Iuda,
Finitimis latè dominam coluere ſubactis.
Hîc templum Solomon per terras omnibus aris pacific
Euerſis, ope barbarica rex condidit olim:
Templum opulentum, ingens, eductã ad ſidera molem.
Huc menſas, araſq; ſacras, & ahenea labra
Tranſtulit, & ueteris ueſtes ac munera templi,
Oſtro perfuſas ueſtes, auroq; rigentes:
Tum lychnos, lanceſq;, cauaſq; inuexit acerras,
Cymbiaq;, & tripodas, fuluoq; ex ære lebetas,
Incluſaſq; ſacro leges, ac fœdera ligno,
Quæ gemina in ſilice omnipotens Pater ipſe notarat.
Hîc gentis rex, atq; omni cum gente ſacerdos
Sacra ferens, pecudum fundebat rite cruorem.
Victima non alias maculabat ſanguine ſedes:
Vndiq; mos erat huc populos ter adire quotannis,
Et proprios genus Iſacidum inſtaurabat honores.
Ipſe etiam huc Heros crebrò ſe ferre ſolebat:
Iamq; uijs plenis multis cum millibus ibat,
Vnde urbis poterant turres, atq; alta uideri
Culmina: læti omnes ramos uiridantis oliuæ,
Quaſq; manu geſtent palmas à ſtirpe refringunt.
Præcedit peditum latè manus omnis: it ingens
Pone equitum globus, in medio pulcherrimus heros,
Haud acri prouectus equo, phalerisq; ſuperbo
Eminet:

Isacidæ dicti sunt iudei forma patronimica ab ισακος in n. greci appellant isaac.

E minet:at ſibi pauperiem ut placuiſſe beatam
A dmoneat ſocios,rex quadrupedantis aſelli
T erga premit,uates quondam ut cecinere futurum.
N udus erat uertex:humeris demiſſa fluebat
A talos ueſtis,quam feſtinauerat olim
I pſa parens,pueroq; dedit geſtare:nec illa eſt
V llo attrita uſu,nulla conſumpta ſenecta.
T aurea nudatis circundat tegmina plantis.
T alis iter tendit,recipitq; ad mœnia greſſum:
A nte urbem pueri occurrunt,mixtæq; puellæ,
F loribus,ac uarijs ornatæ tempora ſertis:
O mnibus in manibus palmæ,omnes carmina læti
L æta canunt,tonſis & inumbrant ora coronis,
C ertatimq; Dei gaudent placida ora tueri.
T um demum portis urbem ingrediuntur apertis,
E t propius Regem,Seruatorem ſalutant,
P rætenduntq; manu thyrſos,oleasq; coruſcant
F rondentis,ſuperas ingens it clamor ad auras.
S pargitur hic rumor ſubitò,ac tota urbe uagatur.
C onſurgunt gentis primi:procul ecce per auras
P uluercam cernunt tolli ſuper æthera nubem,
I gnari penitus rerum,cauſasq; requirunt
T am ſubiti motus,quem'nam tam multa ſequantur
M illia ductorem,quis tantus clamor ouantum.
A ſt illi,quibus eſt Diui haud incognita fama,
O ccurrunt alacres regi,plauſumq; ſequentes

Ingeminant: quaq; ingreditur, paſsim ecce rubenti
Inſternunt oſtro ſola, barbaricisq; tapetis,
Intenduntq; uias ſertis, & floribus augent.
Vix ingreſſus erat, cum denſam reſpicit ecce
In biuio turbam, clamoremq; auribus haurit
Ingentem, & ſecum admirans ueſtigia preſsit.
Vallis erat circùm frondoſis undiq; ſepta
Collibus: in medio riuis, atq; imbribus humor
Collectus ſemper ſtabat, laticesq; perennes.
Quò ſolitæ innuptæ prædiuitis urbis aquari,
Et potum pariter pecudes compellere priſci
Paſtores, lymphaq; gregem curare ſalubri.
Vnde lacum fama eſt olim dixiſſe minores.
Huc concurſus erat certis de more diebus,
Turbaq; adibat inops uarijs exercita morbis.
Nanq; uidebatur magno quandoq; moueri
Cum ſonitu, medio unda lacu, & perculſa repente
Sublato ad cœlum ſpumabant cærula fluctu:
Sed uulgò ſubiti quæ motus cauſa, latebat.
Impubes pueri tantum, innuptæq; puellæ
Signa prius manifeſta dabant, ſeſeq; canebant
Cernere pennatum puerum fulgere per auras,
Vndanti chlamyde, atq; auro radiantibus alis,
Delapſumq; polo tranquilla impellere utraq;
Stagna manu, lateq; uiam ſignare cadentem.
Qualis ſtella, Pater ſuperûm quam miſit olympo,

Aut

A ut nautis ſignum, aut populis in caſtra coactis,
P ræcipitat flammis longè, lateq; coruſcis
S cintillans: corda ignaris mortalibus horrent.
E rgo expectabant denſo miſeri agmine circùm,
E cœlo ſignum intenti, laticesq; quietos
S eruabant oculis, atq; omnes auribus auras.
A uditum ad ſignum ſubitò ut ſe primus in undas
Q uiſq; daret, ſtagnoq; ſonanti immergeret artus.
Q uippe erat inde ſalus ſemper, non pluribus, uni,
Q ui ſubitò impulſum prior exilijſſet in æquor.
S icut ubi uacui tendunt medio æquore campi
V iribus, & rapido iuuenes decernere curſu,
A rrexere animos cuncti, ſignumq; parati
E xpectant: pulſat pauor intus pectora anhelus
O mnibus, atq; locum ſpondet ſibi quiſq; priorem.
H os inter longo detentus brachia morbo,
B rachiaq; & plantas, omnes & inutilis artus
I etrus erat, cui quondam & opes, & auita fuere
P rædia opima, ſed ut iuuenili è corpore morbum
P elleret, heu nimium mendaci credidit arti:
D umq; uias omnis, medicæq; explorat opis uim,
P auperiem morbo adiecit miſerandus iniquam,
O ſsibus ad uiuum qui iam perſederat imis.
I amq; ferè denum in luctu quater egerat annum
I nnumeris circunuentus morbisq;, fameq;:
Q uem poſtquàm aſpexit propius ſtellantis Olympi

R ege ſatus, ſic eſt ultro placido ore loquutus:
I nfelix, quæ te ſegnis mora detinet unum,
S eruantem has fruſtra ripas, & triſtibus undam
P ræſentem morbis, alij cùm ſcilicet omnes
P rotinus hinc abeant læti, oblitiq; laborum
A ccipiant ſolitas reparato in corpore uires?
I lle ſub hæc, largoq; genas ſimul imbre rigabat:
N on hoc crimen aquæ, non uis mihi fontis iniqua eſt:
V erum ego dum motum opperior ſalientis aquai,
P ræcipites dant ſaltu alij ſe in ſtagna priores
A d ſonitum, inualidis nequeo ipſe inſiſtere plantis,
N ec me tunc opis externæ dignatur egentem
I n ſtagno quiſquam ante alios merſare ſalubri.
T alia narrantem placido Deus ore tuetur,
A tq; ait: Ipſe tuis pedibus ſubſiſte, ualensq;
C arpe uiam, nec cuncta undis debere neceſſe eſt.
V ix ea: cùm ſubitò cernentibus omnibus, ecce
E rigitur, ſtratumq; humeris (mirabile uiſu)
I pſe ſuis referens pedes omnes paßibus æquat,
A tq; ſuo ſolidæ reſpondent robore uires.
S icut ubi in ſyluis dum ramos colligit, anguem
F rigore ſopitum paſtor, brumaq; rigentem
F rondibus implicuit, admouitq; inſcius igni:
N ulla mora eſt, propius flammas uix pertulit, & iam
A ttollitq; caput, iamq; ignea lumina torquet,
P erq; domum ſerpens micat arduus ore trilingui.

Parte

[illegible]

Parte alia ante fores templi, mediaq; miniſtri,
Ingenti ſtrepitu teſtudine dona ſedentes
Vendebant, quæ plebs æratæ imponeret aræ,
Lanigeras pecudes, taurosq;, paresq; columbas:
Voti ut quiſq; reus, rerumq; ut copia cuiq;.
Quos ſimul atq; Heros ingreſſus uidit, & omnem
Diſcurſu, & clamore locum reſonare profano,
Haud tulit, & uerbis grauiter commotus acerbis
Reppulit, intortum uibrans per terga flagellum,
Verberaq; inſonuit, ſacroq; à limine abegit.
Qualis ubi arctois Boreas erupit ab antris,
Aëreos rapido peruerrens turbine campos,
It cœlo ferus, & piceas toto æthere nubes
Inſequitur: dant uicta locum, & caua nubila cedunt.
Sacra Deo domus hæc, inquit, hæc numinis ædes:
Vos autem uerſam indignos ſceleraſtis in uſus. polluistis, fœdastis.
Sanguine reſperſum eſt aras, animaq; litatum respersum est aras.
Hactenus antiquis, conceſſo more ſacrorum,
Indultum ſatis, atq; ouium iam cædis abundè eſt:
Nunc Pater omnipotens pecudum, uolucrumq; cruori
Parcere uos poſthac iubet, ac fumantibus extis.
Vos diuerſa manent mutatis orgia ſacris:
Diſcite iuſtitiam tantum, puraq; litate
Mente, Deumq; pijs precibus placate uolentem:
Hi ueſtri ritus, ea deinde piacula ſunto.
Sic ait, & ſupplex demiſſo poplite ad aram

Matth. cap. 21. et intravit Iesus in templum dei et eiiciebat omnes vendentes et ementes in templo et mensas nummulariorum et cathedras vendentium columbas evertit, et dicit eis, scriptum est, domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fecistis illam speluncam latronum.

C ernuus arcana prece patris numen adorat.
I amq́; ſacerdotum primis exarſerat ingens
T riſti in corde dolor, flammæq́; iræq́; coquebant.
N ec nouus hic primum furor, hæc odia aſpera ſurgunt;
A ntiquæ irarum cauſæ, antiquiq́; dolores
H audquaquàm exciderant animis, fixiq́; manebant.
N on tamen hìc auſi ſunt illum ſurgere contra,
S ed ueriti ultricem plebem, turbamq́; ſequentum,
E xceſſere adytis, nequicquam indigna minati.
Q uales nocte lupi ſtabulis cùm fortè recluſis
A ppetiere gregem: uerùm cuſtodia pernox
O bſtitit, & canibus uocalibus inde reuuſit:
O lli (dira fames ſtimulis agit intus) abacti
C edunt, & montes nequicquam ululatibus implent.
D um uerò affatur genitorem Diuus ad aram,
M irantes ſocij templum per ſingula luſtrant,
S uſpectu molem uaſto, artificumq́; laborem,
C autibus exciſas centum, centum ære columnas
O mnes è ſolido, omnes altis montibus æquas,
T ignáq;, & æterna ex cedro laquearia, ahenoq́;
A eratas porrò ſtridentes cardine portas,
S ectilibusq́; minutatim ſola leuia ſaxis:
T um puro ex auro poſtes, menſasq́; metallo
E ſimili, & fixos alta ad donaria currus,
D iſtinctos hebeno, & candenti elephanto.
Q uæ dum cuncta legunt, perfectis ordine uotis

Improuiſus

I mprouiſus adeſt,tacitusq́; ſuperuenit heros,
A tq; ait: Hæc moles,adeò hæc immania templa,
P rotinus ut uento radicitus eruta pinus,
V erſa repente dabunt labem,ingentemq́; ruinam.
E t tibi digna tuis Solyma inſtant præmia factis:
Q uæ uates ad te miſſos diuinitus auſa es
T ot ferro petere,aut duris detrudere ſaxis.
I pſe tuos quoties,præſens ut uera monerem,
T entaui ciues incaſſum cogere in unum,
C eu criſtata ſuos diſperſa examina fœtus
S ingultu uolucris uocat,& paludentibus alis?
F erro exciſa cades: iamiam labentia regna
P rotinus arma ruent tua,uindexq́; hauriet ignis,
E t paßim hæc largo ſudabit ſanguine tellus.
N ónne uides,iam ut nunc res procubet inclinata?
E t tibi iam uotis non proſit nectere uota?
L ongè alias Pater omnipotens ſacra tranſtulit oras:
L ongè alia uult ipſe coli,& placarier urbe.
A tq; adeò hic altè depactus terminus eſto.
S ic fatus,monſtrat miras in marmore formas,
A rgumentum ingens,ſenum monimenta dierum,
M agna quibus magni compacta eſt machina mundi,
E t ueterum euentus,& priſca ex ordine auorum
F acta,haud humanis opus enarrabile uerbis
N on illic hominûm effigies,ſimulachráue diuûm,
A rcanis ſed cuncta notis,ſignisq́; notauit

 Obſcuris

O bſcuris manus artificis, non hactenus ulli
C ognita, non potuere ipſi deprendere uates.
H îc ſuperûm Sator informem ſpeculatus aceruum,
A eternam noctemq́;, indigeſtumq́; profundum,
P rima uidebatur moliri exordia rerum,
I pſe micans radijs, ac multa luce coruſcus.
I amq́; uidebatur fulua de nube creare
S telligeri conuexa poli, terrasq́;, fretumq́;,
E t lucem ſimul undiuagam, mox unde micantes
E t ſolis radios, & cœli accenderet ignes.
I pſi iam denſo crepitare examine circum
A utoremq́;, ducemq́; ſuum, plauſuq́; ſonare
A ligeri fratres, ſupera arce uolatile uulgus,
L ucis opus primæ. necdum tamen æthera ab imis
F lammiferum terris, terras diſcreuerat undis:
S ed tantum confuſa iacebant ſemina rerum.
N ec mora: uix cœli extuderat ſeptemplicis orbem,
O rdine cui uario rutilos affigeret ignes.
E t iam cuncta nouam incipiebant ſumere formam
P aulatim, cœlumq́; ſua compage teneri.
C ernere erat ſicca in medio iam mole relicta
L ittoribus curuis circum maria humida fundi,
I lliſosq́; uadis ſpumare ad ſydera fluctus.
N ondum pontiuagæ curuabant ampla carinæ
C arbaſa, nec liquido lentari in marmore remi:
L ata ſed innocui uerrebant æquora Cauri.

E cce autem iam fagiferi capita ardua montes
A ttollunt, infraq; iacent humiles conualles.
C ontinuò tellus ſummittens Dædala germen
F lore renideſcit, & frondis explicat arbos.
I am uideas uiridi ueſtiri gramine campos,
I am colles denſis frondere cacumina ſyluis,
I licibusq;, oleisq;, & coniferis cypariſsis.
N ec mora: cæruleo flammis duo lumina cælo
I ncipiunt teneris primum luceſcere rebus:
E t ſibi, ceu mundi uigiles, ſtatione uiciſsim
S uccedunt, certoq; ſuum dant fœdere lumen.
N am lucis fons dimenſum ſol ambit Olympum
I pſe die, terrasq; nouo ſplendore colorat.
N octe ſuas uultu pallenti ſeruat in umbris
L una uices fudens auratis cornibus ignem,
L ucidaq; exornant nocturnis æthera gemmis
S idera, perpetuo circunlabentia motu.
T um bifidis paſsim uerrebant marmora caudis
S quamigerum mutæ pecudes, pelagoq; natabant.
A t pictæ uolucres librare per aëra pennis
C orpora, & inter ſe curuis decernere roſtris.
N ec procul hinc errant latos armenta per agros,
L anigeriq; greges perſultant pabula læta.
I am latebras uideas meditari dira ferarum
S emina, iam longos per humum reptare chelydros.
D eſuper hortari clara de nube putares

C œlicolum regem, lætasq́; expromere uoces,
C reſcite, propagate genus mea ſemina ueſtrum,
S eclaq́; perpetuis generatim iungite ſeclis.
T andem nudus homo emicuit tellure creatus,
Q uem ſuperûm ſator affariq́;, & dicere leges
O re uidebatur coràm, ac præponere regnis,
Q ui terras immortalis ditione teneret:
M anſiſſet dictis, ſeruaſſet fœdera pacta.
A t campum arboribus iuxtà, ac uiridantibus herbis
L ucentem aſpicias, ſtellantia floribus arua,
P oma ubi cæruleo multum uigilata dracone.
I n medio fons perſpicuis argenteus undis,
Q uatuor aduerſis uoluens regionibus amnes,
Q ui terræ gremio infuſi latè arua rigarent.
A tq; hîc cernere erat maleſuadi fraude draconis
D eceptum iuuenem, uetitos ex arbore fœtus
G uſtare, edicti immemorem, legisq; ſeueræ.
E tiam (uix pomum infelix admouerat ori)
P œnituiſſe putes ſe frondibus inuoluentem,
N eciam cœlituum Regis grauia ora ferentem.
N anq; uidebatur fuluæ inter uellera nubis,
H orribili ſuper impendens mortalibus ore,
D ura redarguere, & ſæuas indicere pœnas
P ro meritis, quas ille olim, quas omnis ab illo
P rogenies lueret, lucis uentura ſub auras.
I nterea coniux, quæ capta libidine dira

I ura

Iura prior,legesq́; datas,ac fœdera ſoluit.
Infelix fruticum fruſtra per denſa latebat.
At uictor,factusq́; potens iam fraudis,ahena
Effulget ſquama,teretiq́; uolumine ſerpens
Per ſuperans ſtirpem,ſpirisq́; ingentibus ambit
Tortilis,& motis inſultat deſuper alis,
Virgineo irridens deceptos improbus ore.
Nec procul hinc adeò uideas latè infera circùm
Regna,ſubobſcuras ſedes,lucemq́; malignam
Solis,ubi caſti manes,animæq́; piorum
Sedibus excluſæ quondam debentis Olympi
Vnius ob ſcelus,expectabant ordine longo.
Stabant hîc cani proceres,uittataq́; uatum
Agmina,tendebantq́; manus ad ſydera paſſas:
Quos omnes humeris pater altè extantibus Abras
Amplificam pandens chlamydem,protentaq́; latè
Brachia ſubnixus,dextra læuaq́; tegebat.
Orantes illos credas,ſuperûmq́; parentem
Supplicibus dictis affari,parceret iræ,
Parceret unius noxa omnes perdere gentes.
Subſtitit hîc imo ſuſpirans pectore Diuus,
Atq; ait:En noſtrum depoſcunt iſta laborem:
In me nulla mora eſt:ego tantæ debitus iræ
Morte mea eripiam hos tenebris,& clauſtra refringã.
Qui mea,quæ ſubitò paucis deprenſa ſequuntur,
Sublegite,infandum mihi portendentia letum.

Omnibus

Omnibus hîc pauci extinctis mortalibus ibant,
Incluſi ligno ſummas impunè per undas.
Ingens latiuago fluitabat machina ponto:
Et uix extabant immani corpore montes,
Quos procul abruptus colliſis nubibus ignis
Ingeminans creber cœlo rutilante petebat.
Hîc natum ſenior nudo Iſacon enſe petebat,
Infelix pater, exequitur dum triſtia iuſſa.
Aſpiceres illum toto iam corpore niti
Dextram attollentem: nondum reſpexerat, & iam
Nuncius ecce aderat, cœli demiſſus ab arce,
Iuſſa ferens primis contraria: uictima iuxtà
Paſcebat, pueri ignari pro cæde parata,
Candidus, & uillis aries argenteus albis.
Hinc fratrem inuiſum narrata obſomnia fratres
Vendebant, miſero mentiti dira parenti
Funera, diſcerptumq; feris: pater ipſe cruentam
Verſabat gnati tunicam, lachrymiſq; rigabat.
Hîc etiam, Pharijs dum ciues ducit ab oris
Poſt longa exilia in patriam, promiſſaq; regna
Legifer auxilijs fretus cœleſtibus heros.
Orta lues populum errantem miſeranda repente
Serpentum afflatu leto dabat, atq; iacebant
Corpora tabifico paſsim morientia morſu.
Dux uerò in medio campi ſuſpendit ahenum
Ingenti è malo colubrum, ſtratoſq; iubebat

Dirigere

D irigere huc aciem intentos, lignumq; tueri:
Q uæ miſeris erat haud dubiè uia ſola ſalutis.
P arte alia roſtro terebrans ſibi uiſcera acuto,
F œta auis implumes paſcebat uulnere natos.
S tant olli circum materno ſanguine læti,
E t pectus certatim omnes rimantur apertum.
H is animaduerſis portis bipatentibus ibat
M ulta putans, nec dum gradibus deſcenderat Heros
O mnibus, & magno iam longè urgente tumultu
E cce trahebatur paßis per terga capillis,
P allida longæui coniux Suſanna Manaſſei,
Q uoi pater egregiam forma, & florentibus annis
H aud placitis tædis inuitam, ægramq; iugarat.
N anq; fidem ob thalami fœdatam ad iuſta uocabant
S upplicia, ingenti iuuenum ſectante caterua.
E t iam ſaxa manu pueri, uulgusq; tenebant.
I pſe ſed anteuolans prohibebat tela ſacerdos,
D onec porticibus CHRISTVM conſpexit in amplis,
A d quem ubi conceßit, miſeramq; ad limina traxit,
I ngreſſus uerſare dolos: Hæc prodidit, inquit,
C oniugium, thalamiq; fidem deprenſa fefellit.
S ontem iura neci tali pro crimine dedi
N oſtra iubent duris (ſed quæ inclementia?) ſaxis.
T eq; ideo uatum interpres mitißime adimus,
E t tua quæ nam ſit ſententia quærimus omnes.
D ixerat, atq; animo iam ſpes paſcebat inanes.

His

H is captum,implicitumq́; putans ſermonibus hoſtem.
P ræcluſos abitus,non effugia ulla relicta.
I llam quippe neci ſi ſolueret interceptam,
M iti animo miſeratus,eum turba omnis in ipſum
S axaq́;,& ultrices raptim conuerteret iras,
Q uòd ſanctas gentis leges euerteret illex.
S i uerò ad pœnam iuſſet pro crimine duci,
S eſe odijs uulgi obijceret crudelis acerbis.
H æc agitans,iam uictorem ſe mente ferebat,
P ectora lætitia multum tumefactus inani.
A c ueluti in ſomnis olim ſibi uiſus arator,
D um terræ attrito ſuſpendit uomere terga,
A uri ingens pondus campo,effodiſſe ſubacto,
G audia uana fouet:cernet ſomno ille relictus
P auperiem,duros & adhuc ſibi adeſſe labores,
S omnia,fortunamq́; animo execratus inanem.
I pſe uiam Deus inuenit(fallacia numeri
N ulla humana ualet contra)qua legibus illi
P arceret illæſis:nempe,ut defixa tenebat
O ra ſolo,tandem attollens,turbamq́; paratam
A ſpectans,ait:Haud dubium,quin crimine letum
S it merita:id priſci quondam ſanxere parentes.
E rgo agite ô ueſtrum quicunq; eſt criminis expers,
S axa manu primus rapiat,feriatq́; merentem.
E c quis erit tanto è numero,qui uulnera prima
D irigat,& ſceleris purum ſe proferat ultro?

S ie

S ic memorans omnis ſeruabat lumine pronus
O bliquo, horrendumq́; tuens, illumq́; paratus
I nſcripſiſſe ſolo, cui mens interrita nullum
E ſſet ob admiſſum fœdè, ſecuraq́; culpæ:
S tabat conſpectu in medio tremebunda puella,
I am ſuffuſa oculos mortis nigrore propinquæ,
E t poſitis terram genibus ſubmiſſa petebat:
N on minus exanimata metu, quàm in retia cerua
A cta canum latratu, & longo exercita curſu,
C ùm iam conſumptæ uires, cûm ſe undiq; cinctam
H oſte uidet, mortemq́; inſtantem certa moratur.
H is autem auditis reſponſis, omnibus ingens
C onfeſtim cecidit furor, & uis fracta quieuit.
Q uiſq; ſuam tacito uerſant in pectore uitam,
I nq; uicem ſpectant ſeſe, atq; aduerſa tuentur,
N ec quiſquam turba in tanta ſe prodidit ultro.
S axa cadunt manibus furtim labentia, & omnes,
Q uiſq; ſui, memores abeunt, templumq́; relinquunt.
V t uero Deus aſpexit uacua atria circùm,
L inea detraxit pauitanti uincla puellæ,
A tq; illam uerbis monitam dimittit amicis:
I melior, ueterum famam iam extingue malorum.
T alia dein ſocios fatur conuerſus ad ipſos:
H eu durum genus, haud poſſunt deſiſtere uicti:
N il linqunt intentatum, nil prorſus inauſum.
N empe ego nunc feſtis fas contra & iura diebus,

A ffero opem inualidis, ægroſq; in priſtina reddo.
N unc ſontes, & ſponte ſua commiſſa fatentes
A ccipio, noxaq́; animos, & crimine ſoluo.
N unc ſocij fruges tractant, & uina prius quàm
D ent manibus lymphas, cum uictu corpora curant,
N ec dapibus parcunt, & quæ in nos plurima iactant.
Q uinetiam me fraude petunt furta irrita adorti.
V el cum Romanis aſtu me opponere tentant
I ncautum, quæruntq́; dolo, an fas pendere regi
P er capita argentum, edicto quod quiſq; iubetur.
N ec cæcos mea facta mouent ingentia, quæ non
H umanis fierent opibus, non artibus ullis.
N ec qua ui hæc agitem ſpoliati lumine cernunt,
C onſilijſq; audent ſupremi obſtare parentis.
N ec priſcos tollo ritus, legeſúe refigo.
Q uippe alia arcanis longè ſententia dictis
I ndeprenſa latet, longè altera ſacra teguntur
N ube ſub obſcura uerborum. ut cætera mittam,
Q uid ſuis horretis uetitis imponere menſis
V iſcera? non animis labem ſublimibus affert
A ut his, aut illis ieiunia ſoluere rebus:
V obis intus obeſt mens ipſa, & dira cupido.
S ed quoniam gaudet cœno, immundaq́; palude
S etigerum genus, & pecori huic innata libido eſt:
I n ſue adumbrantur Veneris mala gaudia fœdæ.
Q uinetiam, ut iuſsis animos cœleſtibus autor,

Thabor, uel tabyrus mons galilee in medio campi magni qui esdrelon uocatur non longe a nazareth 30 stadiorum

 capernaum 35 20 stadiis

Paulatim aſſueſcens poſſet mollire colendo,
Nec nulla inciperet ſub relligione tenere,
Indociles primùm populos, obtuſaq; gentis
Pectora iuſsit oues iugulare, & ſanguine terram
Imbuere, immeritosq; aris mactare iuuencos;
Quæ tamen omnia erant, ſi cui mens alta uigebat,
Venturæ ſpeculum mox relligionis, & umbra.
His actis iam deuexum cùm ueſper olympum
Clauderet, egrediens malefida ceſsit ab urbe.
Tum Genitorem obitus affarier ante propinquos
Exoptans, coramq; arcanas promere uoces,
Ignaros ſocios Taburi ima in ualle reliquit.
Ipſe autem aſcenſu ſuperans capita ardua montis
Conſtitit, aëreæ feriunt ubi ſidera cedri.
Addiderant comites ſe tantum ex omnibus illi,
Fidus Ioannes cum fratre, Petruſq; uocati:
Stabant orantes taciti, pariterq; ſupinas
Tendebant ſine uoce manus, ac lumina cœlo.
Ipſe autem his magno Genitorem affatur amore:
O Pater, En inſons nunc dira ad funera pergo
Progenies tua, nec tot ferre indigna recuſo,
Quando certa tibi mens, atq; hæc fixa uoluntas,
Et tanti mortale genus: nil demoror, adſum.
Hos ſaltem, qui me patriaq;, ſuisq; relictis,
Per uarios caſus lectiſsima corda ſequuntur,
Aſpice, & immeritos cæcis auerte periclis.

H aud uereor, quòd ſe his homines, gens impia paßim
O pponunt, nil facta hominum mortalia terrent.
I pſi etiam (nihil hoc moueor) moriantur ad unum,
A ut potius ſæuo, ſi uis, tu fulmine perde
C orreptos igni, & penitus res attere fractas
T u Genitor, tanto finemq; impone labori,
S i tantæ eſt genus humanum cœlo addere molis,
S eclaq; mutatis in priſtina reddere rebus.
Tantum oro (ſcelus) inferno ſummiſſa barathro
G ens peſtem meditata uiris, nil improba furtis
O fficiat, non infando præuertat amore
I nſidijs captos, nec corda improuida fallat,
D um ſcelera hortatur, noſtriq; obliuia ſuadet.
I amiam aderunt infandi hoſtes, armata dolis gens,
N ondum animos ſatiata, graues nondum ulta dolores.
H as fraudes, iamq; has fraudes, arteſq; mouebunt.
Q uas non mentiti ſimulato corpore formas,
V t capiant genus innocuum, uertantq; uenenis
P eſtiferis? tu frange dolos, ferq; irrita in auras
C uncta Pater, tandem uictis edice quieſcant.
S int, qui per terras gentes poſt funera noſtra
I uſtitiam erudiant, & relligionis amorem:
H anc ueniam concede, id gnati cedat amori.
F ilius hæc. Genitor contrà cui talia reddit:
N ate patris uirtus, noſtriq; ſimillima imago,
N ulla tuis fraus (ſolue metum) nullæue nocebunt
Inſidiæ,

Inſidiæ, quas nunc regni molitur operti
Arbiter: incepti fruſtra irritus omnia tentat.
Induat in facies centum, centum ille figuras:
Ipſe adero, retegamq; dolos, fœcundaq; fraudis
Agmina diſijciam, & magna uirtute reſiſtam.
Vnus erit tantum, cui mentem inſania uertet,
Infelix, iam nunc deuoto pectore uerſat
Infandum ſcelus, atq; tui iam pœnitet ægrum,
Secum indignantem, tua quòd præcepta ſequutus
Exuerit blandum uitæ mortalis amorem,
Malueritq; graues ſub te tolerare labores:
Omnia quæ mecum mundi ante exordia noſti.
Hunc tamen indignum numero, cœtuq; piorum
Addidimus memores uatum, qui talia quondam
Prædixere, tuis exemplum inſigne futurum.
Euadent alij inſidias meliora ſequuti.
Omnes te propter contempto lucis amore
Haud mortem horreſcent, pergentq; in funera læti,
Innumeramq; ſuo parient tibi ſanguine gentem,
Proiectu uitæ, & mortis amore ſuperbi.
Efficiam cœlo dignos poſt aſpera tandem
Funera, deſerti magnum ætheris incrementum.
Quos tu olim aſpicies hac relligione nepotes
Surgere Nate tibi? quàm pectora certa uidebis!
Tu modò tu perge, & cœptum decurre laborem.
Hi quos cernis enim uix nunc tua iuſſa ſequutos,

I ndociles, fandi ignaros (mora non erit) altos
P ectore concipient ſenſus, doctoq́; ucrendas
O re canent leges afflati numine noſtro,
E t uaſtum in melius referent hortatibus orbem.
S uccedent alijs alij, ſacriq́; nepotes
V ictores tua ſigna ferent trans ultima clauſtra
O ceani, latas undis cohibentia terras,
C lareſcetq́; tuum paßim per ſecula nomen.
S ponte ſua inuicti reges tibi ſceptra, tibi arma
S ubijcient ſua per terras, araſq́; ſacrabunt.
A tq; adeò grauida imperijs Roma illa ſuperba,
A ppenniniuagi quæ propter Tybridis undam
I ngentes populos frenat, pulcherrima rerum,
S ummittet faſces, & quas regit orbis habenas.
I llic relligio, centum illic maxima templa,
C entum aræ tibi fumantes, centumq́; miniſtri,
Q uiq; uiris latè, atq; ipſis det iura ſacerdos
R egibus, & ſummo te in terris reddat honore.
S i qua tamen paulatim annis labentibus ætas
D ecolor inficiet mores, uerſiſq́; nepotes
D egeneres ſurgent ſtudijs, per dura, laboreſq́;
E xercens lapſam reuocabo in priſtina gentem,
I lla malis ſemper melior ſe tollet ad aſtra.
S æpe ſolo uelut euerſam, exciſamq́; uidebis,
Q uam modò prædixi, populorum incurſibus, urbem,
V erùm quò magis illa malis exercita, ſemper

Altius

A ltius hoc ſurgens celſum caput inſeret aſtris,
M œniaq; in melius ſemper recidiua reponet.
N ec niſi ſubiecto paßim ſibi deſinet orbe.
S ic placitum: noſtri ſedes ea numinis eſto.
H æc ait, & natum dextra complexus inhæſit.
E cce autem ſubitò rubra uibratus ab æthra
C um ſonitu fulgor micat, & polus intonat ingens.
N am Pater omnipotens manifeſtus ab æthere nubem
O ſtendit radijs illuſtrem lucis, & igni.
O mnia collucent latè loca: turbine CHRISTVS
C orripitur rapido, mediaq; in nube refulſit,
V erus & aſpectu patuit Deus, atq; per auras
D iuinum toto ſpirauit uertice odorem,
L uminis ætherei ſpecimen, Genitoris imago.
N ec ſecus emicuit roſeo pulcherrimus ore
I nſolita circùm perfundens omnia luce,
Q uàm cùm mane recens lucis fons aureus ingens,
L umine ſol cœlum exoriens rigat omne profuſo,
O ceani in ſpeculo longè reſplendet imago,
E t croceæ effulgent aurata cacumina ſyluæ.
T alem ſe ſocijs mirantibus obtulit Heros,
A mborum in medio uatum: quorum alter adiuit
F lammifero quondam inuectus cœli ardua curru,
E t tranauit equis inſultans aëris auras:
I ſacidum Pharijs genus alter duxit ab oris
D ux profugûm, legesq; dedit, moremq; ſacrorum.

N ec non cœlicolûm propius tum maxima pandi
V iſa domus, cœliq; ingens apparuit aula.
T um Genitor nubis fulgens candentis amictu,
O ſcula libauit nato, & uox lapſa per auras:
H ic mea progenies, hic eſt mea magna uoluptas:
V ni huic mortales omnes parete uolentes.
N ec plura his: toto aſſonuit chorus omnis Olympo
C œleſtum, cantu uario, plauſumq; dedere.
T um demum in faciem conſuetam redditus Heros,
A ttonitos, ſociosmonſtrisq;, metuq; ſepultos
E xcitat, atq; hominis mortali apparuit ore.

MARCI HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS Liber II.

AT Solymi trepidi rerum, & formidine cæci,
N octem illam patrũ primi, templiq; miniſtri
I nſomnem duxere: animis adeò addita cura
I ncubat, ac nullam attonitis dat dira quietem.
O mnibus ante oculos urbem ingredientis imago
L æta Dei, feſtiq; manus impubis honores,
I lliusq; uident latè increbreſcere nomen.

Fama

F ama uolat, paßimq́; canit miracula rerum.
Q uid faciant? magis atq; magis iam uera pateſcunt,
Q uæ quondam priſci uates cecinere futura,
T erras cœleſti Regem de ſtirpe manere:
C uius in aduentu templum, Iudæaq́; tandem
R egna ruant, Solymeq́; euerſis deſinat aris
A ntiquo de more ſacros imponere honores.
E rgo infracti animis omnes, terrore ſubacti,
T ectis quiſq; ſuo ſepti, clauſiq́; manebant.
Q uales quæ ſolitæ florentia rura uolantes
C arpere apes, ubi ſæuit hyems, cœlumq́; profuſos
S oluitur in nimbos, & aquoſus regnat Orion,
O cia lenta terunt, clauſisq́; alucaribus ægræ
C unctantur, circumq́; fores ac limina muſſant.
T empus erat cum membra quies, cùm grata ſoporem
I rrigat, ac poſitis affert obliuia curis:
E t iam noctipotens manus imo emiſſa barathro
H orribiles uiſu formæ furialibus omnem
C œtibus obſidere urbem: pars turribus inſtant:
P ars apicem templi, & faſtigia ſumma coronant:
C ætera perq́; uias legio, perq́; alta domorum
T ecta uolant, tractimq́; hærent per culmina tignis.
H aud ſecus Italiam repetunt ubi uere tepenti,
C œrula aues longo feſſæ ſuper æquora curſu:
Q uæ prior occurrit tellus, hanc agmine denſo
C ertatim arripiunt, procuruaq́; littora complent.

P rincipio ſpargunt occultum in pectora uirus,
V ipereamq; uiris animam, cæcumq; furorem
I nſpirant, odiumq; animis, & crimina linquunt.
M ulti etiam in facies hominum uertuntur, & omnem
P rotinus incendunt uarijs rumoribus urbem:
I rrepunt tectis alij, ſomnoq; ſolutis
S omnia dira ferunt uaria ſub imagine rerum,
A tq; hominum falſis ſimulachris pectora ludunt.
I amq; huius ſubeunt, iamq; illius alta potentum
L imina, & attonitos dictis hortantur in hoſtem.
T errificantq; animos, facta atq; infecta canentes,
C HRISTVM inferre faces, ariſq; inſtare bipenni
A rmatum ærata, atq; adytis extrema minari,
E t iam ſemuſto in templo dominarier ignem.
Q uin ipſos templi mentiti ueſte miniſtros
S ingula tecta adeunt, patreſq; ad limina ſacra,
C onciliumq; uocant: nigri dux agminis ipſe
I mpulit æriſono ſtridentes cardine portas.
H inc atq; hinc delubra petunt: concurritur ultro
V ndiq;, nec tenebris nox obſtat euntibus atra.
N on aliter captam ſi rumor nunciet urbem,
N octe dolis intempeſta, atq; latentibus armis
H oſtem inferre acies, & iam ſumma arce receptum,
C ulminibuſq; immiſſa uoret fax atra penates:
P lenis cuncta uijs feruent, trepidoq; tumultu
H uc atq; huc itur, nec ſat rationis eundi eſt.

Præcedunt

Præcedunt diræ facies, facibusq́; nefandis
Sufficiunt lucem, & ſummo dant uertice lumen
Terrificas capitum quatientes undiq; flammas.
Nec miſeri tamen agnoſcunt: furor omnibus intus
Eripuit mentem, lapſumq́; in uiſcera uirus.
Nec minus intereà bis ſeni ex agmine miſsi
Bis ſenos CHRISTI ad ſocios, euertere ſi quem
Poſſent, & furijs deceptum incendere iniquis.
Illi autem pleni monitis ducis (antè futura
Præſcius iſta ſuis prædixerat omnia) ſeruant
Inuictos animos, inapertaq́; pectora fraudi:
Quanquàm hoſtis ſpecies ſeſe transformet in omnes,
Nequicquàm expertus, menteſq́; indagine captet.
Vnus non ualuit ſeſe his ſubducere uinclis
Iſcarius peſti infandæ deuotus Iudas:
Lectorum procerum labes, & peſtis Iudas.
Hic ſe olim addiderat ſocium, ueſtigia Diui
Ingreſſus, patria atq; opibus, chariſq́; relictis.
Incerta exilia, incertas quacunq; paratus
Ire uias, taliq; necem pro Rege paciſci.
At mox cœptorum piguit, duriq́; laboris
Paulatim pertæſum: animo tum uoluere ſecum
Noctes atq; dies tacitus, ſiqua potis arctis
Legibus exolui, & priſcæ ſe reddere uitæ,
Indignans longum incaſſum cecidiſſe laborem.
Hos abitus, iamq́; hos abitus, & furta parabat

Iudas Iscariotes dictus est ab isachar quod de tribu Impatiens isachar erat, ~~cui tale~~ cognomen ex ipso quoque facinore optime convenit, nam mercede vendidit Christum et Isachar dicitur a sachar quod ~~mercedem~~ mercedem significat.

I mpatiens operum, rebus non lætus egenis.
T alibus undantem curis, animoq; labantem
I amp ridem, nigræ reperit dux ipſe cohortis:
H aud minus exultans animis, quàm monte ſub alto
C ùm procul aſpexit tendentem in paſcua ceruum
G etulus leo, quem ſiccis exercet hiantem
F aucibus ex longo collecta inſania edendi.
A c prius in faciem Galilæi uerſus Ioræ,
I pſi qui fuerat coniunctus ſanguine Iudæ,
I nſomnem aggreditur uerbis: Tu nocte ſilenti
M ontibus in ſolis erras inſane, poteſq;
V ltro ſæua pati ſub nudo frigora cœlo,
A tq; tibi alterius ſub nutu degitur ætas,
D um ſequeris (quis te tantus furor incitat?) iſtum
E latumq; animis, euerſoremq; ſacrorum:
Q uem tantum illuuies adeunt, teterrima gentis
F œminei cœtus, & ſemiuiri comitatus?
P rimi omnes inſenſi odijs concordibus ardent,
S acrilegoq; necem intentant: iamq; ille furorem
V æſanum expendet, cedet fiducia tanta.
N on illi auxilio magnarum gloria rerum,
Q uas mentitur, erit: nil contrà obtendere denſa
N ubila, nil ſolitas accingi proderit arteis.
R umpe moras, eia inſtanti te ſurripe cladi.
S ic ait, ardentemq; odijs inſtigat acerbis.
T um mutata acri percußit pectora thyrſo,

E t ſubitò nocti ablatus ſe immiſcuit atræ.
H inc miſerum inuadens præcordia ad intima ſeſe
I ngerit,atq; imis dirum implicat oſsibus ignem.
O lim,etiam in mentem ueniunt,quæcunq; ſub illo
I uſſus dura tulit,quæcunq; exhauſta pericla:
E t piget,atq; nefas polluto uoluit amore,
I mmeritumq́; animo ſedet hoſti prodere Regem.
A h miſer,ah maleſane,Deum non pectore ſentis?
N on oculis numen præſens,non auribus hauris?
Q uis te mutauit tantus furor? aſpice quo nunc
C ulmine præcipitas,quánam trahis arce ruinam.
N ec qualis ſentis tibi menti inſederit error.
Q uid ſtruis? aut quò te raptat tam dira cupido,
Q uæ nunc te male habet,mentisq́; & lucis egentem?
Q uam nunc amittis ſortem,irreparabile donum,
O ptabunt ſeri poſt ſecula mille nepotes.
A tq; adeò quæ uota foues,quam mente ſecas ſpem,
L ætitia elatos animos inflatus inani,
O mnia diſcerpent,rapientq́; per aëra uenti.
E xcute dum licet,infandam de pectore peſtem,
Q uæq́; imis te nunc eſt abdita cura medullis.
I amq́; ſacerdotes,totaq́; ex urbe ſenatus,
S ecretam in templi ſedem conceſſerat omnis:
I pſe ſacerdotum primus,cui tempora ſacra
I nfula cingebat,Caiphas in ſede ſedebat
C elſior aurata:inde alij longo ordine ciues:

Caiphas princeps sacerdotum Quos
interpretatur investigans, sagax.

Quos omnis circumſiliunt, acuuntq; furorem
Tartareæ haud ulli uiſæ ſine corpore peſtes.
Nec mora, nec requies: ſublapſæ in pectora cunctis
Eripiunt mentem, atq; animis incendia miſcent.
Multa illi inter ſe uario ſermone ſerebant,
Solliciti: uaſto ſtrepit ingens murmure templum.
Sũt qui ipſum iubeãt utcũq; abſumere CHRISTVM;
Seu ui, ſiue dolo, iuuenemq; inuadere ferro,
Qui rurſum in lucem nuper reuocatus ab umbris
Venerat, & totam monſtro concuſſerat urbem.
Aſt alij plebem metuunt, uulgiq; furorem.
Nanq; ſibi ingenteis populos deuinxerat Heros,
Hos meritis, illos diuino affabilis ore.
Hîc Nicodemus erat peſti impenetrabilis unus,
Primores inter gentis non ultimus ipſos,
Cui longè menti melior ſententia: ſed non
Audebat dictis contra omnes tendere ſolus.
Ille Deo quondam ſeſe inſcius intulit hoſtem,
Atq; dolis fruſtra contrà ſtetit: inde ubi numen
Admonitus ſenſit, ueluti de nocte profunda
In lucem reuocatus, ei ſe iunxit amore,
Clàm tamen, infenſæ uitans odia aſpera gentis.
Tum uerò illius de uita, & ſanguine cerni
Vt uidit, letumq; inſonti triſte parari,
Non tulit ulterius latebras, hæcq; edidit ore
In medio: Non obſcuram, non lucis egentem

Rem ferimus:neq; enim uereor iam uera profari,
Pro patria,quamuis mihi ſint extrema ferenda.
Cernitis hunc omnes manifeſto numine ferri,
Maioremq; homine:& noſmet niſi fallimus ipſi,
Vera Dei patuit ſoboles,uerus Deus,ille
Olim quem toties afflati numine uates
Venturum cecinere,nefas quò triſte piaret,
Commendans genus æterno mortale Parenti.
Hoc liquet,hoc ultrà non in diſcrimen agendum.
Huius ope innumeri,quos nox obſcura premebat
Luminibus captos,iucunda luce fruuntur.
Multi etiam uoces obſtructis auribus orti
Accipiunt,redduntq;:ægris quot reddita uenit
Inſperata ſalus,qui lenta aut membra trahebant,
Victa lue,aut ſubito correpti corpora morbo?
Treis etiam(noſtis)obita iam à morte reduxit
Elatos idem in lucem:modò Lazarus omnem
Perculit,& monſtro ingenti permiſcuit urbem.
Prò læuas hominum menteis,prò pectora cæca.
Non hæc Pæonijs ſuccis,non artibus ullis
Confieri poſſunt:maior Deus intus agit rem,
Maius numen ineſt.quoties diuina loquentem
Incaſſum contrà ſtetimus uerbisq;,dolisq;
Inſtructi? quoties auſi uim tendere inermi
Aut ferro,aut duris nequicquam perdere ſaxis?
Nube caua eripuit caput,ex oculisq; recedens

Aligerum ſe cœleſti ſubitò agmine ſepſit.
Et quiſquam illius certum non numen adoret?
Quid molimur adhuc? quid nobis deinde relictum?
Quin potius, quando nobis demiſſus Olympo
Auxilio uenit, unà montes adeamus, ab ipſo
Suppliciter pacem oremus, commiſſa fatentes.
Talia perſtabat repetens: uiolentia cunctis
Gliſcit, & accenſus ſemper per uiſcera ſenſus
Conflatur magis, & ſæuos furor aggerat æſtus,
Paulatimq; animi turgeſcunt triſtibus iris.
Exarſere omnes, peſtis latet intus, & omnem
Eripuit miſeris lucem, uictiſq; ueneno
Peſtifero nebulas offudit mentibus atras.
Tum demum erumpit, quæ cunctos ira coquebat:
Infremuere omnes contrà, gemitumq; dedere.
Qualiter ære cauo dum ſulfura paſcitur atra
Incluſus magis, atq; magis furit acrior ignis,
Moliturq; fugam, nec ſe capit intus anhelans:
Nulla ſed anguſtis foribus uia, nec potis extrà
Rumpere, materiam donec comprenderit omnem:
Tum piceo diſcluſa uolat glans ferrea fumo:
Fit crepitus, credas rupto ruere æthere cœlum:
Iamq; illa & turres procul ecce ſtrauit, & arces,
Corpora & arma iacent, latè & uia facta per hoſtes.
Haud illi ſecus accenſi, meliora monentem
Excludunt adytis, atq; extra mœnia trudunt.

Tum

Tum uerò Caiphas, ubi facta ſilenta linguis,
Sic orſus, ſibi quæ ſedeat ſententia, pandit:
Haud equidem moror, ò ciues, quòd uerſus ad hoſtes
Iſte etiam infando captus perfugerit aſtu,
Qui toties ſumma pro re, pro legibus olim
Obiecit patrijs caput ultro, ipſumq́; premebat
Obnitens contra nuper ſermonibus hoſtem.
Tanta eſt artificis pellacia, uis ea fandi,
Vt quoſcunq; uelit uertat, ſuperetq́; uenenis.
Scilicet hunc credam cœlo diuinitus actum
Nobis ueniſſe auxilio, qui ſe impius ortum
Patre Deo canit, ac leges abolere parentum
Antiquas cupit, atq; nouos inducere ritus:
Seq́; ultro excidio templi ueniſſe fatetur,
Quod noſtri monitis olim cœleſtibus acti
Impenſis tantorum operum ſtruxere parentes.
Quæ nouitas, aut relligio, qui deniq; mores?
Ille etiam, ne quid ſceleris ſibi reſtet inauſum,
Sacrilegus ſontes, & quorum crimina nota,
Proſequitur uenia haud ueritus ſcelerata ſubire
Limina, nec feſtis parcit de more diebus.
Ergo agite, atq; illi inſidias, letumq́; merenti
Maturate uiri: creſcentem extinguite flammam,
Ne mox ſubſiliat uictrix ad tecta domorum,
Deguſtetq́; trabes, perq́; ardua culmina regnet.
Subuertet ſolitis aliter totam artibus urbem,

Seditione

S editione potens, populos captabit, & omnem
S ubijciet ſibi prodigijs fallacibus oram.
H inc quæ tot nobis annos tam proſpera ceßit
R elligio, euerſis actutum deſinet aris.
T um metuo, ne Romulidæ non talia paßi,
Q uicquid adhuc iuris ſupereſt, à gente repoſcant,
E t profugos patria iubeant decedere terra.
V num pro multis detur caput: unius omnes
E xpiet, ac tutos mors tanto in turbine præſtet.
H oc habet: hæc melior ſuperet ſententia ciues.
H æc illi ob numen dona, hunc reddamus honorem.
T alia fatus erat. furijs ſtimulantibus intus
E xperti, paßiq; ſenes eadem ore fremebant.
O mnibus idem animus: ſed qua ratione, quibusúe
I d fieri occultè queat artibus, exquirebant.
Cùm ſubitò ecce ſuis clam ſe furatus Iudas
I mprouiſus adeſt cunctis mirantibus: illum
E xcipiunt trepidi ſpirantem immane, locantq́;
S ede inter primos, fariq; hortantur: & ardent,
Q uid ueniat, dubijs animis audire, ſilentq́;.
I lle autem torquens huc flammea lumina, & illuc,
S ic fatur: Scio uos Galilæi facta furentis
F ormidare patres, patriæ qui legibus affert
E xitium: moliri ideo uos plurima cerno.
S i mihi, quæ poſco, promittitis: omnia ſolus,
Q uæ nunc uos fruſtra exercent, diſpendia tollam:

Ille manus faciam in ueſtras hodie incidat ultro.
Dixerat: argenti læti pepigere talenta
Ter dena, egregij precium memorabile facti,
Dimittuntq; alacres, atq; extra limina ducunt.
Ille petit montes iterum, ſociosq; reuiſit.
Fortè propinquabat genti ſolennis, & oræ
Feſta dies, ueterum cùm relligione parentum:
Immunes operum ducunt ſeptem ocia ſoles,
Perq; domus ouium fœtus epulantur, & acri
Fermento parcunt iuſsi, properataq; liba
Expediunt; menſasq; onerant agreſtibus herbis,
Lætitiæ ueteris memores: hac luce ferebant
Aegyptum priſcos olim cœleſtibus actos
Prodigijs magna cum præda exiſſe parentes,
Ingreſſos pede iter ſalſas impune per undas.
Ergò ingens tum ſceptriferam concurſus ad urbem
Vndiq; erat, populiq; omnes ad ſacra fluebant.
Non effuſa tamen turba huc ſine more ruebat,
Verùm quiſq; ducemq; ſuum, gentemq;, tribumq;
Vnà ibant comitati. etenim licet omnibus idem
Sanguis, cognataq; orti ſint ſtirpe nepotes
Omnes Iſacidæ, paribus ſub legibus omnes:
Scindit ſe tamen in bis ſenas una tribus gens,
Atq; Palæſtinam latè eſt diducta per omnem.
Libera gens, olim multa munita uirûm ui,
Florentesq; urbes populis, opibusq; uigentes.

Tunc autem patrijs de finibus exturbati
Penè omnes aberant, & Caſpia ſaxa colebant:
Vix de bis ſenis tribus una intacta manebat:
Alteraq́; & patria ſeſe tellure tenebant.
Beniamidum gens, atque ipſo domus inclyta Iuda,
Ambæ tunc etiam populis, opibusq́; uigentes.
Tantum autem imperio adiectam, ceu cætera paſſim
Contuderat bello, & uictricibus hauſerat armis,
Hanc quoq; ſeruitio partem Roma alta premebat.
Sceptra urbi tantum, ſublataq́; ademerat arma,
Linquens ſacra uiris, ac leges uictor auitas.
Nunc tellus deſerta iacet. tot clara fuere
Mœnia, tot populis pariter cum fortibus urbes:
Hæ bello, hæ ualidis quaſſatæ uiribus æui.
Vſqueadeo ſæuas ſuperûm Pater arſit in iras
Nimbipotens, natiq́; necem non paſſus inultam eſt.
Non tamen indecorem tantæ ſolatia cladis
Ipſe ſinam antiquam (ſuperent modò carmina) terrã.
Ne penitus ſeclis obliuiſcentibus ætas
Deleat extinctam pariter cum nomine gentem.
Regem illis ſuperûm proſit regionibus ortum
Vagiſſe, & cœlo primùm reptaſſe ſub illo.
Vos ideo aligeri cœtus gens ætheris alti,
Qui leuibus magnum pedibus pulſatis olympum,
(Nam uos ſæpe polo miſſi peragraſtis & oram,
Et gentis crebri hoſpitio indulſiſtis amicæ,)

Eſte

E ſte duces mihi,dum tota regione uagantem
R aptat amor:longum uos mecum ferre per æuum
N omina,quæ cecidere,iuuet,deletaq; gentis
O ppida,& antiquas antiqui nominis arces.
P òſt autem ueſtra ſublatus ad æthera penna
C armine mortales oras,uiſusq; relinquam.
V os me ſublimi ſiſtetis tramite uectum
A uia per ſuperûm loca:me iuuet alite curru
A urea nubifugo mulcentem ſidera cantu
I ntactas primùm ire uias mortalibus ægris,
E t petere inſolitam cœli alta è rupe coronam,
H æc olim audentem,ni deſerat ætheris aura.
N unc mecum populos percurrite templa petentes:
N on aliàs illuc adytum eſt maioribus unquam
E t numero,& ſtudijs.nec tantum ſacra petebant,
Q uantum auidos CHRISTI uiſendi traxerat ardor.
O rti autem à magno primi ingrediuntur Iuda,
P er multos ductum reges genus:hæc tribus uſq;
E t numero,& uirtute caput ſuper extulit omnes,
T antum alias ſuperans,quantum leo cuncta ferarum
S emina inexhauſtis animis,& uiribus anteit.
L ittorea innumeri Gaza uenere,Sabeq;:
E ngada deſeruere,racemiferosq; receſſus,
V rbis Adulææ ſedes,humilemq; Raphean:
H îc Lyde,atq; Selis,uentoſaq; Iamnia,& Hippa,
A ſcalo,Azotiq; arces,Acharonq;,Sochonq;,

Damaſcus filius procuratoris domus abram ipſe nomen ciuitati indidit.
Iope urbs maritima paleſtine

Quæq; fluentiſonis Iope perfunditur undis,
Proiectæ rupes, pontoq; minantia ſaxa.
Parte alia antiquam ciues liquere Damaſcum,
Primus ubi (ut perhibent) limo fœlice creatus,
Natus homo eſt, cœliq; nouas erupit in auras.
Deſeriturq; Emaus, Nepſeq; exhauſta ſileſcit,
Quæſiuitq; ſuos Aegypti proxima regnis
Anthedon, natiq; Dei cunabula Bethle.
Tum deſerta ſilent & Galgala, Beſſuraq; omnis,
Aruaq; quà Marethon, quà proxima nubibus Erme,
Quà Sigoris: mirata nurum, dum incendia uerſa
Reſpicit, humanos ſeruaſſe in marmore uultus,
Concretiq; ſalis ſubitum traxiſſe rigorem.
Quà calet Aſphaltis flammis infamibus unda,
Ingenteſq; palus ad cœlum exæſtuat æſtus,
Aëra contriſtans graueolenti ſulfuris aura.
Quondam hîc læta ſeges, riguiſq; roſaria campis:
Nunc ſtat ager dumis, obductaq; ſentibus arua:
Crimen amor male ſuade tuum, uim tendere adorti
Infandam indigenæ pueris cœleſtibus olim,
Diuina capti facie, & florentibus annis,
Feciſſentq;, fuga niſi ſe illi ad ſidera lapſi
Remigio nixos rapuiſſent præpetis alæ.
Non tulit altitonans Pater, atq; ultricibus omnem
Inuoluit flammis tractum, immerſitq; profundo.
Squalet adhuc cinere, & putri latè ora fauilla.

Infœcunda

I nfœcunda ideo terra,& ſine frugibus agri,
D ifficileſq; aditus,& inacceßi ſeceſſus.
I llic,ut fama eſt,nitidum florem educat arbos,
Q uem cupiunt iuuenes,cupiunt decerpſe puellæ.
A t ſimulatq; graui perflante euanuit auſtro,
S uccedunt poma hirſutis aſperrima barbis,
Q uæ nulli iuuenes,nullæ cupiere puellæ.
H æc tamen aſpectu ſolida,& ſyncera putares:
F œda ſed illuuies intus,ſubitoq; fatiſcunt,
A d tactum cinefacta,hominum nihil uſibus apta.
P allida item flauis cùm uix ſeges albet ariſtis,
D ira immaturas meſſes interficit aura.
P rotinus hinc ſubeunt populi Symeone creati,
Q ui Saroën,Molodamq; uiri,Sicelechidaq; oram
F elicem frugum,lætosq; uligine campos,
Q ui Sipabota colunt,Aſanesq; biuerticis arces,
Q uiq; Atharin quondam generoſos palmite colles,
R emmona qui,cultisq; erectam in collibus Ain,
E t quos thurilegæ paſcunt centum oppida Idumes,
R uraq; odoriferas Arabum uergentia ad oras.
E cce autem Iſachari magno clamore nepotes
I ngreßi delubra petunt,aramq; ſalutant:
G ens uictu facilis,contentaq; finibus arctis.
H ic adſunt,quos Hermonius ſub uertice paſcit,
H ermonius generator apum,generator equorum,
Q ui Taburi capita alta tenent,quibus ardua rupes

Carmeli domus: hæc rapido gens turbine quondam
Sublatum uatem cœli per aperta repente
Vidit flammifero ferri ſuper æthera curru.
Senſena quos miſit, quos Hennada, quos alit Affra
Nobilis, in ſummis ſitientes rupibus urbes,
Qui Senum, & Reboten liquere, Remethiaq; arua,
Vitibus, & uarijs interſita littora pomis.
At taciti incedunt gens Dani è ſanguine creti,
Deiectiq; oculos, deiectiq; ora per urbem
Templa petunt: qualis, cùm frigora prima laceſſunt
Autumnum, necdum ramis decuſſit honorem
Bruma ſuum, coluber latebras meditatur, iterq;
Fert tacitum lapſu repens per ſaxa quieto,
Sibilaq; ora premit, neq; caudæ ſurrigit orbes.
Iamq; uiros triſtes credas, quòd ſanguine ab illo
Prædixere ducem fore pleni numine uates,
Qui genus humanum CHRISTI ſub imagine falſa
Terreat, atq; hominum uitas, & crimina quærat,
Deterior fas atq; nefas ubi uerterit ætas,
Et rebus feret exitium mortalibus ignis.
Protinus at multis aderit cum millibus ultor,
Vera Dei ſoboles, uerus datus arbiter orbi:
Illum nequicquam pugnantem, & uana mouentem,
Turbine corripiens terræ ima in uiſcera trudet.
Inſequitur iuuenum nimbus, genus Aſere ductum,
Spicea queis capita obnubit de more corona

Omnibus,

O mnibus,& nexæ ludunt per tempora ariſtæ.
H is Betagumq́;,Hormamq́; ſerunt,his Aphega ſedes:
I llos Ama dedit,illos miſere Robææ.
N on numero Arctipus Labanæ,non Aziba ceſsit.
H os iuxta ſeram in noctem ſoliti urere myrtos
L ittoreas,ponti gens accola Zabulones
D ona ferunt,pars Ieptaphiles ab ſede profecti:
P ars Iedaba uenere:Canam hi liquere,modò atra
M iratam puras in uina rubeſcere lymphas.
H os Nazara tulit,tulit illos ardua Sembros,
Q uæq́; modò aërias iterum ueniſſe ſub auras
V idit morte obita puerum Galilæia Nais,
M illia multa tulit,totidemq́; uberrima Dotha:
A q́; ſuis Nalole,Cathetiaq́; alta relicta eſt.
A t quis Nephthalidum numerauerit oppida,& arces
I nnumeras,quas & Cedar,quas & ſacer altis
F ert humeris Libanus, cœli confinibus æquus.
Q ui celſam Naſona habitant,qui Nephthalis urbem,
G ens oris,fandiq́; potens,fœcundaq́; ueri
N aſcentem gemino Iordanem fonte ſalutat.
O mnis ijt Galilæa,omnis Samarea penates
D eſeruit,ſtudio gens tantum accita uidendi.
S æpe hac Rege ſatus ſuperûm tellure moratus,
S ponte Deum ſe detexit:miracula rerum
A ſſeda nunc etiam meminit,meminere Caperna,
E t,uetus amiſit quæ nomen,Graia Sebaſte.

 It Bethole,

It Bethole,eductaq; ad ſidera Beſſais arce,
Et quos piſcoſis Genneſara proluit undis.
Leuigenæ uerò ſacrum genus omnibus ibant
Immixti:neq; enim propria his regio ulla colenda
Sorte data eſt,ſed diuerſas dux legifer olim
Huc illuc oras æquè eſt partitus in omnes,
Præfecitq; ſacros aris,proq; ubere glebæ
Et iugulare dedit pecudes,atq; exta cremare.
At non contentus regnis,ſceptris Manaſſeus,
Sortitus quæ trans fluuium ſibi iunxerat ampla,
Protulit imperium,quà Nepheca,Berſaq; ſurgunt
Venatrix,pecorumq; altrix,& Dora ferarum.
Olli etiam parent Tenachos,nemoroſaq; Iebla,
Et Magedos nulli populis opibuſq; ſecunda.
Quaſq; rigat Taphua claris argenteus undis,
Ver ubi perpetuum,ſcatebriſq; recentia prata.
Succedunt qui trans Iordanis flumen opima
Arua ferunt,tribus ipſo etiam deducta Manaſſeo.
Nec non Gade ſati,nec non Rubene creati
Belligero.fratrum cunctorum maximus æuo
Qui fuit,unà omnes urbem ingrediuntur,ut olim
Vnà etiam ſedem optarunt trans flumen eandem:
Indigenis quondam regnata gigantibus arua.
Argobiæ qui rura colunt,Baſanidaq; oram,
Qui ſaltus Galadina tuos,Ogiq; ſubactas
Sexaginta urbes,Galaticaq; oppida,Iabin,

Et

Et Sebamam, Balmenq́;, Ramotha, Golanq́;, Nabenq́;,
Edrenq́;, Selcamq́;, & ſemirutam Cariathen.
Hæc tunc nomina, nunc alio ſunt nomine terræ.
Tum qui cedriferæ paſcunt aſperrima Arimnes,
Omnes fronde caput tecti, omnes terga ueruti.
Qui Boſorim, Rabathenq́; tenēt, qui Gaulida, & omnē
Fortibus exercent tauris Bathaltidos oram,
Et quos humectat præceps de montibus Arnos.
Nec uos tranſierim, qui prata feracis Abillæ,
Quiq́; Eleale uiri metitis, uiridemq́; Aſerota,
Seoniamq́; Eſebon, ſaxis horrentia regna:
Deſertasq́; Cades, quas Phaſga habet arduus, & quas
Hinc atq́; hinc Hermus præruptas ſuſtinet urbes:
Quas Abaris, cuius nimboſo è uertice quondam
Paſtores admirati uidere morantem
Iordanem, ingenti ſubſidere mole coacta
Vndarum, & curſu cedentia flumina retro,
Dum domus Iſacidum promiſſa capeſſeret arua.
Poſtremi ſubeunt aduecti è ſede propinqua 12
Beniamidæ, data ſorte quibus lætiſsima tellus:
Maxima ubi & Solyme totius regia gentis,
Altaq́; Iarephile, Luzæq́; binominis arces:
Quæq́; modò quarta Regem iam luce ſepultum
Bethane obſtupuit, reuocari ad munera uitæ.
Et Tarela, & Samare, & lentiſciferæ Gabaothæ,
Gens infeſta feris: ideo exuuiasq́; luporum

Induti

Induti incedunt iuuenes,canibusq́; fatigant,
Quas ſepire plagis iuuat uſq;,& frangere ſyluas.
Atq; adeò aßiduo uenatu mane recentes
Conuectant humeris prædas,quas ueſper Olympum
Claudit ubi,gaudent partiri,epulisq́; fruuntur,
Atq; inter ſeſe per agros conuiuia curant.
Hîc adſunt, queis Maſpha *domus,quibus arduus* Hemen
Difficiles colles,ac ſcabra crepidine terga,
Qui liquere Recen,*celſasq́;* Berothidos *arces,*
Atq; Sylum *quondam gaudentem paupere templo,*
Qui longumq́; Helephon,Auinq;,Amoſamq́;,Selamq;,
Atq; ululata Rhamæ *paßim* Rachellidos *arua.*
Qui Gabeone *domo,quiq;* Hierichunte *profecti.*
Indigenas eſt fama,uiæ,aßiduiq; meatus
Oblitum uidiſſe diu conſidere ſolem
Imperio ducis,atq; diem decedere ſerum.
Hos inter facie egregia puer altior ibat,
Qui priſco genus à Saulo,*nomenq; trahebat.*
Iam tum illum uates uno omnes ore canebant,
Præſtanti clarum eloquio,factisq́; futurum.
Quantis ille tamen mentem caligine preſſus
In noſtros odijs primùm,furijsq; feretur?
Omnipotens aderit Pater,*& ſe pectore toto*
Altius infundet iuueni,excutietq; furorem.
Protinus afflatus diuinitus ætheris aura
Implebit terras monitis,latumq; per orbem

M ortales meliora docens ad ſacra uocabit,
N ec letum horreſcet pro relligione cruentum.
I am duodena tribus magnæ ſucceſſerat urbi:
I pſe etiam templo ut ſolitos inferret honores,
M unere nec tali tam læta luce careret,
A ffatur ſocios CHRISTVS: Lux ſacra propinquat,
O mnis ſe dapibus feſta domus apparet urbe.
E cquis erit ueſtrum, primus qui ad mœnia tendat,
S i quis fortè opibus feſſos inuitet abundans,
N os quoq; ut ante meos obitus, ac funus acerbum
S olennes epulas celebremus, & annua ſacra?
N ec longè quærendus: erit puer obuius ultro,
V rnam humero, lymphasq́; ferens de fonte recentes.
Q uò tendat greſſus, aut quò ſeſe ille receptet,
O bſeruate, locumq́; acie capite uſq; ſequendo:
L imina uos eadem accipiant, tectumq́; ſubite.
T um dominum affati coràm, hoſpitiumq́; rogantes
E xiguam ſacris ſedem, noſtrum edite nomen.
T ectum auratum, ingens, pictisq́; inſigne tapetis
P rotinus oſtendet, ſtructas ibi ponite menſas:
I pſe adero, atq; eadem ſocios ad limina ducam.
D ixit: Ioannes mandata, Petrusq́; faceſſunt,
E t mœſti magnæ ſuccedunt mœnibus urbis.
I bant incerti, atq; oculis procul omnia obibant,
C ùm puer urnã humero geſtans, lymphamq́; recentem
V icino ueniens de fonte occurrit: eum uſq;

Seruantes:

S eruantes, greſſum ferret quacunq; ſequuntur:
Quasq; ſubit, ſubeunt ipſi quoq; protinus, ædes.
Huc atauis clarusq; Simon, & prole beatus
Septena, ſeſe ſemper referebat ab agris,
Si quando charis cum gnatis uiſeret urbem.
Nanq; illum potius campis, ruriq; iuuabat
Degere, ciuilesq; procul contemnere honores,
Vmbræ illi nemorum cordi, riuiq; ſecantes
Prædia, quæ centum diues uertebat aratris.
Iam grauis, argutasq; fides, & carmina amabat
Fluminis in ripis, aut fontem propter amœnum:
Norat enim cœli numeros, menſusq;, uiasq;.
Sæpe Deo plenus porrò uentura canebat
Agricolis, quid ſol, quid menſtrua luna pararet:
Sudiq;, pluuiæq; docens prænuncia ſigna.
Tum ſacris intentam igitur conceſſerat urbem,
Vt de more dies feſtos celebraret auito.
Dumq; alia famuli menſas, & dona pararent
Parte domus, ueterum facta ipſe canebat auorum:
Nunc citharæ leuibus digitis, nunc pectine eburno
Percurrens molli attactu uocalia fila.
Præcipue à prima reuocabat origine, quæ nam
Has ex more epulas, atq; hæc ſolennia priſcæ
Relligio intulerit genti. uerùm ecce canenti
Improuiſus adeſt Petrus, & ſacra carmina rumpit:
Rex, ait, eſt nobis, quo nuſquam iuſtior alter,
Aut

A ut pietate prior, CHRISTVM omnes nomine dicũt.
I s tua nos ultro ſupplex ad limina mittit:
E xiguam ſacris ſedem, menſiſq; rogamus.
H is ille auditis, gauiſus nomine tanto,
I mperat, haud hærens animo, tectum omne recludi.
H inc hilares totis adolere penatibus ignes,
E t pingui ſuffire Arabum iubet atria ſylua,
I nteriusq; uiros media in penetralia ducit.
I nde locum oſtendit mira teſtudine pictis
A ulæis circumuelatum, oſtroq; rubenti.
L uxuriant ſola ſtrata, nitent argentea eburnis
F ulcra toris, ſcyphiq;, auroq; è ſimplice lances:
E t paßim domus, argentoq;, auroq; renidet:
A tq; hæc deinde refert: Non hoc mihi nomen ad aures
N unc primùm uenit, illius ſed cognita fama
Iampridem uirtus: neq; enim mihi cernere coràm
F as fuit, aut uocem diuinam hauſiſſe loquentis.
A dueniat: placidus tectis aſſueſcat amicis.
V os hic expectate: uiros, qui exacta reportent
O mnia, dimittam, meaq; illum ad limina ducant.
A tq; utinam libeat longum his in ſedibus olli
D egere, & hoſpitij dignetur nomine tectum,
Q uod noſtros iuuet interdum memorare nepotes,
H oſpitibusq; locum fœlicem oſtendere ſeris.
I htereà aduentu ueſtro intermiſſa ſequamur
C armina, & antiquos patrum repetamus honores,

Dum

D um nigra roriferis nox terras obruat umbris.
S ic ait, ac neruis ſocians concordibus ora
O bloquitur numeris: quæ concinit, ordine picta
C uncta putes, aut textilibus ſimulata figuris.
N empe Parętonijs cantu deducit ab oris
I ſacidûm genus, arrepta maris æquora uirga
V t profugûm dux findat, aquasq; impune per altas
V t ſine nauigijs ierint, pelagiq; profunda
S icco calcarint pede. nanq; induruit humor
A ridus, & liquidas latè eſt uia ſecta per undas.
A tergo tota ex Aegypto curribus hoſtes
Q uadrijugis uecti, inſtabant fulgentibus armis.
I amq; pios canit emenſo pelago alta tenere
L ittora, littoreisq; metu ſe condere ſyluis.
N ulla mora eſt: iterum telo tellure recuſſa
D iuino redeunt in ſe maria ecce refuſa,
Q uæ media ingenti dirimebat ſemita tractu.
I nde hoſtes ruere, & ſalſis in fluctibus arma,
A rmaq; quadrupedesq;, & corpora merſa uirorum.
A ſpiceres magis atq; magis ſubſidere in undis
S emper, & abſumptos uelut euaneſcere currus,
Q ui medij extabant, medios ſalis hauſerat æſtus.
A ddit, ut omnipotens rerum ſator æthere ab ipſo
P auerit in uaſta gentem regione locorum
E rrantem, dape cœleſti, miſeratus egenos.
C ernere ibiq; putes epulas niuis inſtar ab æthra

Defluere

D efluere ad terram ſubitas, cœtusq́; paratis
A ccinctos dapibus latis epularier aruis.
P roinde etiam duras cautes pulſabat eadem
D ux cœlum aſpectans uirga, cùm protinus amnis
P roſilit, & dulcem ſaxa erupere liquorem,
A tq; hauſere nouis populi de fontibus undam,
Q uos ſitis ex longo collecta urebat hiantes.
T um canit, ut primus Solymorum conditor arcis
D ona laboratæ frugisq́; recensq́; reperti
P ocula plena meri obtulerit campeſtribus aris,
C eſpite quas uiridi, ſectaq́; extruxerat orno.
A tq; ea dum intentis hauribant auribus omnes,
H aud rerum ignarus CHRISTVS, *de montibus altis*
C eſſerat, infenſæq́; iterum ſucceſſerat urbi:
E t iam decliui cùm ſol properaret Olympo,
H oſpitis intrauit ſocijs comitantibus ædes,
R egifico inſtructas luxu, dapibusq́; paratis,
D iſcubuere, omnes unà inter dirus Iudas
D iſsimulans ſedet, & uultu mentitur amorem.
I amq́; Heros puras fruges, properataq́; liba
A ccipiens, frangensq́; manu partitur in omnes.
I nde mero impleuit pateram, lymphaq́; recenti,
E t laticis mixti dium ſacrauit honorem,
S pumantemq́; dedit ſocijs, mox talia fatur:
C orporis hæc noſtri, hæc uera cruoris imago,
V nus pro cunctis quem fundam ſacra parenti

Hoſtia,ut antiquæ noxæ contagia tollam.
Vos ideo,quoties poſitas accedere menſas
Contigerit,ſacrasq; dapes libamina iuſſa,
Funeris his noſtri mœſtum referetis honorem,
Et nunquam iſtius aboleſcet gloria facti.
Nec plura,ex illo mox ſeruauere minores
Hunc ſemper ritum memores,arisq; ſacramus
Synceram Cererem,& dulcem de uite liquorem,
Pro ueterum tauris,pecudum pro pinguibus extis.
Ipſe ſacerdotum uerbis eductus ab aſtris
Frugibus inſinuat ſeſe Regnator olympi,
Libaturq; Dei ſacrum cum ſanguine corpus.
In ſummos hæc relligio ſucceſſit honores.
Ergo ubi pulſa fames ſocijs,ſeſe ocyus Heros
Exuit inſignem tunicam,& mantilibus albis
Succinctus poſcit flammis undantia ahena.
Tum gelidam irrorans dextra,læuaq; ſonoris
Pertentans labris feruentem temperat undam.
Hinc genibus poſitis Petro,reliquisq; ſuorum,
Plurimà quanquàm ille attonitus nouitate recuſet,
Dat pedibus lymphas,& molli ſiccat amictu
Accurrus,ſocijs linquens imitabile factum.
Mox gemitus imo ducens de pectore fatur:
En mihi ſumma dies ſocij,quamq; ipſe propinquam
Prædixi toties,nox illa aduenit acerba:
Vos linquam,& moriens genitoris iuſſa capeſſam.

Vnus erit ueſtrum(uix ô uix credere tantum
F as ſcelus)inſidijs prodet qui me hoſtibus ultro.
H aud me animi fallit: furias iam perfidus ille
C oncipit,inſidiasq; animo meditatur auaro.
I d pietas mea magna,mei meruere labores.
N on tamen ipſe diu pulchro lætabere facto,
Q uiſquis eris: ſatius,ſi nunquam lucis amorem
G uſtaſſes,dulcis nec uitæ limen iniſſes.
A t uos eſte pij,inq; uicem(quæ exempla reliqui)
I nter uos alijs alij parete uolentes,
S ummißisq; animis faſtus abolete ſuperbos.
N on Erebi *in tanto ceſſabunt cardine diræ*
V eſtra poteſtates præuertere corda timore.
P eruigiles quæſo iam cuſtodite,proculq;
C onſulite: hic animos,atq; illos promite ſenſus,
Q uos toties mihi polliciti,ne cedite peſti:
V os ſeruate uiri noctem non amplius unam.
E xtemplò turbati omnes,gemitumq; dedere,
S uſpenſi quem cæcum adeò,furijsq; ſubactum
O re premens ſignet uenturi præſcius Heros.
Q uem ſenior tali aggreditur ſermone precando:
O cœli decus,in quenquam tam immane putandum eſt
P oſſe ſcelus cadere? quiſ'nam fœdißimus ille?
F axo hodie nunquam nobis illudat inultis.
N on adeò effugit cum ſanguine uiuida uirtus
P ulſa annis,nec dextra mihi tam frigida languet.

Sic ait: & pariter uagina liberat enſem.
Dux autem ſignis manifeſtis prodidit hoſtem:
Sed cunctis mentem eripuit, uoluitq; latere,
Donec res perfecta. dehinc hæc edidit ore:
Immò omni ex numero mihi nemo hac nocte ſuprema
Veſtrum non infidus erit, ſolusq; relinquar.
Tu quoq;, magnanimo cui nunc ea copia fandi
Sub tecto, atq; amplis tendis ſuper æthera dictis
Omneis irritans uentos, omneisq; procellas,
Hinc atq; hinc circunfuſos ubi uideris hoſtes,
Me capto, quæres latebras, iaciesq; ſalutem
Mendaci in lingua, pedibusq; fugacibus acer.
Atq; ubi curriculo mediam nox humida metam
Attigerit, ter me tibi notum ille ipſe negabis,
Futilis, incutietq; metus tibi fœmina inermis.
Dixerat: ille animi robur magis uſq;, magisq;
Spondebat, turpiq; metu impenetrabile pectus:
Fœda alios ſeruet fuga, nec tu me antè timoris
Argue, quàm terga urgenti dare uideris hoſti.
Quó te cunq; feres, adero: ſequar ultima tecum,
Nulla tuis poterit me uis abiungere rebus.
His Deus exactis menſas, urbemq; reliquit,
Et ſe cum ſocijs pura ſub nocte uirentes
Tranſtulit in colles olea, & loca ſola petiuit,
Atq; omnes ſecum iuſsit uigilare: ſed illi
Aſſiduis noctisq;, dieq; laboribus hauſti

Haud

in hac nocte ātequam gallus cantet ter me negabis.
Etiā si oportuerit me mori tecū nō te negabo.
Tunc venit iesus cū illis in villā q dr gethsemani. dixit. vigilate et orate ut nō intretis in temptationē.

Haud poterant inuictum oculis defendere ſomnum,
Et gelidi in ſummo recubantes æquore ſaxi
Infuſum toto perflabant ore ſoporem.
Intereà curis confectus triſtibus Heros,
Cœleſti uelut oblitus ſe ſemine cretum,
Indignos animo euentus, indigna labanti
Supplicia, atq; genus leti uerſabat acerbum,
Horrebatq;: id enim matris de corpore traxit,
Vt quæcunq; hominum mortalia pectora terrent,
Ipſe etiam hæc eadem mortali corde paueret.
Mens immota tamen, uirtusq; inuicta manebat.
Ergo iterum, atq; iterum Genitorem affatus, & ambas
Ad cœlum tendens palmas hac uoce rogabat:
Omnipotens, talin' Pater ô me funere obire?
Mé ne aliena malis tantis commiſſa piare?
Eripe me informi leto, & tua flecte ſeuera
Conſilia in melius, duroſq; auerte dolores.
Si tamen id fixum ſedet, atq; hæc certa tibi mens,
Nec generi humano gnati niſi morte ſequeſtra
Placaris, non fas orbis me deeſſe ſaluti.
Ibo ultro: crimen generis commune refellam.
Dixerat, atq; graues curas ſub corde premebat,
Multa agitans, toto ſimul ibat corpore ſudor
Proruptus, ſimul & ſanguis, uel ſanguinis inſtar.
Ecce autem effulgens ſubitò dilapſus ab axe
Stelligero, pictis iuxtà puer aſtitit alis,

D icta ferens Patris, in tanto ſolatia rerum
T urbine, mulcebatq; ægrum, curasq; leuabat
A bſtergens toto fluidum de corpore rorem.
H ortator uerò, ſceleriſq; inuentor Iudas
C ompoſito intereà uocat hoſtes uertice ab alto,
S eq; ultro comitem, atq; ducem uenientibus offert.
E rgo adſunt improuiſi, illum in uincla petentes.
L ongius æra micant tremulæ lumine lunæ.
I am clypei reſonant, iam ferri ſtridit acumen,
P inguiaq; exuperant noctem funalia longo
O rdine, multifidæq; faces, quas unguine ſupra
O bduxit manus, & ferro inſpicauit acuto.
F it ſtrepitus: uaſto circùm mons undiq; pulſu
A rmorum ſonat, atq; uirûm clamoribus omnis.
Q uos his nil trepidus compellans uocibus Heros:
H eus, inquit, iam ſtate uiri, quem quæritis, adſum.
Q uò ferrum, flammæq;? palàm conſpectus in urbe
C onuentu cecini magno præcepta Parentis:
C ur non unà omnes uos tunc tenuiſtis inermem?
I ſta ſub obſcurum noctis cur agmina cerno?
Q uòd ſi me tamen ad mortem depoſcitis armis
I nſontem, & uobis adeò obſtat gloria noſtra,
H os ſinite illæſos: nihil hi meruere, nec auſi.
T antum dilecti comitis mandata faceſſunt.
[illegible] ego ueſtras explebo deditus iras.
[illegible]nit, & bis ſe quærentibus obtulit ultro.

I lli autem ad uocem toties (mirabile uiſu)
P rocubuere, ſoloq; ingentem fuſa dedere
A rma ſonum, atq; oculis ſubitò nox plurima oborta eſt.
C onſurgunt tandem ſomno, uinoq; grauatis
A ſsimiles, hærentq; obliti: donec Iudas,
Q ui nuſquam ſomno noctu ſe ſtrauerat illa,
S igna dedit manifeſta, hoſtiq; obiecit amicum.
N anq; pij ſcelus id prætexens nomine amoris
C ompoſuit ſeſe, & ficto dedit oſcula uultu.
I lle dolum præſenſit, & hæc preſſo edidit ore:
H æc uero meruit comitum fidiſsime noſter
O ſcula amor? tantón' ſcelere ulla ad præmia tendis?
H aud equidem hæc tecum pepigi commercia quondam.
V ix ea fatus erat, cùm circunfuſa iuuentus
C æca ruit, denſaq; omnes indagine cingunt:
N on aliter, quàm coniectum cum in retia rara
C eruum, aut fulmineis metuendum dentibus aprum,
P aſtorum circùm ſæuit manus: ilicet haſtas
C omminus agglomerant certatim: ad ſidera uoces
V ndiq; eunt, reboant montes clamore propinqui.
S ic iuuenem obſeſſum longè fulgentibus armis
S æua cohors premere, atq; omnes incumbere inermi.
H i prenſare manu, hi ſtupea uincula collo
I nijcere, & nunc huc, nunc illuc ducere captum.
P erfurit ante alios, & ſeſe turbidus infert
M alchus, Idumæis miſſus captiuus ab oris:

Nulli

N ulli ferre manum, nulli contendere ſuetus.
N on ea uis illi, non tanta in pectore uirtus.
V erùm, ut ſe Caiphæ præſtantem oſtendat in armis,
C ui datus hærebat famulus (nam tuta uidebat
O mnia, & audenti nullum hîc obſtare periclum,)
A udet, cedentemq́; ultro petit improbus hoſtem,
V entoſam nequicquam acuens in iurgia linguam,
E t tum ille ſuas tumefactus corde capit ſpes.
N on tulit hoc præceps animi Petrus, arripit enſem,
E t ſuper incumbens inhoneſto uulnere tempus
O ccupat, ac patulam dicto ocyus amputat aurem.
Q uod Deus aſpiciens, ſubitò dextramq́; tetendit,
D eciſamq́; ab humo madido cum puluere partem
S uſtulit, applicuitq́; manu medica, unde reſecta eſt,
A ffixitq́; loco: nullo hæſit fixa dolore,
V lla nec apparent ueſtigia uulneris uſquam.
M ox ſocium increpitans, uim dextra arcere uolentem,
C ondere tela iubet, uetito neq́; fidere ferro.
N i faciat, ſenior nequicquam magna locuto
S trictum ardens illi per coſtas exigat enſem.
N on iſtis opibus, non iſtis nitimur, inquit,
V iribus: eſt Genitor, qui me ſi funere acerbo
E ripere, & fuſo nati ſine ſanguine uellet
P lacari generi humano, centum agmina poſſet
C ælicolûm, mihi centum acies ſummittere ab arce
S iderea, infenſum qui cœtum hunc enſe trucident.

Militiam

Militiam'ne adeò ſuperûm, pugnataq́; bella,
Atq; poteſtates uarias, & nomina neſcis?
Nunc ſine me imperijs magni parêre parentis,
Quæ me ſola premunt: hominum nil demoror arma.
Talibus auditis ſenior uix deſinit iræ
Inuitus: ueluti aſpexit ſi forte Magiſtri
Aſſuetum imperijs ceruum media urbe moloſſus,
Syluestrem ratus inſequitur, uix uoce coërcet
Venator rabido inſtantem ceruicibus ore.
Ergo ſponte ſua uictum, nec uiribus uſum
Corripiunt cuncti (heu ſpecies indigna) trahuntq́;
Inualidum, & dictis lapſantem immitibus urgent.
Hæc Pater omnipotens, ſuperûm regnator, olympo
Tam lentus cernis, nec cœlo tartara miſces?
Ecquando horrificum dextra iaculabere fulmen,
Si nunc immoto facies innubila mundo eſt?
Fœdere iam rupto rerum confuſa laborent,
Atq; repente elementa ruant, ruat arduus æther.
Cur tua dextra uacat? cur non face terra triſulca
Iam fumat? quos flamma uorax ſeruatur in uſus?
Non genus humanum, non tanti regia cœli
Alitibus ſupplenda choris, non aurea gens, quæ
Mox hinc ſe tollet pietate inſignis ad aſtra.
Ne noſtri tanto te cura incendat amore,
Iactari ut tali patiaris turbine natum
Vnigenam, deſertum, inopem, atq; extrema ferentem.

D iffugêre metu comites,ſyluisq; teguntur:
S pumiferi ut ſuis aduentu,ſæuiq; leonis,
S emianimes:paßim inſequitur ferus hoſtis euntes.
A ſpiceres hunc iam captum,iam ueſte relicta
E lapſum manibus,rapido petere ardua curſu:
I llum ſpeluncas,& ſicubi operta ſubire
P er ſyluam loca,ſaxorumq; in fornice condi:
N ec mora,nec requies,curſu nemora auia feruent,
E t uaſto intonſi colles clamore reſultant.
I amq; ſacerdotis ſummi tecta ampla ſubibant:
P rotinus huc tota paßim concurritur urbe,
P rimores adſunt procerum,pœnasq; repoſcunt
V ni infenſi omnes,atq; illum toruà tuentes
P erterrent,uinctumq; minis crudelibus urgent.
T um gentis primus Caiphas ita deniq; fatur:
R es hodie bene geſta uiri,non artibus ullis
I nfandum euaſit caput,illi nulla ſuperſunt
E ffugia,inſtaurandi animi,& quod reſtàt agendum.
N unc eſt illa dies,qua gloria maxima ſeſe
O ſtendit nobis:ſed opus properantibus aſtu.
A ccipite,& linguis omnes,animisq; fauete,
N ulli fas noſtrum quenquam demittere morti:
R omani ducis arbitrio ſtat quiſq;,caditúe:
Q uæramus leti cauſas,& crimina primùm,
I nde ducem inſtructi uerbis adeamus, ut ipſe
A udiat,& morti indefenſum deſtinet hoſtem.

Sic

Sic ait: hinc captum alloquitur: Tu ne ille ſupremi
Vera Dei ſoboles, uerus Deus, æthere ab alto
Quem uates oriturum orbi cecinere priores?
Per Patris obteſtor numen, qui ſidera fulcit,
Fare age, ne te diſsimula quærentibus ultrà,
Diſcuſsisq; palàm qui ſis nunc nubibus ede,
Ne te diuino ignari fraudemus honore.
Dixerat: ille autem in medio defeſſus, inermis
Conſpectu paulùm ſuſtollens lumina fatur:
Sum quod ais, quid me ſtudio tentatis inani,
Hæc eadem toties ſcitati? parcite tectis
Inſidijs, uictiq; dolis deſiſtite tandem.
Ipſe palàm fateor: nec iam mora longior obſtat,
Cùm mihi ſublimis cedet plaga lucida olympi
Regnanda: æthera iamiam cernetis in aula
Amplexum dextram Patris omnipotentis, & inde
Mox iterum terras petere aſpicietis eundem,
Fulgentem clara in nebula, quem mille ſequuti
Cœlicolæ auratis impellent æthera pennis.
Vix ea dicta, humeris ſibi cùm de more ſacerdos
Abſcindens tunicam, inquit: Eget quid lucis adhuc res,
Indicijs tot clara? palàm ſcelus ipſe fatetur.
Nónne Deo quicunq; audet ſe fingere natum,
Fas & iura iubent mulctari funere acerbo?
Tollite, ferte moras, Romani ad præſidis ædes
Abripite hunc iubeo, meritasq; repoſcite pœnas.

Intereà

Interea caſu Petrus perculſus iniquo
Proſequitur mœrens, longeq; obſeruat amicum.
Iamq; ſub ingentis deuenerat atria templi,
Tecta ſacerdotis magni, ſolusq; ſedebat
Triſtis, inops animi, ante fores nocturnus apertas.
Olli ſerua, domus cui curæ ianua herilis,
Id quod erat rata: Túne etiam fugis, inquit, & iſti
Iunctus eras ſcelerum conſors, ideoq; per umbras
Explorator ades, quando omnia nocte quieſcunt?
Diriguit Petrus ad uocem formidine turpi,
Oblitusq; ſui eſt (quæ uitæ tanta cupido?)
Nec iam ſcit ſubita turbatus imagine rerum,
Quid faciat, quò ſe uertat, quas aduocet arteis.
Qualis ubi dulci uirgo decepta ſopore,
Paruula, quam mater campis ignara reliquit
In ſolis abeunte die ſub tecta reuertens,
Confeſtim rupto circuntulit humida ſomno
Lumina, nec comites, nec matrem conſpicit uſquam,
Sed loca ſola metu uidet exanimata, uiarumq;
Immemor, atq; horrere nigra circùm omnia nocte,
Talis erat miſer ille, animo confuſus, & hærens:
At chari nomen tandem abiurauit amici,
Pro quo ſponte neci modò ſe deuouerat ardens.
Quin etiam, quò ſe tegeret, ſuccedere tecto
Hoſtili tulit, & famulis ſe immiſcuit amens.
Nec latuit tamen: illum omnes inimica tueri

Suſpectum

Suſpectum,& latebras uerbis urgere fouentem,
Terq; adeò obiectum nomen,patriamq; Magiſtri
Audierat,ficto ter diſsimulauerat ore,
Cùm matutino mediæ iam noctis abactæ
Edebant cantu criſtatæ ſigna uolucres,
Auroram in tectis ſolitæ acri uoce uocare.
Tum monitus uerborum, Heros quæ extrema canebat,
Ingemuit,rupitq; imo ſuſpiria corde,
Et penitus duris triſti dolor oſsibus arſit.
Tum ſeſe miſer incuſans,turpemq; timorem,
Erepſit furtim foribus,ſolusq; per urbem
Totam illam ingemuit ſomni ſine munere noctem,
Menti caniciem demiſſam in pectore uellens.
Quin illum hanc perhibẽt mox ſemper fleſſe ſub horā,
Admiſsi memorem,dum uixit.eum æthera pandens
Sæpe oriens,ſolis ſæpe ater ueſper in antris
Inuenit luctu indulgentem,eademq; querentem,
Dum nullo admittit mœſto ſolatia amori:
Deſerti ſubeunt monita uſq; nouiſsima regis,
Ac ſe perculſum muliebri uoce recurſat.
Et iam tempus erat,cùm nondum aurora relato
Orta die albentes cœli diſcriminat oras.
Iamq; Deum uinctis manibus poſt terga trahebant
Præſidis ad ſedem,quò crimina quæreret ipſe,
Quem penes arbitrium,& morti damnaret acerbæ.
Illo Iudæam frenabat tempore miſſus

Cæſaris

C æſaris imperio Tiberi Pilatus opimam
P ontius inſigni Romanus origine gentis,
Q uem furibunda manus trepido eſt aggreſſa tumultu,
V ociferans: Hunc dede neci, trabe fige merentem
I nfami autorem ſcelerum, fraudumq́; potentem.
H æc crebrà ingeminant, denſiq́; ad limen inundant.
I lle autem iuuenis procero in corpore fixos
I ntentusq́; oculos, intentusq́; ora tenebat.
(N ondum illi dulcis flos prorſum euanuit æui)
I nſolitam ſpeciem, inſolitos miratur honores
O ris, & expleri nequit: hunc è ſtirpe fatetur
A ut diuûm, aut ſaltem magnorum è ſanguine regum,
E t ſecum ſortem capti miſeratur iniquam.
I amq́; fauet, tacitusq́; agitat, ſi qua potis illum
I mpune eripere, & ruptis exoluere uinclis.
Q uem ſic alloquitur: Quæ te commiſſa fatigant?
F are age, qui caſus? unde hæc effuſa repente
T empeſtas tibi? num tantis ſcelera impia merſum
I mplicuere malis? an diuûm triſtior ira?
V nde domo? quo te memoras è ſanguine cretum?
A ut quibus aſpiras ſceptris? quæ debita regna?
CHRISTVS *ad hæc paucis: Non huc ego criminis ergò*
P rotrahor, haud turpi mihi mens obnoxia facto:
S ed Patris, immenſi cœli cui regia paret,
I uſſa ſequor: nec regna moror mortalia: quamuis
H aud equidem clara me regum è ſtirpe negarim.

Hæc

H æc tantum.ille autem admirans decus oris honeſti,
N unc hoc,nunc alio ſermone affatur,& omnem
E xplorat:ſed reſponſo non amplius Heros
D ignatur,ſæuo curarum exercitus æſtu.
T andem illum dux,ut turbam compeſcat acerbam,
S eruari iubet,atq; domo interiore recondit.

MARCI HIERONY MI VIDAE CHRISTIA dos Liber III.

FAMA uolans iam finitimas impleuerat urbes,
Exceptum inſidijs Heroa,doliſq; ſuorum:
Obſcurus tamen,atq; incerto autore uagari
R umor adhuc,necdum matris penetrarat ad aures,
C uncta licet nunquam illa animo ſecura timeret
P ræſago:nempe audierat,uatumq; tremenda
T errebant monita,pro libertate piorum
N atum ſponte ſua ſubiturum funus acerbum.
A ſt ubi Ioſephus ſenior præſenſit(ei olim
A lma parens fuerat ſuperûm concredita iuſſis)
N azaren linquens Solymorum ſe intulit urbi.
V ix introgreſſus,uidet omnia feruere multo

Concurſu

Concurſu populi ſubluſtri nocte per umbras,
Mœniaq́; ingenti miſceri tota tumultu.
Ecce autem elapſus manibus, teliſq́; cohortis
Fidus Ioannes, pallenti triſtior ore
Occurrit: ſed uix amens agnouit amicum,
Dum trepidat, caſusq́; animo Ducis hæret acerbus.
Cui ſenior: Heus ſiſte gradum, quò te rapis? inquit:
Quo res noſtra loco? ſine te nunc ueſter ubi Dux
Patre Deo ſatus? aut ſtrepitus quis tantus in urbe?
Hei mihi, non fallunt pauidam præſagia matrem.
Sic ait: illum autem iuuenis complexus, & hærens
Tantùm fundebat lachrymas, gemituſq́; ciebat.
Tandem pauca refert: Noſtra heu ſpes occidit omnis,
Atq; abſumpta ſalus: Dux fœdè carcere captus
Clauditur, inuidia primores urbis in illum
Conſpirant, pœnaſq́; graues cum ſanguine poſcunt.
Fidi omnes petiere fugam, terrore ſubacti.
Mater ubi eſt? miſeræ'ne adeò iam nuntius aures
Perculit? hîc utinam tecum nunc afforet ipſa.
Pontius aſpiciens lachrymas, gemituſq́; parentis,
Forſitan indigni caſus miſereſceret ultro.
Ire tamen libet, ac pacem, ueniamq́; precari,
Et populi inuidiam, atq; odium crudele profari.
Sic memorans, greſſum Syriæ rectoris ad ædes
Tendit: ei ſenior comitem ſe iungit, & ambo
Incedunt pariter triſtes: ceu forte boues cùm

Agricola

Agricola amiſit pauper, quos hoſtis abegit
Depopulatus agros, quæſitum protinus illos
Longum iter ingreditur, natorum maximus olli
It comes, hic illic ſæpe ambo ignota per arua,
Si quos forte ſuis ſimiles uidere uagari,
Subſiſtunt flentes, atq; auia queſtibus implent.
Haud illi ſecus: & iam uentum ad limina tecti,
Quod regum quondam fuit antiquiſsima ſedes,
Cum res incolumi regno Iudæa maneret:
Sed tum Romulides oræ moderator habebat.
Feruere cuncta uident ſtrepitu, patresq́; ſub ipſo
Veſtibulo ante fores diſſenſu tendere magno.
Iamq́; ſacerdotes paulatim cedere ab aula
Romano uelut infenſos, ac dira minantes.
His animum arrecti paulum lenire dolorem
Incipiunt, rebusq́; aliquam ſperare ſalutem.
Atq; ita Ioannes: Mihi ſe nonnulla aperit ſpes,
Solue metum, atq; uirum pro nato affare, Deiq́;
Diſsimula ſobolem, & cauſas innecte precandi.
His dictis, pariter ſuccedunt ædibus ambo,
Atq; ducem ſenior, qui re ſuſpenſus eadem
His ſuper in medio procerum conſulta rogabat,
Alloquitur genua amplexans, ſupplexq́; precatur:
Optime Romulidum, quem clari rector Olympi
Iuſtitia uoluit Syriam frenare ſuperbam:
Parce pijs, ſæuumq́; hominum compeſce furorem.

H incratio penitus ſublata eſt:ui geritur res.
I lle ego ſum genitor, quem primi gentis in unum
C oniurant omnes, & ficto crimine terrent.
I amq; tibi, ut ſcelere ante omnes immanior unus,
T raditus, immeritas quo pendat ſanguine pœnas.
I llum autem uirtus tantum, & benefacta per orbem
H is merſere malis ſua, dum gens effera laudi
I nuidet eximiæ, nec fert ſurgentis honorem.
T alibus orabat: largo ſimul imbre rigabant
O ra ſenis lachrymæ. placido quem Pontius ore
A ccipit, atq; ambos uerbis ſolatur amicis,
D epoſitumq; ſenem molli locat ipſe ſedili.
A tq; hæc deinde refert: Vt uos hic tempore adeſtis
O ptati. nec enim forſan ueniſſe pigebit:
T u modò uera mihi ſcitanti ediſcere pauca
N unc pater haud ueritus, fidei te credere fas eſt
O mne meæ, cœlum & cœli uaga ſidera teſtor,
S ollicito mihi cura tui eſt nunc maxima nati:
Q uem tibi mente agito incolumem ſeruare, furoremq;,
E t rabiem, ut potui, compreſſæ gentis iniquæ.
F are age (nanq; mihi haud nũc primũ uenit ad aures)
Q uæ fortuna uiro, unde domo, quo ſanguine cretus:
E de tuum, matriſq; genus: non ille creatus
S tirpe humili, mihi ſi uerum mens augurat, ut ſe
I nceſſu gerit? ut uultuq;, & corpore toto eſt
H umana maior ſpecies? ut lumina honorum

Plena?

Plena? ut regifici motus? uerba inde notaui,
Nil mortale ſonat: ſenſi illo in pectore numen.
Aut certe Deus ille, aut non mortalibus ortus.
Dicite uos: nam me ſcitantem auertitur ipſe,
Et uix reſponſo tacitus dignatur amicum,
Contemptorq; illi eſt animus lucisq;, meiq;.
His dictis, ſenior pauliſper ſubſtitit anceps,
Sene ultrà tegeret quærenti, an proderet illi
Et Diui genus, & uerum ſine fraude parentem.
Cum breuiter comes admotus ſic fatur ad aurem:
Regia progenies, Nymphæ dignate ſuperbo
Coniugio, quid adhuc hæres? abſite uereri,
Omnia ſublatis aperi iam nubibus ultro.
Pone metus, & rumpe moras, uideo omnia tuta.
Dixerat: ille igitur miſſa formidine cœpit:
Dicam equidem, nec dux tibi magna arcana ſilebo.
Sed quando genus inſedit cognoſcere noſtrum,
Id primum, neq; te ſuſpenſum ambage tenebo:
Quamuis res inopes opera ad fabrilia uerſum
Exercent, tamen eſt mihi regum à ſtirpe propago,
Admotumq; genus ſuperis, clariq; parentes.
Principio innumeræ pater Abras gentis, & autor
Maximus ille, tuas non (ut reor) effugit aures,
Qui generi legesq; tulit, moremq; ſacrorum.
Iſacon hic dedit, Iſacides Iacobus ab illo,
Bis ſenos qui mox proceres genuit, quibus omnis

Noſtra

Noſtra domos in bis ſenas gens ſecta, tribuſq; eſt.
Hos inter pietate olim quàm maior Iudas,
Tam ſeſe ſobole egregia ſuper extulit omnes,
Iudæamq; ſuo dixit de nomine terram.
Hinc (licet in medio ſeries longiſsima patrum)
Dauides ortus, regum pater, unde meorum
Per bis ſeptem exit genus actum ab origine reges.
Verùm longè aliud iuueni genus, ille parentes
Quamuis mortales mortalibus editus oris
Dignatur, tamen eſt Diuo cœleſtis origo,
Eſtq; Deo genitore ſatus, gaudetq; parente,
Cui mare ueliuolum, cui tellus paret, & æther.
Illum autem aëreas in luminis edidit auras,
Nunquam mixta uiro mulier, fœtæq; remanſit
Virginitas, olim ut uates cecinere futurum.
Nam Pater omnipotens fœcunda deſuper aura
Afflatam impleuit, tumuit diuinitus aluus.
Quòd uerò genitor uulgò ſum creditus ipſe,
Haud ita res, mihiq; alma parens accredita tantùm,
Qui cum animi poſſet curas, durumq; laborem
Partiri, mox me famæ, niueoq; pudori
Permetuens, eadem dignata eſt nomine ueri
Coniugis immeritum, nec tali munere dignum.
Hæc erat (ut reuocans rem cunctã ab origine pandam)
Iudæas inter uirgo pulcherrima nymphas,
Centum optata procis (Mariam dixere) parentum

Vnica

V nica progenies, urbe edita Nazaræa.
I pſa autem æterno præ uirginitatis amore
O derat & thalamos, & ſe ſacrauerat aris.
A nna tamen grandæua parens, haud neſcia uatum,
P lenaq; uenturi, è gnata præuiderat olim
E gregiam factis ſobolem, Regemq; futurum,
Q ui populos magnos magna ditione teneret.
I d cœlo fixum eſſe, pios id prodere uates.
S æpe illam in ſomnis monuit uox miſſa per auras,
I ungere connubio natam, generosq; uocare.
I amq; erat apta uiro, iam nubilis: hactenus autem
D iſtulerant ſuperûm monitis parêre parentes,
C ùm media ecce iterum ſublimes luce per auras
V ox audita: Viro properate ô iungere natam,
N ec generi longè optandi, de ſanguine ueſtro
Q uærantur de more, omnis mora ſegnis abeſto.
C ontinuo paruam uulgatur fama per urbem:
T um conſanguinei pulchræ ſpe coniugis omnes
C onueniunt iuuenes, complentur uirginis ædes:
I pſe etiam patri conſanguinitate propinquus
A cceßi, quamuis æui maturus, ut ipſi
A equæuo natæ ob thalamos gratarer amico.
S tabant innumeri forma, atq; ætatibus æquis
F lorentes, cœlum cui munera tanta pararet
I ncerti, & ſortem ſibi quiſq; optabat amicam.
D um ſpes ambiguæ, dum turba ignara futuri,

dnī firmitas

I n ſecreta domus omnes euaſimus altæ
T ecta, ubi Ioachides numen placare ſolebat
V irginis ore pater: fuit ara ueterrima, noſtræ
Q uam gentis primi poſuere, metuq́; ſacratam
T er centum totos ataui coluere per annos.
H anc humiles circum, & proſtrati fundimur omnes,
O rantes pacem ſuperos, ſuperûmq́; parentem,
D et ſignum cœlo placidus quem poſcat ab alto.
I n medio aſtabat lachrymans pulcherrima uirgo,
F lauenteis effuſa comas, demiſſaq́; largo
R orantes oculos fletu, pudor ora pererrans
C ana roſis ueluti miſcebat lilia rubris.
Q ualis, uirgineos ubi lauit in æquore uultus
L una recens, ſtellis latè comitantibus, orta
I ngreditur gracili cœli per cærula cornu:
T alis erat uirgo iuuenum ſtipata corona,
M ulta Deum uerbis teſtata, Deiq́; miniſtros
A ligeros, non ſponte ſua hæc ad munera flecti.
H ortatur pauidam pater, & lachrymantia tergit
L umina, iuſſa docens ſuperûm, ſimul oſcula libat.
E cce autem, ut præſens aderat quoq; pronuba, cœtu
I n medio Anna parens, ſubito correpta furore,
P lena Deo tota (uiſu uenerabile) in æde
B acchatur, tollitq́; ingentem cœlo ululatum,
V num in me conuerſa oculos, me fertur in unum
N il minus hoc ducentem animo, nil tale uerentem:

Corripiensq́;

Corripienſq; manu: Solus tu poſceris, inquit.
Annuit hoc uni ſuperûm tibi connubium Rex.
Obſtupuere omnes: nec tunc ex agmine tanto
Exortem quiſquam ſeniori inuidit honorem.
Ipſe æui quòd eram ſeris minus integer annis,
Multa recuſabam, multà huc ueniſſe pigebat.
Aequales aderant fidi, ſimul & renuentem
Hortari, atq; animum mihi blandis addere dictis.
Cedo igitur uictus, tandemq; uxorius illam
Accedo, & lachrymans lachrymantem ad limina duco.
Et iam nox aderat ſtellis fulgentibus apta,
Suffundens umbras mundo nigrantibus alis.
Secretis thalamis pariter ſuccedimus ambo:
Flebat ſponſa, ſolum lacrhymis iuxtà omne madebat.
Ac ueluti, cùm uere ſubeſt uberrimus humor
Arboribus, lentæ uitis ſi fortè cacumen
Falce putans ſtirpem feriat malè prouidus unca
Agricola, immeritam & uiolarit uulnere matrem.
Ipſe aderam, & dictis ſolabar mitibus ægram,
Virginis haud cupidus primùm decerpere florem.
Cùm ſic longa trahens ſuſpiria, pectore ab imo eſt
Orſa loqui: Non relligio mihi uana ſuaſit
Et thalamos odiſſe, & uirginitatis amorem
Aeternum colere, intus agit uis ætheris intus,
Longæuam reſponſa licet contraria matrem
Sollicitent, uatumq; minæ: ſunt & mea contrà

V atum iuſſa mihi, nulli ſuccumbere labi,
N ullis uirgineam tædis ſummittere mentem:
A ntè retro primos properet reuolutus ad ortus
I ordanis, ſiſtantq; ſuos uaga ſidera curſus.
H æc ait, inq; genas ſtillantes undiq; honeſtæ
E x oculis ſimul incipiunt turgeſcere gemmæ.
N ec mora, deinde mihi inſinuans quatit ima repente
O ſſa timor, genua ægra labant, nox plurima oborta
A nte oculos: ter ſum conatus pauca profari,
T er fruſtrata ſono lingua eſt, nec uerba ſequuta.
T um quoq; uox audita: Toro, thalamisq; paratis
P arce: tamen conceſſa tibi connubia ſerua.
E xurgo, atq; oculos iamdudum in uirgine fixus
H orrenda, tali ſum tandem uoce loquutus:
Q uis mihi te uirgo inuito coniunxit olympo?
Q uis tantis (non hos equidem quæſiui hymenæos)
I mmeritum implicuit monſtris? haud talia quondam
Iacob P rædixit puero genitor ludibria uates,
I am ſenior uates idem, templiq; ſacerdos.
I lle quidem aut nullos thalamos, mihi nulla manere
C onnubia, aut certè clarum fore me inde canebat.
V erùm age quæ menti ſurgat ſententia pandam.
Q uandoquidem ſuperi mihi te iunxere, ſed idem
A bſterrent monſtris, licet, & mox uſq; licebit
V irgineum ſerues intacto corpore florem.
H aud tamen ipſe auſim iniuſſus diſſoluere ſacri
Connubij

Connubij uincla iſta: domo degemus eadem,
Ipſe tibi ut genitor, mihi tu ceu filia ſemper,
Teq; adeò caſus iam nunc complector in omnes:
Hoc tua relligio uelit, hoc mea ſerior ætas.
Annuit his, aliaq; domus in parte puella
Secubuit: mitto totam quæ monſtra per illam
Sum paſſus, quàm mira horrens inſomnia noctem.
Iamq; dies pulſis tenebris inuecta rubebat,
Et face ſol roſea nigras diſiecerat umbras,
Corripio è ſtratis artus, ſponſamq; reuiſo.
Vix thalami impuleram bipatentis cardine portas,
Cùm lux ecce oculis ingens offuſa repente:
Collucent ſummi radijs laquearia tecti,
Collucentq; trabes, uiſumq; ardere cubile.
Ipſa autem thalami in medio ſedet aurea uirgo,
Attonitæ ſimilis: nec enim me multa rogantem
Dignatur, nihil illa meo ſermone mouetur.
Tantum fixa oculos cœlo, palmasq; tenebat
Aut ſtellæ ſimilis, aut puniceæ auroræ.
O illa à ſolita quantum mutata figura?
Quantus honos oculis, quantus decor additus ori?
Haud aliter, quàm cùm ſimulachrum excîdit acernum
Artificis manus è ſyluis, in ſede locandum
Sacrata, quod plebs dehinc ſupplex omnis adoret,
Si, poſtquàm effigiem poliens trunco extudit arte,
Extremum ſuper impoſito decus induat auro.

I mmotam penitus circundat lucida nubes,
S olis inardeſcens radijs, ſtellæq; uidentur
L ucentes capiti circum aurea tempora paſci,
S ub pedibusq; deæ lumen dare candida luna.
P ertimui, & mira ſtupefactus imagine rerum,
T alia uoce dabam: Pater his ô me exue monſtris
O mnipotens, non hæc ſuperi ſine numine ueſtro.
V eſtra hæc portenta, agnoſco, manifeſtaq; ſigna.
A ſpirate animo placidi, dubiumq; monete
Q uid ſequar, aut quænam uobis ſententia conſtet.
T antum effatus eram, tandem pulcherrima uirgo
A d ſeſe redit, abrupto uelut excita ſomno
S uſpirans, lachrymisq; ſinus humectat obortis.
A ccedo, atq; rogo noua per connubia ſupplex,
A tq; illum æternæ per uirginitatis amorem,
V num quem niueo colit intemerata pudore,
A dmittat ſocium curarum, & magna recludat
R erum arcana, nihil metuens, mihiq; omnia credat.
I lla ſolo uultum, atq; oculos deiecta nitenteis,
R ore uelut demiſſa caput roſa matutino,
C unctatur, demum incipiens ſic ora reſoluit:
D icam equidem pater, haud patiar te noſtra latere
G audia. ſed quæ nunc, aut unde exordia ſumam?
N am quis narranti rerum miracula credat
T antarũ? per ego has lachrymas, quas excutit ingens
L ætitia, obteſtor, quæ ſabor, pectore condas,

Ne

Ne prius incipiant in uanum ſerpere uulgus,
Quàm Deus ipſe alijs uulgauerit omnia ſignis.
Iam monitrix operum ſtellas aurora fugarat,
Et ſol pallentes luſtrabat lampade terras:
Ipſa reuoluebam uatum monimenta priorum,
Dicta animo recolens: ſed præ tunc omnibus unum
Fortè mihi ante oculos (neq; enim ſine numine certo
Oblatum reor) immotum, fixumúe manebat,
Quod cuncti pariter ſuper omnia prædixere
Affore, concubitu nullo cùm regia uirgo
Impatiens, exorsq́; uiri (mirabile dictu)
Cœlicolûm regem ſub luminis ederet auras,
Cuius in aduentu lætentur cuncta per orbem
Protinus, & toto ſurgat gens aurea mundo.
Illam felicem tacitè mecum ipſa uocabam,
Quam Pater omnipotens tanto cumularet honore.
Iamq; Dei matrem uenerabar mente futuram:
Infantiq; Deo, ſi fortè his ille diebus,
His ſi fortè oris naſcatur, dona parabam.
Talia dum mecum euentus ignara uoluto,
Ecce mihi noua lux oculis oblata repente:
Suſpicio, liquidas ſine nube remetior auras.
(Mira loquar) uideo medium diſcedere cœlum,
Pennatasq́; acies, populos felicis Olympi,
Exultare polo, ſuperûmq́; applaudere Regi.
Non obſtant clauſi poſtes, non pariete tectum

M armoreo circunſeptum, uideo ignea cœli
S idera, ſidereosq; globos, ſuperûm aurea tecta.
T um mihi ſe puer ante oculos allapſus Olympo,
O ra Deo propior radiantibus obtulit alis,
E t placidus tendens candentia lilia dextra
M e ſic affari, lætaſq; expromere uoces:
O una ante alias cœlo acceptiſsima matres,
M agnus adeſt tibi præſenti Regnator olympi
N umine, tu nuribus felix magis omnibus una.
H îc mihi uix paucis auditis talibus ingens
M iranti gelidos ſubitò tremor alligat artus.
T um ſic ille animum diuino pignore firmat:
P arce metu uirgo, placuiſti ex omnibus una
C œlituum regi, faciat quam prole parentem,
E t iam concipies puerum grauis: ille erit ingens,
P rogeniemq; Patris ſummi ſecla omnia dicent.
E t quoniam multis olim feret ipſe ſalutem,
S eruabitq; pios, patrio dic nomine IESVM,
S edibus infernis iam nunc lachrymabile nomen.
S upra homines, ſupra aſpicies ſe tollere & ipſos
C œlicolas, fama inſignem, ac præſtantibus auſis.
N am Pater omnipotens atauorum in ſceptra reponet
P riſtina regnantem latè, regumq; ſedebit
I n ſolio: neq; enim metas, neq; tempora regni
A ccipiet, toto æternùm dominabitur orbe.
D ixerat: ipſa autem paulatim abeunte timore,
Subijcio:

Subijcio: Sed qua uerò ratione, quod inquis,
Confieri poterit? nam mens mihi deniq; fixa,
Atq; immota manet, nunquam uiolare pudorem
Virgineum, ſemperq́; uirûm commercia fugi.
His ego finieram paucis, his ille ſequutus:
Te ſuperûm Pater afflabit cœleſtibus auris
Deſuper, afflatu quo ſolo plena ſine ullo
Concubitu, exacto grauis edes tempore partum.
Atq; ideo, quem fœta dabis, Deus ille feretur
Aeterno Genitore ſatus, qui temperat orbem.
Quæ ne uana putes, ſcis, quæ tibi ſanguine iuncta eſt,
Heliſabe ſobolis ut degerit hactenus exors, dei mei ſalus, vel dei mei defenſio.
Vt ſterili ſeclis iandudum effœta ſenectus
Spem cunctam abſtulerit partus, prolisq́; creandæ:
Plena uiro pariet tamen illa, & tempore luna
Perfecto grauidæ iam ſextum circuit orbem.
Cuncta poteſt etenim, qui me tibi mittit ab alto
Aethere, ſiderei Rex idem, atq; autor Olympi.
Hæc ait, & paribus ſe in cœlum proripit alis.
Quem ſupera aſpiciens tali ſum uoce ſequuta:
Quiſquis es ô cœli iuuenum pulcherrime præpes,
Obſequor: ac uotis, quod Rex iubet, omnibus opto.
Interea nubes maculoſo diſcolor auro
Demiſſa ad terram, croceis me amplectitur alis.
Diffulgent intus radijq́;, igniq́; coruſcæ
Scintillant ueluti ſquamæ uario ordine circûm:

Squamæq́;,

S quamæq;,ſtellæq; auri fulgore micantes.
A duerſo quales imitatur ſole colores,
C um picturato cœlum diſtinxit amictu,
N ubicolor liquidis effuſis imbribus arquus.
H anc ſimul omnipotens Genitor perflauit ab alto,
C ontinuò ruit ecce uoluta liquentibus aſtris
A ura potens,quaq; illa uenit,procul undiq; circum
S cintillæ abſiliunt radijs uibrantibus aureæ.
T urbine corripior rapido,uisq; illa per omnes
A urai uis omnipotens mihi diditur artus,
A ethereusq; uigor toto ſe corpore miſcet:
V iſaq; prædulci mihi corda liqueſcere amore.
Q ualis ſecreto naturæ fœdere tellus
C oncipit,& uario clàm fœtu plena graueſcit,
M atris ubi in gremium deſcendit plurimus æther,
A uraq; fœcundos afflauit uerna tepores.
H is actis clarum ſonuere per æthera cœtus
A ligeri,cantu uario,plauſumq; dedere.
H inc tonitru ingenti tremuerunt ardua olympi,
C rebraq; per cœlum hic illic rima ignea fulſit.
T alia narrabat uirgo,ſimul ora rigabat
L ætitia illachrymans:tum tendo ad ſidera palmas,
M ulta orans,animi ambiguus:nec credere quibam
(Mens adeò mihi læua fuit)tam mira ferenti.
Q uandoquidem iuuenes plerunq; innectere fraudes,
V irginibus ſoliti incautis,& fallere furto,

Ab

Ah faciles dictis aurem præbere puellas.
Quin etiam hanc uolui (ſcelus) olim linquere demens.
Verùm eadem in ſomnis pueri redeuntis imago
Viſa mihi, uultusq́; habitusq́; ſimillimus illi,
Ipſa ſibi modò quem memorabat ſponſa loquutum.
Nudus erat roſeos humeros: tantum aurea læuo
Pendebat demiſſa chlamys, quam fibula ſubter
Ilia tergemino mordebat raſilis auro;
Rubraq́; compactis pendebant cingula bullis,
Molles, à tergo tractim ſuccreſcere plumæ,
Acſenſim geminas humeris aſſurgere in alas:
Tum ſuras gemmis incluſit, cætera nudus.
Oris multus honos, gratiq́; in corpore motus,
Haud noſtri puerum generis teſtantur adeſſe,
Sed cœli ſobolem, atq; aulæ ſtellantis alumnum.
Nec minus ipſa etiam mira ſpectabilis arte
Veſtis erat bacis ſuperas illuſa per oras.
Textile mæandro duplici infrà circuit aurum,
Admirabile opus: tres hîc impunè per ignes
Læti ibant pueri intexti, pariterq́; canebant
Cœlicolûm Regi conuerſi ad ſidera laudes.
Cernere erat medijs acres fornacibus ignes
Partere corporibus, longeq́; abſiſtere flammas.
Mirabar tacitus, cùm ſic pulcherrimus ore
Affatur trepidum iuuenis: Sate ſanguine regum,
Quod tantum irrepſit menti ſcelus? omnia non te

Signa

S igna mouent, haud hæc fieri ſine numine certo?
N e dubita, nam uera canit ſanctiſsima uirgo.
I am nunc congreſſus nunquam perpeſſa uiriles
C oncepit, grauis æthera diuinitus aura.
N am Pater omnipotens cœleſti afflauit ab arce,
A tq; uterum impleuit dilapſum numen ab aſtris.
C aſta fides nobis colitur, deſiſte uereri.
H æc uates olim ueſtri cecinere futura,
C uncta ſed obſcura implicuere ambage tegentes.
N anq; hæc illa quidem cœli in penetralibus altis
P orta ingens clauſa æternum, nec peruia greſſu
V lli hominum, tantùm omnipotens Deus ipſe per illam
I tq;, reditq; uiam, nec clauſtra immota reſignat.
H anc tibi commendat ſummi Regnator Olympi,
C oniugio adiungens ſtabili: ſed coniugis uſum
E ffuge, ſecurum tecum ſponſa exigat æuum,
Q uamuis tuta Deo iam nunc ſit præſide uirgo.
S ic fatus, ſubitò in tenues euanuit auras
P ernici liquida arua fuga per nubila carpens,
E t ſimul incuſsit mihi blandum in pectus amorem.
V tq; rigor ferri rutilo lenteſcit in igne,
S ic mihi cor rapido ſenſi molleſcere motu.
C onſurgo, & ueniam conuerſus ad æthera poſco.
M eq; ipſum incuſo amens, & lux reddita menti,
I nq; dies magis, atq; magis cœli alta pateſcunt
C onſilia, antiquis quæ uatibus omnia quondam

Obſcuris

O bſcuris uera inuoluens Deus oſtendebat.
H æc uirgo eſt rubus ille, procul quem in monte uidebat
A rdentem uates igni crepitante cremari
C orniger, attactu cùm nullo innoxia flamma
L amberet, & frondes illæſæ in ſtirpe uirerent.
H æc eadem niueæ quondam impenetrabile lanæ
N imbis uellus erat, cum latè cuncta maderent
I mbribus effuſis circùm, tellusq; nataret
H umida: ni ueterum uana eſt prudentia uatum.
H æc mecum, & toto penitus nox pectore abacta eſt:
H aud mora, prodigijs tantis facit ipſa fidem res.
I am diffuſa canit Galilæa per oppida fama,
I nuentam (portentum ingens) in montibus altis
N uper anum, quæ ſuprema iam affecta ſenecta
P lena uiro attulerit ſobolis ſpem: cùm tamen acta
I nfœcunda illi fuerit, ſterilisq; iuuenta.
T um mihi ſponſa: Puer cœli demiſſus ab oris
H oc, inquit, mihi prædixit: nam cuncta recordor.
H æc anus eſt, hæc Heliſabe mihi ſanguine iuncta,
C ui ſextum luna grauidæ iam circuit orbem.
N ec plura: extemplò placet ire, & ſtirpe propinquam
V iſere anum, gradimurq; ambo ſuper alta locorum,
T ectaq; Zachariæ petimus procul ardua uatis.
V ix primum attigeram limen (mirabile dictu)
O ccurrit tremebunda anus, intrantiq; puellæ
O ptatos dedit amplexus: Deus amplexantem

I nuaſit,ſubitusq; ſub oſſa repente cucurrit
I ma calor,talesq; dedit uenerata loquelas:
L ongè una ante alias tu fortunata parentes,
T uq; uteriq; tui uirgo ſanctiſsima pondus.
V nde repente mihi tanta indulgentia cœli?
V nde hæc affulſit ſeræ tam clara ſenectæ
T empeſtas? fas ecce Dei uidiſſe parentem,
E t coràm affari lectam de millibus unam
D ignantem has ſedes,meaq; ultroq; in tecta profectam.
N am mihi (uix primùm attigeras hæc limina) pectus
E micuit,ſaliensq; utero ſignum edidit infans.
F elix diua parens, ſuperûm gratiſsima Regi,
S yncera ſpectata fide,quæ credere ueris,
D um tua nondum animo præſagis gaudia dictis
H aud uerita es:promiſſa manent pueri alitis ecce
C erta tibi.iam nunc ades,orbisq; aſpice caſus
O cœli regina,hominum miſerata labores.
D ixerat: at teneri qualis roſa plena pudoris,
H aud animis elata tumentibus aurea uirgo,
C œlicolûm Regi laudes lætata canebat,
Q uòd ſe tam propè ſidereo aſpexiſſet olympo
I ndignam bonus,atq; humilem,nil tale merentem,
E xultansq; ſuos ſibi uaticinatur honores
P romiſſos atauis,priſcisq; parentibus olim.
E x illo quanta immenſum portenta per orbem
T erruerint hominum mentes,præſagaq; ſigna,

Limina

L imina dum uitæ omnipotens attingeret infans,
L onga renarrare eſt mora. iam tunc Caſpia regna
R eſponſis uatum horrebant: iam Nilus, & omnis
A egyptus trepidare, omnes orientis & urbes.
V eſtri etiam audierant (ſi uera eſt fama) per oras
A uſonias iam iam uenturum lucis ad auras
I nuictum Regem, cui paßim cederet orbis
R egnandus, qui ſe patria uirtute potentem
S eq́; ſuumq́; genus ſublimi inferret Olympo.
H is tandem certus ſignis ego numinis inſtar
P lenam utero ſupplex ſponſam uenerabar, & ultro
P arebam: uictum grauidæ, & diuina ferebat
P ocula de cœlo uolucer puer: illum ego ſæpe
I ntrantem thalamum manifeſto in lumine uidi.
I amq́; optanti animo diuini tempora partus
E xpectabam ardens, ſed ſpem mora iniqua trahebat,
E t ſæpe hæc cupido repetebam pectore mecum:
S i modò, ſi mihi cœleſtis ſe oſtendere coràm
N on fugiat puer ante obitus, quando omnia de ſe
R ettulit ipſa mihi uirgo pulcherrima uera:
P urpureos flores metite, & candentia plena
L ilia ferte manu, uenienti ad limina lucis
D ona parate Deo, puerumq́; inuiſite Regem.
O mihi ſi quoq́; tam longè ſuprema ſenectæ
P ars maneat, quantum ualeam tua cernere facta
S ancte puer, cum ſublata formidine mundum

Luc. exijt edictum a cesare augusto ut describeretur universus orbis. ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem, ascendit autem et ioseph a civitate nazareth in civitatem david que vocatur bethlem eo quod esset de domo et familia david, ut profiteretur cum maria desponsata sibi uxore existente pregnante.

Pacabis, patrioq; Deus regnabis olympo:
Tum pax alma colet terras, pietasq;, fidesq;,
Quæq; labat nunc relligio, atq; reſurgere ubiq;
Iuſtitiam in melius uerſus mirabitur orbis.
Tum ferus in falces curuas conflabitur enſis,
Aureaq; incipient mundo ſuccedere ſecla.
Sic ego ſæpe moras mecum lenire ſolebam,
Et magis uſq; animo mihi ſpes accenſa uigebat.
Fortè recognoſcens populos numerare iubebat
Auguſtus Cæſar, rerum cui ſumma poteſtas.
Ipſe igitur ueteris repetebam mœnia Bethles,
Vnde genus duco, quo me quoq; ciuibus urbis
Inſererem, nomenq; meum, nomenq; meorum.
Sponſa ſequebatur Nazaræ ab ſede profecta.
Vix patriæ intraram muros, & rara domorum
Tecta, ſoporiferis cùm nox cœlum abſtulit umbris:
Eſt ſedes deſerta humilem ingredientibus urbem,
Horrenti culmoq; & carice tecta paluſtri,
Agricolis olim ſtatio gratiſsima, ſi quos
Rure procul patrio nox deprendiſſet in urbe.
Namq; alijs procul à tectis ſummota recedit.
Huc igitur feſsi pariter ſuccedimus ambo
Seu caſu, ſeu ſic rector ſortitus Olympi,
Vt potius reor, & potius fas credere duco.
Natum etenim non ſolùm extrema per omnia uitam
Ducere, & in terris indignos uoluere caſus:

Verumetiam

Bethlem, domus panis, vel domus refectionis.
Nazareth flos virginitatis, sanctitas aut consecratio
o. vir. contra. 7. vomeris huc et falcis honos, huc
omnis aratri cessit amor, recoquunt patrios fornacibus enses

V erumetiam tecto uoluit ſub paupere eundem
N aſci,humiliq; domo miſerabilem, & omniũ egenum.
P rincipio in ſtabulis pandum ad præſepia ſiſto
Q uadrupedem,auxiliumq; uiæ,onerumq; leuamen:
Q uem iuxta in ſtipulis ſeſe locat inclyta uirgo.
Q uippe alia interior domus ulla haud parte uacabat.
B os erat à læua tepidum flans ore uaporem,
Q uem pauper campis luce exercebat arator,
P auca ſoli curuo ſuſpendens iugera aratro:
N ec ſera niſi nocte domum repetebat ab agro
C onducto,uitam ut poſſet tolerare labore
I pſe ſuo,atq; famem paruis auertere natis.
E t iam nox medium ſpacium confecerat horis,
C ùm mihi,qui ſaxo hærebam iam lumina uictus,
S omnus abit: neq; enim merſum tunc me altus habebat.
E cce oculos fulgore nouo lux occupat ingens:
D iffulgent intus latè magalia,quæq;
S tramina tetra modò horrebant,nunc aurea cernas.
E xurgo,aſpicio iuxta præſepia nudum
I nfantem radijs illuſtrem,ac luce coruſcum:
Q uem uirgo tenerum in duris modò pauper auenis
E diderat nullo nixu,nullo ægra dolore.
A ſtabant taciti bos hinc,hinc tardus aſellus,
P abulaq; obliti pariter capita alta tenebant.
I pſa etiam radijs fulgebat mater,utroq;
P oplite ſubſidens,oculos demiſſa nitenteis,

A b nudum lachrymis paruum ſpectabat obortis,
T endebatq; manus ſuffuſo lumine iunctas.
A ſtrorum qualis facies rorantibus umbris
P oſt imbrem, ſiccis Boreas ubi frigidus alis
I ngruit, ac cœlum populans caua nubila differt:
T alis uirgineo ſpecies acceſſerat ori.
Q uid facerem? partem ſubieci ambobus amictus
I pſe mei, atq; olidæ ſubſtraui terga bidentis
P ro picturatis cunis, pro murice, & auro.
C ætera pauperies, noxq; intempeſta uetabant.
N ec dum clara dies merſo diluxerat orbi,
I am conferto aderant paſtores agmine, & antri
F loribus, ac uarijs auxerunt limina ſertis
R uſtica multifori fundentes ſibila canna.
V t. ſtabula ingreſſi, ad præſepia lumina uertunt
S ummiſſi, terramq; petunt, & numen adorant.
M irabar mecum tacitus, fama unde per agros
H æc ſubitò exiſſet, deq; ipſis quærere cœpi.
V nus quærentem ſic eſt affarier orſus:
P aſtores ſumus, in uicinis ſaltibus omnes
P aſcimus: inſomnem ut nobis mos ducere noctis
H aud partem exiguam, atq; gregem ſeruare coactum,
N octe ferè media uigilantibus aſtitit ingens
L ux cunctis ſupra caput, attonitisq; pauore
I ngenti talis uox eſt audita per auras:
N e trepidate uiri, nobis noua gaudia porto.
 Ille

I lle pijs toties promiſſus uatibus olim
F inibus his hodie natus Deus: eximet ille
E tenebris hominum genus, atq; in priſtina reddet.
I llum uicina fas uobis cernere in urbe
E ffultum ſtipula, atq; humile ad præſepe iacentem.
H is moniti uicinam oculos torquemus ad urbem.
E cce autem uolucer pictis exercitus alis,
C œleſtes ſuprà pueri toto æthere uiſi,
N ubibus impoſiti liquidas equitare per oras,
E t mirum in morem celeri proludere cœtu.
A tq; ubi ter cœlum ternis toto agmine uerſi
L uſtrauere choris, ter luſtrauere choreis,
C oncentu petiere polum: longè ardua olympi
R eſponſant, lætis diſſultat plauſibus æther.
T alia narrabant, nec ſeſe explere coruſci
I nfantis facie poterant, fixiq; manebant
H ærentes oculis, hærentes pectore toto.
F ulgebat puer ore, oculis, ac corpore ab omni
D iuino longè circùm loca lumine complens,
Q ualis puniceo ſe pandens ore, roſarum
C ùm primum dias flos uiſit luminis oras,
A ut ubi ſole nouo roſeis orientis in oris
E nituit uerni ſpecies patefacta diei.
N os ueròintereà, quanquàm indubitabile numen
N ouimus, atq; Deum, nec opis, nec lactis egentem,
P aruum alimus tamen, ut mortali ſemine cretum,

V bera ſiccantem matris, tenerumq́; fouemus,
Inualidumq́; artus: mortalem quippe creatus
M ortali matris traxit de corpore partem.
A tq; ideo, ut ueterum mos eſt antiquus auorum,
I mprimimus generis ſignum, Samiaq́; putamus
E xiguam teſta pellem genitalia circum:
A ddimus & nomen, memoresq́; uocamus IESVM,
V t quondam admonuit puer actus ab æthere præpes.
I dem etiam quòd ſit regum de ſtirpe ſacerdos:
G entibus eſt Graio dictus de nomine CHRISTVS.
Q uin etiam, quamuis nullo intemerata remanſit
C oncubitu mater, tamen intra tecta morata eſt,
V ſq; quater denos dum ſolis cerneret ortus.
T um demum ſacram Solymorum aduenimus urbem
C um puero, quò ſe luſtraret regia uirgo,
T orquatasq́; aræ attulimus de more columbas.
S tabat ſacra ferens altaria ad ipſa ſacerdos
S uccinctus lino albenti, capitisq́; bicorni
T egmine, peruigilem adſeruans penetralibus ignem.
H unc circum ante aram natorum intonſa corona
F undebant pateris ituli, ut tunc fortè, cruorem:
Q uem pater, ut ſontis populi commiſſa piaret,
M actarat ſuperûm Regi, ueniamq́; precatus
S uppliciter ſolitos aris adolebat honores.
C ircunfuſi aderant primores gentis, & omnes
T empora tangebant dextris uittata iuuenci.

Iamq́;

Iamq́; leui fuſum delibans ille cruorem
Terq́;,quaterq́; ſacram digito irrorauerat aram,
Aræq́; impoſitam flammam, & ſeptem ordine lychnos,
Linteaq́; ampla,quibus ſacrorum arcana teguntur.
Et iam finis erat ſacris,feſſusq́; ſacerdos
Cum gnatis,dapibus ſeſe accingebat opimis.
Tunc humili greſſu uirgo procedit ad aram,
Infantem læua geſtans,dextraq́; uolucres.
Quid memorem,quæ ſigna polo Pater edidit alto,
Teſtatus ueram ſobolem? quantùm ipſe ſacerdos
Horruerit pueri aſpectu? quàm mira repentè
Ignibus inſolitis lux circunfulſerit aram?
Ter tura accenſos uenerans coniecit in ignes,
Ter ſubiecta tholo ſubitò ingens flamma reluxit.
Ille tamen collo patrio de more uolucres
Immolat intorto,atq; effundens rite cruorem,
Porricit & plumas,& aperti gutturis exta,
Solis ab occaſu nitidos conuerſus ad ortus,
Diffringitq́; alas:tum ſacros ſuggerit ignes
Viſceribus,grato uapor it ſuper æthera fumo,
Araq́; Panchæos flagrans exhalat odores.
Ecce hominum ſubitò turbantur pectora caſu.
Nomen aui Simeon referens erat obſitus annis,
Quo nemo tota urbe fuit ſeruantior æqui.
Huic,ut erat longè uenturi præſcius,olim
Aethereæ uis omnipotens promiſerat auræ

Viſurum

V iſurum ſeſe antè Deum, autoremq; ſalutis,
E xpectatum orbi, quàm lucis linqueret auras.
I amq; erat hunc uitæ pertæſum, ægerq; ſenectæ
O ptabat duros leto finire labores.
S ed ſpes illa animo cupido uſq; infixa manebat.
E rgo ubi adeſſe Deum præſenſit numine plenus:
Q ualis ubi greſſum per agros comitatus herilem
F ortè canis leporem ui longè ſenſit odora,
C ontinuò intenditq; aures, atq; aëra captat
N aribus, & cœptum rumpens iter auius errat,
A tq; oculis incerta feræ ueſtigia luſtrans,
N unc hos, nunc illos curſus fert, atq; recurſus
I ncertus, longè latratibus arua reſultant:
T alis erat ſenis in templo exultantis imago.
T um puerum tremulis correptum amplectitur ulnis,
A tq; arctè premit: hinc lachrymis ita fatur obortis:
M acte infans uirtute, Dei indubitata propago,
M undi opifer, qui noſtra uenis, ueterumq; parentum
S ponte admiſſa tui largo lauere amne cruoris,
E t liquidas aperire uias ad ſidera cœli:
E xoptatus ades, nec me tua maxima fallunt
S umme Pater promiſſa, mori me deniq; fas eſt.
N unc ô me, nunc ad requiem, finemq; laborum
C orporis exutum uinclis dimittis, ut olim
P ollicitus, iam uiderunt mea lumina, quem tu
A uxilium mundo miſiſti, ut gentibus eſſet

luc. 2. et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit deum et dixit. Nunc dimittis servum tuum domine.

Simeon dixit ad mariam. Ecce positus est hic in ruinam in resurrectionem multorum in israel et in signum cui contradicetur et tuam ipsius animam pertransibit gladius

In tenebris lux, Iſacidos noua gloria prolis.
His dictis, matrem uerſus mox fatur ad ipſam:
O cui te forma aßimilem? cui laudibus æquem?
Quasúe tibi referam grates, quæ ſola ſalutem
Felici peperiſti utero mortalibus ægris?
Quanquàm etiam exitio multis hunc affore partum,
Et tempus fore prædico, illætabile tempus,
Cùm tibi cor gelidum gladius penetrabit acutus
Ah miſeræ, & magno uirgo dotabere luctu,
Mutataq́; fluet Iordanis decolor unda.
Tum ſerus, ſegnisq́; dies naſcetur, & ægrè
Lutea uix terris oſtendet pallidus ora,
Atq; graui tellus optabit mole relinqui
Ipſa ſua, & rupto per inania fœdere labi.
Hæc ubi, confeſtim ueluti cedentia ſomno
Lumina demiſit, placidaq́; ibi morte quieuit.
Obſtupuere alij: ſed nos, queis cætera nota,
Terremur magis, inq́; uicem diſquirimus ambo,
Solliciti, quos'nam matri denunciet enſes,
Aut quibus exitio tantùm puer ipſe futurus.
Haud longum fuit in medio dehinc tempus: utrunq́;
Exitus edocuit, dubiosq́; ambage reſoluit,
Ni nobis maiora etiam nunc uulnera reſtant,
Atq; alia ex alijs ſemper grauiora parantur.
Illis extremo quippe ex Oriente diebus
Tres adeò magni reges ditione profecti

Huc

H uc ſeſe intulerant, puero dona ampla ferentes,
A urumq;, & turis glebas, ſtactæq; liquorem.
H is uis aſtrorum, ac ratio uoluentis olympi,
M onſtrarat Regem noſtris in finibus ortum,
Q uoi cœli, terræq; paterent debita ſceptra.
S ancti igitur partus ſtudio huc uenêre uidendi:
S tella facem ducens uenientibus uſq; coruſcam
D ux erat, atq; uiam ſignabat lumine largo,
C eu quondam patribus deſerta per auia noſtris
I n patriam tandem Pharia redeuntibus ora
P ræcurrens monſtrabat iter nocte ignea lampas
D eſuper, & mirum ſpargebat lucida lumen.
I amq; urbem ingreßi ſedes adiere tyranni
H erodis, cauſamq; uiæ docuere, rati olli
H anc ſobolem, quòd erat Rex his in finibus, ortam.
O bſtupuit ſimul, atq; animo perterritus ille eſt.
N ec mora, permetuens ſibi ne ſuccederet hæres,
Q uæſitus puer in regnis externus auitis,
I ndigenas uates iubet intra mœnia cogi
R egia, ſcitariq; omnes tempuſq;, locumq;
N aſcentis pueri, patriamq;, domumq; requirit.
I lli autem Bethlen ueterum monimenta minari
C uncta docent, dux unde ortus ſe tolleret olim,
F ama ingens, claris ingens ſuper æthera factis.
T um magis atq; magis curarum fluctuat æſtu,
S ollicitamq; gerit caſſa formidine mentem.

a audiens aut herodis rex turbatus est Tandem et oīs
hierosolyma cū illo, et cōgregatis oīs principes sa-
cerdotū sciscitabat ab eis ubi xps nasceretur, at
illi dixerunt in bethleem iude.

Tandem his affatus reges dimittit Eoos.
Quæ uos cauſa uiri noſtris nunc applicat oris,
Hæc eadem longè ſpe nos ſuſpendit, auentes
Cernere promiſſos pueri tot uatibus ortus.
Haud procul hinc ſaxo Bethle fundata uetuſto
Vrbs colitur noſtris: natum illuc quærite Regem.
Mox iubeo, inuentum nobis qui nunciet, inde
Mittite, noſtro etiam puer accumuletur honore.
Sic ait, & falſo ſimulat noua gaudia uultu.
Verùm longè aliud malè amico pectore agebat:
Demens, qui cœli Regem, cui ſidera parent,
Crederet in terris mortalia regna morari.
Ergo iter inſtaurant, conſpecto ſidere læti.
Iamq; propinquabant magna ſtipante caterua,
Cùm ſubitò ſupra tectum ingens ſubſtitit aſtrum,
Irradians, largoq; mapalia lumine complens.
Quales cùm belli motus, aut funera regum
Portendunt, crinem irato ſparſere minacem
Aethere, ni diri rubeant lugubre Cometæ.
Treis adeo anguſti ſubter faſtigia tecti
Pauper ego excepi reges, in rebus egenis.
Vidi illos auro illuſtres, oſtroq; decoros
Ante pedes pueri ſeſe demittere pronos,
Suppliciter, genibusq; piæ procumbere matris.
Dum ſua quiſq; facit ſortiti ex ordine dona.
Barbarici ante fores expectabant comitatus

Intereà

I ntereà Tyrioq; inſtratus murice terga
S tans ſonipes teres exercebat dentibus aurum.
H is dehinc perfectis abeunt, lætiq; ſequuntur,
Q uod longo irradians aperitur tramite ſydus.
S ed non inde uia moniti referuntur eadem,
R egia linquentes à læua mœnia longè,
R urſus Idumæi ſedem ne regis adirent.
I lle autem, ut ſeſe deluſum deniq; ſenſit,
A ccenſus furijs ſuſpectam miſit ad urbem
M ille uiros ferro inſtructos, qui mœnia furto
P er noctem ingreßi teneros, quicunq; reperti,
I nfantes matrum iugularent ubere raptos,
Q uo numero in tanto caderet quoq; Regius hæres.
I pſe ſed in ſomnis uiſus ſum uoce moneri,
P ræcipitem celerare fugam, loca linquere nota:
S urge age, rumpe moras, puerũ tecũ arripe, matremq;
E t ſeptengemini curſu pete flumina Nili,
H inc terram cole, quæ procul his haud dißidet oris,
N ec refer inde pedem, niſi te prius ipſe uocaro:
R ex etenim letum infanti molitur acerbum.
C onſurgo, & plenus monitis matri omnia pando.
V idiſſes uiſu exanguem, exanimemq; puellam
H uc illuc trepidare fuga, & uix fidere nocti
I am tum illi pectus gladius traiecit acutus
A h miſeræ, ingenti labefactaq; corda dolore.
C edimus, & taciti malefidam linquimus urbem,

Per

Per noctem, ac propero petimus nemora auia greſſu.
Etiam palmoſæ ſaltus, atq; ardua Idumes
Præteruectus eram, ueteris iam mœnia Eluſæ,
Quaq; Aſiam Libycis diſiungit finibus omnem
Mapſa, ferax oleæ: ingredior pluuiæ inſcia regna,
Regna Phari, quibus eſt cœli uis cognita primum,
Aſtraq;, Lunaiq; globus, Solisq; meatus.
Ignotos paßim monteis, ignota ſaluto
Flumina, turrigerasq; legens præteruehor urbes.
Iamq; papyriferi ripis Anthedonis ibam.
Auræ omnes terrent pauidos, capitiq; timentes
Tam charo: at pucro blandiri murmure ſyluæ
Lauricomæ, & ramis capita accuruare reflexis,
Aurarumq; leues animæ indulgere ſuſurro.
Ipſæ etiam nobis cautes, ipſiq; uidentur
Verticibus leuiter motis alludere montes,
Signaq; lætitiæ dare ſtagna loquacia circùm.
Audires blandùm feſſas erroribus undas
Perſtrepere, & molli lapſu per ſaxa ſonare,
Humida ſaxa ſuper nitido uiridantia muſco.
Præcipuè ripis uolucres, & fluminis alueo
Aſſuetæ liquidis mulcebant uocibus auras,
Et iactu alarum reſonabant corpora plauſa.
Seſe etiam omnifero gremio uenientibus offert,
Læta Dei aſpectu tellus: flant gramina odorem
Cuncta ſuum, & mollem prætexit amaracus umbram.

N ec uerò incerta latebroſus origine Nilus
N on manifeſta dedit ſalienti flumine ſigna
A duentante Deo, lætis ſe ſuſtulit undis
S tagna arcana ciens, fundoq; apparuit imo.
A d biuias nobis fauces, flexusq; uiarum
I ncrepitans clypeo, fulgentiq; enſe per auras
O cyus uſq; aderat cœlo pulcherrimus ales,
E t monſtrabat iter ſibi per diuortia nota,
N e recta regione uiæ deprenderet hoſtis.
C æruleis huic terga notis ſuffuſa rubebant,
M ultum illi aſsimilis, qui me connubia quondam
S oluentem increpuit, tenebrasq; à mente fugauit.
S upra nos alij pendentes aëre pennis
I bant, & noctis reſupini infantis ab ore
H umorem arcebant lentum, plumaq; tegebant.
I amq; ego perplexum per iter propè fida tenebam
A rua legens ſiſtris bacchata ſonantibus, & iam
T utus erat longè noſtris à finibus infans:
A ttamen Aegypti penetro interiora, nec ulla
F ida ſatis tellus mihi uiſa, aut regis iniqui
S at ſceptris diuiſa: animo timeo omnia tuta.
N ec placet Hermopolis, nec centum peruia portis
V iſa ſatis Thebe tanto procul eſſe periclo.
N os igitur regum turritis clara ſepulchris
A ccepit Memphis: hac demum ſede quieui,
P aupere ſub tecto ueteris ſecurus amici.

Iam

I am uerò Peluſiacas uulgata per oras,
F ama Palæſtinum ſubitò ſerit undiq; regem
F lorentem teneris orbaſſe nepotibus urbem,
Q uos fruſtra inſontes paßim ferro impius hauſit
D ulcia linquentes uagitu lumina uitæ.
P alluit, applicuitq; ſinu perterrita mater
I nfantem, atq; animum ſceleris perſtrinxit imago.
Q uos ibi tum gentis fletus, qualiue per urbem
F uneſtam credis matres erraſſe ululatu?
S anguine diluta eſt tellus, caua tecta natarunt.
N on ſi forte olim incautis paſtoribus orta
I ngruerit ſubitò tempeſtas omnibus aruis,
O mnibus & ſyluis, tot fuſi grandine dira
S pectentur per humum afflictis cum matribus agni:
C orpora quot paßim puerorum abiecta iacebant
P er fora, perq; uias urbis: ſic deniq; multis
E xitio fuit, ut uates prædixerat, infans.
N unc etiam lugent orbæ ſua pignora matres.
N on tamen ille diu ſcelere eſt lætatus ab illo:
N am membra immundo correptus tabida morbo,
I llaudatam animam paruo pòſt tempore fudit.
I pſe iterum in ſomnis diuina uoce coactus
L inquere monſtriferi ſeptenflua flumina Nili,
I n patriam redeo, atq; memor ueſtigia retro
O bſeruata legens, pignus cum matre reduco.
F orſitan & puero fuerit quæ cura requiris,

Ecce angelus dni apparuit in somnis Ioseph in egypto dicens, surge et accipe puerum et matrem eius et vade in terram israel. et veniens habitavit in civitate que vocatur nazareth.

Q uæ mens, an uirtus illi maturior æuo,
E cquid non puerile annis puerilibus auſus.
S i tibi nunc, quæcunq; olim admiranda notaui,
P rimæuo dum flore uirens adoleſceret ætas,
E numerare uacet, me uox prius ipſa relinquat
D efeſſum, atq; diem clauſo nox condat olympo.
N am quoties dictis tener haud mortalibus ambos
T erruit? aut quoties ſanctos expauimus ignes,
F lammarumq; globos, & terrificos fulgores:
S æpe quibus uiſus puer eſt ardere nitentem
C æſariem, cœli dum ſplendet luce coruſca?
N ec referam, quoties Genitorem audiuimus illum
A ffari ſolum, arcanasq; expromere uoces.
A lma parens tenues arguto pectine telas
P ercurrens, ſæpe humana ſub imagine cœtus
C œlituum tectum intrantes exterrita uidit
B landiri puero, & pictis colludere plumis,
A ut uiolis tegere, & nimbo ueſtire roſarum.
N os tamen intereà cuſtodes ille uereri
S ummiſſus, charæ & mandata faceſſere matris,
N oſtraq;, & implebat ueri genitoris amorem,
D um membris habilis uigor, & uis firma ueniret.
E t iam bis ſenos creſcens exegerat annos,
N ecdum ſe populis ſigno detexerat ullo:
T um primùm cœpit Iudæa per oppida uulgo
I llius apparere, palamq; eſt prodita uirtus.

Luc. puer autem creſcebat et confortabatur ſpiritu et erat in deſertis usque in diem oſtenſionis ſuę. Et ibant parentes eius quotannis in Hierusalem in die ſolemni paſchę; et cum factus eſſet annorum XII aſcendentibus illis Hieroſolymam ſecundum conſuetudinem diei feſti conſummatiſque diebus cum redirent remanſit puer Iesus

Fortè

Fortè dies aderat genti ſolennis, & urbi
Huic magnæ ſacer ante alias, quo regia mecum
Venerat & uirgo, atq; ſequens ſeſe aureus illi
Implicuit dextræ puer: & iam ritè litatis
Ipſe domum ſacris magna cum matre redibam.
Iamq; labore uiæ feſsis lux prima peracta,
Et piceam clauſo nox cœlo inuoluerat umbram.
Defuit hîc puer, & genitricem, meq; feſellit.
Tum conſanguineos fruſtra, & ſcitatus amicos
Terq;, quaterq; uiam repetens clamore repleui.
Flebat ſe incuſans unam pulcherrima mater,
Flauentem fuſa crinem per eburnea colla.
Ora decent lachrymæ, diſiecti colla capilli:
Qualis uirginea cùm mollis amaracus urna
Et pluuiam, & uentos pariter perpeſſa procaces
Demiſit turbata comas, iterumq; reſurgens
Extulit os cœlo, ac priſcum meditatur honorem.
Dumq; uiam relego, inuitum comes ægra ſequuta eſt.
Treis adeò incerti ſoles errauimus urbe
Nequicquam: quarta eſt uix demum luce repertus.
Nanq; mihi, & miſeræ cùm ſpes ſublata parenti
Cuncta foret penitus, in mentem uenit utriq;
Templa iterum petere, atq; preces effundere ad aram.
Vix ingreſſus eram limen, cùm protinus ambo
Ecce ſacerdotum in medio conſpeximus illum
(Prima rudimenta, & uirtutis ſigna futuræ)

Alta recenſentem uatum monimenta, patrumq́;
Primores ultro ſcitantem obſcura, docentemq́;.
Illum omnes admirari, haud uulgata canentem,
Supra aciem, captumq́; hominis, mentemq́; uigentem,
Humana non ui edoctum, non arte magiſtra,
Maturumq́; animi nimium puerilibus annis.
Nec minus inſigni cunctis ſpectantibus ore
Gratus erat: neq; enim poterant ſe explere tuendo
Flagrantesq́; Dei uultus, blandosq́; ſerena
Luce oculos magis, aut propexum uerticis aurum:
Et florem grati, qui uix inceperat, æui.
Nam quocunq; caput circùm torſiſſet honeſtum,
Luce recens orta, uel ſidere pulchrior aureo,
Læta ſerenato ridebant omnia mundo,
Et toto dulcem iactabat corpore amorem.
Inculti qualis nitet inter gramina campi,
Purpureus ſe cùm primum folijs narciſſus
Exeruit, ruptoq́; caput detexit amictu:
Aut qualis nitidi ſpecies micat alma ſmaragdi,
Cùm tenui argento, tenuiúe includitur auro.
Prima mali fuit hinc nobis ſcintilla, puerq́;
Ex illo formidata primoribus urbis
Virtute inuiſus fuit, & corda aſpera mouit:
Atq; hoc deinde ingens ſuccenſa eſt fomite flamma,
Inq; dies gliſcens furor, atq; inſania creuit.
Omnia quæ porrò ipſe uidens, metuensq́; futuri

Orabam

O rabam impauidum, ne uitæ prodigus hoſti
O bijceret, ne ſe perdendum proderet ultro.
V erùm luce prius lateant in montibus arces,
A ut nocte in ſummis celetur turribus ignis:
O bruta quàm longum iaceat ſine nomine uirtus.
N on tamen ille odijs magis uſſit pectora acerbis,
Q uàm cùm terdenis iam uir uoluentibus annis
F ontis aquam latices Bacchi conuertit in atros.
F ortè Canam mecum Galilææ aduenerat urbem,
M ater & ipſa aderat, ueteri dum accitus amico
O bſequor, intactam genero qui iungere natam
C onuentu procerum magno de more parabat.
I amq; omnes circùm poſitis diſcumbere menſis,
A tque alacres epulari, & uina repoſcere læti.
N ec dum finis erat dapibus, cùm murmur ubique
E xoritur, totasq; auditur triſte per ædes,
L ætitiæ cauſam exhauſtis liquentia uina
D efeciſſe cadis, turbariq; omnia uiſa.
T um res alma parens tenues miſerata puellæ
I nnuit, & gnatum ſummiſſa uoce precata eſt,
F erret opem. uidi hìc iuuenem primùm ore moueri,
T urbatum: charæ precibus tamen inde parentis
A nnuit, & feſſo rerum ſuccurrit amico.
S ex, ut erant ibi tot numero, carcheſia lymphis
I mpleri iubet actutum, menſisq; reponi.
Q uæ ſimul aſpexit propius Deus, omnibus ecce

Mutatus

Nuptiis in mun[do] legitimam [illegible] h. 3. [illegible] preparatio
in sex hydriis lapideis secundum purificationem iudeorum positis [illegible]
erat qui vocati ad nuptias lavabant non enim [illegible] nisi [illegible]
purificati in nuptiis discumbebant. sex erant quia sex diebus operatus est deus
ita et sex diebus purificari debemus. sed ex prima qua Christus
[illegible] ex quo sumi debet purificatio nostra. septimo die in
deo quiescere.

M utatus ſubitò nigreſcere cernitur humor,
V inaq; pro pura mirantes hauſimus unda.
A udiſti dux & genus, & cunabula nati,
P rimitiasq́; Dei: ne cætera deinde requiras,
H anc omnem erexit factis florentibus oram.
Q uæ ſi audire tamen tibi nunc fert corde uoluptas,
I s longè memoret melior (ſimul ore ſedentem
S ignat Ioannem) uidit nanq; omnia præſens,
E rrabunda ducis ſemper ueſtigia ſeruans,
D um mihi cura domi ſeruandæ uirginis hæret:
D ixit, & hic facto defeſſus fine quieuit.
I mmo, ait, iſtius cauſas ab origine partus
E xequere, aut quæ relligio, ſi uera per oram
P ercepi, Iudæa Deum non amplius unum
A eternum colit, haud mortali ſemine cretum,
I ndigeteſq́; ſuis diuos altaribus arcet.
I nde tibi noti recolens ex ordine Diui
C ætera mira refer: nanq; hunc in corpore uires
D eficiunt, teq́; auxilio iubet ipſe ſubire.
P ontius hæc: cuncti intenti ſimul ora tenebant.

MARCI HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS Liber IIII.

HIC iuuenis, facie quo tum non gratior alter,
Puberibusq; annis erat ingrediente iuuenta,
Multà priùs ueniã præfatus, multà recuſans,
Verba diu premit: inde animo mortalia linquens
Paulatim, oblitusq́; hominem penetralia diuûm
Mente ſubit, cœlum peragrans, fruiturq́; beato
Cœlituum aſpectu, omnipotentiq; ætheris aura,
Admiſſus ſuperam depaſci lumine lucem,
Inq́; Deo tota defixus mente moratur:
Qualis ubi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina, uagas ſpaciata per auras
Dat plauſum gyro, atq; in nubila conditur alis,
Aetherea iamq́; illa plaga leuis inſtat, & acrem
Intendens aciem, criniti lumina ſolis
Suſpicit, obtutuq; oculos fixa hæret acuto.
Illum adeò tacitum intereà mirantur, in unum
Verſi omnes uelut exanimem, ſomnoq́; grauatum,
Et crebri excutiunt: demum ſibi redditus ipſe
Cum gemitu ex imò ſic fari pectore cœpit:

P rincipio Pater omnipotens rerum ſator, & fons,
I ngens, immenſus, ſolus regabat ubiq;:
N ondum ſydereos mundi procuderat orbes:
N ondum mundus erat, necdum ibant tempora in orbem,
N ullaq; cæruleo radiabant lumina cœlo.
Q uicquid erat, Deus illud erat, quodcunq;, ubicunq;
C omplexus circum, penitus ſeſe omnis in uno.
F ilius huic tantum, quem non effuderat ulla
V el dea, uel ſolito mortalis fœmina partu.
I pſe ſed æterna genitor conceperat illum
A eternum æternus (dictu mirabile) mente.
H aud olli terreni artus, moribundáue membra,
S ed ſine corpore erat, patris alta ut mente ſupremi
C onceptum, arcanoq; latens in pectore VERBVM,
Q uod nondum in uolucres uox edita protulit auras:
O mnipotens uerbum, finisq;, & originis expers,
Q uo mare, quo tellus, quo conſtat maximus æther.
V tq; pater Deus, æque etiam Deus unica proles.
A t geminos tu proinde Deos fuge credere porrò:
N umen idem ſimul ambobus, Deus unus uterq; eſt.
Q uin etiam, quo inter ſe ambo iunguntur, amorem
(Nanq; ab utroq; uenit conſpirans mutuus ardor)
O mnipotens æquè numenq;, Deumq; uocamus,
A fflantem maria, ac terras, cœliq; profunda,
A fflatu quo cuncta uigent, quo cuncta mouentur,
T reisq; unum eſſe Deum, ter numen dicimus unum.

Quóue

Quóue magis mirere, Deus, quem cernimus ipſi
Factum hominem, atq; hominũ mortali corpore cretũ,
Non minus, ac prius, æthera nunc regnat in aula
Cum genitore, pari ſimul omnia numine torquens.
Nempe locis nullis, ſpatijs non clauditur ullis,
Omnibus inq; locis idem omni tempore præſens,
Suffugiens noſtras acies, ſenſuq; remotus
Cuncta replet Deus, ac molem ſe fundit in omnem.
Lux humiles ueluti perfundens lumine terras
Solis ab orbe uenit, ſuppoſtaq; circuit arua,
Non tamen æthereo diuiſa ab ſole recedit
Illa uſquam, quamuis longinquas ambiat oras:
Nec ſine ſole ſuo eſt lux, nec ſine luce ſua ſol.
Quid uerò impulerit tantos adijſſe labores,
Atq; hæc ferre Deum, dum morti obnoxius errat,
Dicam equidem, & repetens altas ab origine cauſas
Expediam. Cœlum, & cœli quos ſuſpicis orbes,
Vix opifex rerum extuderat, terraſq; iacenteis,
Cùm ſimul aligeros populos, ſanctoſq; uolucres
Ter ternas acies, celerem & ſine corpore gentem,
Qui cœli incolerent ipſos ſeptemplicis orbes,
Condidit æterno Genitor ſuccenſus amore,
Vt ſua, qua fruitur ſolus, natuſq; per æuum,
Communis foret, & multis conceſſa uoluptas.
Continuò, fuerat quos æquum dicere laudes
Autoriq;, Deoq; ſuo, ac perſoluere grates,

R egnandi ueſanus amor (quis ferret inultus?)
H aud partem exiguam inuaſit, furijsq; ſubegit,
V t cuperent ſummo ſeſe præferre parenti
I mmemores, animis uicti, cæciq; furore.
N on tulit Omnipotens ſator, & meliora ſequutos
A rmauit contrà: nulla hinc mora, talia adortos
I ndecores cœlo ſedes detruſit in imas,
N octis ubi horriferæ nigror, æternæq; tenebræ.
P rimus natus homo hinc, terris quem maximus autor,
E t liquidis latè dominum præfecerat undis,
Q uò mox pro ſuperis excuſsis aſtra teneret,
D eſertasq; domos ipſe, & genus omne ſuorum,
O mnigenûmq; uni ſubiecit ſecla animantum,
S quamigerûm pecudes, & pennis picta uolantum
C orpora, montiuagûmq; ſimul genus omne ferarum.
T antum floriferis dominum cùm imponeret aruis,
A rboris unius fœtu illum parcere iuſsit.
A t uetito captus mali infelicis amore,
C oniugis hortatu, quam fraude illexerat anguis,
I mmemor heu ſuperi uiolauit fœdera Regis.
V ix auido arreptum pomum fœdauerat ore,
C ùm Pater imbripotens iam fulua è nube tonare
D eſuper auditus, ſæuasq; indicere pœnas
I ratus, quas ille olim, quas omnis ab illo
P rogenies lueret lucis uentura ſub auras.
C ontinuò ingenti cœlo ſunt addita clauſtra,

mulieri dixit multiplicabo erumnas tuas et conceptus tuos in dolore paries filios et sub viri potestate eris et ipse dominabitur tibi. Ade autem dixit maledicta terra in opere tuo in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vite tue. In sudore vultus tui vesceris pane tuo.

Impia tum primùm proles exorta repentè,
Et ſubitò tellus ſcelere eſt imbuta nefando.
Emerſit fraus, emerſit maleſuada libido.
Hinc durus generi humano labor additus: hinc fons
Curarum, & triſtis patefacta eſt ianua leti,
Morbiq́;, & dolor, atq; fames, & turpis egeſtas:
Cùm genus humanum curis ſine degere poſſet,
Plurimaq́; in terris uiuendo uincere ſecla.
Ex illo ſine more homines, ſine lege per agros
Degebant, tantùm placabant ſanguine fuſo
Cœlicolûm regem, bonus ut gregibusq́;, ſibiq́;
Afforet, atq; ſatis uim cœli auerteret aruis:
Indociles, rerum ignari, ac rationis inanes.
Isq; ferè ſtatus annorum bis millibus orbi
Conſtiterat, iam iamq́; magis Pater optimus iras
Oblitus ueteres paulùm miteſcere cœpit.
Nondum homini tamen æthereum patefecit olympum,
Sed genus humanum fingens, acuensq́; monendo,
Et leges dedit, & ritus, moremq́; ſacrorum,
Inſtituitq́; genus noſtrum diſcriminis ergò
Lege iubens teſta circum præcidere acuta
Exiguam, unde uiri ſumus, omni in corpore partem.
Tum uatum impleuit uenientis pectora ueri,
Qui populis lætum canerent demum affore tempus,
Ianua aperta pijs cœli cùm ſponte pateret.
Caſti autem intereà manes, animæq́; piorum

sub

S ub terram umbroſa expectabant ualle ſedentes.
I am uatum memores numerabant tempora,& ambas
T endebant paribus uotis ad ſidera palmas,
C æleſtum regem orantes,deſiſteret ira,
P arceret unius genus omne extinguere noxa:
P arce Pater,parce omnipotens(uox omnibus una)
N os promiſſo olim,longè diſiungimur unde
L uminis expertes blandi,memor aſſere cœlo.
H aud nos eduxti nequicquam lucis ad auras.
S iqua tamen ueteris ſuperant ueſtigia culpæ,
D ilue rore tuo facilis,fonteſq; reclude
D iuinos:ô quis superûm cœleſtia tandem
F lumina,cœleſtes nobis bonus irriget imbres.
V os ô flammiferi labentes ætheris orbes
I rrorate,uagæ nobis ſuccurrite nubes:
O ptatam pluuiam,felicem effundite rorem.
T uq; adeò,quem iam expectant tot ſecula uotis
P romiſſum,inferni cui nutant mœnia mundi:
S ummi uera Patris ſoboles,cœli aureus imber,
R umpe moras age,ſidereos rumpe ocyus orbes,
A etheris huc fractis ui multa allabere portis.
T alibus orabant omnes,eademq; canebant:
Q uos Pater omnipotens superûm ſarcire ruinas
I am meditans,cœli penitus miſeratus ab arce eſt.
C ùm uerò æthereas nutu recludere portas
P oſſet,& alitibus potius de ciuibus unum

Mittere,

M ittere, qui regnis manes diuelleret atris
I n ſuperûm referens ſedes, ſtellantia templa:
I pſe ſui ut memores magis, ac maioribus arctos
V inciret meritis homines, qui cuncta piaret,
F actum hominem è ſummo natum ipſum miſit olympo.
N e tamen ignaris mortalibus appareret,
I gnotusq; nouusq; ſuis né ue ilicet illum
F inibus arcerent pulſum, quòd ſe ipſe Dei met
P rogeniem leges contra memoraret auitas:
P ræmiſit uatem egregium, his in finibus ortum,
N omine Ioannem, Heliſabe quem numine plenum
Z achariæ extrema parit infœcunda ſenecta:
G entibus ipſe Deum ut natum prænuntius ore
P roderet, atq; ſuas ſpes feſſo oſtenderet orbi.
I lle hominum primis uitans ueſtigia ab annis,
H orridus in ſolis agitauit montibus æuum,
M ontibus, & ſyluis, & littoribus deſertis.
S peluncæ tectum horrentes, uictum aſpera nullo
A rbuta terra dabat cultu, aut ſudantia truncis
M ella cauis: liquidi præbebant pocula fontes.
V eſtis erat pellis hirſutis horrida uillis.
T antùm lætificas gaudebat ſpargere uoces,
A fflatus nemora, & montis, ac littora ponti.
T anta ſed haud latuit uirtus tamen: ilicet ingens
F ama uiri circunfuſas penetrauit ad urbes.
I amq; illum cœlo demiſſum credere gentes,

Q ui,tot ueridicæ ut quondam cecinere Sibyllæ,
H umanum genus horrificis educeret umbris.
E t iam concurſu populi illum accedere magno
S citatum,quiſ nam,unde domo,quid ferret,an eſſe
A fforet è cœlo,miſeris qui gentibus olim
A uxilio uenturus,eum bis,terq; rogabant.
I lle ſed umbroſis repetebat talia ab antris:
G audete,ô tenebris iandudum,ac nubibus atris
O bductæ gentes:lux ecce optata propinquat.
N e uerò,ne me ignari uos credite lucem
P romiſſam(immeritos neq; enim furamur honores:)
Q uantum ego,ceu ſolem naſcentem lucifer antè
E moritur,nitidoq; diem denunciat aſtro,
P rædico actutum uobis iubar affore ueſtrum.
I am iam aderit Deus,ecce Deus mortalibus oris
C eu mortalis adeſt,uenienti occurrite læti:
F ronde uias feſta decorate,tapetibus agros,
E t numen digno uenerati agnoſcite honore:
D iſcite iuſtitiam intereà,atq; aſſueſcite recto,
E t duce me ſcelus infectum lauite amne liquenti.
I pſe autem ætherea diuinitus eluet aura
O mne malum,ac ueteris penitus contagia culpæ.
S eclaq; mutato ſuccedent aurea mundo.
T alibus auditis,cunctis ex urbibus ibant
F initimi,quà Iordanis fluit agmine dulci,
O rantes pacem,atq; ultro commiſſa fatentes;

Q uos uates puro nudos luſtrabat in amne,
R itè cauis capiti inuergens ſacra flumina palmis,
E cce autem Deus ipſe etiam, ceu cætera turba,
L uſtrandi ſeſe ſtudio clàm tendit ad amnem,
N il ut inexpertum moribundo in corpore linquat.
M ortali quod fas homini, & ſubijſſe neceſſe eſt,
N e pigeat ſeros imitari facta nepotes.
A bſtinuit primùm uates, tactusq; refugit,
A gnoſcensq; Deum, palmas utraſq; tetendit
S upplex, accuruusq; uadis mirantibus ipſis:
P aruit inde tamen iuſſus, diuinaq; membra
H orreſcensq;, tremensq; liquenti perluit amne.
P rotinus aurifluo Iordanis gurgite fulſit,
E t ſuperûm uaſto intonuit domus alta fragore.
I nſuper & cœli claro delapſa columba eſt
V ertice per purum, candenti argentea pluma
T erga, ſed auratis circùm, & rutilantibus alis.
I amq; uiam latè ſignans ſuper aſtitit ambos,
C œleſtiq; aura pendens afflauit utrunq;.
V ox ſimul & magni rubra Genitoris ab æthra
A udita eſt, nati dulcem teſtantis amorem.
I ntereà aligeri iuuenes, gens incola cœli,
M iſsi aderant liquido pendentes aëre circùm,
C arbaſeosq; ſinus, mantiliaq; alba ferebant,
I uſſa miniſteria, ut nati membra humida herilis,
R orantemq; ſacro ſiccarent flumine crinem.

H is actis Deus euaſit, fluuiumq́; reliquit,
Q uem uates longo ripam ordine circunfuſis
O ſtendit, taliq́; abeuntem eſt uoce ſequutus:
E n, ego quem terris toties iam iam affore quondam
P ollicitus, Deus, ecce Deus, qui crimina noſtra,
T uricremas agnus ueluti mactatus ad aras,
M orte luet, ſuperoq́; uolens cadet hoſtia Patri.
H unc optate ducem, hunc uobis optate magiſtrum.
E x illo uates nemora, & loca ſola relinquens
V rbes per medias ibat, populisq́; canebat
A duenisſe Deum, promiſſum numen adeſſe.
C redita res paucis, donec ſe oſtendere coràm
S upra hominem cœpit Deus ipſe ingentibus orſis.
N am primùm numero ex omni delegit amicos
B is ſenos, queis cum curas, durumq́; laborem
P artiri, & caſus poſſet deducere in omnes.
A ntè quidem ſolus terdenos egerat annos.
S ed ne fortè putes multis è millibus illi
N os ideo placuiſſe, dolis quòd, & arte magiſtra
S pectatos longè ante alios deprenderit omnes,
A ut opibus, claraq́; domus à ſtirpe potentes:
O mnibus obſcurum genus, & ſine luce penates,
A tq; humilis fortuna, nec aſtu prædita uita.
Q uinq; adeò ſumus exigua Beſſaide creti.
N obis ars erat, inſidias piſcoſa ſecundum
F lumina ſquamigerum generi hamo tendere adunco,
Atq;

Atq; innare ſalum,fœcundaq́; piſcibus arua.
Tunc etiam,cùm nos ad ſe primùm ille uocauit,
Humida littorea ſarcibam retia arena.
Ipſe Iacobus adhuc ſalientes littore piſces
Seruabat frater:nec tum procul inde ſecabant
Andreas,paruaq́; Petrus uada ſalſa carina,
Iſdem acti fratres ſtudijs,eadem æquora circum.
Tum mihi coniunctus patriaq́;,domoq́; Philippus
Accitus,piſces & retia torta reliquit.
Addunt ſe ſocios Thomas,Thaddæus,eademq́;
Arte Simon,Cana quem genuit Galilæa amicum,
Fluminibus patrijs mutisq́; natantibus hoſtem.
Nanq; Iacobus ei cognato ſanguine fretus,
Alphæo natus patre ſe ſubiunxerat antè.
Vt genus indecores penè omnes,ſic quoq; noſtra
Nomina dura uides,inſueta atq; aſpera dictu.
Haud facies ſola eſt impexis horrida barbis.
Tres alij(neq; enim longè meliore ſequuti
Fortuna)addiderant ſeſe,Matthæus:& æuo
Iam grauis,effœtisq; Petri iam proximus annis
Barptolemæus,& ipſe mali fabricator Iudas.
Vix memorem,quæcunq; oculis,quæcunq; ſub illo
Auribus his hauſi repetens miracula rerum,
Tempore tam paruo (uix terna hyberna peracta,
Ex quo illi ſocij dignatus nomine iungor)
Nec me tam uaſtum nunc currere oporteat æquor.

P aucaſed è multis, & ea haud mihi mollia fatu
I ngrediar tamen, & breuiter tua iuſſa capeſſens
E xpediam: mitto modò quæ monimenta reliquit
F initimas (tibi nota reor) non parua per urbes.
N anq; omnem egregijs factis inſignijt oram.
Q uis neſcit nuper reuocatum ad munera uitæ
P almiferæ regem Bethanes, lumine quarto
Q uem uidit ſol extinctum, impoſitumq; ſepulchro?
V t ſileam innumeros, quibus ipſe in limine leti
A ffuit, & duræ de mortis fauce reuulſit?
N am prius enumerem, quot ponto aquilonibus undæ
S pumeſcant uaſto, quot inundent littora arenis,
Q uàm quot opem morbos uarios in corpore paßis
S upplicibus tulit, & ualidos, lætosq; remiſit.
M ulti capti oculis, clauſis multi auribus orti,
N e poſſent ullas audire, aut edere uoces:
C laudi, alij imparibus uix ægrè paßibus ibant:
H is rigor ex longo immotos ſopiuerat artus:
I llis ſemeſo ſerpentia corpore hiabant
H ulcera, & illuuies membris immunda fluebat:
N ec deerant, tumefacta quibus præcordia, & aluus
I nſycera ſitim miſeris adduxerat acrem,
N ullæ artes poterant quam, nulla extinguere aquæ uis.
T um quibus aßiduis concuſſa tremoribus uſq;
N utabant, tremuloq; labebant corpore membra,
I gnea quos febris, aut corrupti corporis humor,

Et

Et quos prætereà uis cæci incognita morbi
Verſabat lecto totos diſtracta per artus,
Quos'ue animis captos agitans malè habebat Erinnys.
Omnibus aſpectu ſolo, tactú ue ferebat
Diuus opem: ſubitò linquebant corpora morbi,
Et ſtratis ipſi ſurgebant protinus ægri.
Atq; ideo quacunq; uiam obſeruatus agebat,
Semper eum opperiens turba ingens ſtrata iacebat,
Per fora, perq; uias, ſanctiq; ad limina templi.
Nondum aliquem tamen infernis reuocauerat umbris,
Morte obita, cum Sidonia remearet ab ora;
Et Naim ingreſſus ſocijs comitantibus altam eſt.
Ecce autem ingentem longo procedere pompam
Ordine flammarum aſpicimus, mœſtamq; per urbem
Audimus luctum, cauſam tum deniq; luctus
Cernimus, egregij iuuenis miſerabile corpus
Impoſitum molli pheretro, quem merſit acerba
Morte dies, dulci cùm uix pubeſceret æuo,
Atq; omnem uultu florenti dempſit honorem.
Qualis, quem pede preſſit agro bos ſigna relinquens,
Paulatim laſſa languet ceruice hyacinthus:
Aut roſa, quam molli decerpens pollice uirgo,
Vepribus in denſis lapſam ſub ſole reliquit.
Vrbe furens tota genitrix miſeranda, capillos
Sciſſa, genasq; ambas manibus fœdata cruentis
Ibat: eam circum pariter per denſa uiarum

Pulſabant

Pulſabant ſæuis matres plangoribus aſtra.
Ipſi orbam ciues miſerantur, ei unica proles
Ille relictus erat uidui ſolatia lecti.
Vt Deus exanimis iuuenili in corpore uidit
Pallorem, & molli pictas lanugine malas:
Parcere lamentis iubet, & conſidere pompam,
Admotusq; manu mulcens immobile corpus,
Rurſum animam gelidis membris innexuit: ecce
Erigitur puer, & (cunctis mirabile uiſum)
Proſiluit raptim in medios, uacuumq; pheretrum
Liquit, & amplexans ſolatus uoce parentem eſt.
Nec uerò multis etiam pòſt menſibus idem
Egregiam amiſſa donauit luce puellam:
Cui calor, & toto de pectore fugerat omnis
Halitus, aëreas penitus dilapſus in auras.
Virginis ipſe pater factum teſtatur Iarus,
Largus opum, pollens lingua, & popularibus auris.
Quid repetam, purum uiuo cùm è fonte liquorem
In uinum conuertit, opes miſeratus amici?
Fortè olim aêrei ſpectans de uertice montis,
Cùm ſol emenſo depreſsior iret Olympo,
Ingentem uidit numerum effluxiſſe ſequentum,
Matres atq; uiros, quos per deſerta locorum
Duxerat oblitosq; ſui, oblitosq; ſuorum.
Subſtitit hìc miſeratus: eos iam tertia nanq;
Muneris expertes Cereris lux acta uidebat.

Hic

Iarus inter [illegible] uel [illegible]. qui erat princeps synagoge et ad pedes iesu cecidit rogans ut intraret in domum suam quia unica filia moriebatur. dum iesus a turba [illegible] mortua est puella, cum uenisset domum non permisit intrare secum quemquam nisi petrum, iacobum, ioannem, patrem et matrem puelle, ipse tenens manum eius clamauit dicens, puella surge et reuersus est spiritus eius et surrexit continuo. [illegible]

Hic neq; erant fruges uicina nec oppida, poſſent
Vnde dapes petere argento, uictumq́; parare:
Arboreos necdum fœtus decoxerat æſtas.
Vix tandem inuentus puer eſt ex agmine tanto,
Quinq; (uiæ auxilium) qui ſecum liba ferebat,
Atq; duos, dederat quos huic pia mater eunti
Incluſos myrto, & bene olenti gramine piſces.
Sed quid enim hæc adeò tam multis millibus autem?
Et iam diffiſi ſocij muſſare querentes,
Quos bonus affatu CHRISTVS ſolatus amico
In cœtum uocat, ac paucis ita deinde profatur:
Nemo hodie numero è tanto non lætus abibit.
Hinc ſupplex tali genitorem uoce precatur:
Summe parens, ope cuius alit terra omnia, quiq;
Et ſole, & liquidis fœcundas imbribus agros,
Si quondam Iſacidum generi per inhoſpita eunti
Diuinas epulas cœlo es largitus ab alto:
Semine ſi nullo conſtant, quæcunq; creaſti,
Et nihil omnino fuerant cœlum, æquora, tellus:
Adſis, obſcœnamq́; famem tot millibus arce.
Hæc tantum: dehinc gramineo diſcumbere campo
Imperat effuſos cœtus, dapibusq́; parari.
Inde in fruſta ſecat læto Cerealia uultu
Liba minutatim, & populos partitur in omneis.
(Milla quinq; hominum campis ſaturanda ſedebant)
Ecce (incredibile auditu, mirabile uiſu)

O mnibus in manibus uiſæ ſuccreſcere partes
E xiguæ, dapibusq; epulati largius omnes:
E t frugum pariter, laticumq; expleta cupido eſt.
Q uin & relliquias menſis, ſuperantia fruſta
V ix caua congeſtas bis ſex cepere caniſtra.
A ccipe nunc aliud, quod paucis antè diebus
V idimus: arbor erat folijs denſiſſima in agro
D eſerto, unde olim pendentia poma uiator
C arpebat ſitiens: Heros qui hàc fortè tenebat
P uluerulentus iter, quæſiuit in arbore fœtus
I ncaſſùm: infœcunda comas nam, & brachia tantùm
L uxurians latè circùm tendebat opaca.
N on tulit, ac uerbis ſterilem execratus acerbis:
C ontinuò (manifeſta audis) exaruit arbos,
E t folia aëreas uolitarunt lapſa per auras.
N ec minus eſt olli imperij maris æquora in alta:
V ni omnes undæ aſſurgunt, fluctusq; quieſcunt
V nius edicto. uidi, uidi ipſe furentes
I llius hybernos ad uocem ponere Coros,
V imq; omnem, motas quæ flabris aſperat undas.
N ondum luna ſuum ter curſum plena peregit,
C ùm ſubitò in lento deprenſis marmore nobis
N octe ferè media, dum retia ducimus, orta eſt
T urbida tempeſtas, & pontus inhorruit ater
F luctibus elatis, & concurſantibus undis,
I nflictamq; ratem iam iam ſalis hauſerat æſtus:

Nos trepidare metu leti diſcrimine paruo:
Cùm procul ecce ducem, quem nuper liquimus alto
Littore ſpectantem fluctus ſcopulo illidentes,
Ferre iter aſpicimus medias impune per undas
Suſpenſum, tumidoq; pedes haud tinguere ponto.
Horruimus uiſu ſubito, nec credere quibam
Me ueram faciem, haud ſimulatum cernere corpus
Tam celeres egiſſe uias ſine remige in undis,
Ni ſeſe, uerbis dum nos hortatur amicis,
Vltro oſtendiſſet: Quó nam fiducia uobis
Iam nunc pulſa mei ceßit? timor omnis abeſto:
Indubitare meis tandem dediſcite dictis.
Sic ait: atq; ratem, quæ iam ſuperantibus undis
Ceſſerat, inſiliens ſolo tumida æquora nutu
Placauit, poſuitq; minacia murmura pontus.
Sic terræ in tutum poſitis adnauimus undis
Incolumes, celeriq; uolauimus æquora curſu.
Nec mora, uix ſiccum attigerat tellure potitus:
Ecce aliud dictu magis, ac mirabile uiſu.
Namq; magiſtratus aderant in littore mißi
Aera repoſcentes, quæ pendere lege quotannis
Regibus antiqua, pro ſeſe quiſq;, iubemur.
Accipit hos placidus: quos dum ſermone moratur,
Petrum ad ſe uocat, & fidam ſummiſſus ad aurem:
Vade ait, & iacto quem primum traxeris hamo
Aequoribus, piſcem cultro ſcrutabere acuto.

Intus erit, regi quod iuſsi pendimus ambo.
Iuſſa facit ſenior: trahit hamo ad littora prædam,
Argentumq; uiris dat piſcis in ore repertum.
Horreſco, quoties ſtimulis immitibus actus
Quidam animo ſubit, idem illo quem tempore uidi,
Dum legerem expoſitos hoc ipſo in littore piſces,
Obſeſſum furijs, atq; ore immane furentem.
Hunc olim (ut perhibent) uetito genuere parentes
Concubitu iuncti, atq; inconceſsis hymenæis:
Quippe torum aſcendêre, Dei cùm ſacra uetarent,
Cùm ſcenis gens indulget noſtra omnis opacis.
Sed non gauiſi ſcelere illi tempore longo:
Nam ſubitò amplexus interq;, & gaudia, adulter
Sacrilegam tenues animam exhalauit in auras
Infelix, ſceleriq; eadem nox prima nefando,
Et pariter ſuprema fuit diſcrimine paruo:
Illam autem æthereis flammis diuinitus ignis
Corripuit, cùm iam maturi pondera partus
Vrgerent: eademq; duos leto hora dediſſet,
Infans ni foret exectæ genitricis ab aluo
Exemptus, paruum patris eduxere ſorores.
Ipſe etiam mox immeritus ſcelerata parentum
Facta luit, iucunda oculorum luce negata,
Obſtructæq; aures penitus manſere, nec illi
Aut ullas haurire datum eſt, aut reddere uoces.
Quin etiam ſimul atq; adoleuit, protinus ægrum

mar. 5.
exeunti de naui statim occurrit [illegible] homo
in spiritu immundo [illegible]
[illegible]
cui xps dixit exi spiritus immunde ab homine. responderunt spiritus
[illegible] legio. mitte nos in porcos, et concessit eis iesus. in-
troierunt in porcos et magno impetu grex in mare
precipitatus est in mare. erant fere bis millia. et
suffocati sunt in mari. —

A rripuit furor, infernæ uis efferа gentis.
C entum illum furiæ, centum illum (flebile) peſtes
V ictum exercebant, Erebi legio acta latebris,
H orrendasq́; hominis ſingultus ore cientes
E debant uoces, ac terrificos mugitus.
I llum omnes exclamantem, atq; inſueta frementem
H orrebant, trepidiq́; fuga ſe in tecta ferebant,
S i quando nodis, ruptisq́; immane catenis
I ncautis liber cuſtodibus euaſiſſet.
I amq́; ille oblitus fratres, iamq́; ille ſorores
A mplius haud greſſum patris intra tecta ferebat:
V erùm more feræ ſyluis degebat, & antris,
S icubi ſaxa caua, aut æuo conſumpta ſepulchra,
A ter, egens, corpusq́; abiecto nudus amictu.
T alem igitur nodo manibus poſt terga reuinctis
CHRISTI ad conſpectum, ſi fors miſereſceret ipſe,
V i multa conſanguinei, chariq́; trahebant.
I lle autem obniti contrà, dum rumpere nodos
T endit, & horrendos clamores tollere ad aſtra:
Q ualis ubi longis pugnator taurus ad aras
F unibus arripitur, ſæuo fremit ore per urbem,
E t ſpumas agit, & cornu ferit aëra adunco.
I nſtant hinc famuli, atq; illinc, & uerbera crebri
I ngeminant, quaſſantq́; ſudes per terga, per armos.
D iffugiunt uulgus trepidum, in tutumq́; recepti
P orticibus gaudent longè ſpectare periclum.

Talis erat iuuenis ſpecies immane furentis,
Quem tandem ante Deum feſſi ſtatuere rogantes
Ferret opem, ſaltem furijs tam triſtibus illum
Solueret, excuteretq; animo crudelia monſtra.
Hic Heros palmas in cœlum ſuſtulit ambas,
Concipiensq́; preces Genitorem in uota uocauit.
Ecce autem magnum, ſubitum, & mirabile monſtrum:
Auditi exululare lupi, latrare canes ceu,
Tam diras iactat uoces lymphatus ab ore.
Non tam immane ſonet ſeſe frangentibus undis
Rupibus ex altis ingens decurſus aquarum,
Rumpantur clauſtra alta lacus ſi fortè Velini,
Totaq́; præcipitent ualles ſtagna ardua in imas:
Omnis ea ut regio fiat mare, & oppida circùm
Merſa natent, metuatq́; ſacris Roma obruta templis.
Nunc cœli crepitus imitantur, cùm ſuperûm Rex
Fulminat, & tonitru quatit ætheris aurea templa:
Nunc ferri ſonitum, aut ruptarum mole catenarum
Ingenti horrificum ſtridorem, aut murmura ponti.
Circùm omnis tellus, circùm cœlum omne remugit.
Inſtat ui multa Deus, increpitatq; morantes.
Iamq́; illi trepidare intus, pacemq́; precari:
Quid nunc uera Dei, atq; indubitata propago,
Conceſſo in pœnas nos ô de corpore trudis?
Egreſſis ſaltem pecora hæc inuadere detur.
(Setigeri tum fortè ſues ea littora propter
Paſcebant)

Paſcebant) nos ne horrifero ſic merge barathro.
Néue iube terræ inferioris operta ſubire.
Annuit: extemplò uideas procul ecce nigrantem
Mollibus haud ſtimulis furiarum errare ſubactum
In diuerſa gregem nunc huc, nunc protinus illuc.
Nec mora, nec requies: intus uis effera ſæuit,
Donec præcipites ſeſe alta in ſtagna dedere,
Et cunctis pariter uita eſt erepta ſub unda.
At iuuenis feſſos ſubitò collabitur artus,
Exemptus tandem nodoſis brachia uinclis,
Mordicus ora ſolo impreſſius cunctatur, adhucq́;
Singultans, pectuſq́; laceſsit anhelitus ingens,
Expiransq́; animam pulmonibus æger agebat.
Quem iuxta genitore Deo ſatus aſtitit, oraq́;
Attingens dextra, atq; oculos, aureſq́; recluſit,
Iamq́; uidet, loquiturq́;, & corda oblita reſidunt.
It uulgi clamor ſuper aurea ſidera ouantis,
Supremiq́; Patris ſobolemq́;, Deumq́; fatentur.
Sed quid non ipſe eualeat? quin nos quoq; miſſos
Aegris iuſsit opem ferre, auxilioq́; leuare
Præſenti: mortis multos de faucibus atris
Non opibus hominum, nulla reuocauimus arte.
Verùm implorato ter tantùm uoce magiſtri
Nomine ſurgebant ſtratis, ibantq́; refecti.
Omni autem ex numero ſeſe uix obtulit unus,
Quem ſtimulis actum ſæuis, cæcoq́; furore,

Incaſſum uicti tentauimus, acrior illum
Vſq; adeò magis, atq; magis uis intus agebat.
Cui cùm ferret opem Diuus mox optimus ipſe
Iratus, quòd parua ſui fiducia nobis:
Corporibus tales facilè, inquit, pellere peſtes.
Parcendum dapibus tamen, è cœloq; petendum.
Nec ſolis uerò hæc uobis conceſſa facultas:
Sed nomen quicunq; meum uulgauerit, omnia
Fas audere, mei modò ne fiducia deſit.
Ille etiam iuſſos immani corpore montes
Transferet, & uerſo ſiſtet uaga flumina curſu.
Ite animis igitur certi confidite, né ue
Inſtabili titubate fide: iacite aurea ueri
Semina ubiq;, orbem ueſtra perfundite luce
Obductum tenebris, atq; alta nocte ſepultum.
Vos hominum lux, uos ſqualentis lumina mundi.
Sic fatus, nobis alios ſubiunxit, ut eſſent
Conſortes tantorum operum, ſocijq; laborum:
Et ſeptem elegit decies, tamen ipſe dolebat
Exiguum numerum, neq; tot ſatis eſſe ferebat
Tanto operi: ac ueluti qui centum uertit aratris
Tellurem, & campos raſtris exercet auitos,
Cùm matura ſeges iam flauis canet ariſtis,
Si deſint qui meſſem operis (quæ plurima) condant,
Fluctuet, atq; uiros alijs conducat ab oris.
Quid memorem, ut mentes hominum, curaſq; latenteis,

Quod fieri certo nequeat ſine numine,cernat?
Quippe animis dubios,taciti dum uana timemus,
Caſtigans dictis nos ſæpe erexit acerbis
Mirantes:quoties ipſis etiam hoſtibus olim
Prædixit,quos mente dolos,quæ furta pararent
Incaſſum,dum cæci odijs agitantur iniquis?
Fœmina nec latuit bis ſenos paſſa per annos
Sanguinis immundi manans de corpore flumen.
Illa quidem ardentis morbi confecta dolore
Ponè ſequebatur,ſi quà illum tangere poſſet,
Hanc unam rata nempe uiam reſtare ſalutis.
Ergo dum pubes fluit undiq;,& agmina inundant,
Illa ſubit,leuiterq́; extremum apprendit amictum.
Ad tactum ueter effugit de corpore morbus.
Iamq́; abitum latuiſſe putans clàm mente parabat:
Præſenſit Deus,& pauidam,ſeſeq́; tegentem
Affatus placidè monitis impleuit amicis.
Vidi oculos ante ipſe meos mortalia nuper
Aut membra exutum,aut perfuſum luce supernè
Non infra ſolis ſpeciem dare corpore lumen.
His,multiſq́; alijs,ego quæ creberrima uidi,
Per terras patuit ſignis Deus:haud tamen unquam
Seſe hominem oblitus moribundo corpore cretum
Multa tulit quoq;,mortales quæ ferre neceſſe eſt.
Atq; id ſponte quidem,nobis imitanda relinquens.
Sæpe hilares menſas ideo,& conuiuia adiuit,

Nec cœtus bonus eſt hominum aſpernatus in urbe.
Sæpe etiam inſidias inimicæ gentis,& iras
Suffugiens ut homo, malè tuti limina templi
Exijt,obiecitq; cauam pro corpore nubem,
Nec ſe in conſpectum latebris dedit abditus atris,
Dum fremerent hoſtes nequicquàm,& ſaxa pararent.
Alq; equidem memini(uix actus uoluitur annus)
Nuper Ioannis comperta cæde recenti,
Quem rex uxorem præreptam reddere fratri
Admonitus tenebris ferro obtruncarat in atris,
Vrbibus his abijt cautus,populisq; relictis
Digreſſus,ſyluæ elapſum accepere profundæ.
Nec rex ipſe Erebi,generis fœdiſſimus hoſtis
Humani,noſtras qui recto auertere mentes
Nititur,abſtinuit Dominó ue,Deó ue pepercit.
Fortè etenim comitum ſtrepitus,turbamq; ſequentum
Dum fugeret quodam,ſe clàm ſubduxerat Heros
Cœtibus,& ſolus lucis degebat in altis.
Iamq; quater denos frugum ſine munere ſoles
Condiderat,totidemq; famem per inhoſpita noctes
Pertulerat,cùm iam tempus ratus ecce nocendi
Affuit extemplò multis cum millibus hoſtis
Noctipotens,quos tartareis ducebat ab antris,
Flammea ſemiferi capitis geſtamina quaſſans.
Iamq; ſui fruſtra ſpe præmia percipit aſtus.
Ergo illi meditans nequicquàm illudere,dictis

Talibus

Talibus aggreditur: Superi tu certa parentis
Progenies, uerusq́; Deus, tibiq́; omnia parent,
Quid durare fame confecto corpore pergis?
Nec ſubitò in totidem conuertere adorea liba,
Hæc circùm quæ ſaxa uides ingentia, tentas?
Non Diuum latuere doli, atq; hæc reddidit ore:
Sunt mihi mortali toſtæ pro munere frugis
Sermones patris auditi, diuinaq́; uerba:
Quæ quoties animo repeto memor, effugit omnis
Pulſa fames ſubitò, menſæq́; oblita cupido.
Dixerat: his tamen auditis haud deſtitit hoſtis
Congreſſu uictus primo, pugnamq́; retentat,
Atq; alijs ſuper, atq; alijs aſſultibus inſtat.
Terq́; nouos ſemper cœpti irritus integrat aſtus,
Nequicquàm nunc regnorum, nunc laudis inani
Immotum tentans animum præuertere amore.
Vt cùm ſollicitum tollunt mare fluctibus Euri,
Crebrà ferit, ſæuitq́; minaci uerbere in alta
Littora, ſed ſaxis alliſa reuertitur unda.
Nec Deus, hæc ſubitò quamuis præſentiat, arcet
Conantem, patiturq́; dolos ſibi nectere uanos.
Nunc ſe marmorei ſupra faſtigia templi,
Nunc rupem ſupra, ſcabrumq́; crepidine ſaxum
Subuectari ultro ſinit, & ſpem accendit inanem.
Cûm uero uiciſſe ratus iam gaudia dira
Conciperet fruſtra ille inhians, ſe protinus Heros

I pſe Deum claro confeſſus numine coràm
I rrita furta, doloſq; exibat ſemper apertos.
Q ualis, ubi excuſsis per plana euaſit habenis,
L iber equus, ludit famulos hinc inde ſequentes:
S æpe hic diſsimulans, atq; illic improbus hæret,
P erq; uiam oblatas interdum paſcitur herbas:
A ſt ubi iam uidet inſtantes, elabitur, alteq;
E micat, & ſpatia tranſmittit maxima campi.
Q uam ſpeciem expertus nequicquàm ubi deniq; ſenſit
H oſtis atrox, abijt uictuſq;, Deumq; reliquit,
C ui uolucres centum pluma pernice miniſtri
A ſtabant miſſu Genitoris, opemq; ferebant.
S i uero cauſas odiorum, ac ſemina quæris
T antorum, cur gens omnis opponitur uni,
H æc norint ipſi: certè non talia geſsit,
Q uæ capto affingunt odijs crudelibus acti.
N on homines inter magis eſt affabilis alter,
N on pietate prior, uenia complectitur omnes.
Hoſtis, ciuis, ei nullo diſcrimine habentur.
M ulti impune ideo digna, atq; indigna ferenti
O biecere, omnes nutu cùm perdere poſſet.
S era olim, cùm Sidoniam ſub nocte per oram
F erret iter feſſus, nos parua excluſit ab urbe
G ens fera, nec tecto eſt dignata Heroa precantem.
N os igitur triſtes ſupremum orare Parentem,
A ſpiceret cœlo, nec gnatum ferret inultum,

Sed

vidi Luca Cap. 9. Iacobus et Ioannes dixerunt cum in castella nō [illegible] vis dicamus ut ignis descendat de cœlo et cōsumat illos sicut et Elias fecit, et cōversus increpuit illos, filius hōis nō venit animas perdere sed servare.

Sed populum immitem cœleſti protinus igni
Corriperet, ſubitis & inhoſpita mœnia flammis.
Non tulit, ac uerbis nos indignatus amaris
Increpuit, potiusq; urbem miſeratus iniquam eſt.
Sæpe etiam autores ſcelerum haud ignarus adibat,
Infamesq; domos, ſcelerataq; tecta ſubibat,
Quo moniti exuerent faſtus, moresq; ſiniſtros,
Et ſecum inciperent paulatim aſſueſcere recto.
Sic Matthæus, agri diues ſic noſter & ipſe eſt
Zacchæus, centumq; alij ad meliora uocati.
Nec tamen, id faceret dum creber, defuit olim
Qui falli ratus incautum, pro crimine magno
Obijceret, quòd non fugeret contagia dira.
Ipſe ſed, ut medicam ueluti languentibus ægris
Ferret opem, totam quærebat ſponte per urbem,
Sicubi mortales mentem caligine preßi,
Quos nocte eriperet bonus, ad lucemq; uocaret,
In tenebris cæco miſeratus pectore uolui:
Id ſuperis, ſuperûm id magno cordi eſſe Parenti,
Seq; ideo claro mißum memorabat Olympo.
Inſuper & cœlum compleret quanta docebat
Lætitia, ætherei quanto gens incola regni
Acciperet plauſu, ſi quis mortalibus oris
Inuentor ſcelerum, atq; pij contemptor, & æqui,
Iuſtitiam colere inciperet, rectumq; tueri.
Sicut ouem incautus paſtor qui è millibus unam

Amiſit ſeræ oblitam decedere nocti
Cum gregibus, ubi per rupes, perq́; aſpera triſtis
Quæſiuit dumeta diu loca cuncta uolutis
Conuiſens oculis, demum ſi fortè repoſta
Paſcentem ualle inuenit, ſubitò arripit illam,
Sublatamq́; humero ſtabulis lætiſsimus infert:
Intranti dulces occurrunt oſcula nati
Præripere, & reducem plauſu domus excipit omnis.
Iccirco neque coloquijs muliebribus Heros
Abſtinuit, nuperq́; legens Samaritidos oræ
Rura, ſub antiquis Sicharææ mœnibus urbis,
Viderat ad fontem uenientem ut fortè puellam,
Implorauit aquam ſupplex, putealiaq́; hauſit
Munera, qui pelago, qui fluminibusq́; ſonoris
Imperat, & uaſtum largis rigat imbribus orbem:
Cuius ad imperium populis ſitientibus olim
Exod. 17. — *Delicuit rupes, atq́; undis plurima fluxit.*
Secreti nos intereà mirarier omnes,
Ipſe ſed admonitam, atq́; ultro commiſſa fatentem,
In lucem è tenebris, altaq́; è nocte uocabat.
Sæpe illi pueros, æuo & florente puellas
Flore comam preſſos, & molli fronde reuinctos,
Summiſere piæ, metuunt dum cuncta, parentes:
Quò teneris animis pulchræ uirtutis amorem
Inſereret, ſtimulisq́; rudes impleret honeſtis.
Impubem turbam affatus placido ore monebat,

Luſtrabatq́;

Mat. 18. In illa hora accesserunt discipuli ad iesum dicentes, quis maior est in regno celorum, et advocans iesus parvulum statuit eum in medio eorum et dixit: amen dico vobis nisi efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum celorum.

Luſtrabatq; manu, ne carmina dira nocerent,
Ne ue ulla infernis premeret uis edita ab oris.
Quin etiam elatos animo ſuper omnia acerbis
Vrgebat dictis, rebusq; exempla reliquit.
Mecum olim ſocij, abſentem dum quærimus illum,
Tendebant, feßiq; uia concedimus omnes
Speluncæ ante fores, denſis quam plurima opacat
Frondibus, & flexu ramorum protegit ulmus.
Multùm hîc inter nos quærentes uana moramur,
Quis noſtrum foret è numero præſtantior omni,
Dilectuś ue ipſi magis, acceptuś ue magiſtro.
Mira loquar: nos ut primùm ipſe in limine uidit,
Hæſit accerbà tuens, iterumq;, iterumq; rogauit,
Quis ſermo foret, aut quæ nam certamina nobis.
Nos contrà taciti nihil hiſcere, dum piget omnes
Verborum memores, fuerant quæ plurima uana.
Tum ſubitò oſtendens puerum, cui mollibus annis
Laudis adhuc erat, & tumidi mens neſcia flatus:
Nulli fas, inquit, ſuperûm aſpirare beatis
Concilijs, ſi non faſtus dediſcat inanes,
Et penitus famæ exuerit contemptor amorem,
Ceu puer hic nullam ſuſpirat pectore laudem.
Non aliter cœlum pateat: prius æquore ſalſo
Eſſe queant nubes, aut piſces uiuere in aruis,
Arboris aut ſtirpes frondeſcere in ætheris oris.
Horret adhuc animus, mihi cùm, fratriq; popoſcit Ioannis et Iacobi.
Illum.

Mat. XX. Tunc accessit ad eum mater filiorum zebedei (salome) cum filiis suis adorans et petens aliquid ab eo. qui dixit ei, quid vis? ait illi. dic ut sedeant hi duo filii mei unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram in regno tuo. respondens iesus dixit nescitis quid petatis.

Illum præcipuos fruſtra pia mater honores,
Scilicet æthereâ ſuperi Genitoris ut aula
Cœlicolûm in medio celſa cùm ſede ſederet
Subnixus, propior noſtrum reſideret uterq;,
Dextram alter iuxtà amplexus, læuæ alter inhærens.
Extemplò grauis ille, obtutuq; aſper acerbo:
Non matrem (quid enim mater pietate merebat?)
Sed nos, qui uano ignaram ſummiſimus aſtu,
Corripuit meritos uerbis haud mollibus urgens.
Vſq; Deum premere elatos, longéq; ſuperbos
Auerti, quos famæ agitat, laudumq; cupido.
Ipſe ideo haud impar Genitori cùm ſit, & illa
Quæ pater, æquè eadem poßit: tamen ora canentum
Sæpe ſibi laudes, Genitorem uertit in ipſum,
Nil ſe audere hominem ſupra confeſſus, ab alto
Ni Pater omnipotens uires aſpiret olympo.
Iccirco grauibus morbis quencunq; leuaſſet,
Plerunq; edixit, ne factum proderet uſquam.
Quò ue ſuas tegeret uires, cùm tabida poſſet
Hulcera corporibus ſolo depellere nutu,
Aegros ſæpe tamen medicas legabat ad undas,
Vt uitium exuerent omne auxiliaris aquæ ui.
Quid referam, quot eum populi, quot mœnibus urbes
Optauere ſibi, & uoluere imponere regem,
Mittentes trabeam, ſceptrumq́;, ſacramq́; tiaram?
Ipſi etiam comites hortatu inſtare frequentes,

Armatus.

Armatus Syriæ regnandam inuaderet oram:
Mox fore continuò, ut ſua ſub iuga mitteret armis,
Quodcunq; Oceanus terrarum anfractibus ambit,
Immenſumq́; nouis frenaret legibus orbem.
Cùm uerò hortantes urgerent; protinus ipſe
Occuluit ſeſe, monteſq́; aufugit in altos.
Immanes tamen inuidia, & crudelibus iſti
Inſurgunt odijs, pœnaſq́; uno ore repoſcunt,
Vniusq́; petunt caput omnes: ſcis quibus illum
Huc furijs traxere, quibus clamoribus omnem
Impleruntt trepidi captam uelut hoſtibus urbem.
Ipſe patris mandata obiens tulit omnia, certus
Digna, indigna pati. nam ſe quærentibus ultro
Obtulit: & noctis cùm munere poſſet opacæ
Defendi, bis ſe manifeſtum prodidit ipſe.
Vidi illos tamen ad capti procumbere uocem
Attonitos, terramq́; graui conſternere caſu.
Nec uerò ſacris, aut templo demit honorem,
Nec gentis leges, ueterumúe edicta refigit,
Quamuis uiſceribus monet, & luſtralibus extis
Parcendum poſthac, nec iam ultrà cæde litandum:
Verùm alios longè ritus, moremq́; ſacrorum
Indicat obſcura uerborum ambage latere,
Legiferiq́; aperit uoces, animumq́; magiſtri.
Quodq́; magis mirere, ſciunt, & ſcire fatentur
Aëreas uatem uenturum lucis ad auras,

V nus qui nobis cœli inuia clauſtra recludat,
E tenebriſq; pios uehat alta ad ſidera manes:
I d patribus promiſſum, omnes id uoluere uates,
H unc animis certi expectant, miſeri, quibus atris
N on datur in tenebris præſentem agnoſcere lucem,
E t medijs largi ſitiunt in fluminis undis.
N am quem non moueat, niſi prorſum auerſa uoluntas,
T anta uiri uirtus, tot facta ingentia, talis
O ris honos? ipſe ut uidiq;, hauſiq; loquentem,
E t dulcem toto iactantem corpore amorem,
F ortunas, patriam, genitricem, cuncta reliqui.
I d ſocij fecere: neq; hunc me deinde ſecutum
P œnituit. uerùm quantùm ingens ſæpe fauilla
S urgit ab exigua, ſemperq; fit acrior ignis:
H uius amor tantùm uiſus mihi creſcere in horas,
E t mage cor dulci ſemper flammeſcere cura:
Q ui q; adiere ſemel, ualidis compagibus hærent.
N ec nos aut donis, aut uerbis fallere crede,
P ollicitis blandis illectos: omnia nobis
A ſpera promittit, cunctos diuerſa manere
S cilicet exilia extorres, paſſimq; uagantes.
P romiſſis nec uana fides: adeò uſq; malorum
P ullulat ex alia atq; alia denſiſsima ſylua.
V nius ferro tantùm caput excipit, unum
(Quiſquis is eſt) placida clauſurum lumina morte;
A ſt alios cædes omneis inſtare cruentas.

Noſtra

Noſtra iubet nos intereà contemnere, opeſq́;
Partiri, atq; inopi miſerorum impendere turbæ,
Quos circumueniunt morbiq́;, algorq́;, fameſq́;,
Pauperiemq́; pati, rebuſq́; aſſueſcere egenis.
Multi nos ideo uiderunt ſæpe per agros,
Aut ſilice in nuda proiectos ducere ſomnos,
Aut grauidas feſſos rerum decerpere ariſtas,
Indomitiſq́; famem ſolari frugibus, undamq́;
Alta haurire cauis pronos ad flumina palmis,
Aut ſi quos uſquam tellus dabat arida fontis.
Non mihi perpetuam ſi centum pectore aheno
Sufficiant uocem linguæ, percurrere poſſem,
Quantas quoq́; modo ærumnas, quantoſq́; labores
Hoc ducente animis durantes hauſimus æquis.
Nam licet interdum penuria adaxit edendi
Exhauſtos, rerumq́; inopes, quas flagitat uſus:
Regum opibus tamen uſq; animos æquauimus altos,
Et mens in paruis aderat ditiſſima cuiq;.
Nec minus ingentem huc comitum aduentare nouorum
Cernere ſemper erat numerum, matreſq́;, uiroſq́;,
Omnibus idem animus quibus, & mens certa ſequendi.
Haud ſecus ac bellum ſi cui rex maximus urbi
Indixit, iamq́; arma ciet, iamq́; agmina cogit,
Cladem oræ, exitiumq́; ferens, populiſq; ruinas,
Non tantùm iurata manus, lectæq; cohortes
Incedunt: ſed præterea quos dirus habendi

mat. 12 in illo tempore abiit iesus per sata sabbato discipuli autem eius esurientes ceperunt vellere spicas, et manducare.

D *uxit amor uaria cupidos diteſcere præda,*
A *gglomerant multi,atq; iniußi caſtra ſequuntur.*
N *on ſat erant latæq; uiæ,campiq; patentes*
T *ot populis,iret quacunq;,ſequentibus ultro.*
S *æpe Heros ſeſe ingenti ſubducere turbæ,*
E *t montes petere,& deſertos quærere ſaltus.*
A *tq; equidem memini,cùm propter ſtagna profectus*
F *erret iter,paßimq; manus prætexeret ingens*
L *ittora,& urgeret ſupra denſißima morem,*
P *roripuit ſeſe,ac cymbam(quæ fortè parata)*
I *nſilijt,ſubitoq; iubens præcidere funem,*
T *eli intra iactum liquidum proceßit in æquor.*
C *onſtitit hinc,terramq; aſpectans,plenaq; circùm*
L *ittora,diuinis affari uocibus orſus,*
I *uſtitiæq; aperire uiam,& ueſtigia recti.*
H *ic illic ſtabant arrectis auribus omnes,*
I *ntercluſi undis.inhiabantq; agmine longo*
A *ttoniti,miraq; animos dulcedine capti.*
I *pſe loquebatur,circùm ſedata ſilebant*
A *equora,ubiq; modò ſpirantibus incita flabris,*
F *rondiferæq; domus auium ſine murmure circùm*
S *tabant immotæ procuruo in littore ſyluæ.*
S *ed non intereà longæuæ parcere matres*
V *ocibus,illum omnes mirari inſueta loquentem,*
F *elicemq; uteri matrem,felicia matris*
H *ubera clamabant,quæ talem enixa tuliſſet,*

marc. 3
Multitudo ~~magna~~ venerat ad eũ. et dix. Et
iesus discipulis suis, ut navicula sibi deservi-
ret ~~pp~~ turbã ne cõprimerẽt eũ. multos .n. sa-
nabat ita ut irruerent in eũ, ut illũ tãgerẽt
quotquot habebãt plagas.

E t teneris immulſiſſet plena ubera labris.
N anq; docebat humi fœdè, in tenebriſq; uolutas
A d cœlum mortale genus ſuſtollere mentes,
E t lucem aſpicere, & uanis deſueſcere curis.
T um pacem hortari: Placidam ſuper omnia mites
P acem optate uiri, tumidoſq; remittite flatus:
D emiſsiq; animis nil uanæ laudis egentes,
M ortales contemnite opes, contemnite honores:
E t duris uitam aſſueti, paruoq; beati
P auperiem tolerate: breuis quæcunq; uoluptas
I ſta adeò, atq; diu nihil eſt mortalibus ægris.
V obis haud propriæ hîc ſedes, conceſſaq; longùm
R egna manent meliora: graues ubi ſoluerit artus
M ors anima, uos ſtelligera Pater optimus aula
P rotinus excipiet lætos melioribus oris:
P ax ubi tranquilla, & cunctarum opulentia rerum,
E t ſecura quies, nunquam peritura uoluptas.
E t dubitet tanta quiſquàm mercede laborem
F erre breuem, terriſq; ſequi me ſponte relictis?
A d ueras emergere opes, emergere honores
T endite, quos nulli caſus, nulla auferat ætas.
E ſte pij: inter uos mentem exercete benignam,
I nq; uicem placati animis miſereſcite ueſtri.
T um longè prohibete iras, odijſq; ferendo
P arcite, rumoreſq; uagos contemnite uulgi.
N ulli fas ideo accepto pro uulnere uulnus

R eddere, præſtiterit uerò pulſantibus ultro
S eſe offerre, geniſq; ictum expectare ſecundum.
V ana alij certent armis pro laude, nocenſq;
F errum acuant, pulchramq; petant per uulnera mortẽ:
A t tu mortales nullo diſcrimine amare
D iſce omnes, pacemq; inglorius hoſtibus opta,
N ec tibi uentoſæ ſint tanti murmura famæ.
O mnibus in primis ſit mens interrita leti,
N ullaq; uos animis duros uis auocet æquo.
T errenos artus homines, moribundaq; membra
I nterdum extinxiſſe queant, & perdere ferro:
T uta anima ipſa manet, duræ haud obnoxia morti.
E t uos omnipotens cœlo Pater aſpicit alto,
A uertitq; malis, cuius ſine numine ueſtrum
H aud hominum quiſquam ualeat diuellere crinem.
S ummiſſos uos hunc unum fas uſq; uereri.
H uic ô ritè preces, huic digna piacula ferte,
C ui mare, cui tellus, campiſq; patentibus aêr
O bſequitur, nitidiq; tremit plaga lucida cœli.
H uic procumbite humi, proſtrati huic pandite uota.
V os ſiquidem æternis etiam poſt funera pœnis
I pſe poteſt ſontes ſub tetro urgere barathro.
N ec timor admiſſos cuiquam ſit adire leones,
S eclaq; pictarum ſæuiſſima pantherarum.
I te mei obiectu protecti nominis: ite
A duerſùm intrepidi, manſueſcent protinus urſi,

Veſtraq;

V eſtraq́; parcentes allambent uulnera lingua.
Q uin humiles uictus animis ſecludite curas.
O bſeruate genus pecudum, genus altiuolantum,
N ullæ illis artes, nulla illis cura futuri.
N on tamen aut tegimen, uictus aut copia deſit.
O mnia diues alit rerum ſator, omnia curat.
I lle etiam iniuſſo tellurem gramine ueſtit,
F loribus appingens ſata uerſicoloribus arua,
A rboribusq́; comas, atq; umbras montibus addit.
F raudes, inſidiæq́; abſint, ac fœda libido:
N é ue modum ſupra menſis gaudete paratis,
D eſidiasq́; animis, atq; ocia pellite ueſtris.
N ec uetitos thalamos, inconceſſumq́; cubile
A ffectate, ſitisq́; alieni deſinat auri.
Q uiſq; ſuis opibus contenti uiuite, & ultro
S pes interdictas, & inania ponite uota.
N é ue autem ſcelerum facies nunc proſequar omneis:
Q uid dicam, quibus eſt cordi fraus, atq; libido
D ira iuuat, ficto ſimulant tamen ore latentes
V irtutem, ſubeuntq́; dolis, & crimina obumbrant:
N e, iubeo, ne talem animis aſſueſcite peſtem.
N il adeò latet, ipſa dies quin detegat ultro.
P ræterea cohibete oculos: ne quærite ueſtris
V ulnera ſponte animis: fandi hinc compeſcite amorem,
S æpe olim incautos non lingua coërcita merſit.
D iſcite iamq́; ideo poſthac haud falſa profari,

Iamq́;

I amq; nouos purgati animis inducite mores.
S i qua tamen ueteris culpæ ueſtigia reſtant,
D iluite,& ſacris contagia uincite lymphis.
I pſe ego fons ueluti liquidam puriſsimus undam
S ufficiam,properate ad aquas:haurite liquentem
M atres atq; uiri ſitientes protinus amnem.
F erte pedem huc omnes,nec opus potantibus auro,
A rgentó ue:mei fontis patet omnibus unda.
S ic leti uitate uias,ita ſidera aditur,
S idereasq; domos, mutari neſcia regna.
H æc mihi prædixit Genitor,quæ uoce monerem
V eridica:ſunt fonte mihi uerba omnia ab illo.
T alia dicta dabat,cœli ſuper omnia Regem
P lacandum non uiſceribus,non ſanguine cæſo,
S ed uotis,precibusq; iubens expoſcere pacem.
E t modus orandi quiſnam foret ipſe canebat:
O mnipotens Genitor,ſedes cui lucidus æther,
S ic nomen,laudesq; tuæ celebrentur ubiq;,
E t promiſſa orbi incipiant procedere luſtra:
C ùm tua non minus in terris gens iuſſa faceſſat
M ortalis,quàm cœlicolæ tibi in æthere parent.
N os diuina hodie cœlo dape refice ab alto.
P arce dehinc bonus,ut noſtris ignoſcimus ipſi
H oſtibus,ac nullis aduerſis obijce inermes
T entando,prohibe à nobis ſed cuncta pericla.
A ddidit,& uentura canens:fore,cùm uagus olim

S ol claram ſpeciem concreto lumine tectus
E xuat, & ſubitò ſtellanti nocte perempta
S ufficiat nullam luna orbi argentea lucem,
S anguineis faciem macula perfuſa nigrantem,
P ræcipitentq; polo paſſim turbata labanti
S idera, quæ lapſu certo, ſpació ue feruntur.
V isq; ea, quæ cœli irrequietos conciet orbes
D eſinat, incerto rapiantur ut omnia motu,
A tq; propè auulſo abſiliat de cardine mundus:
D um terras ueluti rapidum per inania fulmen
I pſe iterum petat, & multis cum millibus idem
A dueniens hominum uitas, & crimina quærat.
V t res promiſſo ſimul ac ſuccenderit igni
F lammarum totum tempeſtas ſparſa per orbem,
C ontinuò tellure noua, cœloq; recenti
D efunctas animas uita in ſua corpora rurſus
E uocet ad blandum lumen, populosq; ſepulchris
E liciat, ſecumq; pios educat ad aſtra,
Q uos Pater à prima præuidit origine rerum
M ente ſuos fore, & æthereo tranſcripſit Olympo.
I bunt aligeri iuuenes, cœlumq; profundum
H orrifico ſonitu implebunt, atq; ære recuruo
Q uatuor à uentis excibunt undiq; gentes.
I udicis ad ſolium properabitur æthere toto:
I pſe altè effultus, montisq; in uertice ſummo
A rbiter effulgens circumferet ora tremenda,

Secernetq;

S ecernetq́; pios, dextraq́; in parte locabit:
L æua autem coget ſontes, quæ plurima turba.
Q ualis poſt hyemem exactam, cùm gramine molli
P aſcua læta uocant ſtabulis armenta reclusis,
I pſe greges paſtor nitidos miſſurus in agros
S ortitur: placidas primo legit ille bidentes
D inumerans, olidasq́; iubet procul eſſe capellas.
C ernere erit liquidas longè fulgere per auras
C orpora clara hominum, quibus atræ obnoxia morti
A bluet omnipotens Pater, æternumq́; manebunt
A mplius haud rerum ſubiecti caſibus ullis.
N emo illam ante diem ſperet cum corpore ſedes
A etheris, exceptis paucis, quos ipſe ſepulchro
E xurgens ſecum ſuperis Deus inuehet oris.
S olæ animæ intereà tali ſtatione fruentur.
C ontrà autem ſontes tenebris ac nocte prementur
A eterna, & meritas pendent per ſecula pœnas:
O mnia quæ ſera nuper mihi nocte canebat,
C ùm caput ipſius in gremio mœrore grauatum,
V na eadem accumbens ſponda, admotusq́; loquenti
S æpe reclinarem, mœſti ſolamen amoris.
Q uid repetam, quæ ſæpe uagi Iordanis ad undas
E diderit? quæ Iudææ ſub montibus altis?
N unc cæcis uera inuoluens ambagibus ultro,
N unc manifeſta palàm claro ſermone loquutus,
D um populi circunſiſtunt, ſtipantq́; frequentes?

Nunc

Nunc ſe principium rerum,finemq́; canebat,
Nunc ueri fontem,atq; hominum lucemq́;,uiamq́;.
Nos fortunatam prognatam hoc tempore prolem:
Nos felix tellus,nos ſecula læta tulere:
Nobis diuinam uocem,diuina loquentis
Verba haurire Dei propius ſæpe obtigit unis.
Scilicet hinc luſtris ueniet labentibus ætas,
Cùm ſeri optabunt eadem uidiſſe nepotes.
Talia Ioannes cunctis mirantibus ore
Perſtabat memorans:cùm protinus ecce tumultu
Ingenti Solymum irrumpit manus impia,& urbis
Rectorem appellant,pœnasq́; uno ore repoſcunt.
Diffugiunt ambo,& magnam ſtat adire parentem,
Ignaramq́; diu tantarum fallere rerum.

MARCI HIERONY
MI VIDAE CHRISTIA
dos Liber V.

INſonti uerò Romanus parcere capto
Toto corde petẽs, huc mentem diuidit, atq; huc.
Fama uiri,uirtusq́; animo,egregijq́; recurſat
Oris honos,nec iam obſcurum genus eſſe deorum.

Omnia

Omnia reſpondent auditis: deniq; ad ipſos
Conuerſus Solymos fremitu tectum omne replentes:
Ite, ait, & poſito mox huc certamine adeſte.
Sit qui pro cunctis numero delectus ab omni
Fando aliquis doceat, quo tandem is crimine morte
Mulctandus, quod tantum obſtet ſcelus, ordine pandat
Inſonti: ſimul hæc ſimul illi abiere frementes,
CHRISTO *animis certi nunquàm deſiſtere uiuo.*
Parte alia, Regem qui fœdè prodidit hoſti,
Mutatus ſcelus agnoſcit periurus Iudas:
Ah miſer, infectum quàm uellet poſſe reuerti?
Nulla quies animo: ſæuire in pectore diræ
Vltrices, cæcasq; ob noxam ſumere pœnas.
Nec capit inſanos curarum pectore fluctus:
Hinc ſecum æra manu ſceleris cauſam attulit amens,
Quæ Solymi magno dederant in munere pacta,
Atq; ſacerdo tum ſacrata ad limina uenit,
Vociferans: Veſtrum hoc argentũ, hæc munera ueſtra,
Accipite: en ſcelerum precium exitiale repono.
Heu heu quid demens uolui mihi? quo ſcelus ingens
Inductus precio admiſi? uera Dei ille
Progenies, uerusq; Deus, nunc deniq; cerno,
Diſcuſſæq; abeunt tenebræ, & mihi reddita mens eſt.
Sic fatus, ſimul argentum coniecit in ipſos.
Illi autem flentem riſere, ac ſera uidentem.
Infelix abit hinc amens, cæcusq; furore

Multa

Multa putat, curæ ingeminant, ſæuitq; ſub imo
Corde dolor, cœliq; piget conuexa tueri.
Tum ſecum huc illuc flammantia lumina torquens,
Hem quid agam infelix? quæ'nam quæ ſecula porrò
Sera adeò tantum ſcelus unquàm oblita ſilebunt?
Accedam'ne iterum ſupplex, crimenq; fatebor,
Atq; auſim ueniam ſceleri ſperare nefando?
Quo uerò aſpiciam uultu, quó ue alloquar ore,
Quem ſemel indignum decepimus, inq; merentem?
Hinc igitur longè fugiam, quantùm ire licebit,
Ignotusq; alijs agitabo in finibus æuum?
Hinc me præcipites, me me hinc auferte procellæ,
Quò fugit uſq; dies à nobis luce peracta.
At quis erit tutus tandem locus? omnia præſens
Aſpicit, ac terras Deus undiq; fulmine terret:
Et me conſcia mens, atq; addita cura ſequetur,
Siue iter arripiam pedibus, ſeu puppe per undas.
Quos? quibus? at moror, & ludunt inſomnia mentem.
Vos precor ô mihi uos magnæ nunc hiſcite terræ.
Quid dubito? nunc te tangunt ſcelera impia Iuda
Infelix: tunc debueras, tunc iſta decebant,
Cùm reuocare pedem, cùm fas occurrere peſti.
Nunc morere, atq; nefas tu tantùm ulciſcere dextra
Sponte tua, lucemq; uolens, hominesq; relinque.
Talia iactabat, certus iam abrumpere uitam
Inuiſam, & ſæuum leto finire dolorem.

C urarum hanc unam metam ratus, atq; laborum.
F luctuat, atq; ſibi ſemper tellure uidetur
A bſumi, aut rapido de cœlo afflarier igni.
V ſq; adeò ante oculos capti obſeruatur imago.
P allor in ore, acies circunlita ſanguine, & artus
A lgentes tremit, inſtantis ueſtigia leti,
E t nox multa caua faciem circunuolat umbra.
O mnia nigreſcunt tenebris caliginis atræ.
D emens, qui potius ueniam ſperare fatendo
N on auſus. neq; enim precibus non flectitur ullis
R ex ſuperûm, & iuſtæ bonus obliuiſcitur iræ.
E rgò ille inceptis perſtans, & ſedibus hærens
I iſdem abijt, ſyluæq; tremens ſucceßit opacæ,
R egia quæ propter frondebat plurima tecta.
A tq; ibi dum trepidat, qua tandem morte quieſcat,
I ncertus latebras'ne animæ ſcrutetur acuto
F ortiter, & pectus procumbens induat enſe:
A n ſe præcipiti iaciat de culmine ſaltu,
I pſæ quæ attonitum, mortiſq; cupidine captum
D ucebant ſemper furiæ, infenſæq; præibant,
I nformem prona nectentes arbore nodum,
O ſtendêre uiam: collo nanq; inde pependit,
V t meritus, laqueoq; infami extrema ſequutus
S piramenta animæ eliſo gutture rupit,
E t totos ſubitò pendens extabuit artus.
N ondum picta nouo cœli plaga mane rubebat,

Iamq;

erat aũ mane et ipsi nõ introierũt in p̄torium
ut nõ cõtaminarent. sed ut mãducarent pascha. Ioã

I amq; ſacerdotes concurſu cuncta replentes
V eſtibulum iuxta aſtabant, longisq; fremebant
P orticibus: nempe antiquo de more licebat
N ulli luce ſacra pollutum inſiſtere limen.
T andem Romulides iuuenum ſtipante caterua
F aſcibus egreditur patrijs, oſtroq; ſuperbus,
E t ſolio ante fores ſedit ſublimis eburno.
C onſedere patres pariter iuxtà ordine & ipſi,
A tq; diu ſiluere. orſus dux deniq; fatur:
D icite quo tandem demitti crimine morti
P oſcitis egregium iuuenem: quæſiuimus ipſi
E t genus, & uitam: nil dignum morte repertum,
S ed potius factis fama illum ingentibus effert.
V t propius uinctum uidi, audiuiq; loquentem,
V t ſtupui? ut uiſus mihi nil mortale ſonare,
C uncta Deo ſimilis uultum, uocemq;, oculosq;?
A ut certè Deus ille, Dei aut certiſſima proles.
C edite, ne regem ueſtrum ignorate uolentes.
H is dictis cunctis penitus dolor oſſibus arſit
I ngens: infremuere omnes, gemitumq; dedêre.
T um ſenior ſurgit fandi doctiſſimus Annas
I n medio, & dictis exorſus talibus infit:
S i tibi non alijs per ſe manifeſta pateret
R es ſignis Romane, uel hinc dignoſcere promptum
C uiq; foret, teq; in primis dux multa moueri
C onuenit, huc cùm tot collectos undiq; ciues

C onueniſſe uides unius crimina contra.
H ic autor fandi multos ſermone fefellit,
E t facie(ne cede dolis)mentitur honeſta
V irtutem,ſcelerum tegit alto in pectore amorem.
N ónne uides,hæc relligio quò ſe noua uertat,
O rgia quò,cœtusq́;,& nocturni comitatus?
S editione potens Iudæas ſuſcitat urbes,
A uſus ſe paßim terrarum dicere regem,
P rogeniemq́; Patris ſummi,cui ſidera parent:
A tq; ideo ueluti Deus ultro crimina faßis
D at ueniam,pœnæq́; metum poſt funera ſoluit:
Q uod ſcelus haud aliter poterit quàm morte piare,
S ic ueteres ſanxere:ſed & uetera ipſe retractans
I ura,nouas figit ſimulato numine leges,
I nſtituitq́; nouos ritus,noua ſacra per urbes,
Q uæ ſeruent ſeri uentura in ſecla nepotes.
Q uin ipſas haud obſcura,prò,uoce minatur
D eiecturum aras,ſeq́; igni templa daturum,
T empla olim impenſis tantorum ſtructa laborum.
E t iam iam uolet ipſum etiam reſtinguere ſolem,
S ideraq́; obſeſſo uerbis deducere cœlo.
H aud ſcelus ille tamen fallaci pectore quiuit
D ißimulare diu:neq; enim ſcelerata ſubire
T ecta horret,nec ſe uetitis conuentibus aufert
A dmonitus,ſocijq́; epulis capiuntur opimis.
Q uin etiam,interdum ſi qua tota impius urbe
Iuuentus

uidens phariſei dicebat diſcipulis quare cum publicanis et peccatoribus manducat magiſter veſter, iesus dixit non est opus valentibus medico ſed male habentibus.

I nuentus fama ante alios ob crimina notus,
C ontinuò paribus gaudens adit impiger illum,
N ec requies, donec ſibi conciliarit amicum.
T antus amor ſcelerum, tantùm illi fallere cordi.
T um, feſtis cùm fas nihil exercere diebus,
I pſe tamen pellit morbos, ægriſq; medetur.
Q uid memorem, ut ſocij uetitis impune per ædes
V eſcantur dapibus, Cereremq;, & pocula tractent
H aud prius ablutis manibus, ſine more, ſine ullis
L egibus, immundi, contactuq; omnia fœdent?
S cilicet omnipotens placitos tot ſecula ritus
R etractet Pater, & mentem ſententia uertat.
Q uæ noua tempeſtas? eá ne inconſtantia cœlo?
D ede neci, ne turicremas, quibus imminet, aras
D eſtruat, & poſthac non auſit talia quiſquam.
D ede neci, pœnas ſceleri impius hauriat æquas:
A ſacris prohibe infandos altaribus ignes.
D ixerat, atq; omnes eadem ſimul ore fremebant.
R omulus at dictis nequicquàm flectitur ullis:
N ec noua primùm audit nunc crimina, cuncta nefando
S cit fabricata odio, dum CHRISTI gloria, & ingens
S acrilegos ſtimulis uirtus exercet amaris.
A tq; ait: Hæc coràm fama eſt uos ſæpius illi
O bieciſſe, quibus ſemper ſermone paratus
R eſtitit, & uera uictor ratione refellit.
N ec ſe progeniem ſuperi negat ipſe Parentis,

a Luostá. tris xōs a mortuis suscitauit filiū ui duę; filiū archisynagogi. lazarū.

Quem uos promiſſum cœlo diuinitus olim
Venturum tandem auxilio mortalibus ægris
Non latet, ut ueteres Genitoris molliat iras
Concilians generi ueſtro, culpamq; parentum
Ipſe ſua uirtute luat: ſic ferre priorum
Accepi monimenta, patres id prodere ueſtros.
Et rebus probat ipſe: adeò circùm oppida luſtrans
Arrexit totam monſtris ingentibus oram,
Quæ non ullæ artes hominum, non ulla poteſt uis.
Quin etiam in lucem quoſdam reuocauit ab umbris,
Queis penitus iam mors totos immiſſa per artus
Soluerat hærentes animæ de corpore nexus.
Quare agite ô odijs miſeri deſueſcite iniquis.
Ne fruſtra pugnate, Deum ſed diſcite ueſtrum.
Dixerat: at magis atq; magis uiolentia gliſcit
Omnibus, ingenti clamore inſiſtere, & unà
Infreni ſæuire, humerisq; abſcindere amictum.
Nec ſecus increuere animis ardentibus iræ,
Quàm cũ Ateſimúe, Padumúe undis læta arua parantẽ
Diluere, agricolæ ſubiti compeſcere tendunt
Aggeris obiectu, præceps magis æſtuat amnis
Inſultans, uictorq; altas ruit agmine moles.
Fortè autem rex, & ſoboles hoc tempore regum
Herodes ſtudio ſacrorum aduenerat urbem.
Munere Romulidum pars huic amiſſa paterni
Reddita erat regni, Galilææq; oppida habebat.

Quem poſtquàm accepit rector Romanus adeſſe,
Solueret ingrato quo ſeſe munere tandem,
Tranſmiſit Galilæum illi uinctum Galilæo,
Atq; ipſum iußit uitamq́;,& crimina,ſi qua,
Quærere,pro meritisq́; uiro decernere pœnas.
Tum uerò audito CHRISTI rex nomine lætus
Duci intrò iubet,ingenti correptus amore
Compellare uirum,ac propius uera ora tueri.
Quem dehinc aggreditur uario ſermone:ſed ille
Nil contrà,atq; oculos nuſquàm auertebat Olympo.
Ergo illum nil ſupra hominem miratus,& ultro
Irridens,iterum iubet ad prætoria duci.
Et rurſum haud læto Romano redditur inſons.
Hîc me deficiunt animi,mens labitur ægra.
Horreſco meminiſſe,Dei quæ uera propago
Pertulerit mala factus homo Deus,autor Olympi,
Quem mare,quem tellus,uacuiq́; patentia tractus
Atria,nec capit immenſi plaga lucida cœli.
Aura tuo omnipotens uires mihi refice lapſu,
Aura polo demiſſa,tuo hîc me numine firma.
Hæc animi uictus quoties euoluere tento,
Omnia me circum nigreſcunt,pallida cerno
Aſtra,caputq́; atra roſeum ferrugine ſolem
Occulere,& mœſtum in lachrymas ſe ſoluere cœlum.
Tantá ne te pietas miſerantem incommoda noſtra
Tantus adegit amor cœli ô lux clara ſereni,

Vera Dei ut ſoboles, uerus Deus æthere miſſus
Tam grauia hæc uelles, perpeſſuq́; aſpera ferre,
Diuinumq́; caput terrena mole grauatus
Subijceres tot ſponte malis? hæc præmia ferres,
Noſtra tua bonus ut deleres crimina morte?
Nos dulces uetita decerpſimus arbore fœtus,
Tu trunco infando pendens crudele luiſti
Supplicium, ô nimium noſtros miſerate labores,
Tu, quamuis Deus, atq; Dei indubitata propago,
Heu nunc hæc hominum, nunc cogeris illa ſubire
Arbitria in uinclis, & iudicis ora uereri,
Qui toti aduenies olim datus arbiter orbi.
Pontius ut uinctum ſua rurſum ad limina reddi
Conſpicit, arbitrio nec ſe ſubducere triſti
Poſſe uidet, ſæuis curarum tunditur undis,
Iamq; his, iamq; alijs iterumq; iterumq; retentat
Crudeles animos, & parcere neſcia corda
Irritus, ac ſtudio fruſtra aduerſatur inani.
Quàm magis ille animis tendit ſermone mederi
Nunc ſupplex, placidusq́;, minis nunc aſper acerbis;
Tam magis accenſis crudeſcunt cordibus iræ.
Tandem ait: Hæc redeunt (ueſtrorum antiqua parētum
Vana ſuperſtitio) certis cùm ſacra diebus,
Vnum ego de multis incluſis carcere ſueui
Reddere, & ex arctis impune emittere uinclis.
Hunc igitur uobis ipſum ſolui ne iubetis

Inſontem?

I nſontem? nam quem potius dimittere poßim?
E t iam pœnarum ſatis, ac feritatis abundè eſt.
A ut ſoluo, aut porrò uos hinc abducite, & atræ,
V t libet, immeritum ſine me dimittite morti.
N on tulit, & medium ſermonem abrupit acerbans
C rimina falſa cohors, & pœnas ingrauat ore.
F ortè illis Barabas populo, patribusq; diebus
I nuiſus, quo non ſcelere uſquam immanior alter,
I andudum in uinclis pœnam expectabat acerbam.
N ulla fugæ ſpes prorſus, ei uia nulla ſalutis.
H unc igitur præſes uellét ne, an parcere CHRISTO,
S citatur, ſperans ita tandem euadere poſſe.
I lli autem uictiq; odijs, cæciq; furore
E xolui Barabam poſcunt, ueniamq; precantur
V ni omnes, CHRISTVMque abſumi funere tendũt.
A tq; obſtant ſumma ſtudijs rectoris opum ui.
I lle autem loris cædi, uirgisq; ſalignis
D iuinum mandat (uiſu lachrymabile) corpus.
F ors, ait, innocui potero hac extinxe cruoris
A rte ſitim: ſic immitis miſercbitur hoſtis,
E t lacerum totos cernentes comminus artus,
I pſi ultro ſatiati, animos à morte reducent.
I am largo undabat fœdatum ſanguine corpus,
P erfuſiq; artus tabo, liuentia colla,
C ollaq;, brachiaq;, & detectæ uerbere coſtæ,
A tq; eiectabat craſſum roſco ore cruorem.

Talem in conſpectu populi ſtatuere, cruentos
Nudum humeros, pectusq́;, ambasq́; à poplite plantas,
Nam medium texto uelabat carbaſus albo.
Palluit aſpectu cœlum, conterrita fugit
Cornibus obtuſis ſub terram argentea luna,
Nimboſoq́; diu latitans euanuit ore.
Et pariter uiſa aſtra polo cecidiſſe ſereno.
Non tamen hoſtiles expleuit ſanguine pœnas:
Sed magis atq; magis crudeſcunt corda precando,
Quæ non ullæ artes, quæ uis non mitigat ulla.
Immerito letum intendunt, extremaq́; poſcunt
Supplicia infenſi: reſonant clamoribus alta
Atria, certatim ſe cuncti hortantur in iras.
Eumenides, miſsiq́; inferna è nocte miniſtri
Tartarei, tenues animæ, ſine corpore uitæ
Circumeunt, ſtimulosq́; acuunt ardentibus acres,
Et lucem eripiunt miſeris, agitantq́; furentes.
Romanum intereà monet ipſa exterrita uiſis
Per ſomnum coniux, iuuenis ne ſanguine ſeſe
Polluat, abſtineat capto, portenta minari
Magna Deum in ſomnis: is erat, is candidus ille
Agnus, ait, (nunquàm ludunt me ſomnia uana)
Quem circunfuſiq́; canes, ſudibusq́; petebant
Paſtorum globus omnis: eum mox omnia ademptum
Paſcuaq́;, & notis flebant cum ſaltibus agri.
At Pater altitonans manifeſta percitus ira

Deſuper

Matt. sedēte illo pro tribunali misit ad eū uxor eius dicens nihil tibi et iusto illi, multa .n. passa sum hodie in sōnis propter eum.

D eſuper autores cædis ſæuibat in ipſos.
T urbatum extemplò uiſum ruere undiq; cœlum,
E t campos latè ac ſyluas quatere horrida grando.
T um ſubitò audita ex alto, uoxq; acta per auras:
P arce Deo Romane, hominum compeſce furorem:
C redo equidem hunc (non te fallit) genus eſſe deorum,
P arce manus ſcelerare: pio uir parce cruori.
I pſi hæc cœlicolæ placidi portenta refutent:
I udæosq; petant ſolos, generiq; minentur.
T alibus auditis, Solymos animo acrior urget
R omulides, certus ueſano obſtare furori.
I amq; minis agit, & dictis haud amplius arcet
M ollibus inſanos, & non toleranda frementes:
I amq; uidebatur demptis dimittere uinclis
V elle uirum, & tantis ſe tandem ſoluere curis.
S enſit atrox Erebo umbrarum regnator in imo,
A eternam ſeruans memori ſub pectore curam.
I ngemuit, uinciq; animo indignatus amaro eſt.
P rotinus horriferum latebroſa ab ſede Timorem
E uocat, atrum, ingens, & inelectabile monſtrum.
T riſtior haud ulla eſt umbroſis peſtis in oris
S cilicet, atq; hominum egregijs magis æmula cœptis.
F rigus ei comes, & deiecto Ignauia uultu.
E xtemplò hanc ſuperas torpentem aſcendere ad auras,
I mperat, intonſi quà molli uertice ſurgunt
P hœnicum montes, Solymorumq; alta ſubire

Mœnia,

M œnia,ut Auſonij flectat ducis aſpera corda
D eijciens,ſubigatq; metu deſiſtere cœpto.
I uſſa facit:ſibi nigranteis accommodat alas
N octurnarum auium,inq; atros ſe colligit artus.
I am emenſa uiæ tractus obſcœna uolucris,
P urpurei crebra ante oculos ſe præſidis ecce
F ertq;,refertq; uolans circùm importuna,ſonansq;
N unc pectus,nunc ora nigris euerberat alis,
I mmiſitq; gelu,& præcordia frigore uinxit.
D iriguit uiſu ſubito,atq; exalbuit ille,
S urrectæq; comæ ſteterunt,gelidusq; per oſſa
H orror ijt,genua ægra labant,uox faucibus hæſit.
Q uem ſimul ac ciues ſenſere inſueta timentem,
P allentemq; genas,& toto corpore uerſum,
H is ſubitò arrepto clamantes tempore dictis
A ggreſſi:iſte auſus uulgò ſe fingere regem,
A ſpirat ſceptris,regisq; affectat honores.
Q uem ſi fortè neci mauis ſubducere,nec te
C rimina tanta mouent,Iudæas protinus urbes
S editione potens Romanis legibus,omnemq;
A rtibus auertet Syriam ditione Quiritum.
R es igitur tibi ſi curæ Romana,decusq;
C æſaris,hanc ſuperis peſtem citus aufer ab oris,
H auriat ut meritas haud uno crimine pœnas,
N e gentem repant contagia dira per omnem.
T alia perſtabant uno omnes ore frementes.

Dux uero expertus genus intractabile, regis
Palluit ad nomen (præcordia ad intima ſæuit
Subdita peſtis enim) nec iam ſuperantibus obſtat
Amplius, & ſeſe uictus, cedensq; remittit,
Haud ultrà potis inſano pugnare furori.
Ceu cûm roſtratæ ſeſe oppoſuere triremi
Protinus aduerſi medijs in fluctibus Euri,
Luctatur primùm celſa de puppe magiſter,
Hortaturq; uiros ualidis inſurgere tonſis:
Demum ubi ſe niti contra intolerabile cœlum
Incaſſùm uidet, ac uentos ſuperare furenteis,
Vertit iter, quocunq; uocat fortuna per æquor
Multiuium, atq; auris parens ſubremigat æger.
Haud tamen abſtinuit uerbis, uoci ue pepercit.
Verùm, uincor ait, nec habet ueſtra ira regreſſum:
In me nulla mora eſt, moriatur crimine falſo
Damnatus: uos triſte manet, ſperoq́; propinquum
Supplicium: uos ſacrilego, ſeriq́; nepotes
O miſeri meritas pendetis ſanguine pœnas.
Sic effatus, aquam plena iubet ocyus urna
Afferri, abſtergensq́; manus hæc addidit ore:
Vt nunc his manibus maculæ abſunt, ſic mihi nullum
Hac in cæde nefas, meq́; omni crimine ſoluo.
Dixit, & exurgens ſolio intra tecta receßit.
Illi autem: Deus hæc nobis, gnatisq́; reſeruet,
Inſtauretq́; graues pœnas, quaſcunq; meremur.

Hæc

Hæc dum porticibus populo ſpectante geruntur
Veſtibulum ante ipſum, famuli ducis ædibus intus
Armati illudunt capto, irridentq́; ſilentem:
Quodq́; illum populi regem optauere per urbes,
Purpureis ornant tunicis, oſtroq́; rubenti,
Atq; altè effultum ſublimi ſede locarunt:
Pro capitis crinali auro, regumq́; corona,
Sentibus obnubunt flauentia tempora acutis.
Pro ſceptro datur inſigni fluuialis arundo.
Tum populo læti portis bipatentibus omni
Oſtendunt plauſu magno, regemq́; ſalutant.
Haud aliter ludo pueri cùm ex omnibus unum
Delegêre ducem, ſocijs qui ſponte ſubactis
Imperitet, læto cuncti ſtant agmine circùm
Condenſi, aſſurguntq́; omnes, regiſq́; ſuperbi
Iuſſa obeunt ludicra, ingens it ad æthera clamor.
Tali intus famuli indulgent manus effera ludo.
Dehinc iuueni ueſtis obtentu lumina inumbrant,
Diuinumq́; caput palmis & arundine pulſant.
Hic digitis uellit concretam ſanguine barbam,
Ille oculos in ſidereos ſpuit improbus ore
Immundo, & pulchrum deformat puluere corpus.
Nec mora, nec requies, uerſantq́;, agitantq́; ferentem
Omnia, nec uerbis ullis indigna querentem:
Nec dare permittunt iam lumina feſſa ſopori.
O dolor, heu ſpecies inhoneſta, indignaq́; uiſu.

Non

Non ſyluis auibus frondes, non montibus antra
Quadrupedum generi deſunt, ubi condere ſeſe
In noctem, atq; ſuos poßint educere fœtus,
At rerum autori, cœli cui regia ſeruit
Omnibus in terris deſit locus, omnibus oris,
Quo caput acclinet, feſſusq; in morte quieſcat.
Tum uerò Solymi uictores cuncta parare
Supplicia, atq; omnes pœnarum exquirere formas,
Perferat ut ſæuos crudeli morte dolores.
Iamq; illum erecto properant diſtendere ligno
Affixum, & lenta paulatim perdere morte.
Nec mora, diffindunt malos: ſonat acta ſecuris,
Altaq; quadrifidis fabricatur roboribus crux,
Tormenti genus: hac olim ſcelera impia reges
Vrgebant pœna, ſonteſq; hac morte necabant,
Difficiles miſerorum obitus, longiq; dolores.
Tum neq; honos erat, infami neq; gloria trunco:
At nunc numen habet, ſanctum & uenerabile lignum
Suppliciter cuncti colimus, ſacriſq; minores
Argento atq; auro contectum imponimus aris,
Et lætum ex illo memores celebramus honorem.
Illa etiam cœlo fulgebit lampadis inſtar
Aethereæ, & totum luſtrabit lumine mundum,
Cum dabit exitio una dies animalia cuncta,
Interitumq; feret rebus mortalibus ignis.
Vix terris lux alma aderat, cùm iam undiq; tota

Vrbe

Vrbe ruit ſtudio uiſendi accita iuuentus,
Implenturq́; uiæ, concurſuq́; omnia feruent.
Et iam purpureos habitus inſignia ludicra
Exutum, uinctumq́; manus clamore trahebant
Dirum ad ſupplicium, magna ſectante caterua.
Per medios longis raptatus funibus ibat
Semianimisq́;, artusq́; tremens, plagisq́; cruentus
Nocturnis, humeroq́; trabem duplicem ipſe gerebat
Præciſis grauidam nodis, ac robore iniquo,
Qua ſuper infando mortales linqueret auras
Supplicio, & duros finiret morte labores.
Armati circunſiſtunt, clypeataq́; iuxtà
Agmina denſantur: collucent ſpicula longè,
Spiculaq́;, & rubris capitum caua tegmina criſtis,
Æreaq́; alterno conſpirant cornua cantu.
Pars pedes inſequitur, pars ſeſe lucidus altis
Fert in equis: reſonant colles clamore propinqui.
Multi autem, quorum melior ſententia, flebant:
Præcipuè matresq́; piæ, miteſq́; puellæ,
Cernentes nudis pedibus per ſcrupea ſaxa
Tendere, & offendi crebrò ad ſalebroſa uiarum,
Dum monte aduerſo protrudit robur iniquum.
Ad quas ſuſpirans Heros ſic ore loquutus:
Ne uerò, ne me matres indigna ferentem
Flete piæ: uobis potius deflete propinquum
Exitium, & ueſtris hinc debita præmia natis.

Luc. cap. 23. Filię Hierusalē nolite flere sup me sed sup uos ipsas flete et sup filios uestros, quoniā ecce uenient dies in quibus dicent, beatę steriles et uentres q nō genuerunt et ubera q nō lactauerunt.

S ic fatus,linquit non æquis paſsibus urbem.
I nterà,ſuperûm Rex tanto in cardine rerum
V erticis ætherei ſublimem euaſit ad arcem,
M ortalis nati letum ut crudele uideret
I pſe ſui ſpectator:eum gens incola cœli
A ligeri ſtipant cunei,& comitantur euntem.
E ſt templum gemmis interlucentibus auro
E ſolido factum ſublimi in uertice Olympi,
T ectum immane,ingens,ſuperi penetrale parentis,
S idera deſpiciens ſubterlabentia mundi,
I n medio cliuus duro ex adamante tumeſcit
P aulatim exacuens inſtar faſtigia pinus:
M ultiplices circùm ſedes,ſubterq;,ſupraq;
D iſpoſitæ,gradibusq; nouem ſuper æthera ſurgunt.
C onueniunt huc cœlicolæ,,regemq; canendo
I ngreſsi thiaſis luſtrant:ſe ſedibus inde
O mnes compoſuere ſuis,tumulumq; coruſci
T er latè circùm terna cinxere corona,
S ecreti ordinibus certis:nec enim omnibus æqua
C onditio,uiresq; pares,eademq; poteſtas:
V erùm alijs alij ut præſtant,ita ritè locantur,
M unere quiſq; ſuo contenti,ac ſorte beati.
I n medio Pater omnipotens ſolio aureus alto
S ceptra tenet,lateq; acie circùm omnia luſtrat,
T otus collucens,totus circùm igne coruſco
S cintillans,radijsq; procul uibrantibus ardens.

M ox autem infauſtis Iudææ lumina tantùm
D efixit terris, triſtemq; ante omnia collem
S pectabat, gens mœſta ſimul ſpectabat Olympi,
C ollem infelicem, ſacram egredientibus urbem
Q ui prior occurrit humanis oſsibus albus.
A utores ſcelerum pœnas ibi morte luebant
I nformi, circùm pendebant corpora paſsim
A rboribus truncis incocto lurida tabo.
H uc ſimul atq; emenſus iter miſerabilis Heros
P eruênit, ſenſitq; ſibi crudele parari
S upplicium, atq; trabem uidit iam ſtare nefandam,
D eiectos oculos porro huc iactabat, & illuc
O mnia colluſtrans, comitum ſi fortè ſuorum,
S i quem fortè acies inimicas cerneret inter.
F idum in conſpectu nullum: uidet agmina tantùm
S æua uirûm, campiq; armis fulgentibus ardent.
Chari deſeruere omnes diuerſa petentes:
N on aliter, quàm cùm cœlo ſeu tactus ab alto
P aſtor, ſiue feræ inſidijs in ualle peremptus,
C ontinuò ſparguntur oues diuerſa per aura
I ncuſtoditæ, reſonant balatibus agri.
I amq; trabem infandã ſcandens, pendensq; per auras
H orruit, atq; Deum ueluti ſe oblitus, acerbi
P ertimuit dirum leti genus, æſtuat intus,
A tq; animum in curas labefactum diuidit acres,
T riſtia multa agitans animo, totosq; per artus
Pallentes

P allentes mixto fluit ater ſanguine ſudor,
E t patriam crebrò reminiſcitur ætheris aulam.
T um cœlum aſpectans hæc imo pectore fatur:
H eu quianam extremis Genitor me ſumme periclis
D eſeris? aut gnati quò iam tibi cura receßit?
A udijt has ſummus uoces Pater, audijt omnis
C œleſtum chorus: ipſe (alta ſecum omnia mente
V erſabat Genitor, nutu haud oblitus agi rem
N empe ſuo) ſtetit immotus, ſeſeq́; repreßit.
A t circunfuſos cœtus gentem ætheris alti
A ggeram iniuſſos potis eſt uis ſiſtere nulla:
O mnibus exarſit ſubitò dolor, omnibus ingens
A eſtuat ira: uolunt nato ſuccurrere herili,
E t prohibere nefas, duroq́; reſiſtere ferro.
B ella cient, arma ingeminant, arma acrius omnes.
H ic puer haud uolucri extremus de gente, recuruo
A ere uocare acies quo non magis utilis alter,
A ſcenſu ſuperat celeri ardua culmina præpes,
T um ſuper axe ſedens, roſeiq́; in uertice cœli
S igna canit belli: latus diſſultat Olympus
V ndiq́;, & inſolito tremuerunt ſidera motu.
A udijt & ſonitum, ſi quem procul orbe remoto
D iſtinet incedens humili luna humida greſſu.
A udiuere, quibus generis cuſtodia noſtri — Angelis data nrā cuſtodia
I n terris olim ſorti data, uaſtaq́; tellus
P rotinus ingenti tremuit concuſſa fragore.

Tum quos Rex ſuperûm uarias legarat in oras,
Aëreos relegunt tractus, mandataq; linquunt
Imperfecta, fugaq́; poli ſuper ardua tendunt.
Ac uelut in paſtus celſa quæ ſede columbæ
Exierant uarios, cùm tempeſtate repentè
Vrgenti cæco miſceri murmure cœlum
Incipit, & nigræ cinxerunt æthera nubes,
Continuò linquunt arua undiq;, & ardua pennis
Tecta petunt, celeresq́; cauis ſe turribus abdunt.
Iam paßim ingentis properatur uertice Olympi,
Et toto ancipitis ferri cœlo ingruit horror,
Aeratiq́; ſonant currus, gemitusq́; rotarum
Audiri, ſonitusq́; armorum deſuper ingens.
Tam uaſtos motus axis miratur uterq;,
Miranturq; ignes, cœliq́; uolubilis orbes,
Cùm tenues animæ, cùm ſint ſine corpore uitæ,
Senſibus à noſtris quibus eſt natura remota.
Sæpe autem, ſeu mortales mittuntur ad oras,
Siue opus in fratres olim capere arma rebelles,
Corporis afficti ſibi quiſq; accommodat alas,
Aëreosq́; artus, ſimulachrumq́; aptat habendo,
Spiritus ut queat humanos admittere uiſus.
Ergo illi rapido circundant turbine denſa
Corpora ſub noſtros etiam uenientia ſenſus.
Circundantq́; humeris deſueta micantibus arma
Aetheris æriſono ſubitò de poſte refixa

Cœlicolûm

Cœlicolûm exuuias, belli monimenta nefandi,
Quod ſocios olim contra geſſere furentes.
Hic bonus armatur iaculis, haſtamq́; trabalem
Criſpat agens, rapit ille faces, rapit ille ſagittas,
Suſpenditq́; humeris lunatum ardentibus arcum.
Atq; alius palmas inſertat cæſtibus ambas.
Pars tereti funda dextram implicat: omnibus enſis
Aureus in morem uagina pendet eburna.
Infrenant alij cœli per cærula currus:
Cætera pars pictis librare celerrima pennis
Corpora, non eadem uis omnibus ipſa uolandi:
Mobilitate uigent uaria, pars remigat alis
Binis alternante humero, pars ordine ad auras
Tollunt ſe triplici pennatis undiq; plantis,
Haud unam in faciem, ſed nec color omnibus idem:
Nanq; hos punicea cernas effulgere pluma
Flammipedes, igni aſsimiles rutilantia terga:
Herbarum hos ſpeciem, uiridesq́; referre ſmaragdos.
Terga illis croceo lucent circunlita luto.
Centum alijs alij pinxere coloribus alas.
Qualis ubi exactos poſt æſtus arbore ab omni
Exornat pomis ſe uerſicoloribus annus,
Et caput Autumnus circunfert pulcher honeſtum.
Et iam pennipotens liquidis exercitus ibat
Tractibus, ac uolucri cingebant agmine cœlum,
Millia quot nunquàm naſcentum ab origine rerum

V iſa hominum in terris coiiſſe, ter agmina terna,
T erq; duces terni: toto dux uertice ſuprà eſt,
N uper Iapygij Gargani è uertice uectus
A rmipotens, ueteris quem quondam gloria pugnæ
S ublimem, longeq; alios ſuper extulit omneis,
I n medio ibat ouans, galea, criſtiſq; ſuperbis
A ureus, & longè gemmis lucentibus ardens,
N unc etiam ſpolia edomiti, fuluamq; draconis
P ellem oſtentabat ſpiris ingentibus, ipſumq;
I nnixus tergo pedibuſq;, haſtaq; premebat.
A rma procul radiant, umbo uomit aureus ignes,
S tellantiq; procul micat enſis iaſpide fulgens.
V entum erat ad cœli portas: hîc omnibus iræ
I ncaluere magis, belli ut monimenta prioris
S unt oculis oblata. uident nam turribus altis
P endentes currus, ſuſpenſaq; poſtibus æra,
S piculaq;, & clypeos uictis de fratribus arma
O lim immane nefas cœlo crudeliter orſis.
D um fruſtra aſpirant ſceptris felicis Olympi
I mmemores, uictiq; animis, & uana tumentes,
Q uos ipſi contra ſteterant meliora ſequuti,
A ethereq; expulerant certamine debellatos.
Q uam pugnam in foribus quondam cælarat ahenis
A rtificum manus, atq; operoſo impreſſerat auro.
C ernere erat liquidas cœli pendêre per auras
H inc acies, atq; hinc acies certamen adortas,

Nunc

N unc huc, nunc illuc, ultro citroq́; uolare,
A etheraq́; in medio uenientibus obſcurari
M iſſilibus, iam iam certari comminus armis,
M iſceriq́; acies: & iam, queis ſpicula deerant,
C rinibus implicuere manus hoſtilibus uncas,
S uſpenſosq́; comis circûm per inane rotabant.
I amq́; hos paulatim concedere, deſuper illos
V rgere aſpicias, donec toto æthere uerſi,
P alantesq́; fugæ ſimul hoſtes terga dedere
P ræcipiti aſſimiles nimbo, atq; procacibus auſtris.
N am Pater omnipotens armatus fulmine dextram
D eturbabat agens, flammisq́; ſequacibus arce
S iderea, excuſſos Erebi domus atra recepit.
P ugnæ igitur ſuperi admoniti, ueterisq́; trophæi
A etheris ardebant fractis erumpere portis.
I amq́; adeò euaſſent omnes, terrisq́; potiti
S ontem incendiſſent oram, iamq́; urbibus igni
C orreptis Iudæa nocens commiſſa luiſſes,
N i Pater altitonans ſtellanti nixus Olympo
(Motus enim tanto ſubitò flagrante tumultu)
C œpta redargueret, uerbisq́; inhiberet acerbis
B ellum importunum, cunctis haud mollia mandans.
N am circunſpiciens ſibi centum aſtare miniſtras
V irgineas uolucrum humana ſub imagine formas
H inc atq; hinc uidet, & nutum obſeruare paratas.
Q uarum quæ placido mitis Clementia uultu eſt,

E ligitur numero ex omni, cui talia mandet:
V ade, ait, & uolucri per cœlum labere curru,
F ratribus hæc fer dicta tuis: non ætheris illis,
N on illis uaſti commiſſas orbis habenas,
V t ferro iniuſſas meditantes edere pugnas
O mne auſint miſcere meo ſine numine cœlum,
T erramq́; , & tantos animis accendere motus:
C onſidant, poſitisq́; adſint huc ocyus armis.
D ixerat: illa uiam raptim ſecat alite curru,
E t Patris ingentes paſſim denunciat iras,
N i redeant, poſitisq́; quieſcant protinus armis.
A ddunt ſe comites Pietas, Paxq́; aurea: it unà
S pesq́; , Fidesq́; , pijq́; parens placidiſsima Amoris:
O mnibus in manibus rami canentis oliuæ.
Q uaq́; egere uiam, uideas procul ilicet arma
P roijcere, & ſtudijs cunctos miteſcere uerſis.
I amq́; in conſpectu poſitis exercitus armis
R egis adeſt, dicto parentes: ſede locarunt
O rdine ſeſe, quisq́; ſua, pariterq́; quierunt.
H îc tum nimbipotens Genitor circuntulit ora
T er torquens illuſtre caput, ter cardine moto
T erribilem increpuit ſonitum: dein farier inſit:
Q uæ ſuperi uetitum contra hæc inſania ferri?
Q uò ruitis? quia ne auxilio ſubſiſtere noſtro
N on queat ille, meæ aut ſint fractæ deniq; uires?
N e ſæuite animis, atq; hanc deponite curam,

Quando

Quandoquidē haud fert hæc noſtro ſine numine natus.
Scitis enim, ut moriens crimen commune refellat.
Sic generi humano clauſum ſtat pandere Olympum.
Illum ideo duros uolui exercere labores,
Atq; agere in terris extrema per omnia uitam,
Finibus exactum cunctis, inopem, omnium egentem.
Iamq; ad ſupremum uentum: manet exitus illum
Hic hodie grauis inſontem, irreuocabile letum,
Et morti caput ipſe ſua ſponte obuius offert.
Nunc autem ſubito uiſu horruit, & timor illi
Confuſam eripuit leti ipſo in limine mentem.
Quippe Deum uelut exutus, mortalis, inermis,
Reſtitit, & telis manſit uiolabile corpus.
Nil aliter uis diuinos ualuiſſet in artus
Vlla hominum, & cunctis foret impenetrabilis armis.
Non adeò uires, non parua potentia noſtra,
Vt nequeam, ſi uerſa retro ſententia, natum
Eripere in medio uerſantem turbine leti.
Contra illum inſurgant omnes, ab origine rerum
Quidquid ubiq; hominū natū, extinctumq; per æuum.
Non ita me experta eſt Babylon, ubi ad aſtra gigantes
Tentauere uias educta turre ſub auras:
Et poterant magnos manibus diuellere montes.
Nunc etiam fumant præfractæ fulmine turres,
Vt nimborum acies, tempeſtatumq; quieſcant,
Quæ uaſtum rapiant conuulſum à cardine mundum.

I pſe manu terras quaterem, cœlum omne cierem
D iluuio cuncta inuoluens: me me ignibus atris
N unc nunc accinctum, teloq; tricuſpide dextram
A rmatum mortale genus ſæuire uideret,
H unc difflare globum, hæc paßim metere agmina ferro.
A t ſinite, adueniet (neq; enim mora longior) urbi
T empus ei, fruſtra hunc cùm magno optauerit emptum
H aud tetigiſſe, genus cui ducitur æthere ab alto.
S ic ait, & moto tremefecit uertice mundum,
T errifico quatiens tonitru cœleſtia templa.
C ontinuo ſuperûm furor acer, & ira quieuit.
P roſequitur tantùm uotis chorus omnis amicis,
A tq; Deum è ſummo taciti miſerantur Olympo.
S icut ubi incluſi ſeptis uacuo æquore campi,
P ro laude ac decore accenſi certamina miſcent
I nter ſe æquatis iuuenes duo comminus armis,
H inc ſpectat procul, atq; hinc circunfuſa iuuentus:
T um ſi fortè alter minus, ac minus utilis ore
P alluit, aut terra cecidit deceptus iniqua,
C onſurgant fidi æquales, ſtudijsq; ſequantur:
Q uàm uellent, niſi pacta uetent, ſuccurrere amico:
S tant ægri, & caſum longè execrantur acerbum.
H aud ſecus indefenſus, inermis reſtitit Heros.
I llum nudum humeros, nudum omne à uertice corpus,
D irectum longo malo applicuere furentes.
N uda dehinc tendunt tranſuerſo brachia ligno,

Diuerſaq;

D iuerſaq; ambas affigunt cuſpide palmas
H inc atq; hinc: mucrone pedes terebrantur eodem
C onfixi: largum manat de ſtipite flumen.
I nſtant ui multa: ferro ardua robora adacto
D ant gemitum, reboat diro ſtridore ſupinus
M ons circùm ingeminans, ictuſq; reſultat imago.
T um ſupra caput & nomen, patriamq́;, necisq;
I nſcripſere notis uarijs in ſtipite cauſam.
D extra autem, læuaq; duos gemina arbore fixos
A ddiderant ſocios, quos ob commiſſa merentes
L éges ſupplicium ad iuſtum, pœnamq́; uocabant.
V erùm ipſum amborum in medio longè altius arbos
E xtulerat, ueluti ſcelerum exhortator, & autor,
A ut furtis foret ante alios immanior omnes.
I nfelix Solyma, infelix Iudæa propago
V ltro infeſta pijs, non ipſis uatibus æqua,
H æc digna hoſpitia, has ſedeſq́;, toroſq; paraſti
C œlicolûm regi? hos ſocios, hunc addis honorem,
Q ui mortale genus propter delapſus Olympo
S ponte ſub humana luſtrauit imagine terras?
H ic genus ipſe tuum Pharijs eduxit ab oris,
E t pedibus ſalſas dans ire impune per undas
M armoreum tibi ſtrauit iter, pontumq́; diremit.
I dem etiam te cœleſti dape pauit euntem,
P er deſerta tuos miſeratus uaſta labores.
H uius ope hauſiſti dulcem de caute liquorem,

iuxta illud Hierusalem Hierusalem quae occidis prophetas.

ubi servierunt annos 430.

annos 40 ederunt man. i. donum ... מָנָה

ישוע נוצרי מלך יהודים

Ἰησοῦς ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων

Iesus nazarenus rex iudeorum.

Cùm procul & fontes, & liquida flumina abeſſent.
Hic te poſthabitis alijs longè omnibus unam
Gentibus elegit, meritis quam ad ſidera ferret,
Muneribusq; ſuis ſublimi æquaret Olympo.
Promeritum his cumulas donis? hæc digna rependis?
Non uatum uoces, non te miracula rerum
Vlla mouent, aut non præſentia numina ſentis?
Cui unquàm ſcelerum autori tam dira paraſti
Supplicia? aut uſquam quis tam crudeliter hoſti
Acceptus tales luit alter corpore pœnas?
Iamq; trabi applicitus tergo altè hærebat: in illum
Verſi omnes obſeruabant, quæ funere in ipſo
Signa daret, quæ ſpes, aut quæ fiducia uicto.
Ille autem tacitus iandudum cuncta ferebat,
Immotusq;: decor roſeo nondum omnis ab ore
Ceſſit, adhuc oculis diuinum eſt cernere honorem.
Tantùm reſperſusq; genas, pallentiaq; ora
Humectat cruor, & mixto cum puluere ſudor
Plurimus, infectiq; rubent in ſanguine dentes.
Qualis, qui modò cærulea perfuſus in unda
Lucifer aſtrifero radios ſpargebat Olympo,
Si mundi ſpecies uioletur clara ſereni,
Et ſubita incipiat cœlum palleſcere nube:
Nondum omne occuluit iubar, obtuſaq; niteſcit
Pulcher adhuc facie, & nimbo tralucet in atro.
Intereà matris, quam magnam nuper ad urbem

Traxerat

T raxerat incertus rumor,certiſsimus aures
N uncius impleuit,natum extra mœnia duci,
A d mortemq́; rapi captum,inſidijsq́; ſubactum.
P alluit infelix,medijsq́; in uocibus artus
D iriguit:licet hæc patris ſciat omnia certo
C onſilio fieri,atq; ipſius numine nati.
A ltius ingenti tamen exuperante dolore
C uncta oblita ruit:reſonaut plangoribus ædes
F œmineis,fruſtra,lachrymantem,& acerbà gemẽtem
S olantur fidę comites:iamq́; illa per urbem
A tq; huc,atq; illuc errat,triſtemq́; requirit
I ndefeſſa locum,nunc hîc,nunc hæſitat illic,
V eſtigans oculis,atq; auribus omnia captans,
S icubi concurſum,uoces aut hauriat ullas.
A c ueluti paſtu rediens ubi ueſpere cerua
M ontibus ex altis ad nota cubilia,fœtus
I andudum teneri memor,omnem ſanguine circùm
S parſam cernit humum,catulos nec conſpicit uſquam:
C ontinuo luſtrans oculis nemus omne peragrat
C um gemitu,tum ſi quà lupi,ſi quà illa leonis
R aptoris ſigna in triuijs conſpexerit,illac
I nſequitur tota obſeruans ueſtigia ſylua,
P erq́; uiam paſsim linquit pede ſigna biſulco.
H aud aliter,ſimulatq; iugo proſpexit in alto
C ollis oliuiferi,latè qui maximus urbi
I ncubat,ingentem concurſum,& lucida circùm

Spiculaq́;

Spiculáq;, clypeosq́;, & fulgentes equitatus,
Per medios ruit, & curſum extra mœnia torquet.
Illam porticibus ſpectant, altisq́; feneſtris
Effuſæ matres, longè & miſerantur euntem.
Iamq; hos, iamq́; ruens curſu præuertitur illos,
Vngula crebra licet uolucrum proculcet equorum.
Addunt ſe flenti comites, pariterq́; ſequuntur
Fidus Ioannes cum matre, atq; innuba Martha,
Et ſoror, & Salome, & coniux ægra Cleophæ,
Cunctæ atro pariter uelatæ tempora amictu.
Ecce autem uidet infando iam proxima monti
Erectamq; trabem, & ſcalas, defixaq́; ſigna.
Quamuis neſcit adhuc, quæ ſint ea robora porrò:
Horruit illa tamen metuens, & pectus honeſtum
Terq;, quaterq́; manu tundens pectusq;, caputq;:
Hei mihi neſcio quid moles, atq; illa minatur
Machina triſte, inquit: gentis ſcio acerba furentis
Circunfuſa odia, & genus undiq; Iudæorum
Iandudum nobis infenſum expoſcere pœnas.
Hoc erat, hoc tota inſomnis quod nocte uidebar
Cernere ſignum, olim Iſacidæ quo ſumma notarunt
Limina, quiſq; ſuum, fuſo agni ritè per ædes
Sanguine poſt longa exilia, indignosq; labores
Niliacis moniti furtim decedere terris.
Hæc memorans ſimul ibat: eam ſine more ruentem,
Rumpentemq; aditus per tela, per agmina denſa

Reijciunt

R eijciunt clypeorum obiectu,& longius arcent.
I am magis atq; magis non uani ſigna timoris
C lareſcunt,propiusq́; in uertice conſpicitur crux
I ngens,inſabricata,& iniquis aſpera nodis.
V t uerò informi mulctatum funere natum,
A ffixumq́; trabi media iam in morte teneri
A ſpexit coràm infelix,ut uidit ahena
C uſpide traiectas palmas,palmasq́;,pedesq́;,
V ulnificisq́; genas,fœdataq́; tempora ſertis,
S qualentem ut barbam,turpatum ut ſanguine crinem,
D eiectosq́; oculos dura iam in morte natantes,
I nq́; humerum lapſos uultus,morientiaq́; ora:
A lpino ſtetit ut cautes in uertice ſurgens,
Q uam neq; concutiunt uenti,neq; ſæua triſulco
F ulmine uis cœli,aſsiduus neq; diluit imber,
H iſpida,cana gelu,longoq́; immobilis æuo.
I pſi illam montes,ipſa illam flumina longè
V idere,ingentem feſſæ miſerata dolorem,
E q́; ſacro aëreæ lachrymarunt uertice cedri.
F ilius at poſtquàm pinu conſpexit ab alta
D ilectam genitricem,animi miſeratus in illa,
V t potuit,ſubitò morientia lumina fixit
S emianimis,dulcemq́; oculis reſpondit amorem.
M ox ſic exanguem uiſu,uictamq́; dolore
A ffari extremum,curasq́; auertere dictis:
H actenus ô mulier ſtetimus:non te tamen ægram

Tantus

Tantus edat tacitè dolor: haud ſine mente parentis
Hæc ferimus, ſolo qui temperat omnia nutu.
Hic tibi pro nato (admotum nam fortè parenti
Vidit Ioannem lachrymantem, & multa gementem)
Semper erit. iuuenem mox idem affatur amicum:
Hæc tibi erit genitrix: oro, tutare relictam
Tu ſaltem, & matris ſerua communis amorem.
His dictis lachrymas perculſis mentibus hoſtes
Non ipſi tenuere, feræ ingemuere cohortes.
Hîc demum matri rediit uox faucibus ægræ,
Ingentemq; dedit gemitum: tum robora largo
Triſtis, inexpletum lachrymans lauit humida fletu,
Et tales amplexa trabem dabat ore querelas:
Nam quem te miſeræ matri pulcherrime rerum
Nate refers? talin uoluiſti occumbere leto?
Nec tibi noſter amor ſubiit, ne funera adires
Talia, ne culpam alterius hac morte piares,
Et letale dares miſeræ ſub pectore uulnus?
Heu quem te nate aſpicio? tuáne illa ſerena
Luce magis facies aſpectu grata? tui ne
Illi oculi? quæ tam ſcelerata inſania tantum
Auſa nefas? heu quàm nato mutatus ab illo,
Cui nuper manus impubis, omniſq; iuuentus
Occurrit feſtam uenienti læta per urbem,
Perq; uiam ut regi uelamina picturata,
Arboreaſq; ſolo frondes, & olentia ſerta

Sub

Sub pedibus ſtrauere, Deum omnes uoce fatentes.
His exornatum gemmis, hoc murice cerno?
At non certè olim præpes demiſſus Olympo
Nuncius hæc pauidæ dederat promiſſa puellæ.
Sic una ante alias felix ego? ſic ego cœli
Incedo regina? mea eſt hæc gloria magna?
Hic meus altus honos? quò reges munera opima
Obtulerunt mihi poſt partus? quò carmina læta,
Cœleſtes cecinere chori, ſi me iſta manebat
Sors tamen, & uitam cladem hanc uiſura trahebam?
Felices illæ, natos quibus impius hauſit
Inſontes regis furor ipſo in limine uitæ,
Dum tibi uana timens funus molitur acerbum.
Vt cuperem te diluuio cecidiſſe ſub illo?
Hos hos horribili monitu trepidantia corda
Terrificans ſenior luctus ſperare iubebat, A Symeon inqt & tuā ipſius animā ptrāſibit gladius.
Et cecinit fore, cùm pectus mihi figeret enſis.
Nunc altè mucro, nunc altè uulnus adactum.
Saltem huc ferte oculos uos ô quicunq; tenetis
Hac iter, & comitem dulci me reddite nato,
Quando nulla mihi ſuperant ſolatia uitæ,
Atq; meo maior nuſquàm dolor: addite me me
Huic etiam, ſi qua eſt pietas, & figite trunco:
Aut uos ô monteſq; feri, quæq; ardua cerno
Me ſupra frondere cacumina, parcite quæſo
Vos ſaltem: uos ô noſtro exaturata dolore

Reſpicite,& miſeræ tandem ſuccurrite matri.
Nunc nunc præcipiti caſu conuulſa repentè
In me unam ruite,& tantos finite labores.
Hos uirgo,atq; alios dabat ore miſerrima fletus,
Nec comites poſſunt flentem illam abducere fidæ.
At tamen armati morienti illudere pergunt,
Eſtq; hoſti duro in bello multo optimus hoſtis,
Crudeli quaſſant riſu caput: undiq; circùm
Inſultant,tolluntq; has læti ad ſydera uoces:
En,qui ſe cœlo miſſum,ſuperiq; Parentis
Progeniem iactat,temploq;,urbiq; minatus,
Seq; Deum fictor fandi mentirier audet.
I ſequere,illiusq; pius nunc numen adora:
Qui multos leti eripuit de faucibus olim,
Non potis ipſe ſibi tali in diſcrimine adeſſe.
Falſus abeſt illi longè,nec talia curat
Nunc Genitor. ſanè infami nunc liber ab orno
Deſiliat:ſi numen habet,uincla omnia rumpat.
His quoq; nos ſignis miſſum credemus Olympo.
Talia iactabant,mediaq; in morte dolore
Semianimem hoc etiam cumulabant.cuncta ferebat
Ille animi inuictus:ſæuis clementius æquo
Hoſtibus orabat ueniam,Patremq; rogabat,
Parceret ignaris rerum,cæcisq; furore.
At uerè inter ſe aduerſis decernere dictis
Auditi,pœnas qui iuxtà ob furta luebant

Supplicio

S upplicio æquali iuuenes gemina arbore fixi.
A lter enim furijs, longisq; doloribus actus,
I pſe etiam uerbis morientem Heroa ſuperbis
S tringebat miſer, ac tales dabat ore loquelas:
I nunc, & templi multa conſtructa uirûm ui
D emolire adyta, & poſt treis rurſum erige luces.
N unc, tibi ſi genus è ſummo traheretur Olympo,
E q; Deo genitore fores, ut te ipſe ferebas,
H is te, nos pariterq; malis prohibere liceret.
V erùm, omnes quando iactaſti uana per urbes,
N obiſcum moriere, Dei mentita propago.
N on tulit hæc alter, dextra qui in parte propinquus
I am morti pendebat, & hæc extrema profatus:
I nfelix, quæ tanta animo dementia ſedit?
N os ambo meritò luimus peccata: ſed inſons
P roditur hic odijs: quin nos commiſſa fatentes
A equius hic fuerat ueniam, pacemq; precari.
S ic ait. hinc Diuum conuerſus lumina in ipſum,
T alibus orabat: Superi tu certa Parentis
P rogenies (nam celſa manent te ſidera) ab alto
R eſpice me, & dexter morienti protinus adſis.
A nnuit, & uerbis Deus eſt dignatus amicis:
T u partem laudis capies, tu gaudia mecum.
Quæ me cunq; hodie, una eadem te regna beatum
A ccipient, ait: aſtra alacri iam concipe mente.
V ix ea: nam uitæ labentis fine ſub ipſo,

Dum luctante anima feſſos mors exuat artus,
Aeſtuat: it toto ſemper de corpore ſudor
Largior, & ſiccas torret ſitis arida fauces.
Tum uix attollens oculos iam morte grauatos,
Exiguum ſitiens laticem ſuprema popoſcit
Munera: uix tandem corrupti pocula Bacchi
Inficiunt felle, & triſti perfuſa ueneno,
Ingratóſq; hauſtu ſuccos, inamabile uirus
Arenti admorunt morientis arundine linguæ:
Quæ, ſimul extremo libans tenus attigit ore,
Reſpuit, atq; diu labris inſedit amaror.
Intereà magno lis eſt exorta tumultu,
Dum tunicam, nato genitrix quam neuerat olim,
Partiri inter ſe famuli certamine tendunt,
Exuuiáſq; petunt. ſed erat haud ſutilis ipſa
Veſtis, & in parteis ideo non apta ſecari.
Sorte trahunt igitur concordes: ſic fore quondam
Prædixere ſacri corda haud improuida uates.
Iamq; ferè medium curſu traiecerat orbem
Cùm ſubitò ecce polo tenebris caput occulit ortis
Sol pallens, medióq; die (trepidabile uiſu)
Omnibus incubuit nox orta nigerrima terris:
Et clauſus latuit denſis in nubibus æther,
Proſpectum eripiens oculis mortalibus omnem.
Hîc credam, niſi cœlo abſint gemituſq;, dolorq;,
Aeternum Genitorem alto ingemuiſſe dolore,

Sidereoſq;

S idereoſq; oculos terra auertiſſe nefanda.
S igna quidem dedit,& luctum teſtatus ab alto eſt.
E micuere ignes,diffulſit conſcius æther,
C oncuſſuq; tonat uaſto domus ardua Olympi,
E t cæca immenſum percurrunt murmura cœlum:
D iſsiluiſſe putes diuulſi mœnia mundi,
S ub pedibus mugit tellus,ſola uaſta mouentur,
T ecta labant,nutant ſuccuſſæ uertice turres.
O bſtupuere humiles ſubita formidine gentes,
E t poſitæ extremis terrarum partibus urbes.
C auſa latet,cunctis magnum ac mirabile uiſum,
E t populi æternas mundo timuere tenebras
A ttoniti,dum ſtare uident caligine cœlum.
I pſam autem propior Solymorum perculit urbem,
A c trepidas ſtrauit mentes pauor:undiq; clamor
T ollitur in cœlum,ſceleris mens conſcia cuiq; eſt.
T empla adeunt ſubitò caſtæ longo ordine matres:
I ncedunt mixti pueri,intactæq; puellæ,
P erq; aras pacem exquirunt,quas ture uaporant
S uppliciter,ſacriſq; adolent altaria donis.
E cce aliud cœlo ſignum præſentius alto
D at Pater altitonans,& templum ſæuit in ipſum:
V elum latum,ingens,quod uulgi lumina ſacris
A rcet inacceſsis,in parteis finditur ambas.
E t templi ruptæ crepuere immanè columnæ.
I amq; Deus rumpens cum uoce nouiſsima uerba

I ngenti,horrendumq; ſonans: En cuncta peracta,
H anc inſontem animam tecum Pater accipe,dixit:
S upremamq; auram,ponens caput,expirauit.

MARCI HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS Liber VI.

Iamque nigreſcenti properabat ueſper Olympo:
Corpora adhuc ſtabant inhumata,infletaq; cano
Vertice,ſtipitibusq; etiam nūc fixa manebant.
T alia Ioſephus ueniens Arimathide ab ora
N on tulit, egregiusq; animi,præſtansq; iuuenta,
E t bellis aſſuetus,agri ditiſsimus idem,
A tque auri. is CHRISTI miratus maxima facta
A ddiderat comitem modò ſe,quócunq; uocaret.
E rgo dum ſyluis alij formidine turpi,
S peluncisq; uagi paſsim conduntur in altis,
P rotinus ipſe animi intrepidus,fretusq; iuuenta,
A ggreditur gentis rectorem, ac talia fatur:
O ptime Romulidum, te chari in cæde Magiſtri,
Quem gens noſtra odijs leto mulctauit iniquis,
F ama pias ſeruaſſe manus,cæcumq; furorem

Aduerſus

A duerſus totis nequicquam uiribus iſſe.
S cis falſa exceptum ſub proditione, quòd illis
O bſtaret coràm ſcelera urgens impia uerbis.
Quod potes, exanimum terræ ſuccedere corpus
D a ſaltem, ſocijs caſus ſolamen acerbi.
I pſe nouo condam, mihi quod de more paraui,
F unera mecum animo dum uerſo incerta, ſepulchro.
P ontius hæc contrà: Vt potius concedere uiuum
N unc corpus cuperem, uos ueri conſcia teſtor
N umina, tentaui uerſans mecum omnia, ſiquà
I nſontem morti excipere, ac dimittere poſſem:
E t nobis pietas colitur, ſanctiq; penates:
S ed nihil inuita tandem profecimus urbe:
C rudelis uicit gentis furor. ite, ſepulchro,
M uneribusq; pij exanimum decorate ſupremis.
D ixerat: ille gradus monteis contendit in altos,
C ui ſeſe comitem iungit Nicodemus, & ipſe
M ultùm animo cari concuſſus funere amici.
I amq; propinquabant paribus ueſtigia curis
F igentes, unde infauſtus de colle uideri
I am poterat locus. ecce autem fulgentia circùm
A rma uident, cinctumq; armato milite cliuum.
N am, ne luce ſacra pendentia corpora truncis
S olennem funeſtarent lætæ urbis honorem,
P rimorum miſſu armati uenere miniſtri.
S emineces qui ſtipitibus de more refixos

H oc ipſo iniecta tumularent uertice arena.
S tabant, ſupplicium meritum qui hinc inde luebant
S emianimes, & adhuc ſpirantes funere in ipſo
O ptabant duros leto finire labores,
E t montem implebant lachrymoſis uocibus omnem,
P rotinus hinc, atq; hinc longis haſtilibus inſtant
A rmati, franguntq́; uiris tabentia crura,
E t miſeris mortem properant, trabibusq́; refigunt,
D einde caua infodiunt proiecta cadauera terra.
A t ſimul exanimem, qui noſtra ob crimina pœnas
P endebat, uidere, manum abſtinuere, nec ultrà
S unt paßi ſæuire in caſſum lumine corpus,
M irati properos obitus, collapſaq́; membra
T am citò, & ora modis iam tum pallentia miris.
Q uidam etiam uidiſſe ferunt pendere per auras
C œlicolas iuuenes feralia robora circum
P laudentes alis, niueaq́; in ueſte coruſcos
D iuinum multo ſtillantem è uulnere rorem
S uſcipere, & ſuperas pateris perferre ſub auras.
H ic auſus ſolus, lato cui lancea ferro,
L onginus ſanctos uiolare ignobilis artus:
I rruit, & longa tranſuerberat abiete coſtas.
I ntepuit ferrum, ſanctum ebibit haſta cruorem.
V ulnere quo perhibent bicoloris fluminis inſtar
E t purum laticem, & rorem exiliјſſe rubentem.
D iluta eſt humus: erubuerunt gramina circùm.

Huc

H uc ſeſe in medios Arimathes urbis alumnus
I nfert, conſcenditq́; trabem, atq; exangue Magiſtri
D etrahit, & denſis procul aufert corpus ab armis,
V eſte tegens, modo quam tales mercatus in uſus.
H uc uolucres pueri, cœliq́; effuſa iuuentus
F erte pedem, æterni largum date ueris honorem:
Pallentem uiolam calathis diffundite plenis,
N arciſſiq́; comas, ac mœrentes hyacinthos,
E t florum nimbo diuinum inuoluite corpus.
Ę cce autem latè reboant plangore propinqui
F œmineo montes: reſponſant flebile ſaltus.
O mnia flere putes ſola lamentabile letum.
I pſa ſedet uiuo genitrix mœſtiſſima ſaxo,
A egro corde, comis paſſis, totoq́; cruentum
H eu natum complexa ſinu, miſerabile corpus.
A tq; oculos fouet ore, patensq́; in pectore uulnus.
N ec iam ullos gemitus, nec iam ullos amplius edit
S ingultus: magno ſed enim exanimata dolore,
F rigida, muta ſilet, gelidoq́; ſimillima ſaxo.
C ircunſtant aliæ tunſæ omnes pectora palmis.
P ars calidis corpusq́; lauant, & uulnera lymphis.
T extilibus membra inuoluunt pars ſqualida donis.
H æc ſiccat fuſo rorantia genua capillo,
V ulneribus ſuperaccumbens, hærensq́; cruentis.
O ſcula dat manibus, pedibusq́; rigentibus illa.
I ndulgent omnes lachrymis, triſtiq; ululatu

Cuncta replent. uix inde uiri diuellere poſſunt
Ipſi etiam guttis humentes grandibus ora.
Tum corpus miſeras ſolati exangue ſepulchro
Condunt marmoreo, atq; affati extrema recedunt,
Et magnam comites genitricem in tecta reportant.
At Solymos penitus nondum omnis cura reliquit,
Sollicitos ſed adhuc timor acer corda premebat.
Sæpe etenim audierant ſocijs mœrentibus hoſtem
Seſe olim ſuperas rediturum lucis ad auras
Promiſiſſe, palamq́; ſacros id prodere uates.
Id ueriti armatos ſubitò miſere uiros, qui
Noctes atq; dies ſeruarent flebile buſtum,
Ne fortè auferret furto quis nocte ſepultum,
Et totam impleret falſis rumoribus urbem,
Defunctum uita redijſſe ad luminis oras,
Vitalesq́; auras haurire, atq; æthere ueſci.
Aura ueni afflanti Patris omnipotentis ab ore,
Aura potens cœli numen, ſuperûmq́; uoluptas:
Quicquid adhuc ſuperat mihi dira è cæde dolorum
Mente fuga, lætosq́; animi nunc reffice ſenſus,
Et placidos per membra riga mihi numine motus.
Sit fas lætitiæ ſentire in pectore lapſus,
Lætitiæ, qua gens fruitur felicis Olympi,
Larga ubi latifluo paßim torrente redundant
Gaudia, nec fines nouit diffuſa uoluptas.
Vertitur hîc rerum facies, hîc gaudia noſtra

Incipiunt:

I ncipiunt: longè in melius uerſa omnia cerno.
I am Deus, ut ſacros uates, & ſancta piorum
C oncilia educens tenebris inferret Olympo,
C orporeis liber uinclis conceſſerat imos
S piritus ad manes, animarum regna ſilentum,
P er cæcos aditus, & præcipites anfractus
S olis inacceſſos radijs, loca nocte perenni
O bſita, terrificam cæcæ formidinis aulam.
H ic ſtabulant, uiuisq́; tenent imperuia regna,
N octiuagi fratres, ſuperi quos ira parentis
C œlo immane nefas animis excuſsit adortos,
T artareisq́; genus miſerabile merſit in antris,
Q uando illos tenuit regnandi tanta cupido.
N unc miſeros pœnis manes, miſeri magis ipſi
E xercent, uinctosq́; tenent nigrantibus oris.
I nteriora habitant barathrum irremeabile clauſæ
C rudeles animæ, ad ſuperos dum uita manebat.
N unc merita expendunt uaſta fornace ſepultæ
S upplicia, undantemq́; ferunt caligine fumum.
I gnis ibi æternus, ſemper noua flamma renaſcens.
I nnocuæ circum ſedes, ſecretaq́; longè
A tria circuitu longo: hic incendia nulla,
N ulli obſunt penitus flammis ultricibus ignes.
V mbrarum ſed iners requies, penitusq́; ſilentis
M undi temperies, ſecretæ his ſedibus æuum
I nſontes degunt animæ, quibus haud ſua damno

Admiſſa:

A dmiſſa: at primi ſcelus exitiale parentis
D etinet hic clauſas, noſtræ nil lucis egentes,
P œnarum prorſum expertes, niſi luce carerent
I ucunda, qua gens gaudet ſtellantis Olympi.
H ic patres, ſanctum genus, antiquiſſima proles,
Q ui uitam uinclo nullo, non legibus ullis
C ompoſitam incultos primi degêre per agros,
I nter oues patrio tantùm ſe more tenentes,
I uſtitiæ memores ultro, rectumq; colentes:
H ic uatesq; pij, qui quondam numine pleni
V entura intrepidè magnas cecinere per urbes,
Q uiq; dedere orbi leges diuina reperta,
Q uosq; datis olim iuuit parêre uolentes,
M atronæ, atq; uiri, uitæq; in limine rapti.
O mnibus unus amor, cœliq; arrecta cupido.
E t iam promiſſi memores tum fortè per umbras
S ecla recenſebant tacitis uoluentia luſtris,
D ucebantq; animis finem aduentare malorum.
A tq; hæc inter ſe læti ſermone ſerebant:
E n tandem uoluenda dies, en imminet illa,
C ùm lucem liceat, ſupera & conuexa tueri.
H anc claro Pater omnipotens manifeſtus Olympo
O ſtendit nobis diuino numine plenis:
N os alijs ſubito mortalibus ore canentes
O ptandam uotis uenienti liquimus æuo.
I am iam aderit lux noſtra, Dei indubitata propago.

Ille

I lle erat,ille feri ſub imagine ſæpe leonis
O ſtenſus nobis, oculos caligine preßis:
V nus pro multis qui ſeſe proderet ultro
M orti,defenſosq; daret nos hoſte ſubacto.
V icit iò tandem leo magni à ſanguine Iudæ,
D auidæ genus: ô paßim gaudete beati
M ortales,gaudete animæ iam corpore functæ.
I am uos aſtra uocant: nunc,quæ tot clauditur annos,
I anua ſiderei nobis aperitur Olympi.
I amq; erit,ut,noſtris promiſſum uocibus olim,
L ætitia exiliant montes,collesq; reſultent
P ampineis uincti formoſa cacumina ſertis:
Q uales creber agris aries,ouiumq; minores
S ubſiliunt fœtus,molliq; in gramine ludunt,
B alatus matrum dum per iuga longa ſequuntur.
I pſi iam fontes,ipſa & uaga flummina paßim
M elle fluant,niueo paßim uaga flumina lacte,
L acte mero,& dulci diſtillent nectare rupes.
T alia perſtabant memorantes: cuncta fremebant
I ntus lætitia ingenti,plauſuq; ſecundo.
S icut ubi ciues longa obſidione tenentur
V rbem intra,& uallum,portarumq; obiice tuti,
D um circùm ſonat,atq; in muros arietat hoſtis:
T um ſi fortè acies procul auxiliaribus armis
A duentare uident ſocias è turribus altis,
C onſurgant,animosq; alacres ſpe ad ſidera tollant.

Ecce

desponsatā viro cui nomē erat Ioseph de domo David. et Dabit ei dñs deus sedē David pris eius

Ecce autem foribus ſuccedens maximus ultor
Haud cunctatus adeſt, diuina luce coruſcus.
Porta ingens aduerſa manet centum ærea uaſtis
Vectibus, æterni poſtes: hanc nulla neque igni
Vincere uis ualeat, neq; duri robore ferri.
Conſtitit hîc Deus, ac dextra ſtridentia clauſtra
Impulit: intremuit quo latè exterrita tellus
Impulſu, uaga contremuerunt ſidera mundi,
Regiaq; umbroſis immugijt atra cauernis.
Ad ſonitum horrifico aduentu de uallibus imis
Lucifugi raptim trepido adſunt agmine fratres
Humana facie crurum tenus, inde dracones.
Tum rudere inſuetum, dirumq́; è faucibus ignem
Efflare, atq; domum piceo omnem inuoluere fumo.
Continuò patuere fores: procul ecce repentè
Sponte ſua abſiliunt conuulſi à cardine poſtes.
Apparet confuſa intus domus, altaq́; circùm
Atria, rareſcunt tenebræ, & nox cæca receſſit:
Nam Deus haud ſecus obſcuris conſpectus in antris
Perſtringens oculos diuina luce refulget:
Quàm cum gemma ignes ſplendore imitata coruſco
In noctem thalamis lucet regalibus, atrasq;
Exuperat tenebras, largo & loca lumine ueſtit,
Purpureaq; circùm perfundens omnia luce.
Vt uerò in medijs Diuum penetralibus hoſtes
Vidêre, & faciem inuiſam agnouere per umbras

Ardentem

A rdentem radijs,ac mira luce coruſcam:
P rotinus aſpectu ſubito terrentur,& imas
C onijciunt ſeſe in latebras,linguaq́; remulcent
C ommiſſas utero caudas,ſtratiq́; tremendum
N equicquam umbroſis in ſpelæis ulularunt.
Q uales,quæ celſis habitantes alpibus Euros
S emiferæ gentes ſemper patiuntur,& imbres,
R omanas ſi fortè procul fulgentibus armis
O ra exertantes antris uidere phalangas:
F umoſa extemplò palantes tecta relinquant,
D iſperſiq́; iugis,ſiqua altius exit in auras,
R upe ſedent,longeq́; duces mirantur euntes.
A t caſti circùm manes fulgore repentè
L uſtrati paſſas tendunt ad ſydera palmas,
L ætitiaq́; fremunt ſubita,lachrymasq́; dedêre,
N ec ſaturare queunt animos,oculosq́; tuendo.
T um læto ultorem propius clamore ſalutant,
V nà omnes: Vt te cœli lux clara ſereni
O ptatum aſpicimus,nec nos ſpes noſtra fefellit,
Q ui reuehis mundo primo conceſſa parenti
M unera,& humanum genus omne in priſtina reddis,
I gnotasq́; uias aperis ad ſidera cœli?
V eniſti.æthereæ facies tua lampadis inſtar
D iffulſit,tandemq́; oculis lux reddita noſtris.
S ed quibus exhauſtum ærumnis,quantisq́; procellis
I actatum accipimus? (nigras ea fama ſub oras

Detulit)

D etulit) indigno quis ſanctum uulnere corpus
F œdauit? quæ'nam haſta tuo intepuiſſe cruore,
Q uod ferrum tulit? an tantum mortalibus ullis
I n terris licuit ſcelus? ô quæ clauſa remotis
A equora littoribus terrarum cingitis orbem,
Q uæ uos, quæ tenuere moræ? quibus abdita clauſtris,
L eto opifex tam crudeli cùm ueſter obiret?
V os tum diluuio mortalia cuncta decebat
O bruere, & terras penitus delere nocentes.
N os'ne per hæc ſuperi ſoboles certiſſima Regis
V ulnera ſeruamur? non ô non præmia tanti,
N on tanti ipſa ſalus erat olim noſtra. tua ingens
H æc pietas. adeon' tibi curæ incommoda noſtra,
O hominum dulcis requies, ſuperûmq; uoluptas?
N os patris auerſi noſtro irritauimus iras
C rimine: tu diras ſoluiſti ſanguine pœnas.
T alia per campos iactabant undiq; inanes.
T um læti obſcuro pariter ſe carcere promunt,
V ltoremq; Deum ſupera ad conuexa ſequuntur,
S edibus ut placidum degant ſtellantibus æuum:
F elices animæ gens iam defuncta periclis
H umanis, ſecura operum, ſecreta laborum.
P rimus it ipſe hominum generis Pater antè, nec ora
C onſcius antiquæ noxæ audet tollere cœlo:
P rimores procerum inde alij non uana futuri
P ectora, queis niuea uelantur tempora uitta.

Ingemuere

I ngemuere illi,quos ob commiſſa cremandos
S orbet in abruptum,fundoq́; exercet in imo
T artarus,eructansq́; incendia dira caminis,
V nde animis miſeris nullo patet exitus æuo.
P ræcipuè rex ipſe aulæ illætabilis alto
C um ſocijs mœrens ducit ſuſpiria corde,
E t fortunatis ſedem,quam liquerat ipſe,
I nuidet ætheream furijs immanibus actus.
I lli iter ad cœli debentia regna tenebant,
A era per tenerum læti,regemq́; canebant:
F elices animæ,quibus eſt in ſecula uitæ
I am nunc parta quies,præcluſaq́; ianua læti.
A pplaudunt uolucres purum tranantibus auræ,
S ubſidunt Euri,fugêre ex æthere nimbi,
A rridetq́; procul clari liquidiſsima mundi
T empeſtas:cœlo arrident rutila aſtra ſereno
A ſſurgit matutinis aurora uolucrum
C antibus:aſſurgit rubefacta ueſper ab æthra.
A tq; ea dum longè uaſtum per inane geruntur,
I am lux Eois properabat tertia ab oris,
E t Pater omnipotens nato immortalia membra
I lluſtrans penitus diuinum afflauit honorem:
Q uodq; fuit mortale modo,& uiolabile corpus,
I mmortale dedit.non tanta luce ſereno
S idera clara polo,non aureus ipſe nitet ſol.
C eu qui per noctem impoſito cinere obrutus ignis

Delitet,& nuſquam tecto ſe lumine prodit.
Si quis eum flabris exſuſcitet, arida circùm
Nutrimenta ſerens,ſubitis ad tecta fauillis
Emicet,& totas luſtret ſplendoribus ædes.
Talis,ubi turpe irrepſit ſenium,unicus ales,
Congeßitq́; ſibi ramis felicibus altum
Summo in colle rogum, poſuitq́; in morte ſenectam,
Continuò nouus exoritur,nitidusq́; iuuenta
Effulget criſtis,& uerſicoloribus alis.
Innumeræ circùm uolucres mirantur euntem.
Ille ſuos adit Aethiopas,Indosq́; reuiſit.
Iamq́; adeò in terris hominum miranda pauentes
Terruerant animos uiſa.umbris orbe fugatis
Sole recens orto mœſtißima Magdalene
Amißi deſiderio perfixa Magiſtri
Cum ſocijs ibant prima ſub luce, ferentes
In gremijs molles patriæ felicis odores,
Myrrhamq́;,& coſtum,ſpicæq́; unguenta Ciliſſæ
Supremum tumulo munus,varioq́; ſerebant
Multa inter ſeſe triſtes ſermone per agros.
Nos miſeras,quas non ſecum lachrymabilis Heros
Duxerit ad letum:uigiles quis fallere nobis
Cuſtodes dabit?aut quis grandia ſaxa ſepulchro
Euoluet clauſo,ut ſaltem fungamur inani
Munere, deſerto ſoluentes debita buſto?
Talia fundentes tumulum uenere ſub ipſum,

I actanteſq; oculos faciles huc plurimà, & illuc
M ilite conſpiciunt collem, & cuſtode uacare,
C lauſtraq; mirantur ſecum patefacta ſepulchri,
A ccedunt: at ubi tumulum conſpexit inanem,
N aribus unde ingens fluctus ſe euoluit odorum,
H oſte putans clàm ſublatum pulcherrima uirgo
F lebat, inornatum uellenſq; à uertice crinem
E t nemora, & montes gemitu, ſyluaſq; replebat,
C ui iuuenis ſubitò effulgens in ueſtibus albis
A ligerum genus, & cœli de gente: quid, inquit,
Quæritis ò matres? longo iam parcite luctu,
A tque animis mœſtum tandem reuocate timorem.
L ætitiam certa iam ſpe præſumite ueſtram.
Quandoquidem, quem uos adeò lugetis ademptum,
F uneſtæq; trabi fixum, ut ſcelus omne piaret,
V eſtraq; ſponte ſua deleret crimina morte:
V nus pro cunctis Erebi iam rege ſubacto
M anibus ex imis has rurſum lucis in oras
V ictor ijt, ſuperaq; etiam nunc ueſcitur aura;
C orporis ablutus quæcunq; obnoxia morti.
H æc ait, & nubi uolucer ſe immiſcuit atræ.
I pſa etiam res ecce oculis oblata repentè
F irmauit dubiumq; animum, tenebraſq; reſoluit.
N anq; moræ impatiens, atq; acri ſaucia amore
D um uirgo ſedet, ac miratur inane ſepulchrum,
A rtificumq; manus, uidet ipſo in marmore fictum

L ittus arenoſum, porrectum in littore piſcem,
F luctiuomum, ingentem, nant æquore qualia in alto
M ole noua ignaros nautas terrentia cete:
M onſtrum turpe, atrum, ſpatioſi bellua ponti,
C uius ab undiuomo uates imperditus ore
R edditus, aëreas rurſum ueniebat ad auras.
T um ſecum: Superi nunc ô nunc uiſa ſecundent
P ræſentes, ueterum agnoſco non uana futuri
S igna, inquit: nempe, ut monſtri deformis in atro
T reis uates latuit luces, treis gutture noctes
I ngluuiem paſſus, uaſtæq; uoraginis antrum:
S ic Heros multum ad ſuperos defletus amicis,
I ncluſusq; cauo ſaxo, terraq; ſepultus
D elituit, ſæpe ut (memini) prædixerat ipſe,
A d cœlum rediјt, ſaxumq; reliquit inane.
T alia uerſanti ſubitò ſub imagine falſa
I gnoti agricolæ ſeſe Deus obtulit ipſe,
E t tumulum iuxta aſtabat, mox farier orſum
V irgo amens animi agnouit, conuerſaq; luce
R eſpicit ecce noua illuſtrem, radiјsq; coruſcum.
C orruit, ac genua amplexans, ſatis ora tueri
C lara nequit, corpusq; oculis obit omne uolutis,
E t mœſtum aſpectu dulci ſaturauit amorem.
C ontinuò triſti penitus de pectore mœror
O mnis abit, rediјtq; decor ſuus ilicet ori
M armoreo: ſed adhuc turgentibus humida gemmis

Lumina,

L umina,inornatiq́; fluunt per colla capilli.
S ic ubi rore madens pluuio roſa languida honeſtum
D emiſit caput,atq; comam largo imbre grauatam.
T um ſi purpureo ſol lumine ueſtiat arua,
E t redeat madido facies innubila cœlo,
P rotinus attollens ſeſe rurſum illa reſurgat,
P uniceiq́; ſinus diuinum pandat honorem.
T alis erat poſito uirgo pulcherrima luctu.
A rdet amans ipſum affari Regemq́;,Deumq́;,
E t coràm ſolitas haurire ac promere uoces.
D um trepidat,quæ prima hærens exordia ſumat,
M ortales uiſus adopertus nube reliquit.
F ama Palæſtinas ſubitò hæc impleuerat urbes.
I amq́; ſacerdotes trepidare,& quærere,ſi quà
M ultiplici uulgi ſermoni occurrere poßint,
R umoremq́; aſtu premere,atq; extinguere famam.
C uſtodes buſti in primis,qui cuncta canebant,
M uneribus ſuperant,ſubiguntq́; haud uera profari,
S ublatum furto intempeſta nocte cadauer.
S ed non ulla datur uerum exuperare facultas.
Q uoq́; magis tendunt ſerpentem ſiſtere famam,
A mplius hoc uolat illa,omnemq́; exuſcitat oram.
S unt etiam,qui ſe ore canant uidiſſe patentes
S ponte ſua tumulos,multosq́; exiſſe ſepulchris,
Q uorum iampridem tellus acceperat oſſa.
Intereà ſocij,quos in diuerſa pauentes

I andudum terror longè diſiecerat omnes,
T abeſcunt mœſti: cœlo cecidiſſe uidetur
O mnibus extinctum æterna caligine ſolem.
E t penitus mundo iucundum lumen ademptum.
T andem conueniunt, & adhuc loca nota frequentant,
T ectaq́;, quæ uiuo ſibi quondam Rege fuiſſent
D ulcia, ſed caſu nunc deſolata recenti.
D ux nuſquam: miſeris nuſquam datur illa tueri
O ra, illos'ue oculos aſpectu luce ſerena
I ucundos magis, aut cœlo radiantibus aſtris,
E t cunctis nomen dulce obuerſatur ad aures.
A egreſcunt mœſti: ſqualent circùm omnia luctu.
H aud ſecus atq; olim exemit cùm ſubere paſtor
C erea dona cauo, uacuumq́; alueare reliquit.
T unc etiam fumus quas longè diſpulit ater,
H inc illinc glomerantur apes, & inania fruſtra
T ecta adeunt, denſo uolitantes agmine circum,
D ireptosq́; fauos ægræ, populataq́; paſsim
Mella uident, nequicquam hyemi congeſta futuræ.
E cce uiros autem tali mœrore ſepultos,
A ttonitæ miris matres rumoribus implent:
V idiſſe aligeros cœli de gente miniſtros,
R egem ipſum uidiſſe nouo fulgore micantem,
E t uacuum porrò tumulum, ueſteſq́; relictas.
P rotinus ergo alij montis petere ardua curſu
C ontendunt rapido feſtini, ubi inane ſepulchrum.

Aſt

A ſt alijs incredibile, ac mirabile uiſum,
E t primò ancipites deluſos credere matrum
E ffigie pauitantum oculos, & imagine falſa:
V t nobis ſæpe in ſomnis ſpectare uidemur
A bſentum uultus, ſimulachraq; luce carentum:
D onec ſera illis ſub luce in tecta coactis
I ngrediens ſeſe oſtendit manifeſtius Heros
V oce, habituq; Deum confeſſus imagine nota,
D iuinum toto iaciens de corpore lumen.
H inc Thomas aberat Didymus uicina pererrans
O ppida, quò metus impulerat duce nuper adempto.
I sq; ubi dein rediens eſt ſacræ redditus urbi,
A cceptusq; domo, ſocios uidet ecce recenti
A ttonitos caſu, ac cæco terrore ſilenteis,
Q uales aut templum, domini aut ubi diuitis ædes
M armoreas petijt ruptis de nubibus ignis,
T errificisq; locum impleuit ſplendoribus omnem:
S tant intus pauidi ciues, quatit omnibus horror
P ectora, uix longo pòſt tempore corda reſidunt.
O bſtupuit uiſu ignarus, cauſamq; requirit,
E t ſocios dictis Didymus demulcet amicis,
Q uem ſenior Petrus amplexus, lachrymisq; profuſis
M enti caniciem humectans ſic deniq; fatur:
V idimus (ò iam nos felices) uidimus ipſum,
V t ſoliti, Regem ſpirantem, aurasq; trahentem:
C œlicolûm Regem, qui nos modò morte reliquit.

Hæc ait: exultansq; animo cœlum uſq; tuetur.
Ille autem: (neq; enim narranti talia credit)
Ipſe ne rurſus, ait, cœli hoc ſpirabile lumen
Aſpicit? an potius ſimulachri apparuit umbra,
Atq; oculos fallax ueſtros eluſit imago?
Immo, ait, illum ipſum diuino illa ipſa gerentem
Vulnera, & antiquam ſeruantem corpore formam,
Vidimus, ac ueros manibus tractauimus artus.
Vidi oculis, uide ipſe meis, & uulnera noui:
Veſper erat, clauſæq; fores, clauſæq; feneſtræ.
Nos intus pauidi latitare, & corpora uictu
Curare, ac poſitis mœſti diſcumbere menſis.
Ecce autem tecti in medijs penetralibus ipſe
Improuiſus adeſt, & inobſeruabilis Heros
Effulget clauſis ingreſſus limina portis,
Improuiſus adeſt, inopinaq; gaudia portat.
Continuò ad lucem uiſum tectum omne cremari.
Nos trepidare animis, ſubitoq; horreſcere uiſu
Attoniti. uerùm ille metus, uanumq; timorem
Increpitans, uetuit trepidos exurgere menſis.
Ipſe ego ſum: pacem unanimes agitate, metusq;
Soluite: tentandosq; dabat ſimul omnibus artus,
Vulneraq;, inſigni quæ corpore quina gerebat.
Quin etiam parcis nobiſcum accumbere menſis
Non fugiens, ſolito eſt coràm de more loquutus,
Ceu mortalis adhuc, quæ uerba nouiſsima nuper

Ad

A d mortem properans nobis memoranda reliquit.
T um demum liquidis abiens ſe immiſcuit auris.
H æc ſenior, ſocijq́; eadem ſimul ore canebant.
N ecdum finis erat uerbis, cùm protinus ecce
C um clamore ruit Cleophas, fidiſsimus unus
E multis, quos bis ſenis ſubiunxerat Heros,
A tq; hæc dicta dabat: Vos ô iam ſoluite luctu,
Viuit adhuc ſocij, leti iam lege ſolutus:
V iuit adhuc, uidi his oculis, uidi ipſe, Deiq́;
A uribus his hauſi uocem, conſuetaq́; uerba.
A udijt hic etiam mecum, uiditq́; loquentem,
(Atq; manu, nutuq́; propinquum Amaona ſignat)
N am modò fortè animis mœſti dum incedimus ambo,
Q uà ſe demiſsi incipiunt ſubducere montes,
E xtulit aëreas Emaus ubi turribus arces,
A duena in ignota nobiſcum ueſte profectus,
E xternosq́; gerens habitus comes additur ultro.
T ædia dumq́; uiæ uario ſermone leuaret,
I nterdum eruptis roramus fletibus ora,
E t gemitus imis dolor exprimit oſsibus ardens:
I lle ægros dictis ſolari, & quærere cauſas
C rebrà reſurgentis luctus: nos ordine cuncta
P andimus, atq; ducis letum crudele profamur,
Q uo moriente ſimul perierunt gaudia noſtra.
V t factis, uerbisq́; animos ſpe arrexerit ingens
I ngenti: ſed dehinc nos morte fefellerit omnes.

Luc. o stulti et tardi cordis ad credendum in omnibus quae locuti sunt prophetae. nonne haec oportuit pati Christum et intrare in gloriam suam.

Non tulit ulterius, contraq; hæc reddidit ille:
Non pudet ò ſemper cæcos, & lucis egentes?
Nónne ducis ueſtri quondam crudelia uates
Funera prædixere omnes, caſusq; nefandos
Tot ueterum monimenta docent haud credita uobis?
Sponte ſua leto caput obuius obtulit ipſe.
Vnus pro multis, patrias quò flecteret iras,
Atq; iter ipſe ſuo ſignaret ad aſtra cruore.
Haud ita uos ille erudijt: nam ſæpe futura
Hæc eadem de ſe longè antè retexit amicis.
Atq; equidem, memini, nuper media urbe canebat,
Obſcura ſed uerborum rem ambage tegebat.
Nunc autem manifeſta patent, nunc omnia aperta,
Nube palàm ablata: nec ſpes fouiſtis inanes.
En Rex, qui poſitas conſeuerat ordine uites,
Prætendens ſepem inſidijs hominumq;, ferarumq;,
Omnibus immiſsis incaſſum ex urbe miniſtris,
Quos leto dedit inſontes manus effera agreſtum,
Demum infelices natum ipſum miſit in agros.
Nam Pater omnipotens poſt tot fera funera uatum,
Ipſe ſuum iuſsit natum deſcendere Olympo.
Ecce Palæſtini furijs immanibus acti
Natum etiam hauſerunt crudeli funere herilem.
Haud impune tamen: Rex urbe ultricibus armis
Iamiam aderit, flammisq; feros agitabit agreſtes,
Et pangenda alijs credet uineta colonis.

Sic

Mar. 12. Vineam plantavit homo et circumdedit sepem et fodit lacum et edificavit turrim, et locavit eam agricolis et peregre profectus est. et cetera

Sic fatus, cœpit uoces ex ordine uatum
Obſcuras, ueterumq́; euoluere facta parentum,
Cuncta docens letum CHRISTO crudele minari,
Quo mortale genus tenebris educeret atris.
Vt clara antiquis portendi hæc omnia ſignis
Monſtrabat ratione, oculis caligine abacta?
Vt noſtros mira inflexit dulcedine ſenſus?
Vt reſoluta nouo ardebant præcordia amore?
Qualiter aut æris rigor acri ſoluitur æſtu,
Aut glacies concreta nouo ſub ſole liqueſcit.
Non illum tamen immemores agnouimus antè,
Quàm uentum ad ſedem, paruamq́; ſubiuimus urbem.
Nanq; iter ulterius fingentem, ſeq; ferentem
Longè alias ſedes petere, ambo orauimus, ijſdem
Nobiſcum haud aſper tectis ſuccederet hoſpes.
Id quoq; præcipiti ſuadebat ueſper Olympo,
Iam piceo terras infuſcans noctis amictu.
Paruit, & menſas comitum eſt dignatus egenas.
Vt primum fruges toſtas Cerealia liba
Attigit, & ſolito fregit de more, repentè
Nox abijt, tandemq́; oculis lux addita noſtris.
Agnoſco, & ſupplex manifeſtum numen adoro.
Sed ſubitò uolucres abiens ceu fumus in auras
Reſpuit humanos uiſus, ſenſusq; refugit.
Talia narrabat Cleophas, quæ credita cunctis
Vera negat Thomas, & cœptis perſtat in ijſdem.

Hæc

H æc mihi(dicam iterum) nemo perſuaſerit unquam,
I llum ipſum his oculis clara niſi luce uidendum
H auſero,& his manibus niſi uulnera contrectaro.
S ic fatur:ſimul ecce Deus cum lumine largo
I mprouiſus adeſt iterum,ſociosq; reuiſit,
E t clauſæ manſere fores,manſere feneſtræ.
N on aliter uitri,quod tectis ſummouet auras,
L umine ſol penetrat ſplendentes aureus orbes,
I nſertim radios iaciens in opaca domorum:
N ec tamen ulla uiæ apparent ueſtigia adacta
L uce,ſed illæſo ſæpe itq;,reditq; metallo.
S ternunt ſeſe omnes terræ,genibusq; ſalutant.
V t uerò Didymus manifeſto in lumne uidit
V ulnera monſtrantem,& ſe nomine compellantem,
H orruit,& prono confeſtim corruit ore,
M ultaq; ſe incuſans animoq; ſic deniq; fatur:
V era mihi facies,uerus Deus,omnia noui.
H aud equidem(fateor)uiuum te credere quibam
P oſt obitus cœli hoc iterum ſpirabile lumen,
H as auras haurire.animo tua dicta labanti
E xciderant penitus,modò quæ ſuprema dediſti.
D emens,qui te obita non poſſe huc morte reuerti
C rediderim,cùm quarta alios iam luce ſepultos
A d ſuperas cœli nuper reuocaueris oras:
E t memini,atq; aderam:ſed me mens læua tenebat.
F orſan at hæc tamen haud ueſtro ſine numine tanta

Λ Leuus si de humanis loquimur cōtrariū significat Credo vir. si mens nō leua fuisset, et sic. si de cœlestibus prosperū, vir. Numina leua sinunt. nā sinistra numinū dextra sunt intuentibus.

(Credo equidem) uenit dementia. forſitan olim
Proderit hìc ſeris hæſiſſe nepotibus unum,
Et manibus uoluiſſe prius contingere corpus,
Ne facies, aut uana oculos eluderet umbra.
Talibus orantem Deus, & lux ipſa reliquit,
Nunc hos, nunc adiens alios, & pectora firmans.
Nec prius euaſit mundi mortalibus oris,
Quàm quater exoriens dena ſol luce rediret. aſcēſionē notat q̄ ē xl
Fortè igitur Petrus, & ſocij uada ſalſa ſecabant die poſt reſurrectionē.
Remigijs lembum ſubigentes, dum ſibi uictum
Arte parant ſolita, piſcesq; in gurgite captant. lapinoſus.
Et iam per totam uano, quàm longa, labore
Defeßi noctem fruſtra madefacta legebant
Retia, cùm iuuenem egregium uidere liquenteis
Fluctifrago tractus è littore proſpectantem.
Nec primo agnouere Deum, diuinaq; membra,
Quandoquidem ſe mortali celauerat ore.
Ipſe dehinc tali compellans uoce natantes:
Dextram, ait, affectate uiri: huc appellite puppim:
Hàc dabitur uanum non effudiſſe laborem.
Nec mora, præceptis parent, dextraq; per undas
Detorquent alacres curſum, nodoſaq; lina
Proijciunt: moti ſonuit plaga cærula ponti.
Iamq; ſenex tacito ſocijs Petrus innuit ore,
Auxilioq; uocat nutuq;, manuq; ſilentes,
Significans prædam innumeram: uix retia cuncti

Plena

P lena trahunt: capti ſaliunt per uincula piſces.
S enſit Ioannes hîc numen, & heus prior inquit
O ſocij, non fallor, adeſt Deus, ille Magiſter,
I lle quidem: agnoſco diuinos oris honores.
L ætitiam ut iactat uultuq; oculis decoris?
Q uod ſimul accepit Petrus, haud cunctatus, ab ipſa
D eſilijt rate, & æquoreas ſe iecit in undas,
Q uò regem ſalſos per fluctus primus adiret,
Q uamuis multà timens gliſcentibus æquore uentis.
C ætera deinde manus terræ aduertuntur, & omnes
R emiuaga ſiccum cupidi tenuere carina.
T um uictu ut uires reuocent, Cerealia menſis
D ona onerant iuſsi, uiuosq; in littore piſces
V nà omnes torrere parant, ſuccenſáq; pruna
S uggeritur circùm: teter petit æthera nidor.
V t compreſſa fames, ſurgit Rex optimus ipſe,
C onfeſſusq; Deum ſocijs ita deniq; fatur:
P acem optate uiri, pacem laudate quieti.
S aluete æternum ſocij, æternumq́; ualete.
E ſte mei memores: ego claro poſcor Olympo:
I amq; adeo duris animos aptate, ferendo
O mnia, nec propius ſæuos adijſſe tyrannos
S it timor, atq; duces affari, & uera monere.
N on uos maieſtas ſoliorum, aut ſceptra ſuperba
T errificent regum, lucis nil huius egentes.
H aud longè tum quærendum, quæ tempora fandi,

Quis

Quis modus aptus: ego præſens adero omnibus, ora
Veſtra regens: dabitur uerborum copia cuiq;.
Nec cœlo uires uos, & ſolamen ab alto
Deficient, cum ſol decimo iubar aureus ortu
Extulerit, pater afflabit cœleſtibus auris,
Diffuſumq́; animis numen diuinitus addet,
Præſide quo freti Reges, rerumq́; potentes
Nil ueriti, noſtrum uulgabitis undiq; nomen.
Tum ſanctum ſeſe genus aurea tollet ad aſtra,
Denſus agens ueluti laxis ſe palmes habenis
Luxuriat, folijsq; ſimul, fœtuq́; graueſcit.
Deniq;, cum ſuprema dies illuxerit orbi,
Omniaq́; eliciam patefactis oſſa ſepulchris,
Atq; iterum in lucem emergent, quos terra tegebat,
Hanc uallem, denſa hos implebunt agmina colles
Matres atq; uiri, uixq́; hauſta luce perempti:
Ipſe ego iura dabo, mediaq́; in ualle ſedebo
Quæſitor, uitas populorum & crimina pendens.
Vos etiam mecum bis ſenis ſedibus ipſi
Sublimes mortale genus cenſebitis unà,
Bis ſenæq; tribus gentis tum ueſtra ſubibunt
Arbitria, & ueſtros mirabitur orbis honores.
Intereà Petre te (nulli pietate ſecundum
Noui etenim) his rerum ſummam, clauumq́; tenentem
Præficimus cunctis, ultro qui noſtra ſecuti
Imperia: hoc te præcipuo inſignimus honore.

Tu

T u regere, & populis parcens dare iura memento.
S umma tibi in gentes iam nunc conceſſa poteſtas.
I amq; pios tege pace: uoca ſub ſigna rebelles.
Q uencunq; in terris ſcelus exitiale peroſus
A dmonitum fruſtra iuſta deuoueris ira,
C olloquio abſterrens hominum, cœtuq; piorum:
I dem erit inuiſus cœlo. non ille beatis
S edibus aſpiret, niſi tu placabilis idem
D ignatus uenia meliorem in priſtina reddas.
I amq; adeò tibi conceſſum mortalibus ægris
C laudere ſiderei portas, ac pandere cœli.
T alia mandabat, terras, hominesq; relinquens.
S ic natis moriturus oues, & ouilia paſtor
C ommendans charis, furta, inſidiasq; luporum
E docet, & pecori contraria paſcua monſtrat.
S ic ſocijs æuo iam feſſus nauta biremem
C redit, inexpertosq; docet uarias maris oras,
E t breuia, & Syrtes, & nauifragas Syrenas.
H is animaduerſis totius lucida circùm
P almiferi nubes collis capita ardua texit,
E t curua æthereis fulſerunt littora flammis.
I ntereà totum exercent noua gaudia cœlum,
A lituum cœleſtum acies, ſanctiq; uolucres
D ant manibus plauſus, & multicoloribus alis,
I nſtaurantq; choros, fremitu ætheris atria feruent.
P ars pendent ſpeculis, & propugnacula læti

Cœli

C œli ſumma tenent, & mœnia celſa coronant.
O buia pars portis parat ire patentibus, & ſe
Quiſq; auris credunt, ac pennis æthera obumbrant.
H i plectro indulgent, fidibusq;: his tibia cantus
D at biſores: alij caua cornua flatibus implent,
R auciſonasq; tubas, & ahenea cymbala iactant.
A tq; ubi ter Patris ad ſolium pernice chorea
I ndulſere choris, ter ludo lucida regna
L uſtrauere, poliq; è uertice decurrêre:
N on aliter ſunt ingreßi uolucri agmine contrà
C oncentu uario, & multiſono modulatu:
Q uàm, prolapſa Remi cùm nondum urbs alta iaceret,
T arpeiæq; arces ſtarent, lateq; ſubactis
I ura daret populis rerum pulcherrima Roma,
C onſul uictor, ouans pugnatis undiq; bellis,
I ntrabat rediens, Capitoliaq; alta ſubibat.
T alis nubiuago tendebat ad æthera greſſu
V era Dei ſoboles: ut uerò flectere quiret,
I ratus quoties Genitor mortale pararet
E xercere genus meritis ob crimina pœnis,
O mnia fert ſecum cædis monimenta nefandæ:
I n primis duplicemq; trabem, infandamq; columnam,
B rachia cui uinctus tulit aſpera uerbera, & acres
V irgarum faſces, infectaq; ſanguine lora,
H aſtamq;, & calamo pendentia pocula leui.
T reis deinde ingentes, & acuta cuſpide uectes

Cernere erat, quibus effoſſus palmasq́; pedesq́;
Sertaq́; nexilibus uepribus conſerta rigebant.
Illic & longo Romani ſigna ſenatus
Haſtili ſuſpenſa, cauoq́; latentia cornu
Lumina, quod ſuperas abies tollebat ad auras:
Quamq́; manu Rex pro ſceptro geſtauit arundo,
Omnia quæ pueri cœleſtes antè gerebant,
Singula quiſq́;, poliq́; arcem per inane petebant
Suſpexere uiri attoniti, acieq́; ſequentes
Alituum nubem, ac regem uidere per auras
Tollentemq́; manus, cœliq́; ſerena ſecantem,
Cum ſubitò rutila hæc uenit uox reddita ab æthra.
Ne trepidate. quid hæretis ſupera alta tuentes?
Cum Genitore Deus regnandum accepit Olympum.
Nec mora carminibus cœli domus ardua longè
Auditur reſonare, modisq́; per aſtra canoris.
Contra etiam plauſere, atq; hæc alterna canebant:
Læta uiri, cœlumq́; oculis, animisq́; petebant:
Omnes ô plauſu gentes, linguisq́; fauete,
Atq; Deum canite aſcenſu ſupera alta tenentem.
Quadrupedum, uolucrumq́; genus, mutæq́; natantes
Exultent, tractus terrarum ubicunq; patentes.
Ipſi dent montes, ipſa & dent flumina uocem
Læta ſuam, & ſcatebris uoluentes flumina fontes,
Quodq́; ambit longis terras anfractibus æquor.
Cuncta ſuum agnoſcant autorem, & carmina dicant,

S emper ut idem ingens regnarit originis expers
C um genitore Deo Deus, omnia numine complens.
V t nullis mox principijs, aut ſemine nullo
O mnia condiderit, cœlum, terraſq́;, fretumq́;,
Q uæq́; uago paßim ſubſunt animantia cœlo.
V t terras ponto diſcluſerit, æthera terris,
L uciferis cœli luſtrauerit atria flammis,
T ellurisq́; ſinum uarijs appinxerit herbis:
S ufficiatq́; ſatis fruges, & uitibus almum
H umorem. tu cuncta moues: tibi maximus æther,
Q uiq́; ſuper latices concreſcunt æthere, parent:
N ubila te, uentiq́; timent: te ueſper, & ortus
O bſeruant, obeuntq́; tuo ſua munera nutu:
E t tibi monſtriferi obſequitur plaga cærula ponti.
T u manibus ualidis terrarum pondera libras,
A tq; grauem uacuo ſuſpendis in aëre molem,
R erum elementa locans æterno fœdere, ut omnia
C oncordi in medium tendant nitentia motu.
T u liquidas per inane uias is nubibus actus,
A urarumq́; ſedens ueheris pernicibus alis.
N on tibi tempus equis fugit irreuocabile adactis.
S emper idem ante tuos oculos, præſensq́; moratur,
Q uodq́; eſt, quodq́; fuit, ſimul & quod deinde ſequetur.
I pſe etiam parens tibi cœli in uertice fixus
S ol ſtetit: ipſa etiam ſurgens in cornua luna:
A tq; ſuos penitus requierunt ſidera curſus.

vide Josue 10. stetitque sol et luna donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. nonne scriptum est hoc in libro iustorum. stetit itaque sol in medio celi, et non festinavit occumbere spacio unius diei. non fuit ante et postea tam longa dies.

T e mandante ſuam uim ſæpe innoxius ignis
D edidicit: pueri in medijs fornacibus aſtant
I llæſi, iactantq; tuas ad ſydera laudes.
T u mare nauigerum concreta diuidis unda,
E t populis medios das ire impune per æſtus.
T u rapidos flectis ripis mirantibus amnes,
T u largam tactis è cautibus elicis undam:
I dem largifluos fonteis, & flumina ſiſtens.
I pſa tuo tremit aſpectu conterrita tellus,
Q uosq; procul tangis fumant ad ſydera montes.
A ſſurgunt reges pauidi, tibi ſceptra, tibi arma
D eponunt, longeq; tremunt, & numen adorant.
T u ſurdis aures, oculos tu lumine captis,
E t uocem mutis, & uires ſufficis ægris.
T u reuocas in uitam obita iam morte ſepultos,
E t rurſum potes amiſſos accendere ſenſus.
N on te uis crudi perterruit horrida leti,
N on Erebi confuſa domus, loca fœta timoris.
T e manes tremuere. plagæ regnator opacæ
V mbrarum paßim populantem immitia regna
N on tulit, atq; imis trepidus ſe condidit antris;
P roſtratæq; metu procul Eumenides latitarunt,
D um ſuperas præda ingenti ueherêris ad arces:
N unc ubi iam uictor regnas, ſuperûmq; beato
C oncilio imperitas, prouiſaq; tempora longè
D iſponens reparas fugientia ſecula mundo,

Nec

Nec requieſſe ſinis Solis uoluentia luſtra.
Salue opifex rerum, uaſtiq; ſalutifer orbis,
Aſpice nos propius, propius genus aſpice noſtrum,
Morte tua patet ætherei cui ianua Olympi,
Et ueteres tandem pater obliuiſcitur iras.
Talia littorea læti ſub rupe canebant,
Vndeni proceres, omniſq; effuſa iuuentus.
Non tamen exuerant uanum inter tanta timorem
Gaudia, nondum animos firmati numinis aura
Aetherea, ſed adhuc latebras, cauaq; antra petebant.
Sicut ubi accipiter celſa de ſede columbam
Suſtulit apprenſam, quam roſtro euiſceret unco:
Diffugiunt aliæ huc illuc, mox turribus imis
Condunt ſe celeres, & inania murmura miſcent.
Haud illi ſecus attoniti poſt funera Regis,
Incluſi tecto ſtabant, promiſſa Magiſtri
Cœlo expectantes, uenturum numen ab alto.
Iamq; aderat promiſſa dies, deciesq; tenebras
Flammifera ſol exoriens face ab orbe fugarat,
Cum Pater omnipotens cœli regione ſerena,
Sidera purpureo reficit quà purior æther
Lumine, cœlicolûm in medio media arce ſederet
Tempora diſpenſans, ſecretaq; fœdera mundo.
Cui ſe tum exutus moribundos filius artus
Diffulgens radijs, ac mira luce coruſcus
Obtulit, & magno Genitorem affatus amore eſt:

O Pater,& ſocijs tandem ſuccurrere noſtris
T empus,ait,quos amiſſo duce protinus omnes
A cer agit timor huc illuc,atq; omnia terrent
I mbelles,quoniam mortali corpore creti.
D iſcute terrorem hunc animis,& pectora firma,
N e caſus nequeant alacres procurrere in omnes.
I llis me propter Solymę,Iudæaq; paßim
I nſidias infenſa odijs molitur iniquis.
T u tamen hos olim fore,qui præſtantibus auſis
P er gentes canerent noſtrum indelebile nomen,
Q uacunq; Oceano terrarum clauditur orbis,
E t populos noua conuerſos ad ſacra uocarent,
P ollicitus Genitor,tibi nec ſententia nutat.
H os(quando cœli demum non abnuis arcem)
I pſe ego ſæpe tua fretus pietate labantes
F irmaui,impleuiq; animis:ſiquidem affore Olympi
P romiſi auxilium ſubitò,& tutamen ab arce,
Q uo freti reges,regumq; minacia iuſſa
C ontemnant,alacresq; ruant in funera leti
S ponte ſua ueræ pro relligionis amore.
S ic fatus,palmas ferro oſtentabat acuto,
T raiectosq; pedes,& hians in pectore uulnus,
S ertaq;,& hamatos uepres,quos hoſtia geßit.
A nnuit oranti,delibansq; oſcula nato
R eddidit hæc Pater æterno deuinctus amore:
I am conceſſa petis:dabitur tibi nate,quod optas.

Promiſſa

P romiſſa(ne tende manus)afflabimus aura,
Q uos uis,atq; uiros noſtro flammabimus igni,
V t pro te blandæ proiecto lucis amore
N on ferrum,aut flammas metuant,morſus'ue ferarum,
A ut crinita rotis circùm laniantibus plauſtra:
Q uiq; reformidant nunc omnes aëris auras,
O bijcient certis alacres ſe ſponte periclis
P ugnando,& claras animas de corpore reddent
C ontemptu necis,& uera uirtute ſuperbi.
N on illos æſtus,non illos frigora ſiſtent,
L etiferum aut campos cùm ſidus findit hiulcos.
C ærulea aut glacie cùm nectit flumina bruma.
V erùm ultra Gangem auditi,Bactra ultima ſupra,
I ſmara,Biſthoniasq; plagas,Serasq; remotos
G adibus,& uirides penetrabunt uoce Britannos.
I mplebunt terras monitis,& cuncta nouantes
T empla pererrato ſtatuent tibi maxima mundo.
A d tua mutatæ properabunt nomina gentes,
D iuiſæ penitus toto orbe per æquora gentes,
S eclaq; conuerſis procedent aurea rebus.
Q uæ tibi ſæpe ego pollicitus,ſcisq; omnia mecum.
N ec tantum tua nate pijs hæc uulnera Olympum
N unc pandi meruere,nigra quos nocte premebat
I nſontes primi ſcelus exitiale parentis.
V erùm alios mox,atq; alios per ſecula cœlo
E fficient dignos,ſua quos commiſſa piacla

P 4 Sidereis

S idereis procul arcebant à ſedibus olim.
T anta tuæ merces, ea uis, ea gratia mortis:
A tq; adeò, quodcunq; homines ab origine rerum
A dmiſere, alijs quicquid peccabitur annis,
H uc coëat: ſatis illa tui pars parua, ſuperq;
O mnia diluere, prorſusq; abolere cruoris.
Q uin etiam mox tempus erit, cum ſcilicet olim
T er centum propè luſtra peregerit æthereus ſol,
T um ueri Graiûm obliti mendacia uates
F unera per gentes referent tua carmine uerſo,
A tq; tuis omnes reſonabunt laudibus urbes:
P ræſertim lætam Italiæ felicis ad oram,
A ddua ubi uagus, & muſcoſo ſerius amne
P urior electro, tortoq; ſimillimus angui,
Q uà rex fluuiorum Eridanus ſe turbidus infert,
M œnia turrigeræ ſtringens malè tuta Cremonæ,
V t ſibi iam tectis uix temperet unda caducis.
I llic tum niuei uelut inter nubila cygni,
O mnibus in ripis pueri, innuptæq; puellæ
C armina caſta canent, mixtiq; in gramine molli
L audibus incipient certatim aſſueſcere noſtris,
E t teneri prima cœtus te uoce ſonabunt.
H æc tibi certa manent, hæc uis mouet ordine nulla.
S ic fatus, dulcem nato inſpirauit amorem.
I ntereà ſcelus infandum pellacis Iudæ
M ultà execrantes ſocij ſe ad iuſſa parabant

Munera

Munera diuerſas ſortiri protinus oras,
Quas peterent, moresq́; nouos, noua ſacra docerent.
Quó ue autem patribus bis ſenis cætera, ut antè,
Pareret pubes, numerum, ſanctumq́; ſenatum,
Quod ſupereſt, ſupplent: ſocijsq́; ex omnibus unus
Sortitu gaudes tanto prælatus honore
Matthia, obſcurum genus, & ſine luce propago.
Tum cuncti inter ſe mœſti ſic ore precari:
Si nunc, ſi nobis aurai cœlitus almæ
Halitus omnipotens patefacto aſpiret Olympo,
Quandoquidem toties nobis Deus omnibus illum
Auxilio fore pollicitus: ſanè omnia uera
Prædixit, deſit ueris hoc hactenus unum.
Talia ſuſpenſi ſecum ægra mente ferebant.
Ecce autem cœli ruere ardua uiſa repente,
Et ſuperûm tonat ingenti domus alta fragore.
Suſpiciunt: noua lux oculis diffulſit, & ingens
Viſus ab æthereo deſcendere uertice nimbus
Lucis inardeſcens maculis, tectumq́; per omne
Diuerſi rumpunt radij: tum innoxius ignis
Omnibus extemplò ſupra caput aſtitit ingens,
Et circùm rutilis incanduit aura fauillis:
Stricturis ueluti crebræ crepitantibus olim
Diſsiliunt ſcintillæ, acres dum incudibus ictus
Alternant Chalybes, robuſtaq́; brachia tollunt,
Candentem curua uerſantes forcipe maſſam.

Nam Pater omnipotens, ſuperaq; æquæuus ab arce
Filius aſpirant unà omnipotentibus auris,
Infunduntq; uiris numen. Deus ecce repentè,
Ecce Deus: cunctis diuinitus algida corda
Incipiunt afflata caleſcere. numine tacti
Implentur propiore uiri, ſacrumq; furorem
Concepere, Deumq; imis hauſere medullis.
Nec mora, nec quies: ter ſcintillantibus igneis
Terrifico radijs fulgore, ter alitis auræ
Turbine correpti blando flammantur amore,
Igneſcuntq; animis, atq; exultantia cunctis
Exercent acres ſtimulis præcordia motus.
Diffugiunt animis terrores: mira loquuntur,
Mira canunt. eadem uarijs (mirabile dictu)
Gentibus accipitur uox haud obſcura, ſibiq;
Quisq; uidebatur patrias haurire loquelas.
Multi ut tunc ierant uarijs huc partibus orbis
Sacrorum ſtudio, uiſendæq; urbis amore,
Solennem quæ luce illa celebrabat honorem
Quinquaginta actis poſt orgia prima diebus,
Orgia, cum menſis epulandum apponimus agnum:
Hîc ſua uerba audit tellure Libyſside cretus,
Hîc Galli ſua, Romulidæ, Parthiq;, Scythæq;,
Necnon ſubiecti glaciali ſidere Thraces,
Afriq;, Cretesq;, Phrygumq; è gente profecti,
Atq; Indi, atq; Arabes, & areniuagi Garamantes,

Mirantur

M irantur cuncti circùm,mirantur & ipſi.
N anq; hominem uelut exuti,moribundáq; membra,
M ente domos cœli peragrant,atq; æthera apertum
I ntenti,& ſuperûm taciti ſermone fruuntur.
I amq; canunt uentura:animis Deus expulit atram
L uſtrans corda intus nubem,quæ corpora circum
C aligatq;,hebetatq; humanas humida mentes.
Q uosq; modò duræ mortis formidine turpi
S peluncis atris terrebant omnia clauſos,
L iberius nunc luce palàm,atq; licentius audent
T errorum expertes:nec iam mortalia curant.
N on ferrum, aut flammas metuunt,morſus ue ferarum,
S ed Regem uulgò teſtantur morte peremptum
I mmerita,genus æthereo deducere Olympo:
I amq; pudet metuiſſe omnes,animoſaq; leti
S pes magis,atq; magis uiget acris numinis hauſtu.
H aud ſecus ac crebris cùm rimis terra dehiſcit,
C ùm ſitit omnis ager:tum quæ morientia languent
G ramina,cæruleus ſi cœlo uenerit imber,
C ontinuò attollant rurſus capita,aruaq; ponant
S qualorem,redeatq; decor ſuus omnibus agris,
E rgo abeunt uarias longè lateq; per oras
D iuerſi,laudesq; canunt,atq; inclita uulgo
F acta ducis,iamq;(ut uates cecinere futurum
A ntiqui)illorum uox fines exit in omnes.
A udijt & ſi quem medio ardens æthere iniquo

S idere deſertis plaga diuidit inuia terris,
Q uiq; orbem extremo circunſonat æquore pontus.
C ontinuò ponunt leges, moremq; ſacrorum
V rbibus: infectum genti luſtralibus undis
E luitur ſcelus, & ueteris contagia culpæ,
R elligioq; nouas noua paßim exuſcitat aras:
P rotinus hinc populos CHRISTI de nomine dicunt
C hriſtiadas. toto ſurgit gens aurea mundo,
S eclorumq; oritur longè pulcherrimus ordo.

M. HIERONYMI VIDAE CHRISTIADOS, LIBRI SEXTI ET VLTIMI FINIS.

SI QVID HIC FACTVM DICTVḾVE CONTRA SANCTORVM PATRVM SCITA, INFECTVM INDICTVḾVE ESTO.

QVISQVIS ES

AVTOR TE ADMONITVM VVLT SE NON LAVDIS ERGÒ OPVS ADEO PERICVLOSVM CVPIDE AGGRESSVM VERVM EI HONESTIS PROPOSITIS PRAEMIIS À DVOB. SVMMIS PONTT. DEMANDATVM SCITO LEON. X. PRIVS MOX CLEM. VII. AMBOB. EX ETRVSCOR. MEDYCVM CLARISS. FAMILIA CVIVS LIBERALITATI ATQ. INDVSTRIAE HAEC AETAS LITERAS AC BONAS ARTIS QVAE PLANE EXTINCTAE ERANT EXCITATAS ATQ. REVIVISCENTES DEBET ID VOLEBAM NESCIVS NE ESSES.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENſIS Poëticorum

AD FRANCISCVM FRANCISCI REGIS FRANCIAE FIlium, Delphinum, Liber I.

SIT fas ueſtra mihi uulgare arcana per orbem
Pierides, penituſq; ſacros recludere fontes,
Dum uatem egregiũ teneris educere ab annis,
Heroum qui facta canat, laudesue Deorum,
Mente agito, ueſtriq; in uertice ſiſtere montis.
Ecquis erit iuuenum, ſegni qui plebe relicta
Sub pedibus pulchræ laudis ſuccenſus amore
Auſit inacceſſæ mecum ſe credere rupi:
Lætæ ubi Pierides, cithara dum pulcher Apollo
Perſonat, indulgent choreis, & carmina dicunt?
Primus ades Franciſce, ſacras ne deſpice Muſas,
Regia progenies, cui regum debita ſceptra
Gallorum, cùm firma annis acceſſerit ætas.
Hæc tibi parua ferunt iam nunc ſolatia dulces,
Dum procul à patria raptum, amplexuq; tuorum,

A h dolor, Hiſpanis ſors impia detinet oris
H enrico cum fratre. patris ſic fata tulerunt
M agnanimi, dum Fortuna luctatur iniqua.
P arce tamen puer ô lachrymis: fata aſpera forſan
M iteſcent, aderitq; dies lætiſſima tandem,
P oſt triſte exilium patrijs cum redditus oris
L ætitiam ingentem populorum, omnesq; per urbes
A ccipies plauſus, & lætas undiq; uoces,
V otaq; pro reditu perſoluent debita matres.
I ntereà te Pierides comitentur. in altos
I am te Parnaſſi mecum aude attollere lucos.
I amq; adeò in primis ne te non carminis unum
P ræter eat genus eſſe: licet celebranda reperti
Ad ſacra ſint tantum uerſus, laudes ue Deorum
D icendas, ne relligio ſine honore iaceret:
N am traxere etiam paulatim ad cætera Muſas,
V erſibus & uarijs cecinerunt omnia uates.
S ed nullum è numero carmen præſtantius omni,
Q uàm quo poſt diuos heroum facta recenſent,
V erſibus unde etiam nomen fecere minores,
M unere conceſſum Phœbi uenerabile donum
P hœmonoës, quæ prima dedit (ſi uera uetuſtas)
E x adyto haud alijs numeris reſponſa per orbem.
T u uerò ipſe humeros explorans conſule primùm
A tq; tuis prudens genus elige uiribus aptum.
N am licet hîc diuos, ac dijs genitos heroas

In primis doceam canere, & res dicere geſtas,
Hæc tamen interdum mea te præcepta iuuabunt,
Seu ſcenam ingrediens populo ſpectacula præbes,
Siue eligis iuuenum lachrymas, quibus igne medullas
Vrit amor, ſeu paſtorum de more querelas,
Et lites Siculi uatis modularis auena,
Siue aliud quodcunq; canis, quo carmine cunq;,
Nunquàm hinc (ne dubita) prorſum inconſultus abibis.
Atq; ideo quodcunq; audes, quodcunq; paratus
Aggrederis, tibi ſit placitum, atq; arriſerit ultro
Antè animo, nec iuſſa canas, niſi fortè coactus
Magnorum imperio regum: ſi quis tamen uſquam eſt,
Primores inter noſtros qui talia curet.
Omnia ſponte ſua, quæ nos eligimus ipſi,
Proueniunt: duro aſſequimur uix iuſſa labore.
Sed neq; cùm primùm tibi mentem inopina cupido,
Atq; repens calor attigerit, ſubitò aggrediendum eſt
Magnum opus. adde moram, tecumq; impenſius antè
Conſule, quicquid id eſt, parteisq; expende per omnes,
Mente diu uerſans, donec noua cura ſeneſcat.
Antè etiam pelago quàm pandas uela patenti,
Incumbasq; operi incipiens, tibi digna ſuppellex
Verborum, rerumq; paranda eſt, proq; uidenda.
Inſtant multa prius, quorum uatum indiget uſus.
Illis tempus erit mox cùm lætabere partis.
Sponte ſua, dum fortè etiam nil tale putamus,

I n mentem quædam ueniunt, quæ forſitan ultrò,
S i ſemel exciderint, nunquàm reuocata redibunt,
A tq; eadem ſtudio fruſtra expectabis inani.
N ec mihi non placeant, qui fundamenta laborum
C ùm iaciunt, ueterum explorant opera inclyta uatum
N octes atq; dies, paßimq́; accommoda cogunt
A uxilia, intentiq́; aciem per cuncta uolutant.
Q uin etiam prius effigiem formare ſolutis,
T otiusq́; operis ſimulachrum fingere uerbis
P roderit, atq; omneis ex ordine nectere partes,
E t ſeriem rerum, & certos tibi ponere fines,
P er quos tuta regens ueſtigia tendere pergas.
I amq́; hic tempus erat dare uela uocantibus Euris,
C ondendiq́; operis primas præſcribere leges:
A t prius ætati teneræ quæ cura colendæ
D icendum, quantus puero labor impendendus.
N ulli etenim inſignem dabitur geſtare coronam,
P ieridum choreas teneris niſi norit ab annis.
P oſtquàm igitur primas fandi puer hauſerit artes,
I am tunc incipiat riguos accedere fonteis,
E t Phœbum, & dulces Muſas aſſueſcat amare.
I lle autem, paruum qui primis artibus antè
I mbuit, atq; modos docuit, legesq́; loquendi,
S yncerus uocis cuperem, ac purißimus oris
C ontigerit: fandi ne fors puer, atq; nefandi
N eſcius, imbiberit male gratæ ſemina linguæ,

Quæ

Q uæ poſt infecto ex animo radicitus ulla
N on ualeas meliora docens euellere cura.
I ccirco mihi ne quiſquam perſuadeat oro,
V t placeant, qui dum cupiunt ſe numine læuo
T ollere humo, & penitus iactant ſe ignota docere,
C onuentu in medio, ſeptiq; impube corona
I nſolito penitus fandi de more magiſtri,
O bſcuras gaudent in uulgum ſpargere uoces
I rriſi, fœdam illuuiem, atq; immania monſtra.
N on minus à recta mentis ratione feruntur
D ecepti, quàm qui liquidi cùm pocula fontes
S ufficiant, malunt graue olentem haurire paludem.
N e mihi, ne teneræ talis ſe admouerit auri:
S ed procul, ô procul iſta ferat, natoſq; Getarum
I mbuat, aut ſi qua eſt gens toto obtuſior orbe.
I amq; igitur mea cura puer penetralia uatum
I ngrediatur, & Aonia ſe proluat unda.
I amq; ſacrum teneris uatem ueneretur ab annis,
Q uem Muſæ Minci herboſis aluere ſub antris,
A tq; olim ſimilem poſcat ſibi numina uerſum,
A dmirans artem, admirans præclara reperta.
N ec mora: iam fauet Aſcanio, tactuſq; dolore
I mpubes legit æquales, quos impius hauſit
A nte diem Mauors, & acerbo funere merſit.
M ulta ſuper Lauſo, ſuper & Pallante perempto
M ulta rogat, lachrymas inter quoq; ſingula fundit

C ramina, crudeli cùm raptum morte parenti
A b miſeræ legit Euryalum, pulchroſq; per artus
P urpureum, leto dum uoluitur, ire cruorem.
N ec non intereà Graios accedere uates.
A udeat, & linguam teneris aſſueſcat utranq;
A uribus exercens nunc hanc, nunc impiger illam.
N ulla mora eſt: noſtro Aeneæ iam conferet igneis.
A eaciden flagrantem animis, Ithacumq; uagantem.
A tq; ambos ſæpe impellet concurrere uates.
N unc geminas puer huc aures, huc dirige mentem.
N am, quia non paucos parte ex utraq; poëtas
N oſtroſq;, Graioſq; tibi ſe offerre uidebis,
Q uos hîc euites, quibus idem fidere tutus
E ualeas, dicam, ne quis te fallere poßit.
H aud multus labor autores tibi prodere Graios,
Q uos inter potitur ſceptris inſignis Homerus.
H unc omnes alij obſeruant: hinc pectore numen
C oncipiunt uates, blandumq; Heliconis amorem.
F elices, quos illa ætas, quos protulit illi
P roxima. diuino quantò quiſq; ortus Homero
V icinus magis eſt, tantò præſtantior omnis.
D egenerant adeò magis ac magis uſq; minores,
O bliti ueterum præclara inuenta parentum.
I amq; ferè Inachiæ reſtincta eſt gloria linguæ
O mnis, & Argolici iußi concedere auitis
S unt pulſi reges ſolijs, ciueſq; coacti

Diuerſa

D iuerſa exilia, atq; alienas quærere terras:
H uc illuc inopes errant, habet omnia uictor
B arbarus, & uerſis nunc luget Græcia fatis.
N oſtri autem ut ſanctum diuas Helicona colentes
C œperunt primùm in Latium transferre, fluebant
V erſu incompoſito informes, artisq; Pelaſgæ
I ndociles, Muſa fundebant carmina agreſti
S yluicolas inter Faunos. tunc omne ſonabat
A rbuſtum fremitu ſyluai frondoſai.
N ondum acies, nondum arma rudi pater Ennius ore
T entarat, qui mox Graio de uertice primus
E ſt auſus uiridem in Latio ſperare coronam.
T um rerum cauſas naturæ arcana latentis
E xplorare auſi, cecinerunt carmine dulci
O mnia Pierio ſpargentes nectare uates.
A tq; ita deinde rudes paulatim ſumere uerſus
C œperunt, formam inſignem, penitusq; Latini
A greſtem exuerunt morem, liquidiſsima donec
T empeſtas ueluti cœli poſt nubila, & imbres,
E xtulit os ſacrum ſoboles certiſsima Phœbi
V ergilius, qui mox ueterum ſqualore ſituq;
D eterſo, in melius mira omnia rettulit arte,
V ocem, animumq; Deo ſimilis. date lilia plenis
P ierides calathis, tantoq; aſſurgite alumno.
V nus hic ingenio præſtanti gentis Achiuæ
D iuinos uates longè ſuperauit, & arte,

A ureus, immortale ſonans, ſtupet ipſa, pauetq́;,
Q uamuis ingentem miretur Græcia Homerum.
H aud alio Latium tantùm ſe tempore iactat.
T unc linguæ Auſoniæ potuit quæ maxima uirtus
E ſſe, fuit, cœloq́; ingens ſe gloria uexit
I taliæ: ſperare nefas ſit uatibus ultrà.
N ulla mora, ex illo in peius ruere omnia uiſa,
D egenerare animi, atq; retro res lapſa referri.
H ic nanq; ingenio confiſus poſthabet artem:
I lle furit ſtrepitu, tenditq́; æquare tubarum
V oce ſonos, uerſusq́; tonat ſine more per omnes.
D ant alij cantus uacuos, & inania uerba
I ncaſſum, ſola capti dulcedine uocis,
P ierides donec Romam, & Tyberina fluenta
D eſeruere, Italis expulſæ protinus oris.
T anti cauſa mali Latio gens aſpera aperto
S æpius irrumpens. ſunt iuſsi uertere morem
A uſonidæ uicti, uictoris uocibus uſi.
C eßit amor Muſarum, artes ſubiere repentè
I ndignæ, atq; opibus cuncti incubuere parandis.
I ampridem tamen Auſonios inuiſere rurſus
C œperunt Medycum reuocatæ munere Muſæ:
T huſcorum Medycum, quos tandem protulit ætas
E uropæ in tantis ſolamen dulce ruinis.
I lli etiam Graiæ miſerati incommoda gentis,
N e Danaûm penitus caderet cum nomine uirtus,

In La-

In Latium aductos iuuenes, iuuenumq́; magiſtros,
Argolicas arteis quibus eſſet cura tueri,
Securos Muſas iuſſere, atq; ocia amare.
Illi etiam captas latè miſêre per urbes,
Qui doctas tabulas ueterum monimenta uirorum
Mercati precio aduehèrent, quæ barbarus igni
Tradebat, Danaûm regnis opibusq́; potitus.
Et tentamus adhuc ſceptris imponere noſtris
Externum, necdum ciuiles condimus enſes?
Hæc ætas omnis, uatum hæc fortuna priorum.
Ergo ipſum ante alios animo uenerare Maronem,
Atq; unum ſequere: utq́; potes, ueſtigia ſerua.
Qui ſi fortè tibi non omnia ſufficit unus,
Adde illi natos eodem quoq; tempore uates.
Parce dehinc puer, atq; alios ne quære doceri.
Nec te diſcendi capiat tam dira cupido:
Tempus erit, tibi mox cùm firma aduenerit ætas,
Spectatum ut cunctos impune accedere detur.
Intereà moniti uos hîc audite parentes:
Quærendus rector de millibus, eq́; legendus,
Sicubi Muſarum ſtudijs inſignis, & arte,
Qui curas dulces, caniq́; parentis amorem
Induat, atq; uelit blandum perferre laborem.
Illa ſuis niti nondum auſit uiribus ætas:
Externæ ſed opis, alienæq́; indiga curæ eſt.
Nam puerum, ni præſentis uis fida regentis

A dſit,& hunc dulcem ſtudiorum infundat amorem,
I llecebræ ſacris auertant mille camœnis,
D eceptum falſa melioris imagine curæ.
S ic quoq; ubi cultis plantas defodit in hortis
A gricola,& teneras telluri credidit almæ,
F raxineas contos ſubitò erigit,& ſua cuiq;
R obora,ut innixæ uentos,cœliq; ruinam
C ontemnant,ſurgantq; leues impune per auras.
I lle autem,pueri cui credita cura colendi
A rtibus egregijs,in primis optet amari,
A tq; odium chari ſuper omnia uitet alumni.
N e fortè & ſacras ſimul oderit ille camœnas
I mprudens,& adhuc tantæ dulcedinis expers,
D eficiantq; animi ſtudiorum in limine primo.
P onite crudeles iras,& flagra magiſtri,
F œda miniſteria,atq; minis abſiſtite acerbis.
N e mihi,ne quæſo puerum quis uerbera cogat
D ura pati:neq; enim lachrymas,aut dulcis alumni
F erre queunt Muſæ gemitus,ægræq; recedunt:
I lliusq; cadunt animi,nec iam amplius audet
S ponte ſua quicquàm egregium,ingratumq; laborem
I nuitus trahit ægrè,animoq; ad uerbera durat.
V idi ego qui ſemper leuia ob commiſſa uocabat
A d pœnam pueros,furijs inſurgere,& ira
T erribilem,inuiſos ueluti ſæuiret in hoſtes.
H inc ſemper gemitus,hinc uerbera dira ſonabant.

Atq;

Atq; equidem memini cùm formidatus iniquis
Vrgeret pœnis, ſolitoq́; immanior ille
Terreret turbam inualidam, miſerabile uiſu:
Fortè puer prima ſignans nondum ora iuuenta,
Inſignis facie ante alios, exegerat omnem
Cum ſocijs ludens lucem, oblitusq́; timoris
Poſthabuit ludo iuſſos ediſcere uerſus.
Ecce furens animis multa increpat ille, minisq́;
Inſurgens ſæuo pauitantem territat ore,
Horrendum, & loris dextram crudelibus armat.
Quo ſubito terrore puer miſerabilis acri
Corripitur morbo: paruo is pòſt tempore uitam
Creſcentem blanda cœli ſub luce reliquit.
Illum populifer Padus, illum Serius imis,
Seriadesq́; diu Nymphæ fleuere ſub undis.
Tempore iam ex illo, uatem cùm dura iubentem
Phœbigenam Alcides animo indignante peremit,
Vocali inuiſam feriens teſtudine frontem:
Debuerat ſæuos factum monuiſſe magiſtros.
Vos tamen ô iuſsi iuuenes parete regentum
Imperijs, ultroq́; animos ſummittite ueſtros.
Si quem igitur clari formandi gloria uatis
Digna manet, uerbis puerum compellat amicis,
Sæpe rogans, laudisq́; animum pertentet amore.
Quandoquidē hunc imis poſtquàm ſemel oßibus ignem
Implicuit, labor inde leuis, ſeſe excitat ardens

Sponte

S ponte ſua, duroſq́; uolens fert ille labores,
E t tacito uiuens creſcit ſub pectore flamma.
Quid memorem? ſocium nam mos æqualibus annis
I ungere, cui paribus ſtudijs contendat alumnus,
A emula cùm uirtus ſtimulis agitarit honeſtis:
P ræſertim ſi uictori ſua præmia rector
P ollicitus, celerem'ue canem, pictam'ue pharetram,
C ontinuò uideas ſtudio geſtire legendi
A rdentem, ac ſera ſub nocte urgere laborem,
D um timet alterius capiti ſpectare coronam.
A ſt ubi ſponte ſua ſtudia hæc aſſuerit amare,
I am non laudis amor, non illum gloria tantùm
S ollicitat: ſed mira operum dulcedine captus,
M uſarum nequit auelli complexibus arctis.
N ónne uides duri natos ubi ſæpe parentes
D ulcibus armorum ſtudijs, & diſcere auaras
I uſſerunt arteis, mentem ſiquando libido
N ota ſubit, ſolitaq́; animum dulcedine mouit,
V t læti rurſum irriguos accedere fontes
A rdeſcant ſtudijs, & nota reuiſere Tempe?
E xultant animis cupidi, pugnantq́; parentum
I mperijs, nequit ardentes uis ulla morari.
S ic aſſuetus equus iam duris ora lupatis,
F ortè procul notis ſi armenta aſpexit in aruis,
H uc ueterum ferri cupit haud oblitus amorum,
A tq; hic atq; illic hæret, freniſq́; repugnat:

Quóue

Quóue magis ſtimulis inſtas, hoc acrius ille
Perfurit, it tandem multo uix uerbere uictus
Cœptum iter: ipſa tamen reſpectans crebrà moratur
Paſcua, & hinnitu latè loca complet acuto.
Ah quoties aliquis ſacros reminiſcitur æger
Fontes incaſſum, & lucos ſuſpirat amatos
Dulcibus ereptus Muſis puer, atria ut alta
Incoleret regum rebus præfectus agendis?
Tybure quàm mallet, gelido aut ſub Thuſculo iniquam
Pauperiemq; pati, & uentos perferre niuales?
Contrà autem uanum multi effudere laborem,
Quos fruſtra excoluiſſe ſolum malè pinguis arenæ
Pœnituit, uentisq; uiam tentaſſe negatis.
Quod ne cui ſerò contingat forte docenti,
Continuò poterit certis præſciſcere ſignis.
Nanq; puer nullis rectorum hortatibus ipſe
Sponte ſua exercetur, amatq;, rogatq; docentes
Primus, inardeſcitq; ingenti laudis amore.
Prouocat hinc ſocios pulchra ad certamina primus,
Exultatq; animo uictor, ſuperatus amaris
Mordetur curis, latebrasq;, & ſola requirit
Infelix loca. ad æquales pudet ire, grauesq;
Vultus ferre nequit chari rectoris inultus.
Nec lachrymis penitus caruerunt ora decoris.
Hic mihi ſe diuis, fatisq; uolentibus affert.
Huic Muſæ indulgent omnes, hunc poſcit Apollo.

At

At nullam prorſus tibi ſpem fruſtra excitet ille,
Quem non ulla mouet prædulcis gloria famæ,
Et præcepta negat duras dimittere in aures:
Immemor auditi, cui turpis inertia mentem
Deijcit, atq; hebetes torpent in corpore ſenſus.
Huic curam moneo ne quiſquam impendat inanem.
Nec placet ante annos uates puer. omnia iuſto
Tempore proueniant. ah ne mihi olentia poma
Mitéſcant prius, autumnus bicoloribus uuis
Quàm redeat, ſpumetq; cadis uindemia plenis.
Ante diem iam lapſa cadent, ramosq; relinquent
Maternos, calcabit humi proiecta uiator.
Nec ludos puero abnuimus. ſubducere mentem
Interdum ſtudijs liceat. defeſſus amœna
Rura petat, ſæpe & mores obſeruet agreſtum,
Et uenator agat de uertice Tyburtino
Veloces capreas, aut tendat retia ceruis:
Non ille intereà penitus patietur inanem
Ire diem: comitum cœtu ſe ſubtrahet ultrò
Interdum, & ſola ſecum meditabitur umbra
Agreſtem Faunis laudem, Muſasq; ſub alta
Conſulet Albunea uitreas Anienis ad undas.
Nempe etiam alternis requieſcere fœtibus arua
Permittunt ſponte agricolæ, & ceſſare nouales.
Intereà uires tellus inarata reſumit,
Quiq; ſubit largis reſpondet frugibus annus.

Verùm

V erùm non eadem tamen omnibus eſſe memento
I ngenia. iuuentus ſæpe eſt cui carmina curæ,
C ui placeant Muſæ, cui non ſit læua uoluntas:
N ititur illè tamen fruſtra, & contendit inani
D eluſus ſtudio, uetitisq; accingitur auſis:
N umina læua obſtant, precibus uocatus Apollo.
O rabit melius cauſas fors ille, animóq;
N aturam & cæcos rerum ſcrutabitur ortus.
S æpe tamen cultusq; frequens, & cura docentum
I mperat ingenijs, naturáq; flectitur arte.
N ec labor ille quidem rectoribus ultimus, acres
I ncauto iuueni ſtimulos auertere amoris,
D onec creſcentem doceat maturior ætas
F erre iugum, atq; faces, ſæuiq; Cupidinis iras.
S æpe etenim tectos immitis in oßibus ignes
V erſat amor, mollesq; eſt intus cura medullas,
N ec miſerum patitur uatum meminiſſe, nec undæ
C aſtaliæ, tantùm ſuſpirat uulnere cæco.
A nte oculos ſimulachra uolant noctesq;, diesq;,
N uncia uirginei uultus, quem perditus ardet.
N ec potis eſt aliò fixam traducere mentem
S aucius: ignari fruſtra miſcere parentes
P æonios ſuccos, medicasq; Machaonis artes
C onſulere. intereà penitus calor ille reliquit
P ierius: torquent alij cor molle calores.
C ùm uerò iam pubeſcens mente altius hauſit

Muſarum dulcem,ſanctiq; Heliconis amorem,
E t ſeſe Phœbo addixit,propriumq; ſacrauit,
H aud tantùm exploret uatum monimenta,ſed idem
C onſultat,atq; alios autores diſcat,ut acri
N ulla ſit ingenio quam non libauerit artem.
P roderit in primis linguam Ciceronis ad unguem
F ingere,& eloquij per campos ire patentes.
I lle decus Latij,magnæ lux altera Romæ,
O re effundit opes fandi certißimus autor:
T antum omnes ſuperans præclaræ munere linguæ,
Quantum ijt ante alias Romana potentia gentes.
P roſuit & uarios mores hominumq;,locorumq;
E xploraſſe ſitus,multas terraq;,mariq;
A ut uidiſſe ipſum urbes, aut narrantibus illas
E x alijs nouiſſe,& pictum in pariete mundum.
Quid referam qui ut ſæua queant æquare canendo
P rælia,non horrent certamina Martis adire,
P er mediasq; acies uadunt,& bella laceſſunt?
A t quia dura uetant longum nos fata morari
I n cunctis,reuocatq; anguſti terminus æui:
V os ſat erit pueri tantum omneis iſſe per artes,
Quarum ſumma ſequi ſaltem faſtigia oportet.
N ec refert rate qui uarias legit æquoris oras,
Mercis ut in patriam referat ſe diues opimæ,
S i non cuncta oculis luſtrauerit oppida paßim,
E t circunfuſis longum terat ocia terris:

Sat

S at fuerit portus, extremaq́; littora tantum
E xploraſſe: ſecus toto uagus exulet æuo,
E t ſerus natos dulces, patriamq́; reuiſet.
N ulla dies tamen intereà tibi, nulla abeat nox,
Q uin aliquid uatum ſacrorum è fontibus almis
H auſeris, ac dulcem labris admoueris amnem.
S ed tibi præſertim princeps tunc hæreat illa
C ura animo, noctem atq; diem te te excitet una,
O mnem quam propter libuit perferre laborem.
N on hîc te quibus aut pedibus, ſpatijs ue monebo
T endantur ducti uerſus. labor iſte regentum
P oſtulat haud multum curæ, qui ſæpe morando
I pſa minutatim metiri carmina ſectis
I n parteis membris, & tempora certa docebunt.
C ontinuò edico iam tunc animoſus alumnus
I n numerum incipiat ſub leges cogere uerba.
I am tunc ſummiſſa meditetur carmina uoce
S ermonum memor, antiquis quos uatibus hauſit.
T um uotis ſibi centum aures, tum lumina centum
E xoptat dubius rerum, metuensq́; pericli.
D iuidit huc illuc animum, cunctamq́; pererrat
N aturam rerum, uerſatq́; per omnia mentem,
Q uis rebus dexter modus, aut quæ mollia fandi
T empora, uertuntur ſpecies in pectore mille.
N ec mora, nec requies, dubio ſententia ſurgit
M ulta animo, uariatq́;, omnes conuertitur anceps

I nfacies, neſcitq; etiam notiſſima, & hæret
A ttonitus: nunc multa animum, nunc conſulit aures,
S ecum mente agitans ſi qua olim audita recurſent
S ponte ſua, & memorem mentē excitat, atq; repoſtas
T heſauris depromit opes, lætusq; laboris
I pſe ſui parto fruitur: multa ecce repentè
F ors inopina aperit cunctanti, aliudq; putanti.
I amq; hæc, iamq; illa attentat, texitq;, retexitq;,
E t uarijs indefeſſus conatibus inſtat.
S æpe etenim occurrunt haud dictu mollia, ubi hæret
C ura diu, multoq; exercita corda labore.
N unc hos, nunc illos aditus ueſtigat, & omnia
A ttentans, ſcopulo longum luctatur iniquo,
D um ſe quà oſtendat facilis uia. deniq; multa
A ut ui, aut cœli & fortunæ munere uictor
E xultat, domitoq; animis it ad æthera monſtro.
A ſt ubi nulla uiam nec uis, nec dextra aperit fors,
N ec prodeſt uires feſſas renouare, nec aptum
N unc hic, nunc illic captare ad carmina tempus:
I nuitus cura abſiſtit, triſtisq; relinquit
C œpta infecta, pedem referens. ceu fortè uiator
S i quis tendat iter campis, cui ſe amnis abundans
E cce uiæ in medio obijciat, ſpumisq; fragoſos
P oſt imbrem uoluens montis de uertice fluctus:
H orreſcit, ripaq; moratus obambulat anceps:
T um demum metuens retro redit æger, iterq;

Aut

A ut aliâ tenet, aut cedant dum flumina differt.
S ed neq; inexpertus rerum iam texere longas
A udeat Iliadas: paulatim aſſueſcat, & antè
I ncipiat graciles paſtorum inflare cicutas.
I am poterit culicis numeris fera dicere fata.
A ut quanta ediderit certamine fulmineus mus
F unera, in argutas & amantes humida turmas:
O rdiri ue dolos, & retia tenuis aranei.
C onſilijs etiam hìc noſtris, uobisq; docentes
E ſt monitis ôpus. ingenijs nam parcere multa
F as teneris, donec paulatim attollere ſeſe
I ncipiant animi, uideantq; in carmine labem
P er ſe ipſi, & tacito rubeant ultro ora pudore.
N am maculas ſi fortè omnes per carmina monſtret
Q uæſitor ferus, abijciant ſpem protinus omnem,
A tq; alias animo potius uertantur ad arteis.
N oſtrum igitur ſi fortè adeat puer indole limen
E gregia, ut conſulta petat, parere paratus,
Q uiq; uelit ſeſe arbitrio ſupponere noſtro,
E xcipiam placidus: nec me iuuenile pigebit
A d cœlum uultu ſimulato extollere carmen
L audibus, & ſtimulos acres ſub pectore figam.
P òſt tamen ut multa ſpe mentem arrexerit ardens,
S i quis fortè inter ueluti de uulnere claudus
T ardus eat uerſus, quem non uidet inſcius ipſe,
D eluſusq; ſonis teneras fallacibus aures,

H aud medicas afferre manus, ægroq́; mederi
A ddubitem, & ſemper meliora oſtendere pergam.
Q uod ſupereſt, etiam moneo, creberq́; monebo
N e quiſquàm niſi curarum, liberq́; laborum
I nchoet egregium quicquàm, uerùm procul urbis
A ttonitæ fugiat ſtrepitus, & amœna ſilentis
A ccedat loca ruris, ubi Dryadesq́; puellæ,
P anesq́; , Fauniq́; , & montiuagi Syluani.
H ìc læti haud magnis opibus, non diuite cultu
V itam agitant uates, procul eſt ſceleratus habendi
H inc amor, inſanæ ſpes longè, atq; impia uota,
E t nunquàm diræ ſubeunt ea limina curæ,
D ulcis & alma quies, ac paucis nota uoluptas.
A t nimium trux ille, ferisq́; è cautibus ortus,
Q ui ſanctos, genus innocuum, populumq́; Deorum,
A ut armis audet uates, aut lædere dictis.
V idi ego, qui ad ſummos Muſarum munere honores
E uecti, mox ingratos contemnere Muſas,
N ec uates ſaltem alloquio dignarier ipſos.
P arcite mortales ſacros uexare poëtas,
V ltores ſperate Deos, ſub numine quorum
S emper uita fuit uatum defenſa piorum.
I lli omnes ſibi fortunas poſuere uolentes
S ub pedibus, regumq́; & opes, & ſceptra ſuperba
I ngenti uincunt animo, ac mortalia rident.
N on illis uſquàm ſcelerum mens conſcia cæcos

Horreſcit

H orreſcit cœli crepitus, ignem'ue coruſcum,
C ùm pater omnipotens præruptas fulmine turres
I ngeminans quatit, ac montes deuerberat altos.
S ecuri terrorum hilares ad ſidera mentes
A rrexere, Deûmq; agitant ſine crimine uitam.
D ona Deûm Muſæ: uulgus procul eſte prophanum.
H as magni natas Iouis olim duxit ab aſtris
C allidus in terras inſigni fraude Prometheus,
C ùm liquidos etiam mortalibus attulit ignes.
Q uippe rudes hominum mentes, & pectora dura
I pſe ſagax animo miſeratus, ubi aſtra per aurea
I re datum, ac ſuperûm lætis accumbere menſis,
M iratus ſonitum circunuoluentis Olympi
I ngentem, magniq; argutos ætheris orbes,
Q uos ſua, quenq;, cient uario diſcrimine Muſæ.
C ontinuò utilius ratus eſt mortalibus addi
P oſt ignem nil poſſe, animumq; ad callida mouit
F urta uigil. Dij mox cœleſtia dona uolentes
C onceſſere, doli licet audentiſsimus ipſe
A utor Caucaſeo ſæuas det uertice pœnas.
Q uo terrore niſi multò pòſt tempore inertes
N on auſi dias homines accerſere Muſas.
S ed uentura prius pandebant carmine ſoli
C œlicolæ, dubijsq; dabant oracula rebus.
I pſe pater diuûm Dodonæ carmina primus,
E t Libycis cecinit lucis, mox Phocidis antro

I nſonuit Themis alma, ſuos quoq; pulcher Apollo
R eſponſis monuit Delphos, nec defuit olim
A ntiquis Faunus caneret qui fata Latinis.
T um Solymûm priſci uates, tum ſacra Sibyllæ
N omina diuinas cœli in penetralia mentes
A rripuere, Deumq́; animis hauſere furentes.
N ec mora, quæ primùm Fauni, uatesq́; canebant
C armina, mortales paßim didicere per urbes,
P oſt epulas laudes heroum, & facta canentes.
Q uid mirandum homini cœlo diuinitus æquè
C onceſſum? mortale genus tua numina ſentit,
Q uiſquis es ille, Deus certè, qui pectora uatum
I ncolis, afflatasq́; rapis ſuper æthera mentes.
T e ſine nil nobis lætum, nec amabile quicquàm.
I pſæ etiam uolucres uario tua numina cantu
T eſtantur, pecudesq́; feræ, mutæq́; natantes
A d tua iuſſa citæ properant: tua munera ſaxa
D ura mouent, ſyluasq́; trahunt hinc inde ſequentes.
T e quoq; ſenſerunt olim impia Tartara, & umbræ
P allentes ſtupuere; minas tibi ianitor Orci
O blitus, ſæuas poſuere & Erinnydes iras.
T u Iouis ambroſijs das nos accumbere menſis:
T u nos dijs æquas ſuperis: tu blanda laborum
S ufficis, & duræ præſens ſolatia uitæ.
S alue hominum dulcis requies, diuûmq́; uoluptas.
I pſe tuæ egregios audax nunc laudis honores

Ingredior

Ingredior uates idem, ſuperûmq; ſacerdos,
Sacraq; dona fero teneris comitatus alumnis.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMOnenſis Poëticorum Liber II.

PERGITE Pierides, natæ Iouis: en mihi totum
Nunc fas uenturis Helicona recludere ſeclis.
Inſpirate animũ, templa ipſe in ueſtra (ſacerdos
Sacra ferens iuuenes florentes mollibus annis
Duco audens, durum per iter: uos mollia Diuæ
Si qua latent, uobis tantùm diuortia nota,
Præſentes monſtrate, nouosq; oſtendite calles,
Quos teneam: Vos en omnis, uos Itala pubes,
Quæ iuga ſub monſtris nunc tendit ad ardua ſignis,
Supplicibus poſcit uotis, facilesq; precatur.
Nam mihi nunc reperire apta, atq; reperta docendum
Digerere, atq; ſuo quæq; ordine rite locare.
Durus uterq; labor: ſed quos Deus aſpicit æquus,
Sæpe ſuis ſubitò inuenient accommoda uotis.
Altera nempe arti tantum eſt obnoxia cura,
Vnde ſolent laudem in primis optare poëtæ.

V eſtibulum ante ipſum, primoq; in limine ſemper
P rudentes leuiter rerum faſtigia ſumma
L ibant, & parcis attingunt omnia dictis,
Q uæ canere ſtatuere: ſimul cœleſtia diuûm
A uxilia implorant, proprijs nil uiribus auſi.
Q uos ores autem non magni deniq; refert,
D um memor auſpicijs cuiuſquàm cuncta deorum
A ggrediare: Iouis neq; enim niſi rite uocato
N umine fas quicquàm ordiri mortalibus altum.
N ec ſat opem implorare ſemel, Muſasq́; ciere,
S ed quoties ueluti ſcopuli duriſſima dictu
O bijcient ſeſe tibi, non ſuperanda labore
M ortali, diuos toties orare licebit.
I ncipiens odium fugito, facilesq́; legentum
N il tumidus demulce animos, nec grandia iam tum
C onuenit, aut nimium cultum oſtentantia fari.
O mnia ſed nudis propè erit fas promere uerbis.
N e ſi magna ſones, cùm nondum ad prælia uentum,
D eficias medio irriſus certamine, cùm res
P oſtulat ingentes animos, uiresq́; ualentes.
P rincipijs potius ſemper maiora ſequantur.
P rotinus illectas ſuccende cupidine mentes,
E t ſtudium lectorum animis innecte legendi.
I am uerò cùm rem propones, nomine nunquàm
P rodere conueniet manifeſto: ſemper opertis
I ndicijs, longè & uerborum ambage petita

S ignificant,umbraq́; obducunt.inde tamen ceu
S ubluſtri è nebula rerum tralucet imago
C larius,& certis datur omnia cernere ſignis.
H inc ſi dura mihi paſſus dicendus Vlyſſes,
N on illum uero memorabo nomine,ſed qui
E t mores hominum multorum uidit,& urbes,
N aufragus euerſæ poſt ſæua incendia Troiæ.
A ddam alia anguſtis complectens omnia dictis.
E rgo age quæ uates ſeruandi cura fatiget
O rdinis intentos operi,cùm carmine aperto
R em tempus narrare,loco ut diſpoſta decenti
O mnia ſint opere in toto,nec meta laborum
V ſquam diſsideat ingreſsibus ultima primis.
P rincipio inuigilant non expectata legenti
P romere,ſuſpenſosq́; animos nouitate tenere,
A tq; per ambages ſeriem deducere rerum.
N ec,quacunq; uiam ſuadet res geſta,ſequuntur.
P lerunq; à medijs,arrepto tempore fari
I ncipiunt,ubi facta uident iam carmine digna:
I nde minutatim geſtarum ad limina rerum
T endentes prima repetunt ab origine factum.
H oc faciunt,operum primo ne in limine lector
H æreat ignarusq́; uiæ,incertusq́; laborum.
N anq; ubi eum metam iam tum ſtatuere ſub ipſam,
L ætior ingreditur ſpe mentem arrectus inani,
D um putat exigui finem propè adeſſe laboris.

S ed portus,quos ante oculos habet uſq; propinquos
A pproperans,iam iamq; tenet,ſimilisq; tenenti eſt.
L onga procul longo uia diuidit inuia tractu.
F lectendi retro curſus,uia plurima eunti
R eſtat adhuc,multumq; illi maris æquor arandum.
H aud ſapiens quiſquàm,annales ceu congerat,Ilij
I nchoët excidium,ueteri paſtoris ab uſq;
I udicio memorans ex ordine ſingula,quicquid
A d Troiam Argolicis ceſſatum eſt Hectore duro.
C onueniet potius prope finem prælia tanta
O rdiri,atq; graues iras de uirgine rapta
A uerſi Aeacidæ præmittere:tum fera bella
C onſurgunt,tum pleni amnes Danaûmq;,Phrygumq;
X anthusq;,Simoisq;,& inundant ſanguine foſſæ.
H aud tamen intereà quæ præceſſere ſilendum:
A ulide iurantes Danaos,uectasq; per æquor
M ille rates,raptusq; Helenes,& coniugis iras,
Q uæq; nouem Troia eſt annos perpeſſa priores.
A tq; etiam in patriam ſi quis deducere adortus
E rrantem Laërtiaden poſt Pergama capta,
N on illum Idæo ſoluentem è littore claſſem
C um ſocijs primum memoret,Ciconesq; ſubactos:
S ed iam tum Ogygiam delatum,ſiſtat ad alta
V irginis amiſsis ſocijs Atlantidos antra:
E xin poſt uarios Pheacum in regna labores
I nferat,hîc poſitis demum ipſe miſerrima menſis

E rroresq́; ſuos narret, caſusq́; ſuorum.
A ntè tamen ſi geſta canunt, ab origine cauſas
E xpediunt, quis dehinc ſtatus, & quæ tempora rerum,
P rimus at ille labor uerſu tenuiſſe legentem
S uſpenſum, incertumq́; diu, qui deniq; rerum
E uentus maneant: quo tandem durus Achilles
M unere placatus regi, rurſum induat arma
I n Teucros: *cuius'ue* Dei Laërtius *heros*
A uxilio Polypheme *tuis euadat ab antris:*
L ectores cupidi expectant, durantq́; uolentes,
N ec perferre negant ſupereſt quodcunq; laborum,
I nde licet feſſos ſomnus grauis auocet artus,
A ut epulis placanda fames, Cererisq́; *libido.*
H oc ſtudium, hanc operam ſerò dimittimus ægri.
N ónne uides ut ſæpe aliquis nimis arte ſuperbit
I mprobus, & captis animis illudere gaudet,
E t nunc huc, deinde huc mentes deducit hiantes,
S uſpenditq́; diu miſeros, torquetq́; legentes?
I lle quidem ſi te magnum certamen Atridæ
E t Paridis, *multo promiſſum carmine nuper*
Expectare auidum, ſæuaq́; cupidine captum
S enſerit: uſq; moras trahet ultro, & differet arma,
D um celſa Priamo, *patribusq́; è turre* Lacæna
N omine quenque ſuo reges oſtendit Achiuos,
I pſa procos etiam ut iuſsit certare ſagittis
Penelope, *optatas promittens callida tædas*

Victori,

V ictori,per quanta moræ diſpendia mentes
S uſpenſas trahet antè,uiri quàm proferet arcum
T heſauris clauſum antiquis,penitusq; repoſtum?
H aud tamen omnino incertum metam uſq; ſub ipſam
E xactorum operum lectorem in nube relinquunt.
S ed rerum euentus nonnullis ſæpe canendo
I ndicijs porrò oſtendunt in luce maligna,
S ubluſtriq; aliquid dant cernere noctis in umbra.
H inc pater Aeneam,multiq; inſtantia uates
F ata docent Latio bella,horrida bella manere:
A tq; alium partum Troianis rebus Achillem.
S pem tamen incendunt animo,firmantq; labantem,
S pondentes meliora,& res in fine quietas.
I pſe quoq; agnouit per ſe,cùm in limine belli
N auibus egreſſus turmas inuaſit agreſtes,
A tq;(omen pugnæ)proſtrauit marte Latinos,
O cciſo,ante alios qui ſeſe obiecerat,hoſte.
F ata Menœciades etiam prædixerat olim
V ictori moriens maiori inſtare ſub hoſte,
Quamuis haud fuerit res credita.tu quoq; Turne
P ræuidiſſe tuos poteras heu perdite caſus
L ongè ante exitium,cùm crebrò obſcœna uolucris
P er clypeum,perq; ora uolans ſtridentibus alis
O mine turbauit mentem,admonuitq; futuri.
H inc tibi tempus erit,magno cùm optaueris emptum
I ntactum Pallanta,& cùm ſpolia aurea baltei

Oderis

Oderis, atq; tibi haud ſtabit uictoria paruo.
Nam iuuat hæc ipſos inter præſciſſe legentes,
Quamuis ſint & adhuc confuſa, & nubila porrò.
Haud aliter longinqua petit qui fortè uiator
Mœnia, ſi poſitas altis in collibus arces
Nunc etiam dubias oculis uidet, incipit ultrò
Lætior ire uiam, placidumq; urgere laborem:
Quàm cum nuſquam ullæ cernuntur quas adit arces,
Obſcurum ſed iter tendit conuallibus imis.
Tuq; ideo niſi mente prius, niſi pectore toto
Crebra agites quodcunq; canis, tecumq; premendo
Totum opus ædifices, iterumq; iterumq; retractes,
Laudatum alterius fruſtra mirabere carmen,
Nec te fors inopina regat, caſuſq; labantem:
Omnia conſilijs prouiſa, animoq; uolenti
Certus age, ac ſemper nutu rationis eant res.
Quandoquidem ſæpe incerti huc, illucq; uagamur,
Inq; alia ex alijs inuiti illabimur orſa,
Dum multa ac uarians animis ſententia ſurgit.
Sæpe uides primis ut quidam longius orſis
Digrediuntur, & obliti quaſi cœpta priora,
Longè alijs hærent nulla ſermonibus arte,
Et longos peragrant tractus aliena canentes.
Ac uelut in patriam peregrina ſi quis ab ora
Ire cupit poſt exilium, duroſq; labores:
Ille tamen recto non qua uia tramite ducit,

Carpit iter, ſed nunc uagus hàc, nunc errat & illàc,
Vndiq; dum ſtudio fontes inuiſit inani,
Fonteſq; fluuioſq;, & amœnos frigore lucos.
Nam quid opus gemmis armatos pingere currus,
Multa ſuperq; rotas, ſuper axes multa morari
Tunc, cū bella manus poſcunt, atq; arma fremit Mars?
Nec ſi quem indecoremq; animi, pugnaſq; peroſum
Egregios inter memoras heroas in armis
Castra ſequi, cupidi expectant audire legentes
Qua facie, quibus ille humeris, quali ue capillo
Incedat, captus ne oculo, an pes claudicet alter,
Aut longo uertex ductu conſurgat acutus,
Ordine cuncta, aliud quaſi nil tibi reſtet agendum.
Aptior Auſonius Drances, cui frigida bello
Dextra quidem, ſed conſilijs non futilis autor,
Diues opum, pollens lingua, & popularibus auris.
Multa tamen Graiæ fert indulgentia linguæ,
Quæ noſtros minus addeceant, grauiora ſequentes.
Quid tibi nonnullas arteis, ſtudiumq; minorum
Indignum referam? ſunt qui ut ſe plurima noſſe
Oſtentent, pateatq; ſuarum opulentia rerum,
Quicquid opum congeſſerunt, ſine more, ſine arte
Irriſi effundunt, & uerſibus omnia aceruant:
Præcipuè ſi quid ſummotum, ſi quid opertum,
Atq; parum uulgi notum auribus, aut radiantis
De cœli arcana ratione, Deûm ue remota

Natura,

Natura,aut animæ obſcuro impenetrabilis ortu.
Sæpe etiam accumulant antiqua exempla uirorum
(Carminis ingratum genus)hinc atq; inde petita,
Quamuis ſæpe illis tempusq;,locusq; repugnet.
Ne pueri,ne talem animis inducite morem,
Nec uos decipiat laudis tam dira cupido.
Haud ſum animi dubius magnos remorare poëtas
Interdum ſolisq; uias,lunæq; labores,
Aſtrorumq; ortus,qua ui tumida æquora ſurgant,
Vnde tremor terris,quamuis illi orſa ſequantur
Longè alia,aut duri cantantes prælia Martis,
Aut terræ mores uarios,cultusq; docentes.
At prius inuenere locum,dum tempore capto
Talia ſubijciunt parci,nec ſponte uidentur
Fari ea:rem credas hoc ipſam poſcere,ita aſtum
Diſsimulant,aditusq; petunt ſuper omnia molles.
Cur pater Anchiſes natum opportuna rogantem
Non doceat,rurſus ne animæ ſemel æthere caſſæ
Ad cœlum redeant,blandiq; ad luminis auras?
Igneus an ne ollis uigor,& cœleſtis origo
Seminibus,quantum non noxia corpora tardant?
Quandoquidem ut uariũ ſit opus (nanq; inde uoluptas
Grata uenit)rebus non uſq; hærebis in ijſdem.
Verum ubi uis animis uarius ſuccurrere feſsis,
Ingrederisq; nouas facies,rerumq; figuras:
Paulatim capto primis delabere cœptis

Tempore,

T empore,nec poſitis inſit uiolentia rebus.
O mnia ſponte ſua ueniant,lateatq́; uagandi
D ulcis amor,cunctamq́; potens labor occulat artem.
S ic olim Aeneæ uenturi haud inſcius æui
R es Italûm in clypeo, Romanorumq́; triumphos
F ecerat ignipotens,pugnataq́; in ordine bella,
S tirpis ab Aſcanio quondam genus omne futurum.
T um ſi quis Latio cretus de ſanguine uates
P roſequitur uarias oras,moresq́; locorum,
M edosq́;,Aethiopasq́;,& dites arboris Indos:
I mmemor ille nimis patriæ,oblitus'ue ſuorum,
S i non Italiæ laudes æquauerit aſtris,
C ui neq; Medorum ſyluæ,neq; Bactra,neq; Indi,
T otaq́; turiferis Panchaia certet arenis.
Q uare etiam egregij uates ego carmina ueſtra
H aud equidem arguerim, qui pectora feſſa legentum
I nterdum,atq; aures recreatis carmine dulci.
N on ego poſt Celei crates,poſt tribula dicta,
R aſtraq́;,plauſtraq́;, & inflexo cum uomere aratra,
A ddubitem flere extincti miſerabile funus
R omani ducis:aut ruris laudare quietem,
P oſt uites dictas Bacchi,& ſylueſtria dona.
V idi etiam qui iam perfecto munere longam
S ubiecere moram, extremo ſub fine uagantes,
E xactores operum,uacua dum carmina Muſa
I n longum traherent, cuius dulcedine mira

Feſſi

F eſsi animi cuperent iterumq́;, iterumq́; redire.
M e nulla iccirco quiret uis ſiſtere, quin poſt
N aturas & apum dictas, & liquida mella
T riſtis Ariſtæi queſtus, monitusq́; parentis
P roſequerer dulci ſermone, & Protea uinctum.
A ddam Threicij carmen miſerabile uatis,
Q ualis populea queritur Philomela ſub umbra,
V t Rhodope, ut Pangæa fleant, Rhœſi ut domus alta
A tq; Getæ, atq; Hebrus, & Actias Orithyia.
N on aliam ob cauſam reges qui in prælia euntes
D inumerant, populosq́;, moram traxere canentes
A ut Ligurum regi, ob caſum Phaëtontis amati
D um gemit, & mœſtum muſa ſolatur amorem.
I n ſyluis cano natas in corpore plumas:
A ut ruſum Hippolytum ſuperas ueniſſe ſub auras,
P æonijs reuocatum herbis, & amore Dianæ.
N ec uerò intereà quæ cuiq; inſignia, quæ arma
P rætereunt, pingunt clypeos, atq; Hercule pulchro
P ulcher Auentinus ſatus olim, inſigne paternum
C entum angues, cinctamq́; gerit ſerpentibus hydram.
S æpe etiam loca amœna canunt, & frigida Tempe.
N unc uarijs pingunt cum floribus auricomum uer,
N unc uirides liquidis inducunt fontibus umbras,
C rebraq́; fluuiorum in ripis ſpaciantur opacis
A ut Veneti Eridani, aut Aetoli Acheloi.
A ddunt & Panas, Faunos, Dryadasq́; puellas,

Et centum æquoreas Nereo genitore ſorores.
Sæpe tamen memorandum inter ludicra memento
Permiſcere aliquid, breuiter mortalia corda
Quod moueat, tangens humanæ commoda uitæ,
Quodq́; olim iubeant natos meminiſſe parentes.
At non exiguis etiam te inſiſtere rebus
Abnuerim, ſi magna uoles componere paruis,
Aut apibus Tyrios, aut Troia ex urbe profectos
Formicis, Libycum properant dum linquere littus.
Sed non Auſonij rectè fœdiſsima muſca
Militis æquarit numerum, cùm plurima mulctram
Peruolitat: neq; enim in Latio magno ore ſonantem
Arma, duceſq́;, decet tam uiles decidere in res.
Nec dictis erit ullus honos, ſi cùm actus ab urbe
Daunius hoſtili Teucris urgentibus heros
Vix pugna abſiſtit, ſimilis dicetur aſello,
Quem pueri læto paſcentem pinguia in agro
Ordea, ſtipitibus duris detrudere tendunt
Inſtantes, quatiuntq́; ſudes per terga, per armos.
Ille autem campo uix cedere, & inter eundum
Sæpe hic atq; illic auidis inſiſtere malis.
Omnia conueniunt, rerumq́; ſimillima imago eſt:
Credo equidem: ſed turpe pecus, nec Turnus aſellum,
Turnus auis atauiſq́; potens dignabitur heros.
Aptius hanc ſpeciem referet leo, quem neq; terga
Ira dare, aut uirtus patitur: neq; ſufficit unus

Tendere

Tendere tòt contra,telisq́; obſtare ſequentum.
Hoc quoq; non ſtudijs nobis leuioribus inſtat
Curandum,ut,quando non ſemper uera profamur
Fingentes,ſaltem ſint illa ſimillima ueris.
Vidi aliquos,qui,cum Glauco medio æquore belli
Tydides ferus occurrit,uix credere poſſunt
Tot traxiſſe moras, longis ſermonibus uſos
Inter ſeſe ambos,dum feruent omnia cæde.
Alter enim diri narrat fera fata Lycurgi,
Crimine damnati falſo:alter Bellerophontis
Facta refert,magna domitam uirtute Chimæram,
Et uictos pariter Solymos,& Amazonas armis.
Nam quæ multa canunt ficta,& non credita uates,
Dulcia quo uacuas teneant mendacia mentes,
Illis nulla fides,quam nec ſibi deniq; aperti
Expoſcunt,nec diſsimulant,licet omnia obumbrent
Relligione Deûm,quæ non credenda profantur.
Idcirco ſolis perhibent armenta loquuta
Mortua,& in uerubus Vulcano toſta colurnis:
Vt minus acris equos itidem miremur Achillis,
Verbaq́; ueliferas roſtris fudiſſe carinas:
Omnia quæ porta ueniunt inſomnia eburna.
Diſce etiam,pulchri tibi ſi cura ordinis ulla eſt,
Res tantum ſemel effari:repetita bis aures
Ferre negant,ſubeunt feſſas faſtidia mentes.
Quanquàm etiam hîc noſtris cernes differre Pelaſgos.

Nam tibi non referent ſemel illi ſomnia Atridæ.
Nec ſat erit ſi retulerint, quid fortis Achilles
Mente dolens Danaûm ſeſe ſubduxerit armis,
Ipſe iterum Aeacides niſi ſolo in littore ponti
Flens eadem æquoreæ narrauerit omnia matri.
Quin etiam reges cùm dant mandata ferenda,
Cuncta canunt prius ipſi, eadem mox carmine eodem
Miſsi oratores repetunt, nihil ordine uerſo:
Non ſic Auſonius Venulus legatus ab Arpis
Cùm redit, Aetoli referens reſponſa tyranni.
Altum alijs aſſurgat opus: tù nocte, dieq́;
Exiguum meditator, ubi ſint omnia culta,
Et uiſenda nouis iterumq́;, iterumq́; figuris.
Quòd ſi longarum cordi magis ampla uiarum
Sunt ſpacia, anguſtis cùm res tibi finibus arcta,
In longum trahito arte: uiæ tibi mille trahendi,
Mille modi: nam ficta potes multa addere ueris,
Et petere hinc illinc uariarum ſemina rerum.
Nónne uides, ut noſtra Deos in prælia ducant,
Hos Teucris, alios Danais ſocia arma ferentes,
Certanteſq́; inter ſe odijs, donec pater ipſe,
Concilium uocet, atq; ingentes molliat iras?
Cùm ſecura tamen penitus natura Deorum
Degat, & aſpectu noſtro ſummota quieſcat.
Addunt infernaſq́; domos, regna inuia uiuis,
Tartareoſq́; lacus, Ditemq́;, & Erinnydas atras.

Tum

T um uolucrum captant cantus, atq; omina pennæ.
S æpe etiam hoſpitibus conuiuia læta receptis,
R egaleſq; canunt epulas, ubi multa repoſtis
N arrantur dapibus uario ſermone uiciſſim.
N unc ludos celebrant magnorum ad buſta uirorum,
A nnua nunc patrijs peragunt dijs ſacra, periclo
S eruati quondam, laudeſq; ad ſidera tollunt
A ut Phœbi, monſtro ingenti Pythone perempto:
A ut magni Alcidæ, Cacum ut uidere iacentem.
R ege ſub Euryſteo tulerit quos ille labores
A lterni repetunt cantu: ſuper omnia Caci
S peluncam adijciunt, ſpirantemq; ignibus ipſum.
A n memorem, quandoq; omnes intendere neruos
C ùm libuit, uerbiſq; ipſam rem æquare canendo,
S eu dicenda feri tempeſtas horrida ponti,
V entorum & rabies, fractæq; ad ſaxa carinæ
A ut Siculo anguſto, aut impacato Euxino?
S iue coorta repentè lues, cùm multa ferarum
C orpora, multa hominum leto data: ſiue Sicana
D icendum quantis terra tonet Aetna ruinis,
P rorumpens atram cœli uſq; ad ſidera nubem,
T urbine fumantem piceo, & candente fauilla.
V idiſti cùm bella canunt horrentia, & arma
A rma fremunt, miſcentq; equitum, peditumq; ruinas,
A nte oculos Martis ſeſe offert triſtis imago,
N on tantùm ut dici uideantur, ſed fieri res:

V nde ipſis nomen Graij fecere poëtis.
A rmorum fragor audiri, gemituſq; cadentum,
C ædentumq; ictus, & inania uota precantum.
Q uis quoq;, cùm captas euoluunt hoſtibus urbes,
T emperet à lachrymis? tectorum ad culmina ſæuas
I re faces, paßimq; domos inuoluere flammas
C ernere erit, trepidoſq; ſenes, pueroſq; parentes
A mplexos, flenteſq; ipſas ad ſidera matres,
T ollentes clamorem hoſtes interq;, ſuoſq;:
A bſtractaſq; nurus adytis, ariſq; Deorum,
E t crinem laniare, & pectora tundere palmis:
H os fugere, aſt illos ingentem abducere prædam,
P erq; domos, perq; alta ruunt delubra Deorum,
A tq; huc atq; illuc tota diſcurritur urbe.
Q uid cùm animis ſacer eſt furor additus, atq; potēs uis?
N am uariant ſpecies animorum, & pectora noſtra,
N unc hos, nunc illos multo diſcrimine motus
C oncipiunt: ſeu quot cœli mutatur in horas
T empeſtas, hominumq; ſimul quoq; pectora mutant:
S eu quia non ijſdem reſpondent ſæpe labore
S enſus effœti, atq; animus cum corpore languet:
S eu quia curarum interdum, uacuiq; doloris,
I nterdum triſtes cæco intus tundimur æſtu.
D ij potius noſtris ardorem hunc mentibus addunt,
D ij potius: felixq; ideo qui tempora quiuit,
A duentumq; Dei, & ſacrum expectare calorem,

Pauli-

P aulisperq́; operi poſito ſubducere mentem,
M utati donec redeat clementia cœli.
S ponte ſua ueniet iuſtum(ne accerſite)tempus.
I nterdum & ſyluis frondes,& fontibus humor
D eſunt,nec uictis ſemper caua flumina ripis
P lena fluunt,nec ſemper agros uer pingit apricos.
S ors eadem incertis contingit ſæpe poëtis.
I nterdum exhauſtæ languent ad carmina uires,
A bſumptusq́; uigor,ſtudiorumq́; immemor eſt mens.
T orpeſcunt ſenſus,circum præcordia ſanguis
S tat gelidus:credas penitus migraſſe Camœnas,
N otaq́; nunquàm ipſum rediturum in pectora Phœbũ:
N il adeò Muſæ,nil ſubuenit autor Apollo.
A h quoties aliquis fruſtra conſueta retentat
M unera,nec cernit cœlum ſe tendere contra,
A duerſosq́; Deos,atq; implacabile numen?
Q uidam autem inuentus,qui ſæpe reduceret auras
O ptatas,ueterum cantando carmina uatum,
P aulatimq́; animo blandum inuitaret amorem.
D onec collectæ uires,animiq́; refecti,
E t redijt uigor ille,uelut poſt nubila & imbres
S ol micat æthereus:unde hæc tam clara repentè
T empeſtas? Deus ecce Deus iam corda fatigat,
A ltius inſinuat uenis,penitusq́; per artus
D editur,atq; faces ſæuas ſub pectore uerſat.
N ec ſe iam capit acer agens calor,igneaq́; intus

V is ſæuit,totoq; agitat ſe corpore numen.
I lle autem exultans iactat iam non ſua uerba,
O blitusq; hominem mirùm ſonat: haud potis ignem
E xcutere: inuitum miratur ſe ire, rapiq;
P ræcipitem, te Phœbe uocans, te Phœbe prementem
V ociferans, plenusq; Deo, ſtimulisq; ſubactus
H aud placidis: non ille dapum, non ille quietis,
A ut ſomni memor, hanc potis eſt deponere curam.
S æpe etiam in ſomnis memores Phœbeia uerſant
M unera: & inuenti quidam qui ſæpe ſopore
I n medio, Muſis cecinere & Apolline digna.
T antus amor famæ, præſentis tanta Dei uis.
N e tamen ah nimium puer ô ne fide calori.
N on te fortuna ſemper permittimus uti,
P ræſentiq; aura, ſæuum dum pectore numen
I nſidet: at potius ratioq;, & cura reſiſtat.
F reno ſiſte furentem animum, & ſub ſigna uocato,
E t premere, & laxas ſcito dare cautus habenas.
A tq; ideo ſemper tunc expectare iubemus,
D um fuerint placati animi, compreſſus & omnis
I mpetus: hîc recolens ſedato corde reuiſe
O mnia, quæ cæcus menti ſubiecerit ardor.
P ræterea haud lateat te, nil conarier artem,
N aturam niſi ut aſsimulet, propiusq; ſequatur.
H anc unam uates ſibi propoſuere magiſtram:
Quicquid agunt, huius ſemper ueſtigia ſeruant.

Hinc

H inc uarios moresq́; hominum, moresq́; animantum,
A ut ſtudia imparibus diuiſa ætatibus apta
E ffingunt facie uerborum, & imagine reddunt
Quæ tardosq́; ſenes deceant, iuuenesq́; uirentes,
F œmineumq; genus: quantum quoq; rura colenti,
A ut famulo diſtet regum alto è ſanguine cretus.
N am mihi non placeat, teneros ſi ſit grauis annos
T elemachus ſupra, ſenior ſi Neſtor inani
G audeat & ludo, & canibus, pictis ue pharetris.
E t quoniam in noſtro multi perſæpe loquuntur
C armine, uerba illis pro conditione uirorum,
A ut rerum damus: & proprijs tribuuntur honores,
C uiq; ſuus, ſeu mas, ſeu fœmina, ſiue deus ſit.
S emper enim ſummus diuûm pater, atq; hominum rex,
I pſe in concilio fatur, ſi fortè coorta
S editio, paucis. at non Venus aurea contrà
P auca refert, Teucrûm indignos miſerata labores.
I ngreditur furijs, atq; alta ſilentia rumpit
A cta furore graui Iuno, ac fœta uſq; querelis.
C umq; etiam iuueni gliſcat uiolentia maior,
A rdens cui uirtus, animusq; in pectore præſens,
N ulla mora in Turno, nec dicta animoſa retractat.
S tat conferre manum, & certamine prouocat hoſtem,
D eſertorem Aſiæ: uerùm quantùm ille feroci
V irtute exuperat, tantò eſt impenſius æquum
E t pietate grauem, & ſedato corde Latinum

Conſulere,atq; omnes metuentem expendere caſus.
Multùm etiam intererit,Didó ne irata loquatur,
An pacato animo,Libycas ſi linquere terras
Troianus paret,& deſertum fallere amorem:
Sæuiet, ac tota paßim bacchabitur urbe,
Mentis inops,immanis , atrox uerba aſpera rumpet,
Confuſasq́; dabit uoces , incertaq́;, & anceps
Quæ quibus antè ferat. quantùm ab diſtabit ab illa
Didone,excepit Teucros quæ nuper egentes,
Soluere corde metum,atq; iubens ſecludere curas,
Inuitansq́; ſuis uellent conſidere regnis?
Nec te oratores pigeat,artisq́; magiſtros
Conſuluiſſe,Sinon Phrygios quo fallere poßit
Arte dolis quócunq; animos impellere doctus:
Quóue tenere queat Graios fandi autor Vlyſſes,
Stante domum Troia tandem diſcedere certos.
Quid tibi nunc dulcem præ cunctis Neſtora dicam,
Qui toties inter primores Argiuorum
Ingentes potuit uerbis componere lites,
Et mulcere animos,& mollia fingere corda?
Artibus his certè Cytherea inſtructa,dolisq́;
Arma rogat nato genitrix,& adultera læſum
Vulcanum alloquitur,dictisq́; aſpirat amorem.
Nam cauſas petit ex alto indeprenſa,uiriq́;
Circuit occulta uerborum indagine mentem.
Diſcitur hinc etenim ſenſus, menteſq́; legentum

Flectere,

F lectere, diuerſosq́; animis motus dare, ut illis
I mperet arte potens, dictu mirabile, uates.
N am ſemper ſeu læta canat, ſeu triſtia mœrens,
A ffectas implet tacita dulcedine mentes.
Quem non Threicij quondam ſors aſpera uatis
M olliat, amiſſam dum ſolo in littore ſecum,
E urydice, ſolans ægrum teſtudine amorem,
T e ueniente die, te decedente uocaret?
Quid? puer Euryalus cùm pulchros uoluitur artus,
A h dolor, inq́; humeros lapſa ceruice recumbens
L angueſcit moriens, ceu flos ſucciſus aratro:
A rdet adire animus Lectori, & currere in ipſum
V olſcentem, pueriq́; manum ſupponere mento
L abenti, ac largum fruſtra prohibere cruorem,
P urpureo niueum ſignantem flumine pectus.
P oſtremò, tibi ſiqua inſtant dicenda, ruborem
Quæ tenerum incuterent Muſis adaperta, chorisq́;
V irgineis: molli uel præterlabere tactu
D iſsimulans, uel uerte aliò, & rem ſuffice fictam.
S i pater omnipotens tonitru cœlum omne ciebit,
S peluncam Dido, dux & Troianus eandem
D eueniant, pudor ulterius nihil addere curet.
N am ſat erit, tellus quòd prima, & conſcius æther
C onnubij dent ſignum, ululentq́; in uertice Nymphæ.
N eue alijs impar nimium, ne Troilus armis
A h puer infelix ſacito concurrat Achilli:

Quàm

Quàm quibus in Libyco conſpexit littore pictum
Illum Anchiſiades heros, dum uictus anhelis
Fertur equis, curruq; hæret reſupinus inani.
Nec pueri ueros congreſſus dicere cures.
Quid deceat, quid non, tibi noſtri oſtendere poſſunt.
Inuenta ex alijs diſce, & te plurima Achiuos
Conſulere hortamur ueteres, Argiuaq; regna
Explorare oculis, & opimam auertere gazam
In Latium, atq; domum lætum ſpolia ampla referre.
Haud minor eſt adeò uirtus, ſi te audit Apollo,
Inuenta Argiuûm in patriam conuertere uocem:
Quàm ſi tute aliquid intactum inueneris antè.
Aſpice ut inſignis peregrino incedat in aruo
Fatidicæ Mantûs & Minci filius amnis,
Fulgeat ut magni exuuias indutus Homeri.
Nec pudet. Egregias arteis oſtenderit eſto
Græcia, tradiderit Latio præclara reperta,
Dum pòſt in melius aliunde accepta Latini
Omnia retulerint, dum longè maxima Roma
Vt belli ſtudijs, ita doctis artibus omnes,
Quot ſol cunq; uidet terrarum, anteiuerit urbes.
Dij Romæ indigetes, Troiæ tuq; autor Apollo,
Vnde genus noſtrum cœli ſe tollit ad aſtra,
Hanc ſaltem auferri laudem prohibete Latinis.
Artibus emineat ſemper, ſtudijsq; Mineruæ
Italia, & gentes doceat pulcherrima Roma,

Quando

Quandoquidem armorum penitus fortuna receßit.
T anta Italos inter creuit diſcordia reges.
I pſi nos inter ſæuos diſtringimus enſes,
N ec patriam pudet externis aperire tyrannis.
S pes tamen Italiæ proſtratæ affulſerat ingens
N uper, & egregijs animos erexerat auſis:
H eu fruſtra inuidit laudi ſors læua Latinæ,
N ecdum fata malis Italûm exaturata quierunt.
I am gentes longè poſitæ trepidare, ducesq́;
E xterni, iam diues Arabs, iam Nilus & Indus
A udierant longè Tuſci decora alta Leonis,
A udierant Medycumq́; genus, ſtirpemq́; Deorum:
I am tum ille egregias curas accinxerat ardens
P ro patriæ decore, pro libertate ſepulta
A ntiquæ Auſoniæ, germano fretus Iulo,
Qui cum partitus curarum ingentia ſemper
P ondera, commiſſas rerum tractabat habenas,
I dem regnatorq́; hominum, diuûmq́; ſacerdos.
I amq́; illum Europæ reges, gensq́; omnis in unum
C onuerſiq́; oculos, conuerſiq́; ora tenebant.
I amq́; duces animis illum concordibus omnes
V elle ſequi, trepidos in Turcas arma parantem.
I llum quadrijugo inuectum per mœnia curru
R oma triumphato uidiſſes protinus orbe.
I llum Tybri pater lætanti ſpumeus alueo
E xciperes, Thuſcus Thuſcum, ueheresq́; per undas

Miratus

Miratus habitusq; nouos, hominumq́; figuras.
Iſſent poſt currus capti longo ordine reges,
Oblitusq́; minas minor iret barbarus hoſtis:
Qui uictis Solymis nunc, atq; oriente ſubacto
Exultat fidens, orbisq́; affectat habenas
Efferus, atq; Italæ iam iam (ſcelus) imminet oræ.
Viſendi ſtudio paßim Romana iuuentus
Per fora, perq́; uias feſta diſcurreret urbe.
Ipſe ſuos ſolio fulgens pater aureus alto
Aſpiceret ciues longo pòſt tempore uiſos,
Barbaricumq́; aurum, prædæq́; iuberet aceruos
Sacratis adytis, penitusq́; alta arce reponi.
Verùm heu (Dij ueſtrum crimen) ſpes tanta repentè
Italiæ abſumpta, ac penitus fiducia ceßit.
Egregius moriens heros ſecum omnia uertit.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENſis Poëticorum Liber III.

Nunc autem linguæ ſtudium, moremq́; loquendi,
Quem uates, Muſæq; probent, atq; autor Apollo,
Expediã: curã extremã, finẽq; laborũ.

Diſcen-

Diſcendum, indicia, & uerborum lumina quæ ſint
Munere Pieridum luſtrandis addita rebus.
Ne te opere incepto deterreat ardua meta,
Audendum puer, atq; inuicto pectore agendum.
Iam te Pierides ſumma en de rupe propinquum
Voce uocant, uiridiq; oſtentant fronde coronam
Victori, atq; animo ſtimulos hortatibus addunt.
Iamq; roſas calathis ſpargunt per nubila plenis
Deſuper, & florum placido te plurima nimbo
Tempeſtas operit, gratumq; effuſus odorem
Ambroſiæ liquor aſpirat, diuina uoluptas.
Verborum in primis tenebras fuge, nubilaq; atra.
Nam neq; (ſi tantum fas credere) defuit olim
Qui lumen iucundum ultro, lucemq; peroſus,
Obſcuro nebulæ ſe circumfudit amictu:
Tantus amor noctis, latebræ tam dira cupido.
Ille ego ſim, cui Pierides dent carmina Muſæ
Lumine clara ſuo, externæ nihil indiga lucis.
Nec tamen id uotis optandum deniq; magnis,
Ipſe uolens per te poteris: uis dædala fandi
Tot ſe adeò in facies, tot ſe conuertit in ora,
Mille trahens uaria ſecum ratione colores.
Mille modis aperire datur mentiſq; latebras,
Quiq; latent tacito arcani ſub pectore motus.
Si tibi, dum trepidas, non hàc ſucceſſerit, & lux
Non datur hinc: te uerte aliò, lumenq; require

Nunc

Nunc hàc, nunc illàc, donec diffulſerit ultro,
Claraq́; tempeſtas cœlo radiarit aperto.
Quin etiam anguſtas, ſi non urgebere rebus,
Cum fandi tibi mille uiæ, tibi mille figuræ
Occurrent, tu mille uias, tu mille figuras
Nunc hanc, nunc aliam ingredere, & mutare memento,
Iamq́; hos, iamq́; alios haud ſegnis ſumere uultus.
Nempe inde illectas aures immenſa uoluptas
Detinet, & dulci pertentat pectora motu.
Ergò omnem curam impendunt, ut cernere nuſquam
Sit formas ſimiles, naturæ exempla ſecuti,
Diſsimili quòd ſint facie quæcunq; ſub aſtris
Vitales carpunt auras, genus omne ferarum,
Atq; hominum, pictæ uolucres, mutæq́; natantes,
Nonne uides uerbis ut ueris ſæpe relictis
Accerſant ſimulata, aliundeq́; nomina porrò
Transportent, aptentq́; alijs ea rebus, ut ipſæ
Exuuiasq́; nouas, res, inſolitosq́; colores
Indutæ, ſæpe externi mirentur amictus
Vnde illi, lætæq́; aliena luce fruantur,
Mutatoq́; habitu, nec iam ſua nomina mallent?
Sæpe ideo cum bella canunt, incendia credas
Cernere, diluuiumq́; ingens ſurgentibus undis.
Contrà etiam Martis pugnas imitabitur ignis,
Cum furit accenſis acies Vulcania campis.
Nec turbato oritur quondam minor æquore pugna,

Confligunt

C onfligunt animoſi Euri certamine uaſto
I nter ſe,pugnantq́; aduerſis molibus undæ.
V ſq;adeo paſſim ſua res inſignia lætæ
P ermutantq́;,iuuantq́; uiciſsim,& mutua ſeſe
A ltera in alterius transformat protinus ora.
T um ſpecie capti gaudent ſpectare legentes.
N am diuerſa ſimul datur è re cernere eadem
M ultarum ſimulachra animo ſubeuntia rerum.
C eu cùm fortè olim placidi liquidiſsima ponti
A equora uicina ſpectat de rupe uiator,
T antum illi ſubiecta oculis eſt mobilis unda,
I lle tamen ſyluas,interq́; uirentia prata
I nſpiciens miratur,aquæ quæ purior humor
C uncta refert,captosq́; eludit imagine uiſus.
N on aliter uates nunc huc traducere mentes,
N unc illuc,animisq́; legentum apponere gaudet
D iuerſas rerum ſpecies,dum tædia uitat.
R es humiles ille intereà non ſecius effert
S plendore illuſtrans alieno,& lumine ueſtit,
V erborumq́; ſimul uitat diſpendia parcus.
H unc fandi morem(ſi uera audiuimus)ipſi
C œlicolæ exercent cœli in penetralibus altis,
P ieridum chorus in terras quem detulit olim:
A tq; homines docuere,Deûm præclara reperta.
I llæ etenim Iouis æthærea dicuntur in aula
I mmixtæ ſuperis feſtas agitare choreas,

Et ſemper canere alternæ, Phœbiq́; fruuntur
Colloquio, uatumq́; inſpirant pectora ab alto.
Nec tamen haud ſolis fugit hæc me nota poëtis,
Verùm etiam autores alij experiuntur, & audent,
Præcipuè orantes cauſas, fandiq́; magiſtri,
Seu ſontes tendant legum compeſcere habenis,
Seu charos cupiant atris è mortis amicos
Faucibus eripere, & defletos reddere luci.
Quin etiam agricolas ea fandi nota uoluptas
Exercet, dum læta ſeges, dum trudere gemmas
Incipiunt uites, ſitientiaq́; ætheris imbrem
Prata bibunt, ridentq́; ſatis ſurgentibus agri.
Hanc uulgò ſpeciem propriæ penuria uocis
Intulit, indictisq́; urgens in rebus egeſtas.
Quippe ubi ſe uera oſtendebant nomina nuſquam
Fas erat hinc, atq; hinc transferre ſimillima ueris.
Paulatim accreuere artes, hominumq́; libido,
Quodq́; olim uſus inops reperit, nunc ipſa uoluptas
Poſtulat, hunc addens uerborum rebus honorem.
Sic homines primùm uenti uis aſpera adegit,
Vitandiq́; imbres, ſtipulis horrentia tecta
Ponere, & informi ſedem arctam claudere limo.
Nunc altæ æratis trabibus, Parijsq́; columnis
Regifico ſurgunt ædes ad ſidera luxu.
Parcius iſta tamen delibant, & minus audent
Artifices alij, nec tanta licentia fandi

Cuiq;

C uiq; datur, ſolis uulgò conceſſa poëtis.
N empe pedum hi duris cohibentur legibus, & ſe
S ponte ſua ſpacijs anguſti temporis arctant:
L iberius fas campum alijs decurrere apertum.
S acri igitur uates facta atq; infecta canentes,
L ibertate palàm gaudent maiore loquendi.
Q uæſitiq; decent cultus magis, atq; colores
I nſoliti, nec erit tanto ars deprenſa pudori.
C rebrius hi fando gaudent ſuper æthera miris
T ollere res (nec ſit fas tantum credere) dictis.
I t cœlo clamor, tremit omnis murmure Olympus.
N ec mora, bis uocem ingeminant, urbisq; ruinas,
F ataq;, præliaq;, & ſortem execrantur iniquam,
O pater, ô patria, ô Priami domus inclyta quondam,
C lamantes, cecidit prò Iupiter Ilion ingens.
Q uid cùm Neptunum dicunt mare, uina Lyæum,
E t Cererem frumenta, patrumq; è nomine natos
S ignificant, memorantq; urbes pro ciuibus ipſis?
A tq; ideo timor attonitos cùm inuaſerit Afros,
A frica terribili tremet horrida terra tumultu.
N ec deerit, tibi pro fluuijs, proq; omnibus undis
P ocula qui preßis Acheloia miſceat uuis,
E cce autem ſubitis conuerſi uocibus ultro
S æpe aliquem longè abſentem, deſertaq; & antra,
E t ſolos monteis affantur, ſæpe ſalutant
S yluasq;, fluuiosq;, & agros, ſenſusq; carentes
 Speluncas,

S peluncas,uelut hæc ſint reſponſura uocata,
E t uosq́ ô uacui compellant nomine ſaltus.
P ræterea uerbis inimicos addere ſenſus
O ppoſitis,dum diſsimulant:aliudq́; uidebis
S æpe loqui,atq; aliud ſimulata condere mente.
E gregia interea coniunx ita nocte ſuprema
D eiphobo fidum capiti ſubduxerat enſem.
N ec minus inſignis Drances,cùm ſtragis aceruos
T ot dedit,& claris inſigniijt arua trophæis.
Q uid ſequar ulterius,quanta dulcedine captas
D etineant aures,uocem cùm rurſus eandem
I ngeminant,modò non uerborum cogat egeſtas?
P an etiam Arcadia neges hoc ſi iudice præſens,
P an etiam Arcadia dicam te iudice uanum.
H æc adeò cùm ſint,cùm fas audere poëtis
M ulta modis multis:tamen obſeruare memento,
S i quando haud proprijs rem mauis dicere uerbis,
T ranslatisq́; aliunde notis,longeq́; petitis,
N ec nimiam oſtendas quærendo talia curam.
N anq; aliqui exercent uim duram,& rebus iniqui
N atiuam eripiunt formam,indignantibus ipſis,
I nuitasq́; iubent alienos ſumere uultus.
H aud magis imprudens mihi erit,& luminis expers,
Q ui puero ingentes habitus det ferre gigantis:
Q uàm ſi quis ſtabula alta lares appellet equinos,
A ut crines magnæ genitricis gramina dicat.

Præſtiterit

P ræſtiterit uerò faciem,ſpolia & ſua cuiq;
L inquere,& interdum proprijs rem prodere uerbis,
I ndicijsq́; ſuis:ea ſint modò digna Camœnis.
R es etiam poteris rebus conferre uiciſsim,
N ominibusq́; ambas ueriſq́;,ſuiſq́; uocare.
Q uod faciens,fuge uerborum diſpendia,paucisq́;
I ncludas numeris,unde illa ſimillima imago
D ucitur,& breuiter confer,ne fortè priorum
O blitus ſermonum aliò traducere mentem,
I nq́; alia ex alijs uideare exordia labi.
I amq́; age uerborum qui ſit delectus habendus,
Q uæ ratio:nam nec ſunt omnia uerſibus apta,
O mnia nec pariter tibi ſunt uno ordine habenda.
V erſibus ipſa etiam diuiſa: & carmina quantum
C arminibus diſtant,tantum diſtantia uerba
S unt etiam inter ſe,quamuis communia multa
I nterdum inuenies uerſus diffuſa per omnes.
M ulta decent ſcenam,quæ ſunt fugienda canenti
A ut diuûm laudes,aut Heroum inclyta facta.
E rgo altè ueſtiga oculis,aciemq́; uoluta
V erborum ſylua in magna:tum accommoda Muſis
S elige,& inſignes uocum depaſcere honores,
V t nitidus puro uerſus tibi fulgeat auro.
R eijce degenerem turbam,nil lucis habentem,
I ndecoresq́; notas,ne ſit non digna ſuppellex.
Q ui fieri id poßit,ueterum te ſemita uatum

O bſeruata docebit: adi monimenta priorum
Crebra oculis, animoq; legens, & multa uoluta.
T um quamuis, longè ſi quis ſupereminet omnes,
V irtutem ex illo, ac rationem diſcere fandi
T e iubeam, cui contendas te reddere ſemper
A ßimilem, atq; habitus, greſſusq; effingere euntis,
Q uantum fata ſinunt, & non auerſus Apollo:
H aud tamen intereà reliquum explorare labores
A bſtiteris uatum moneo, ſuſpectáq; dicta
S ublegere, & uariam ex cunctis abducere gazam.
N ec dubitem uerſus hirſuti ſæpe poëtæ
S uſpenſus luſtrare, & ueſtigare legendo,
S icubi ſe quædam fortè inter commoda uerſu
D icta meo oſtendant, quæ mox melioribus ipſe
A uſpicijs proprios poßim mihi uertere in uſus,
D eterſa prorſus priſca rubigine ſcabra.
F lumina ſæpe uides immundo turbida limo:
H aurit aquam tamen inde frequens concurſus, & altis
I mportant puteis ad pocula: deſuper illa
O ccultis diffuſa canalibus influit, omnemq;
I llabens bibulas labem exuit inter arenas.
N il adeò incultum, quod non ſplendeſcere poßit,
P ræcipuè ſi cura uigil non deſit, & uſq;
M ente premas, multumq; animo tecum ipſe uolutes.
A tq; ideo ex priſcis ſemper, quo more loquamur,
D iſcendum, quorum depaſcimur aurea dicta,

Præcipuumq;

Præcipuumq́; auidi rerum populamus honorem.
Aſpice ut exuuias, ueterumq́; inſignia nobis
Aptemus: rerum accipimus nunc clara reperta,
Nunc ſeriem, atq; animum uerborũ, uerba quoq; ipſa:
Nec pudet interdum alterius nos ore loquutos.
Cùm uerò cultis moliris furta poëtis,
Cautius ingredere, & raptus memor occule uerſis
Verborum indicijs, atq; ordine falle legentes
Mutato: noua ſit facies, noua prorſus imago.
Munere (nec longum tempus) uix ipſe peracto
Dicta recognoſces ueteris mutata poëtæ.
Sæpe palàm quidem rapiunt, cupiuntq́; uideri
Omnibus intrepidi, ac furto lætantur in ipſo
Deprenſi: ſeu cùm dictis nihil ordine uerſo
Longè alios ijſdem ſenſus mira arte dedere,
Exueruntq́; animos uerborum impune priores:
Seu cùm certandi priſcis ſuccenſa libido,
Et poſſeſſa diu, ſed enim malè condita uictis
Extorquere manu iuuat, in meliusq́; referre:
Ceu ſata, mutatoq́; ſolo felicius olim
Cernimus ad cœlum translatas ſurgere plantas.
Poma quoq; utilius ſuccos oblita priores
Proueniunt: ſic regna Aſiæ, Troiæq́; penates
Tranſtulit, auſpicijs Phrygius melioribus heros
In Latium, quamuis (nam Diuûm fata uocabant)
Inuitus Phœniſſa tuo de littore ceßit,

N ec connubia læta, nec incepti Hymenæi
F lexerunt immitem animum: tu uicta dolore
O ccidis, & curæ uix ipſa in morte relinquunt.
N unquàm ô Dardaniæ tetigiſſent ueſtra carinæ
L ittora, ſors nulli poteras ſuccumbere culpæ.
E rgo agite ô mecum ſecuri accingite furtis
V nà omnes pueri, paßimq; auertite prædam.
I nfelix autem (quidam nam ſæpe reperti)
V iribus ipſe ſuis temere qui fiſus, & arti,
E xternæ quaſi opis nihil indigus, abnegat audax
F ida ſequi ueterum ueſtigia, dum ſibi præda
T emperat heu nimium, atq; alienis parcere creuit:
V ana ſuperſtitio, Phœbi ſine numine cura.
H aud longum tales ideo lætantur, & ipſi
S æpe ſuis ſuperant monimentis, illaudatiq;
E xtremum ante diem fœtus fleuere caducos,
V iuentesq; ſuæ uiderunt funera famæ.
Q uàm cuperent uano potius caruiſſe labore,
E q; ſuis alias didiciſſe parentibus arteis?
S æpe mihi placet antiquis alludere dictis,
A tq; aliud longè uerbis proferre ſub iiſdem.
N ec mea tam ſapiens per ſeſe prodita quisquam
F urta redarguerit, quæ mox manifeſta probabunt
E t nati natorum, & qui naſcentur ab illis.
T antum abſit, pœnæ metuens infamis ut ipſe
F urta uelim tegere, atq; meas celare rapinas.

Non

Non tamen omnia te priſcis fas fidere, qui non
Omnia ſufficient: quærenti pauca labore
Attentanda tuo nondum ulli audita ſuperſunt.
Nos etiam quædam iccirco noua condere nulla
Relligio uetat, indictasq; effundere uoces.
Ne uerò hæc penitus fuerint ignota, ſuumq;
Agnoſcant genus, & cognatam oſtendere gentem
Poßint, ac ſtirpis nitantur origine certæ.
Vsq; adeò patriæ tibi ſi penuria uocis
Obſtabit, fas Graiugenûm felicibus oris
Deuehere informem maſſam, quam incude Latina
Informans patrium iubeas dediſcere morem.
Sic quondam Auſoniæ ſuccreuit copia linguæ.
Sic auctum Latium, quò plurima tranſtulit Argis
Vſus, & exhauſtis Itali potiuntur Athenis.
Nónne uides medijs ut multa erepta Mycenis
Graia genus fulgent noſtris immixta, nec ullum
Apparet diſcrimen, eunt inſignibus æquis
Vndiq; per Latios & ciuis, & aduena tractus.
Iandudum noſtri ceßit ſermonis egeſtas:
Raró uber patriæ, tibi raró opulentia deerit.
Ipſe ſuis Cicero theſauris omnia promet,
Autoresq; alij nati felicibus annis
Omnia ſufficient, nec ſolis crede poëtis.
Sæpe etiam uidi ueterum inter carmina uatum
Barbarico uerſus cultu, gazáq; ſuperbos:

B elgicaq́; immiſit trans alpes eſſeda Gallus
I n Latium,& longæ Macedum uenere ſariſſæ.
E t metuam ne deficiat me larga ſupellex
V erborum,anguſtiq́; premat ſermonis egeſtas?
Q uin & uicta ſitu,ſi me penuria adaßit,
V erba licet renouare,licet tua ſancta uetuſtas
V atibus indugredi ſacraria:ſæpius olli
A etatis gaudent inſignibus antiquai,
E t ueterum ornatus induti incedere auorum.
N on tamen ille uetus ſqualor fuat undiq;,& ater
V erborum ſitus:his modus adſit deniq;, quando
C opia non deſit,quorum nunc peruius uſus.
T um quoq; ſi deerunt rebus ſua nomina certa,
F as illas apta uerborum ambire corona,
E t latè circunfuſis comprendere dictis.
V erba etiam tum bina iuuat coniungere in unum,
M olliter inter ſe uinclo ſociata iugali.
V erùm plura nefas uulgò congeſta coire,
I pſaq́; quadrifidis ſubniti carmina membris.
I tala nec paßim fert monſtra tricorpora tellus.
H orreſco diros ſonitus,ac leuia fundo
I nuitus perterricrepas per carmina uoces.
A rgolici,quos iſta decet conceſſa libido,
T alia connubia,& tales celebrent Hymenæos,
T ergeminas immane ſtruant ad ſidera moles,
P elion addentes Oſſæ,& Pelio Olympum.

At

At uerbis etiam partes ingentia in ambas
Verba interpoſitis proſcindere,ſeq́; parare,
Deterere interdum licet,atq; abſtraxe ſecando
Exiguam partem,& ſtrinxiſſe fluentia membra.
Idcirco ſi quando ducum referenda,uirûmq;
Nomina dura nimis dictu,atq; aſperrima cultu,
Illa aliqui nunc addentes,nunc inde putantes
Pauca minutatim,leuant,ac mollia reddunt,
Sichæumq́; uocant mutata parte Sicharbam.
Hinc mihi Titanum pugnas,& ſæua Gigantum
Bella magis libeat canere,Enceladiq́; tumultus:
Quàm populos Itala quodam uirtute ſubactos,
Atq; triumphatas diuerſo à littore gentes.
Sed neq; uerborum cauſa uis ulla canentem,
Conſilium præter,cogat res addere inanes;
Nomina ſed rebus ſemper ſeruire iubeto,
Omnia perpendens uerſus reſonantia membra.
Verba etenim quædam ignarum te fallere poſſunt,
Ni uigiles,mandatum & munus obire recuſent,
Furenturq́; operi clàm ſeſe,& inertia ceſſent,
Cætera dum labor exercet concordia iuſſus
Quæq́; ſuus: tantum illa dabunt numerumq́;,ſonumq́;.
Atq; ideo quid ferre queant,quid quæq; recuſent,
Explorare prius labor eſto,& munera iuſta
Mandato,ac proprium cunctis partire laborem.
Obſcuros aliter crepitus,& murmura uana

Miſcebis,

M iſcebis,laudeſq́; ſonis fallacibus aures.
N ec tamen interdum uacuas,animoq́; carentes
A ddubitem ipſe uolens incaſſùm fundere uoces,
V erbaq́;,quæ nullo fungantur munere ſenſus:
D iues ut egregio tantùm,& conſpectus amictu
V erſus eat,dulciq́; ſono demulceat aures.
A tq; adeò quæ ſint,ne uerò quære:profectò
I lla tibi ſe ſponte dabunt per ſe obuia paſſim.
S æpe autem ruptis uinclis exempta uolutes
M embra,& compactum quæſitor diſijce uerſum,
P ôſt iterum refice,& partes in priſtina redde
P artibus auulſas:nunquàm te libera uinclis
I ncautum fallent reſoluto carmine uerba.
H uc ades,hîc penitus tibi totum Helicona recludam.
T e Muſæ puer hîc faciles penetralibus imis
A dmittunt,ſacriſq́; adytis inuitat Apollo.
P rincipio quoniam magni commercia cœli
N umina conceſſere homini,cui carmina curæ,
I pſe Deûm genitor diuinam noluit artem
O mnibus expoſitam uulgò,immeritiſq́; patere.
A tq; ideo,turbam quo longè arceret inertem
A nguſtam eſſe uiam uoluit,pauciſq́; licere.
M ulta adeò incumbunt doctis uigilanda poëtis.
H aud ſatis eſt illis utcunq; claudere uerſum,
E t res uerborum propria ui reddere claras:
O mnia ſed numeris uocum concordibus aptant,

Atq;

A tq; ſono quæcunq; canunt imitantur,& apta
V erborum facie,& quæſito carminis ore.
N am diuerſa opus eſt ueluti dare uerſibus ora,
D iuerſoſq; habitus,ne qualis primus & alter,
T alis & inde alter,uultuq; incedat eodem.
H ic melior motuq; pedum,& pernicibus alis
M olle uiam tacito lapſu per leuia radit:
I lle autem membris,ac mole ignauius ingens
I ncedit tardo molimine ſubſidendo.
E cce aliquis ſubit egregio pulcherrimus ore,
C ui lætum membris Venus omnibus afflat honorem.
C ontrà alius rudis informes oſtendit & artus,
H irſutumq; ſupercilium,ac caudam ſinuoſam,
I ngratus uiſu,ſonitu illætabilis ipſo.
N ec uerò hæ ſine lege datæ,ſine mente figuræ,
S ed facies ſua pro meritis,habituſq;,ſonuſq;
C unctis,cuiq; ſuus,uocum diſcrimine certo.
E rgo ubi iam nautæ ſpumas ſalis ære ruentes
I ncubuere mari,uideas ſpumare reductis
C onuulſum remis,roſtris ſtridentibus æquor.
T unc longè ſale ſaxa ſonant,tunc & freta uentis
I ncipiunt agitata tumeſcere:littore fluctus
I llidunt rauco,atq; refracta remurmurat unda
A d ſcopulos,cumulo inſequitur præruptus aquæ mons.
N ec mora,Trinacriam cernas procul intremere omnem
F unditus,& montes concurrere montibus altos.

Cum

C ùm uerò ex alto ſpeculatus cærula Nereus
L enijt in morem ſtagni, placidæq; paludis,
L abitur uncta uadis abies, natat uncta carina.
H inc etiam ſolers mirabere ſæpe legendo,
S icubi Vulcanus ſyluis incendia miſit,
A ut agro ſtipulas flamma crepitante cremari.
N ec minus exultant latices, cùm tæda ſonorè
V irgea ſuggeritur coſtis undantis aheni.
C armine nec leui dicenda eſt ſcabra crepido.
T um, ſi læta canunt, hilari quoq; carmina uultu
I ncedunt, lætumq; ſonant haud ſegnia uerba,
S eu cùm uere nouo rident prata humida, ſeu cùm
P anditur intereà domus omnipotentis Olympi:
C ontrà autem ſeſe triſtes inamabile carmen
I nduit in uultus, ſi fortè inuiſa uolucris
N octe ſedens ſerum canit importuna per umbras,
V t quondam in buſtis, aut culminibus deſertis.
V erba etiam res exiguas anguſta ſequuntur,
Ingenteſq; iuuant ingentia, cuncta gigantem
V aſta decent, uultus immanes, pectora lata,
E t magni membrorum artus, magna oſſa, lacertiq;.
A tq; ideo, ſi quid geritur molimine magno,
A dde moram, & pariter tecum quoq; uerba laborent
Segnia, ſeu quando ui multa gleba coactis
A eternùm frangenda bidentibus, æquore ſeu cùm
C ornua uelatarum obuertimus antennarum.

At

A t mora ſi fuerit damno, properare iubebo.
S i ſe fortè caua extulerit mala uipera terra:
T olle moras, cape ſaxa manu, cape robora paſtor:
F erte citi flammas, date tela, repellite peſtem.
I pſe etiam uerſus ruat, in præcepsq; feratur,
I mmenſo cùm præcipitans ruit Oceano nox,
A ut cùm perculſus grauiter procumbit humi bos.
C umq; etiam requies rebus datur, ipſa quoq; ultro
C armina pauliſper curſu ceſſare uidebis,
I n medio interrupta quierunt cùm freta ponti.
P oſtquàm auræ poſuere, quieſcere protinus ipſum
C ernere erit, medijsq; inceptis ſiſtere uerſum.
Q uid dicam, ſenior cùm telum imbelle ſine ictu
I nualidus iacit, & defectis uiribus æger?
N am quoq; tum uerſus ſegni pariter pede languet:
S anguis hebet, frigent effœtæ in corpore uires.
F ortem autem iuuenem deceat prorumpere in arces,
E uertiſſe domos, præfractaq; quadrupedantum
P ectora pectoribus perrumpere, ſternere turres
I ngentes, totoq; ferum dare funera campo.
N ulla adeò uatum maior prudentia, quàm ſe
A ut premere, aut rerum pro maieſtate canendo
T ollere: nunc illos animum ſummittere cernas
V erborum parcos, humiliq; obrepere greſſu,
T extaq; uix gracili deducere carmina filo:
N unc illos uerbis opulentos, diuite uena

Cernere

C ernere erit fluere, ac laxis decurrere habenis
F luxoſq́; ingenteſq́;: redundat copia læta
V bere felici, uerborumq́; ingruit agmen
H ybernarum inſtar niuium, cùm Iuppiter alpes
F rigidus aëreas, atq; alta cacumina ueſtit.
I nterdum uerò cohibent undantia lora,
N on humiles, non ſublimes media inter utrunq;
L ittus arant ueluti ſpacia, & confinia radunt.
S ic demum portu læti conduntur in alto.
Q uod ſupereſt, quæ poſtremò peragenda poëtæ,
E xpediam. Poſtquàm caſus euaſerit omnes,
S ignaq́; perpetuum deduxit ad ultima carnem,
E xultans animo uictor, lætuſq́; laborum
N on totam ſubitò præceps ſecura per urbem
C armina uulgabit: ah ne ſit gloria tanti,
E t dulcis famæ quondam maleſuada cupido.
A t patiens operum ſemper, metuenſq́; pericli
E xpectet, donec ſedata mente calorem
P aulatim exuerit, fœtuſq́; abolerit amorem
I pſe ſui, curamq́; alio traduxerit omnem.
I htereà fidos adit haud ſecurus amicos,
V tq́; uelint inimicum animum, frontiſq́; ſeueræ
D ura ſupercilia induere, & non parcere culpæ,
H os iterum atq; iterum rogat, admonituſq́; latentis
G rates lætus agit uitij, & peccata fatetur
S ponte ſua, quamuis etiam damnetur iniquo

Iudicio,

Iudicio, & falſum queat ore refellere crimen.
Tum demum redit, & poſt longa obliuia per ſe
Incipit hîc illic ueterem explorare laborem.
Ecce autem ante oculos noua ſe fert undiq; imago,
Longè alia heu facies rerum, mutataq; ab illis
Carmina, quæ tantum antè recens confecta placebant.
Miratur tacitus, nec ſe cognoſcit in illis,
Immemor, atq; operum piget, ac ſeſe increpat ultro:
Tum retractat opus, commiſſa piacula doctæ
Palladis arte luens. nunc hæc, nunc reijcit illa,
Omnia tuta timens, melioraq; ſufficit illis,
Attondetq́; comas ſtringens, ſyluamq́; fluentem,
Luxuriemq́; minutatim depaſcit inanem:
Exercens durum imperium, dum funditus omnem
Nocturnis inſtans operis, operisq́; diurnis,
Verſibus eluerit labem, & commiſſa piarit.
Arduus hic labor: hîc autem durate poëtæ,
Gloria quos mouet æternæ pulcherrima famæ.
Tum ſiqua eſt etiam pars imperfecta relicta,
Olim dum properat furor, ingenijq; morari
Tempeſtas renuit, ſuppletq́;, & uerſibus affert
Inualidis miſeratus opem, claudisq́; medetur.
Nec ſemel attrectare ſatis, uerùm omne quotannis
Terq́; quaterq́; opus euoluendum, uerbaq́; uerſis
Aeternùm immutanda coloribus. omne frequenti
Sæpe reuiſendum ſtudio per ſingula carmen.

u Quod

Quod non una dies, fors afferet altera: & ultro
Nullo olim ſtudio, nulla olim in carmine cura
Deprenſæ per ſe prodentur tempore culpæ,
Quæq; latent uariæ denſa inter nubila peſtes.
Quin etiam doctum multum iuuet ille laborem,
Qui uarias cœli creber mutauerit oras.
Nanq; etiam mutant animi, genioq; locorum
Diuerſas ſpecies, diuerſos pectora motus
Concipiunt, noſtriſq; nouæ ſe mentibus offert
Vltro aliquid ſemper lucis, tenebræq; recedunt,
Atq; nouos operi ſemper fas addere flores.
Verùm eſto hic etiam modus. huic imponere curæ
Neſciuere aliqui finem, medicaſq; ſecandis
Morbis abſtinuiſſe manus, & parcere tandem
Immites, donec macie confectus, & æger
Aruit exhauſto uelut omnis ſanguine fœtus,
Natiuumq; decus poſuit, dum plurima ubiq;
Deformat ſectos artus inhoneſta cicatrix.
Tuq; ideo uitæ uſq; memor breuioris, ubi annos
Poſt aliquot (neq; enim numerum, neq; tempora pono
Certa tibi) addideris decoris ſatis, atq; nitoris:
Rumpe moras, opus ingentem dimitte per orbem,
Perq; manus, perq; ora uirûm permitte uagari.
Continuò læto te dulces undiq; amici
Gratantes plauſu excipient. tua gloria cœlo
Succedet, nomenq; tuum ſinus ultimus orbis

Audiet

Audiet, ac nullo diffuſum abolebitur æuo.
Et dubitamus opes animo contemnere amari,
Nec potius ſequimur dulces ante omnia Muſas?
O fortunati, quibus olim hæc numina dextra
Annuerint præcepta ſequi, quæ'ue ipſe canendo
Iuſſa dedi plenus Phœbo, attonitusq́; furore.
Quando non artes ſatis ullæ, hominumq́; labores,
Et mea dicta parum proſint, ni deſuper adſit
Auxilium, ac præſens fauor omnipotentis Olympi.
Ipſe uiam tantum potui docuiſſe repertam
Aonas ad montes, longeq́; oſtendere Muſas
Plaudentes celſæ choreas in uertice rupis:
Quò me haud ire ſinunt unquam fata inuida, & uſq;
Abſterrentq́;, arcentq́; procul, nec ſumma iugi unquam
Fas prenſare manu faſtigia: ſat mihi, ſi quem,
Si quem olim longè aſpiciam mea fida ſecutum
Indicia exuperaſſe uiam, ſummoq́; receptum
Vertice, & hærentes ſocios iuga ad alta uocantem.
Sed non ulla tamen noſtri quoq; gratia facti
Forſan erit. me fida olim præcepta canentem
Stipabunt iuuenes denſo circùm agmine fuſi,
Et uocem excipient intenti ſenſibus omnes.
Tum uitæ ſi iuſta meæ procedere luſtra
Fata ſinent, nec me uiridi ſucciderit æuo
Impia mors: olli gelida tardante ſenecta
Languentem, & ſera defeſſum ætate magiſtrum

C ertatim prenſa ſuper alta cacumina dextra
S æpe trahent, ultroq́; ferent per amœna locorum
E t ſummi inualidum ſiſtent ad limina Phœbi
C antantem Muſas, uatumq́; inuenta piorum.
V ergilij ante omnes læti hic ſuper aſtra feremus
C arminibus patrijs laudes: decus unde Latinum,
V nde mihi uires, animus mihi ducitur unde.
P rimus ut Aonijs Muſas deduxerit oris,
A rgolicum reſonans Romana per oppida carmen:
V t iuuenis Siculas ſyluis inflarit auenas:
V tq́; idem Auſonios animi miſeratus agreſtes
E xtulerit ſacros ruris ſuper æthera honores,
T riptolemi inuectus uolucri per ſidera curru:
R es demum ingreſſus Romanæ laudis ad arma
E xcierit Latium omne, Phrygumq́; inſtruxerit alas,
V erba deo ſimilis. decus à te principe noſtrum
O mne pater: tibi Graiugenûm de gente trophæa
S uſpendunt Itali uates, tua ſigna ſecuti.
O mnis in Elyſijs unum te Græcia campis
M iraturq́;, auditq́; ultro, aſſurgitq́; canenti.
T e ſine nil nobis pulchrum, omnes ora Latini
I n te, oculosq́; ferunt uerſi, tua maxima uirtus
O mnibus auxilio eſt. tua libant carmina paßim
A ßidui, primis & te uenerantur ab annis.
N e tibi quis uatum certauerit: omnia cedant
S ecla, nec inuideant primos tibi laudis honores.

Fortunate

F ortunate operum, tua præſtans gloria fama,
Quò quenquam aſpirare nefas, ſeſe extulit alis.
N il adeò mortale ſonas. tibi captus amore
I pſe ſuos animos, ſua munera lætus Apollo
A ddidit, ac multa præſtantem inſignijt arte.
Quodcunq; hoc opis, atq; artis, noſtriq; reperti,
V ni grata tibi debet præclara iuuentus,
Quam docui, & rupis ſacræ ſuper ardua duxi,
D um tua fida lego ueſtigia, te ſequor unum,
O decus Italiæ, lux ò clariſsima uatum.
T e colimus, tibi ſerta damus, tibi tura, tibi aras,
E t tibi rite ſacrum ſemper dicemus honorem
C arminibus memores. ſalue ſanctiſsime uates:
L audibus augeri tua gloria nil potis ultrà,
E t noſtræ nil uocis eget. nos aſpice præſens,
P ectoribusq; tuos caſtis infunde calores
A duenies pater, atq; animis te te inſere noſtris.

MARCI HIERONYMI VIDAE
POETICORVM LIBRI
tertij & ultimi Finis.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENſis Bombycum Liber primus.

QVos mores, quas aut paruis reptantibus artes
Iuppiter addiderit, quæ fila tenacia Serum
Ore uomunt ſaturæ, uos mecum euoluite nymphæ
Seriades, uos lanifici gregis aurea noſtis
Munera, quæ pater Italiæ prior intulit olim
Serius, huc patrijs Serum deuectus ab oris.
Tuq́; ades, & noſtro ſuccurre Iſabella labori,
Nympha Padi in ripa magnis è regibus orta,
Quæ gentem pulchra auxiſti pulcherrima prole
Gonſagam, exiguis ades huc non aſpera cœptis.
Et uos ò placidæ properate, ubi quæq;, puellæ;
Veſtrum opus, hos ueſtros faciles hîc diſcite cultus.
Id tineæ in ſyluis multis uoluentibus annis
Gentibus ignotum uixit genus. aurea fruſtra
Edebant opera umbriferis pendentia ramis;
Nam pluuiæ, lateq́; immites omnia uenti
Vaſtabant, tenui nec honos, nec gloria filo

Vlla

Vlla erat, in ſyluis ceu quondam more ferarum
Degebant homines antiquo robore nati.
Nondum urbes, nondum certos gens dura penates
Nouerat, aut ullas uitam excoluiſſe per arteis.
Verum poſtquàm homini diuini eſt muneris uſus
Traditus, in tectis, atq; intra ſepta domorum
Syluestres tineas alere, atq; impendere curam
Cœpit, opes multi hinc ad ſummas emerſcre.
Quamuis eſſe aliquas etiam nunc fertur in oris
Longè alijs gentes, quæ nondum in tecta relatas
Per lucos errare ſinunt, nulloq; labore
Fila ſuo carpunt oneratis mollia ramis.
Nanq; malo aſſuetæ arboribus frondentibus illæ
Pubentes ſyluas, & quæq; tenerrima carpunt,
Iniuſſæq; inſtant operi. non horrida multum
Flabra nocent, neq; prouiſi prudentibus imbres.
Quippe, ubi ſenſerunt in nubes aëra cogi,
Diffugiunt trepidæ, folijsq; ſub omnibus hærent.
Securæq; hyemis uelut alta ex arce ſonantes
Accipiunt Auſtros, pulſataq; robora nimbis.
Sed tu ne, moneo, in ſyluis permitte uagari
Incuſtoditas, nec curam adhibere recuſa
In tectis. huius non gratia parua laboris.
Haud longum tempus fluet, & iam ſtamine multo
Diues eris, filoq; ibis ſpectabilis aureo.
Principio ne te lateat quæ tradita agendæ

S int illis uitæ ſpacia. breuis omnibus ætas,
V ix ulli Lunæ completur tertius orbis,
E t nunquàm ex ſeſe prolem uidere creatam.
I ntereunt omnes, pecus occidit omne quotannis,
E t cunctam euertunt ſæra fata ab origine gentem.
I mmortale tamen reſtat genus his, neq; morti
E ſt penitus locus, æternùm nam ſemina durant.
C eu quondam ſyluæ ſi fortè aut frigore diro,
A ut æſtu areſcant ſummæ, tamen abdita quædam
V italis ſuperat uis in radicibus imis,
E t trunco exciſo noua uere repullulat arbos.
N on ſecus extinctis bombycibus annuus ortus.
V ſq; noua in regnis proles ſuccedit auitis.
N e uerò ante diem, ſed tempeſtiua creata
S it ſoboles: ueto ne reuoces in luminis oras
P rogeniem extinctam, attonſis cùm gramina campis
N ondum ulla, aut frondes apparent arbore nullæ.
A nte noua incipiat morus reuireſcere ſylua.
N éue fames teneris, néue obſint frigora alumnis:
I pſi etiam morum agricolæ, ne tempora fallant,
O bſeruare ſolent: nam cùm ſeſe illa uirentem
I nduit in frondem, noſtris tum protinus oris
E xceſsiſſe hyemem, & manes abijſſe ſub imos
N il dubitant, nec ſæua ultrà pecori´ue, ſatis´ue,
F rigoráue, glaciem´ue timent, canam´ue pruinam.
P ræterea tibi Lunai gelidæ incrementa

Sunt

S unt ſeruanda: ſeneſcentis fuge tempora læua.
N ec tum etiam liquidis cùm ſeſe nuper ab undis
E xtulit Oceani, pallenteſq; humida uultus
O ſtendit gracili incedens per inania cornu,
V tile erit teneros ouis excludere fœtus.
E xpecta cùm plena animis, cùm lumine largo
S olis ab igne tumens, altumq; per æthera uecta
C arpit iter, fratremq; audet ſe attollere contra:
T um fas fœturæ, tum iuſtum incumbere tempus,
Q uandoquidem ualidas creſcenti à lumine uires
S emina concipiunt genitalia: tum fauet æther,
M aioremq; trahunt naſcentia membra uigorem.
Q uo foueas autem pacto? mos ipſe fouendi
H aud ſimplex: ſunt quæ calido ſub ſole relinquunt
O ua, recens donec fœtus in luminis auras
P rodierit: tu conde ſinu uelamine tecta:
N ec pudeat roſeas inter fouiſſe papillas,
S i te tangit honos, & flaui gloria fili.
C umq; dies, alterq; dies proceſſerit, ecce
C ernere erit formis animantia feruere miris.
A nte opus omne tamen pete matutina Deorum
L imina, ferq; preces ſupplex, Diuiſq; litato
A uſpicibus cuctorum operum, cùm manè ſacerdos
S ynceram Cererem, & Lenæum libat honorem.
N ec non lanicij florem uelamina prima
S uſpendes templis: auertunt omnia fœtu

M unere placati ſuperi mala, frigora, & æſtus,
E t quæ multa ſolent bombyci inſtare pericla.
I nterea populis ſedes & tecta futuris
I pſe nouare iube, tabulataq; uicta ſenecta.
N on aptæ ſine ſole domus, ſine luce penates:
S ed duplices recta lumen regione feneſtræ
A dmittant, quarum ſurgentes altera Phœbi
S pectet equos, feſſos contrà altera, iamq; cadentes.
T um uitri pellucentes opponere quadras
H inc atq; hinc iubeo, lini aut firmiſſima texta,
V t neq; concutiant uenti, neq; nubila nimbis
C onſpergant, obſitq; intus penetrabile frigus.
N ec poſtrema fuit cautis prætendere cura
R etia rara, auium inſidias, & callida furta
A uerti: illudit paſſer cuſtodibus olim
I mprobus, illudit chortis criſtata uolucris.
D ant ſtragem paſſim roſtris immitibus, implentq;
I ngluuiem, ac uiuo uiua abdunt corpora buſto.
N ec, quibus eſt timeæ felicis copia multa,
P arietibus ſedem affigunt: ſed quatuor æquis
T ectorum in medio erectis hinc inde columnis
P lurima ſuſpendunt tabulata, aulæq; per altos
S urgunt mille gradus, digeſtæq; ordine ſedes.
T uq; etiam, uariæ ut nequeant irrepere peſtes,
P arietis antiqui uitium ne neglige ſegnis:
S ed calce, aut creta linito, atq; anguſta uiarum

Quæq;

Quæ time.mus ſæpe cauis ſeſe abdidit imis
Luce latens: at cùm in tenebris cinis occulit ignem
Sopitum, indulgetq; graui cuſtodia ſomno,
Improbus egreditur tutis ad furta latebris,
Et citus irreptat tabulis, ſæuitq; per omnes
Cæde madens aulas, prædamq; auertit ab altis
Porticibus ſatur, atq; cauis epulatur in antris.
Molire inſidias, deceptum carcere claude,
Ignarusq; doli ipſe ſibimet uincula nectat,
Dum petit oſtenſam confidentiſſimus eſcam.
Quædam etiam trabibus, quibus omnis machina rectis
Nititur, auxiliantur, & imas ſentibus armant,
Sentibus & tribulis, ac iuniperi hirſutæ
Vulnificos addunt gladios, circum undiq; ut hoſtis
Indeprenſus eat ſaltem per uulnera mille,
Nec referat captam multò niſi ſanguine prædam.
Verùm age uix tenebras pepulit lux tertia rebus,
Ecce ſinu incipiunt tepido calefacta moueri
Semina, iam uiſenda nouis animalia formis
Irrepunt, paſſimq; albis mantilibus errant.
Nec uerò iam tum hæc thalamis ſublimibus infer,
Exiguus primùm capiet ſobolem locus omnem,
Corpora deinde auctæ cunabula prima relinquent.
Tum cunctam in populos, in uicos diuide gentem,
Diuiſasq; dabis ſedes, ſecretaq; regna.
Nec ſatis hoc ſemel: at quoties his arcta uidebis

Eſſe

E ſſe domus ſpacia, augentur dum corpora cuiq;
H as toties legere, inq; nouas diducere ſedes
N e dubita, donec tabulas impleueris omnes.
N ec tamen intereà paruas non paſcere oportet.
V t primùm hauſerunt cœli auras, pabula poſcunt,
A ſſueſcunt iam tum dapibus, menſasq; requirunt.
S ed prodeſt, nondum thalamos experta puella
P rima manu tenera teneras ſi paſcat alumnas.
P rimam autem mori pubem, atq; tenerrima ſemper
Q uæq; legunt, dum grex tener eſt, atq; inſcius æui.
C ontinuò ueterum ueluti memor ille parentum
A gnoſcit ueſcas frondeis, ipſasq; recentes
D epoſcit: nam ſi plenis ſeruentur in horreis
H eſternæ, dulcis ſucci corrumpitur aura,
E t ſapor ingratus ſubit, atq; inamabilis hauſtu.
M ane petunt igitur ſyluas, & quaq; reportant
P abula lecta die famulæ, gratumq; laborem,
S ortitæ inter ſe folia illibata caniſtris
E xpediunt; legit illa, domum fert altera lecta,
I nſtaurant aliæ menſas, epulasq; miniſtrant.
P abula larga ſuperiaciunt pecus omne tegentes.
P rotinus emergunt tineæ, folioq; iacenti
V ictrices ſuper aſsiſtunt, omnisq; iuuentus
V eſcitur, atq; auidæ dapibus implentur opimis.
F it ſtrepitus, longè: qualem olim ſæpe ſolemus
C ùm pluit, in tecto clauſis audire feneſtris.

Nec

Nec mora, nec requies, properant, & grandia morſu
Attondent folia emenſæ, redeuntq́; iterumq́;
Incumbunt, longum nequeunt explerier aluum,
Dum ſuperant frondes, & plenæ pabula menſæ.
Tuq́; ideo parcis epulas moderare caniſtris,
Terq́; die tantum paſces: nam prodiga cunctam
Si frondem ſimul effundas, ſine more, dapesq́;
Accumules, menſasq́; oneres, auertitur ultro
Ingratam ſaturum morum pecus, atq; repentè
Ipſa parit largi faſtidia copia uictus.
Paulatim inuita, metuant ſibi pabula ſemper
Deficere, expectentq́; dapes: prius inijce ludens
Frondem unam, ac certare ſine. illæ protinus omnes
Arrexere animos cupidæ, prædamq́; capeſſunt
Certatim, pariterq́; ingens ſubit ardor edendi.
Tum demum ſolitas epulas effunde caniſtris,
Dum dapis optatæ fuerit compreſſa libido.
Sed ne longa fames noceat tamen, aſpice prudens,
Dum nimium differs epulas, & gaudia menſæ.
Nam ſoliti impaſtis ſi deſit copia uictus,
Nulla mora eſt, miſeras macies deformat iniqua:
Pabula deinde parum exhauſtis duplicarę iuuabit,
Et uix longa dies lapſas in priſtina reddet.
Dira fames adeò nocet, ac penuria edendi.
Quin etiam haud parui mutari pabula refert.
Eſt bicolor morus, bombyx ueſcetur utraq;,

Vtraq;

V traq; grata illi: cui uerò aſſuerit, eandem,
N igra, albens'ue ſuat, nullo diſcrimine amabit,
Q uamuis Auſonijs laudetur nigra puellis.
F orte etiam ſi deficiant folia omnia mori,
E t ſubitò ſyluæ (Dij talem auertite caſum)
T hysbææ areſcant nimio æſtu, aut frigore, quæris
Q uas'nam tum, pereant'ne res tibi funditus omnes,
B ombyci iubeam legere, & ſummittere frondes.
O randi ſuperi eueniant ne talia nobis:
S i tamen urgeris, conſcendat robora paſtor
V lmea per ſyluas, & ſumma cacumina carpat:
H is etenim arboribus multum eſt affinis origo.
I amq; ideo agricolæ morum didicere per agros
I nſerere umbroſæ ramis ingentibus ulmi,
E t ſteriles ſyluæ nunc dant bicoloria mora.
S unt aliæ, quæ, ſi foetus ſibi naſcitur antè,
Q uàm Thysbæa nouis adoleſcat frondibus arbos,
V rticamq;, rubosq; legunt, dum plurimus humor
V ere ſubeſt. at tu teneris tunc parce puellis,
C rura manusq; arment facito, nec robora dura
A ſcendat permitte in ſyluis innuba uirgo:
V erûm operum patiens anus, & cui durior annis
S it cutis (ingratæ facilis iactura ſenectæ)
M unere fungatur tali, ne fortè quis altis
E greſſus ſyluis Satyrorum è gente procaci
S uſpiciat, teneræq; pudor notet ora puellæ.

Illa

Illa quoq; in primis cura eſt,ut pabula ſemper
Sicca legant,nullaq́; fluant aſpergine ſyluæ
Aut pluuiæ,aut roris nocturni: quippe uenenum
Sæpe fuit quamuis tenuis bombycibus humor.
Nunquàm igitur,cùm nox horis ſilet intempeſtis,
Accedant ſyluam: expectent dum gurgite Eoæ
Tethyos exierit,ſurſumq́; eduxerit omnem
Collectum noctis humorem purpureus ſol,
Etiam treis ſcandens ſupra alta peregerit horas.
Quòd ſi fortè etiam fuerit tunc humida ſylua,
Vt potes,è folijs ſtillantem decute rorem.
Profuit,& ſi quando matutina pruina
Perſtrinxit teneras frondes,oſtendere ſoli
Cratibus impoſitas,& frigora uincere flammis.
Cumq́; tibi fuerint ſuſpecti deniq; nimbi,
Appropera,calathos cape,moros ſcande,miniſtras
Voce uoca,mitte in ſyluas,ſine lege legunto
Obuia quæq;,penum folijs,atq; horrea comple:
Ne,dum ſæuit hyems,perdant ieiunia pubem
Laniuomam,at parta ſecuræ fronde fruantur.
Quòd ſi adeò ſubitum citò non præuideris imbrem,
Ne turpi rigeat macieq́;,fameq́; ſeneſcat
Omne pecus,ualidos in ſyluas mitte colonos,
Qui tibi utraq; manu nunc huc,nunc robora & illuc
Crebra agitent,frondem patulis tu impone caniſtris
Rorantem: quando fatis urgemur acerbis.

At labor intereà famulas exerceat alter.
Cura ſit heſternæ ſemeſas tollere menſæ
Relliquias, tabuliſq́; immundam auertere uentris
Proluuiem: mane antè, pecus quàm pabula guſtet,
Tergendæ ſedes, & gramina peruerrenda.
Tum Bacchi irrorant gratum bene olentis odorem,
Purgatiſq́; abigunt tabulis triſtem omnibus auram.
Hinc leuiter digito medicatis ſedibus omnes
Traducunt cœtus lætos melioribus auris,
Nec ſuper extremas errare licentius oras
Permittunt: ſemper media ad penetralia cogunt,
Præcipiteſq́; timent lapſus, altaſq́; ruinas.
Huic generi facilis leti uia: protinus ægras
Delapſæ effundunt animas, lucemq́; relinquunt.
Si qua tamen ſupereſt, & cœli ueſcitur aura
Poſt caſum, inſpicito: nam ſi pars corporis ulla eſt
Læſa tibi deprenſa, aliarum ſedibus ultro
Proijce, nec fruſtra libeat tibi paſcere inertem.
Nullam operam omnino, nullum expectabis ab illa
Certum opus: ignauum deducet inutilis æuum,
Et comitum egregias tantùm mirabitur arteis.
Sæpe etiam impaſtas auerti pabula cernes,
Sopitaſq́; graui ueluti torpere ueterno
In tabulis: hîc parce metu, ne corpora morbus
Fortè aliquis, gentemq́; lues inuaſerit ægram.
Hunc illis morem, natura hunc ipſa ſoporem

Addidit,

Addidit,indulgent ſomnò,ſtratiſq; quieſcunt,
Sopitiſq; dies alter tranſibit,& alter.
Cùm uero expulerit noctem lux tertia rebus,
Conſurgent,lætæq; ad pabula nota redibunt.
Ergo illas tumidas iubeo obſeruare:nec ingens
Noſſe labor,ne improuiſus ſopor occupet.ultro
Signa dabunt ipſæ:cœlo capita ardua tollent
Arrectæ,ſpernentq; dapes:tum pigra notabis
Corda,animos reſides inſueta ſilentia menſis.
Non tamen aduenict ſomnus ſimul omnibus idem.
Inſomnes aliquæ uigilant,dum turba quieſcit
Cætera,nondum aptæ,teneros quibus alliget artus
Irrepens ſopor:aduenient ſua tempora & illis,
Atq; omnes tandem emittent lumina ſomno.
Cura ſit intereà inſomnes legere,atq; uagantes:
Secretaſq; alijs aliam citò transfer in aulam.
Sopitæ ſtabulent ſimul:his par omnibus ætas.
Unà operi incumbent,& eodem tempore ſeſe,
Artibus exoluent ſuprà ad conuexa uolantes.
Dumq; Deus ſtratis,thalamiſ'ue ſilentibus ales
Regnat,Lethæo perfundens corpora rore,
Pabula ſubtrahito ſolita,frondemq; negato.
Nam tumidæ intereà renouant torpentia alumnæ
Corpora,& exuuias ueteres ac tegmina ponunt,
Et nitidam induitur pubes renouata iuuentam.
Ceu fodêre domos ſerpentum ubi lubrica turba

Sub terram ueniente hyeme, ſtant frigore inertes,
Dum redeat terris tepidi clementia ueris:
Tum demum egreſſi, ad ſolem ſqualentia terga
Conuoluunt poſita turpi cum pelle ſenecta.
Annuus hic illis mos, ab bombycibus ipſis
Ter pigra, dum uiuent, renouabit corpora ſomnus.
Iamq; age, iam grandes fœtus, iam ducitur ætas
Vltima, turgenti filum traducet in aluo
Omnibus, accingunt alacres, operiq; parant ſe.
Pabula iam ſaturæ fugiunt, noua quærere regna
Ardor agit: tollunt oculos, arrectaq; terga.
Omnia ueſtigant latè loca, ſicubi rami
Arbutei, per quos ſua poſſint tendere fila.
Atq; nouis priſcos cupiunt mutare penates,
Et tabulæ extremis pendentes ſedibus hærent.
Tum famulæ properare, omnes prouiſa parare
Sarmenta, & ſteriles tectis inferre geniſtas.
Iamq; ille antiquas ſedes, ſupera ardua linquant,
Atq; noua hoſpitia inuadant per uimina lenta
Demiſſæ, niſi ſuccurrat nuruum ocyus omnis
Hinc atq; inde manus durum miſerata laborem.
Ipſæ nam manibus ſecernunt grandia natu
Corpora, iam matura operi, iamq; apta labori,
Perramosq; locant arentes agmina denſa.
Summotas alias arcent, dum funditus omnes
Corporeæ excedant labes, ac temporis orbe

Perfecto

P erfecto ſua cuiq; dies exemerit omnem
A lui inſyncerae illuuiem, purumq́; relinquat
L anicium, & fili translucens ſimplicis aurum.
S ic ubi miteſcunt pendentes uitibus uuæ,
P aulatim liquor ille intus rareſcit, & aureus
A ccedit color, elucent puriſsima muſta.
T um demum tabulis paſsim ſarmenta relictis
C ompleruntomnes, perq́; atria uirgea lætæ
E xercentur, & effundunt quæſita per æuum
S tamina ditis opes uteri, ſuſpenſaq́; denſos
F ila regunt inter ramos, atq; ordine ducunt.
M ille legunt, releguntq́; uias, atq; orbibus orbes
A gglomerant, cæco donec ſe carcere claudant
S ponte ſua: tanta eſt edendi gloria fili.
M ox autem clauſæ interius circùm undiq; lecta
S tamina condenſant, teretisq́; oui inſtar opus fit.
N ullæ operum immunes: eſt omneis cernere paſsim
N octes atq; dies niti præſtante labore,
E t quaſi de palma ſummas contendere uires.
A ſpicias quaſdam incipere, primumq́; laborem
T endere adhuc, quaſdam obſcuro iam carcere clauſas.
A ſt aliæ uelut in nebula, fumoq́; nigranti
N unc etiam apparent properantes intus, & omnes
F as oculis ſpectare uias, uariumq́; laborem.
Q uin & nonnullæ paribus communia curis
A ſſociant opera, & nebula clauduntur eadem.

Quædam adeò (uiſu miſerabile) ſæpe repertæ,
Dum tendunt ſuperare alias, inſtantq; labori,
Vitam opere in medio clauſæ ſub nocte dediſſe
Ante diem, ah miſeræ: iacuit labor interruptus.
Parua mora eſt tamen: ut ſe aliæ incluſere latebris,
Extremoq; manum ſummam impoſuere labori,
Exhauſtæ intereunt omnes, terrasq; relinquunt.
Ite animæ egregiæ, fortunatæq; laborum
Vltro in fata alacres: uobis nempe altera fato
Corpora debentur, uobis miſerata priorem
Eripiet formam Venus, atq; ad dulcia reddet
Lumina, & aëreas rurſum reuocabit in auras.
Prima Venus docuit bombycem in tecta referre,
Eductam ſyluis, atq; hanc impendere curam.
Antè homines nati durum genus ilice rupta,
In ſyluis nudi degebant more ferarum:
Nec dum ullus lini, necdum ullus uelleris uſus.
Verùm dura hyemis pellebant frigora, noctisq;
Humorem, fruticum ſe frondibus inuoluentes:
Et liquidos imbres uitabant arbore tecti,
Per noctemq; cauis latitabant rupibus hirti.
Hîc illic mixti latos impune per agros,
Cum nudis nudi iuuenes errare puellis.
Aſt ubi creſcenti paulatim cognitus orbi
Irrepſit pudor, exuuijs cœpere ferarum
Aut tergo bouis, aut uilloſi pelle leonis

Se te-

Se tegere, & corijs inuoluere mollibus artus,
Ipſi etiam nudi degebant æthere in alto
Cœlicolæ, cœliq; nurus diſcrimine nullo.
Prima deûm Pallas docuit committere campo
E nodis lini ſegetem, & tondere bidentem
Lanigeram, ac tenui telas intendere filo.
Illa quidem primùm uario ſe ornauit amictu,
Egregiam picto pallam circundata limbo.
Mox alias etiam texit ditiſsima diuas.
Nec mora, deinde nouam oſtendit mortalibus artem.
Tantùm nuda Venus mœrebat, muneris expers
Egregij, ob formam textrici inuiſa Mineruæ:
Atq; irriſa diu ſuper Idalium frondoſum
Se, natosq; ſuos in ſyluis condidit atris,
Cui pòſt optanti Fors & Deus attulit olim
Auxilium: nam Peliacis te in montibus altis,
Phyllira nympharum pulcherrima montanarum,
Saturnus captus forma, & florentibus annis,
Viderat errantemq;, & gramina certa legentem.
Ah quoties precibus nympham Deus aſpernantem
Tentauit ſupplex, ingrataq; munera uerbis
Addidit? ah quoties nimboſis montibus errans
Matutinus iter tulit, & monſtrauit in agris
Præſentes morbis herbas, uſumq; medendi?
Illa auerſa Deum ſemper fugiebat amantem.
Quid faceret? Venerem ſupplex adit ipſe, rogatq;

A uxilium,& meriti promittit præmia tanti.
D iua monet,duræ fruſtra præcordia Nymphæ
T entari,nulli pectus penetrabile amori,
N ec precibus,nec muneribus mutarier ullis,
F allendamq; dolis tantùm,furtisq; domandam.
E rgo ſe in faciem ſubitò transformet equinam
I mperat,& paſcat qua gramina ſueuerat illa
Q uærere,ut ignaram furto aggrediatur opertus.
N ec mora præceptis,hinnitu Pelion altum
C lauſus equo Deus impleuit,uotoq; potitus
V i tenuit fruſtra pugnantem,& multa recuſantem.
E xin promeritæ Veneri pro munere magno
S emina clauſa dedit niueo tenuiſsima linteo,
E t meriti memor,his,inquit,pulcherrima texes
D iua tibi inſignes tunicas nihil indiga lanæ,
A ut lini,quæ dona negat tibi iniqua Minerua.
H inc præcepta dedit,diuinam & prodidit artem;
Q uam primus,nati fugeret cùm protinus iras,
D eprendit ſolis meditando in montibus olim.
I nſuper admonuit uenturi præſcius æui
Q uondam aliquos,ſed enim multò pòſt,affore uates,
Q ui totum canerent præclara inuenta per orbem,
G ratum opus Auſonijs,dum uoluent fila,puellis.

MARCI

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENſis Bombycum Liber ſecundus.

RVRSVS ades Nympha, inceptum iam perfice munus.
O decus Italidū, fortunatiſsima matrū,
Quæ faſtas feſſæ Italiæ miſerata ruinas
Haud dubias pulchra ſpes nobis prole tuliſti.
Tu iam læta tuos natos præſtantibus auſis
Cœlicolas ipſos ſupra ſe ferre uidebis.
Aſpice iam quantas oſtentet corpore uires
Federicus puer, ut uultu decora alta parentum
Spondeat, ut ueniunt ſcintillæ ardentis ab ore,
Flagranteſq́; micent oculi, utq́; horrentia ſemper
Bella ſonet, pueriq́; agitet ſe pectore Mauors.
Iamq́; adeò nunc arma placent, iam feruidus acri
Gaudet equo, indomituſq́; animi, cupiduſq́; pericli.
Hunc iam regna Aſiæ metuunt, orienſq́; ſubactus,
Gangeſq́;, Tigriſq́; tremunt, atq; Indus Hydaſpes.
Sæpe hunc Euphratæ propter uaga flumina Eoæ
Bellantem aſpicient multa inter millia matres,
Horreſcentq́; animis hoſtem, pariterq́; timebunt
Egregio iuueni, cæcoq́; urentur amore,

P ræſtanti captæ forma, & iuuenilibus annis.
G audia mox trepidæ referet tibi quanta reuertens
V ltus auos Graiûm, Solymorumq; eruta templa?
T unc illum Minci in ripis facta ampla canentes
C arminibus tollent ſublimem ad ſidera uates.
L anificas nos intereà reuocamur ad artes.
F rondoſæ inuitant rurſus ſub tegmine mori
S eriades, grataq́; legunt è fronde coronam:
Q uando nondum auſim laurum ſperare ſuperbam,
A ut caput intonſis hederarum innectere ramis.
E rgo age, ſarmentis dum ſe ſuper aurea bombyx
E xercet, nitidumq́; edit de pectore filum,
N empe ut intereà prorſus nihil indiga curæ eſt,
D um nouies roſeus ſe lauerit æquore Titan,
D iſce laboranti pecori non pigra mederi,
T riſtibus & morbis occurrere: uos quoq; noſtri
P aruæ animæ exercent per tot diſcrimina caſus,
V eſtraq́; pallentes infeſtant corpora morbi.
C orrupta ſiue illa lues cœli influit aura,
S eu uitio infectæ frondis, gens labitur ægra,
E t cœtus ſubito ſerpunt contagia in omnes.
I nuadit mors, intereunt data corpora leto.
E t thalamis paßim tetro manantia tabo
F uſa iacent: perit omne pecus, ſpes irrita fili.
D ij teneros, Dij uos fœtus arcete periclis,
C um nondum morbis præſentes omnibus herbas

M onſtrarit natura, hominum'ue induſtria ſolers
N ondum morborum cauſas deprenderit omnes.
M ulta tamen, longo quæ nos inuenimus uſu,
Q uæq; alij docuere, tibi nunc dicere pergam.
N il adeò tineis fuerit præſentius ægris,
Q uàm ſubitò è medio iucundo lumine caſſas
T ollere, ne totam perfuſa cadauera tabo
L atius inceſtent miſerando funere gentem.
N ec minus inde tibi triſtis contagia cœli
S it ſtudium uitare: iuuat cùm lucidus æther,
C ùm noctis gelidum ſol rorem ſuſtulit, & cùm
I nter ſe alpinus Boreas, atq; humidus Auſter
P acem agitant, uitro detracto aperire feneſtras,
Q uó ue almam lucem aſpiciant, quó ue æthera purum,
A urarumq; leues animas, & frigora captent.
N empe intrò ueniens Zephyris uariantibus aër
A ëra diſpellit pigrum nouus, & graue olentes
L uſtrat, agens ſeſe, thalamos uariatq; ſaluber:
Q ui niſi mutetur crebrò, corrumpitur, hauſtusq;
I nducit uarios reptantum in corpora morbos.
C eu puteis pigros latices niſi ſæpius urna
H auſeris, ut ſubitò inde locum nouus occupet humor,
C ontinuò ſapor immotæ uitiatur aquai,
O raq; potantum triſtis perturbat amaror.
T um uerò ad ſolem, blandiq; ad luminis auras
E xultare pecus uideas, & corpora luci

X s Pandere:

P andere:non tamen immiſſo ſub ſole iacere
S ecurum fuit,aſpiciant ſed lumina longè.
S i uerò fuerit gelidis Aquilonibus aër
F rigidus,aut nimbos ſpirantibus humidus Auſtris,
P rotinus in thalamos inferri profuit ignes.
N e tamen infeſtet lachrymoſus lumina fumus,
I pſos occuluere cauis fornacibus ignes,
V nde adytus fumo ſit nuſquam in tecta,ſed extrà
R eſpirans Vulcanus in aëra fumet apertum.
A t calor intereà placidus defunditur intus
P aulatim,& tepidi calida è fornace uapores.
S unt etiam,quæ,cùm nigreſcit fœtibus arbos,
I ncipiunt cùm mora rubeſcere,pabula lecta
R etibus imponunt raris,in perq́; foratis
P ellibus,in gyrumq́; agitant,iactantq́; per auras.
N anq; cadunt ueluti per lata foramina grando
N igrantes baccæ,uel quicquid inutile menſis,
E t tantùm folia ipſa manent:quòd ſoluere mollem
A luum mora ferunt,triſteſq́; inducere morbos.
P ræthereà liquido reſpargi corpora oliuo
M ors erit extemplo ah miſeris,lucemq́; relinquent.
E rgo ubi nocte gregem famulæ, et ſtabula alta reuiſent:
E dico procul ardentem deponere teſtam,
I n tenebris ubi pingue oleum depaſcitur ignis:
N e ſuper incautis gutta ſtillantis oliui
D ecidat,ac totos deformet peſte penates.

Vſq;

Vſq; adeo in Venerem longas exercuit iras
Inſenſam, inuentrix ſemper frondentis oliuæ.
Exin cùm liquor officiat bombycibus omnis,
Præcipuè ſale qui fuerit uitiatus amaro
Cùm ſemel attigerit, miſeris erit acre uenenum.
Protinus elucet languentibus aurea pellis,
Deinde tument, turpisq́; animis ignauia uenit
Deſidibus, tandem rumpuntur, & omnia tetro
Inficiunt tabo: ſanies fluit undiq; membris,
Nec quicquàm ſalſo Venerem æquore profuit ortam.
Quædam ideo ſyluas ſeruant noctesq́;, diesq́;:
Quandoquidem inuentæ, ſalſo quæ pabula rore
Inuidia infecere (ſcelus prohibete nefandum
Dij, Deæq́; omnes:) cæcum & liquere uenenum
In ſyluis, quod mox folijs bibit inſcia bombyx.
Arce etiam ſtrepitus: cantu caua cornua rauco,
Fiſtulaq́; horribili procul abſit ahenea bombo,
Tympanaq́;, & uoces ludentis comprime pubis.
Inualidas ſæpe exanimat leue murmur alumnas.
Sed neq; tum pueri uaſtantes irrequieta
Cuncta manu hîc illic, ſtragemq́; impune ferentes,
Iamq́; has, iamq́; illas digitis dum tangere gaudent,
Introducantur, quos longè arcebis, & ultro
Abſiſtent: ætas ſi improuida ludificetur,
Verbis falle illos: tineas finge acre uenenum
Inſpirare anima, uel ſpicula linquere caudis,

Atq;

A tq; angues,colubroſq́; uoca,diros'ue chelydros.
O bſeruabis item,ne qui guſtauerit allij,
A ut cæpe,aut acris porri illætabile uirus,
I ntroëat,ne res pereat tibi funditus omnis:
B ombycem exanimem uidi ſæpe ipſe iacere,
A fflatam famulæ grauiter ſpirantis odore.
C ontinuò uis illa ſubit,nareſq́; laceßit,
I ntimaq́; infeſtum uenit ad præcordia uirus.
N on igitur cunctis adytus permiſeris,illas
S pectatum,quicunq; adeunt:quis ſpiritus ollis,
Q uis uultus,uociſq́; ſonus,quis euntibus ultro
S it greſſus,qui oculí ue,notes:diſcrimine nullo
L imine anus omneis,monſtra infelicia,longè
P elle:nocent cantu triſtes,oculiſq́; malignis.
I ntrò autem tantùm iuuenes,pulchræq́; puellæ
D ucendæ,queis forma,ætasq́; ignara nocendi eſt.
H îc impune choros agitent,alternaq́; læti
I daliæ Veneri,ac Saturno carmina dicant.
Q uandoquidem memini:Thuſci alta in rupe Viterbi
I pſe ſenem uidiſſe ferum,cui dira rigebant
O ra,grauesq́; oculi ſuffecti ſanguine circùm,
F ronsq́; obſcœna ſitu,hirtiq́; in uertice cani:
I lle truci,ſcelus,obtutu genus omne necabat
R eptantum,tenueis animas,paruaſq́; uolantes.
Q uin etiam ſi quando hortos ingreſſus,ubi annus
E xuit expleto turpem nouus orbe ſenectam,

Floribus

F loribus & paſſim per agros incanuit arbor:
I lle hortis ſtragem dedit, arboribusq́; ruinam,
S pemq́; anni agricolæ mœſti fleuere caducam.
N am quocunq; aciem horribilem intendiſſet, ibi omneis
C ernere erat ſubitò afflatos langueſcere flores,
M ox album latè nimbum uolitare per auras.
N ec tantum noceat raptor ferus Orithyiæ,
S i quando iratus malè tutis incubet hortis.
N oſtram igitur ſi fortè domum prætermeet olim
P eſtis, & ira deûm talis, cùm plurima reptans
C ompleuit ſedes omneis, atq; atria circùm,
N on illum affari libeat, longumq́; morari.
S ed properate fores famulæ, properate feneſtras
C laudere, peſtiferamq́; auertite limine cladem.
I am promiſſa dies terris lucem intulit almam,
I am, licet, ingredere, artificum mirare laborem
E gregium, mirare artes, ut pendula ramis
O mnibus hæſerunt uarij glomeramina fili.
Q ualiter autumni primo cum frigore in hortis
A rboribus pendent haud uno poma colore:
S ic hærent nitidi uario diſcrimine ramis
F olliculi: ſunt quæ uiridem traxere colorem
E folijs, quæ depaſta eſt Saturnia bombyx,
F ila: auri quædam, electriq́; ſimillima puri.
O mnibus eſt reliquis color albi uelleris inſtar.
E rgo ubi per ramos iam perfeciſſe laborem

Clauſas,

C lauſas,quanq; ſuum,uigili exploraueris aure;
A tq; ubi nec ſtrepitus,nec uim datur amplius ullam
A udiri,ſed iam motus requieuerit omnis,
P elle moram,exonera ramos,impone caniſtris.
C arpe utraq; manu,& famulas properare iubeto.
P rimus deinde labos extrema,& inutile quicquid
L anicij detraxe,& luxuriantia circum
V ellera,quæ ſtuppæ ueluti nodoſa puellæ
R uris penſa trahunt torquentes pollice fila,
V nde ſibi intexant feſtis geſtanda diebus
T egmina,cum lætas agitant per prata choreas.
H inc triplex delectus erit,meliora Deorum
I mponunt aris,aliqua in ſpem gentis,& anni
V enturi ad ſobolem ſeruant de more creandam.
C ætera dein uarios deuoluunt ueſtis in uſus.
Q uæ uerò in generis ſpem uis ſeruare caduci,
D eligito ex omni numero:neglecta quotannis
D egenerat proles magis ac magis,atq; propago
D eterior tibi ſemper erit labentibus annis.
S ed non ob ſobolem multos ſeruare neceſſe eſt
F olliculos,capitum multorum ſemina partu
V na dabit mater,centum quæq; oua relinquet.
Q uos igitur fœturæ habiles prouideris,omneis
C onnectes ducto per acus ueſtigia filo.
S ed parcens leuiter terebrato,extremaq; tantum
T angito acu,ne incluſa cadauera ferro

Ab uioles

A buioles,& res euertas funditus omnes:
P oſt hinc conſertos ita frigida ſub loca conde,
A ut Bacchi in cella ſub terram,aut ſicubi montis
E xeſi ſpecus ardenti impenetrabile Phœbo,
N e calor abſumat defuncta cadauera uita.
F ata dabunt quibus ad iucundum ſurgere lumen
R urſus,& in paruas uolucrum ſe uertere formas:
C ùm primùm cœlo ſtellas aurora fugarit,
E t decies roſeos ſol lauerit æquore currus.
N am quondam(ut perhibent)cùm primos aurea fœtus
N utriret Venus umbroſis in uallibus Idæ
N uda cohors tenerûm circùm ludebat amorum,
E t nunc hîc manibus tenerè dare pabula blandis,
N unc illic tractare leui reptantia tactu
C orpora,Acidalioſq; toris diffundere flores.
D um uero incauti nunc huc,nunc protinus illuc
(F ortè parens aberat)ſtudijs puerilibus errant,
I mpliciti inter ſeſe altis in cratibus urgent.
F it ſtrepitus,pontes uaſtam traxere ruinam,
L anifici ſtabula alta gregis:iacet undiq; bombyx,
F uſa ſolo,exanimûm ingentes(miſerabile)acerui.
Q uam cladem accepit rediens ubi mater,& omnem
C æde madere locum uidit procul,& genus omne
F unditus extinctum,totamq; ab origine gentem,
E t famulas nuſquam ſibi,nuſquam occurrere natos,
Q ui ſeſe abdiderant ſyluis,tacitiq; latebant:

Infelix

I nfelix ſtetit ingenti perculſa dolore.
T um furijs acta huc illuc clamore ſupremum
I dalium impleuit,natos,famulaſq; requirens.
N ulla quies animo,nocteſq;,dieſq; uagatur,
I ncaßumq; gemens ſolos interrogat agros.
I nfernas etiam ſedes,atq; atria Ditis
A egra adijt,quò mœſtæ animæ poſt fata feruntur
S quamigerum, pecudũ, atq; hominũ,uitæq; uolantum,
S i fortè ipſe ſibi patruus rex maximus Orci
A nnueret,paucas animas in tarda reuerti
C orpora,ut inde nouam ſobolem reuocaret in auras.
I amq; ibant umbræ tenues Styga circunfuſæ
O bſcuram,nigroſq; lacus,& rauca fluenta.
T um dominæ aduentu lætæ circum ora uolantes,
N ondum oblitæ alis plauſere,& ſigna dederunt
L ætitiæ, nondum trans liuida flumina uectæ.
A gnouit Venus,& ſecum eſt lætata repertis.
Q uam Saturnius horrentis regnator Auerni
V t procul aſpexit,multo eſt dignatus honore,
P ermiſitq; animas in corpora tarda reuerti
R urſus ut extinctam ſobolem reuocaret in auras,
S eminaq; his generis penitus repararet adempti.
V tq; ſequi poſſent dominam ſupera alta petentem,
C orporibus geminas renouatis addidit alas.
H anc legem poſuit tamen,ut genus omne quotannis
A litis in faciem ſe poſt opera atq; labores

Verteret,

V ertcret,& nigros Orci bis uiſeret amnes.
V t quoſdam populos in Hyperborea Pallene
E ſſe ferunt, qui ſe ut nouies Tritonide in unda
M erſerunt,natis tollantur in aëra pennis.
N onne uides,cùm carceribus exire recluſis
I nſtant ardentes,quanta nitantur opum ui?
C lauſa obſtat domus,& fili denſiſsimus ordo.
N ec mora nec requies,ueſtigant omnia circùm,
E xplorantq; aditus omnes,ſi quà potis extrà
R umpere,& optatæ rurſum ſe reddere luci.
E ccè autem ut roſtro follem terebrauit acuto,
P rotinus erumpit(uiſu mirabile monſtrum)
A litis in paruæ bombyx collecta figuram,
E t noua ſe rerum facies mirantibus offert.
N am quæ longa fuit tinea olim,fit leuis alis
P apilio,tineæ pallentes concolor artus.
E rgo carceribus cùm rupit multa uiam uis,
E t ſeſe cæcis populi eripuere tenebris
A ligeri,atq; iterum lucis uenere ſub auras,
H ærent attoniti rerum nouitate,neq; audent
R emigio alarum ſe aperto credere cœlo,
D iſsimileſq; ſui tacitè noua corpora ſecum
M irari,forma nec ſeſe agnoſcere in illa.
C ornua mirantur fronti,mirantur & alas,
E t uires nil ſupra audent tentare priores
D iffiſi,memoreſq; ſui:ſed tum neq; guſtant

P abula, nec uitæ quærunt alimenta prioris:
T antus adhuc memores timor atri detinet Orci.
N unc etiam ante oculos Styx liuida, nigraq; regna,
T artareiq; canis tria guttura, monſtraq; Ditis
I mpacata, breuis'ne uitæ gaudia quærant.
I ccirco aligeræ neq; frondem ſuffice genti
I ncaßum, neq; potandos admoueris amnes.
C arpe manu reſides, & funibus inſidentes,
I n tabulamq; refer ſtratam uelamine molli.
Q uippe ubi ſubtracto ſe rurſum ad fata uocari
S enſerunt uictu, turbantur. tum ſimul omnes,
E xcidium ueluti cœlo, terrisq; propinquum
I mmineat, cum ſupremo mortalia cuncta
V na dies dabit exitio, multosq; per annos
S uſtentata ruet perituri machina mundi,
A ttoniti dubijs properant ſuccurrere rebus.
C oncubitu indulgent omnes, ut ſemina gentis
M unere defuncti uitæ poſt fata relinquant,
E t ſeruare genus ualeant, ſtirpemq; tueri.
N ec uerò, uelut in ſyluis genus omne ferarum,
A lituumq;, uagos paßim furantur amores:
S ed connubia certa, ſed electi hymenæi.
I lle ſuam tenet, illa ſuum, dulciq; fruuntur
A mplexu, caudis ambo per mutua nexis.
I nſtant, & ualidis iuncti compagibus hærent.
N ec Veneris breuis uſus erit, uidere reuincti
Quartam

Quartam ſæpe diem: nec quas legêre relinquent,
Donec uterq; cadat. neq; enim, ſi uiribus hauſtus
Mas prior occiderit, longum tamen ipſa ſuperſtes
Fœmina erit: ſed ubi concepta effuderit oua,
Nulla mora, amplexu nondum diuulſa ſequetur.
Idem omni itineri tus generi, fata omnibus æqua.
Aſpicies miſerans confuſa cadauera paßim
Procubuiſſe toris genialibus: omnia primùm
Sedibus exportato, & triſtia funera ducito.
Illis nanq; operum eſt cunctorum finis, & æui.
At uerò quæ infuſa uides mantilibus albis
Semina ceu milij exigui tenuißima, coge:
Hæc tibi poſt annum ſobolis ſpes certa creandæ.
His etenim ſeſe reparat moribunda quotannis
Seminibus, ſobolesq; uenit noua ſemper ad auras.
Abdè domo, his aptam ſuper omnia delige ſedem,
Qua neq; ſint aditus torrenti æſtate calori,
Nec Boreæ bruma in media. contraria uis eſt
Utraq; ſeminibus ſeruandis: frigora dira
Vim genitalem omnem perimunt, fruſtráq; fouebis
Semen inane. calor uerò ſi admiſſus in oua
Paulatim ſeſe inſinuet, parua eſt mora, proles
Ante diem ſuperas incaßùm rumpet in auras,
Cùm frondes iam conſumptæ, cùm pabula ſyluæ
Deficiunt, & tonſa comam Thysbēia nudos
Oſtentat ramos populatis frondibus arbor.

Quòd ſi ſpes generis defecerit omnis ubiq;,
Seminaq; aruerint Iouis implacabilis ira,
Sicut apes,teneri reparantur cæde iuuenci.
Hic ſuper accedit tantùm labor.antè iuuencus
Bis denosq; dies,bis denasq; ordine noctes
Graminis arcendus paſtu,prohibendus ab undis.
Intereà in ſtabulis tantùm illi pinguia mori
Sufficiunt folia,& lactenti cortice ramus.
Viſcera ubi cæſi fuerint liquefacta,uidebis
Bombycem fractis condenſam erumpere coſtis,
Atq; globos toto tinearum efferuere tergo,
Et ueluti putres paßim concreſcere fungos.
Quod ſuper eſt moneo generis tibi ſemina ſunto
Annua:degenerant ſupra annum condita,& inde
Omnis abit uigor,atq; intus uitalis hebet uis.
Tum uerò lætas exercent fila puellas,
Haud breuis hic labor,exhauſti cui nil ſatis unquam,
Dum redeat moro attonſæ noua uere iuuentus.
Folliculos primum domitant feruentibus undis,
Filaq; deuoluunt nigris fumantia ahenis.
Tum currente rota torquent,eademq; retorquent,
Stamineq; implicito cura eſt diſſoluere nodos.
Hinc uocat extremum tandem textura laborem,
Intenduntq; nurus diſcretas pectine telas
Multifido,radijsq; ſonantibus intertexunt
Iactantes dextra,læuaq; ſequentia fila,

Alternisq;

Alterniſq; ſuus pedibus labor additus, atq;
Deſuper acta gemit tereti rota garrula neruo.
Nec mora, certantes properant, falluntq; laborem
Aut cantu, aut Veneris curæ narrantur inanes.
Nec modus eſt ſimplex texendi, nec genus unum
Telarum, nunc raſa uides, & leuia texta:
Nunc pexis, leuiterq; attonſis mollia uillis.
Quin etiam uarios tenui ſubtegmine pingunt
Nexilibus flores hederis, ſyluasq; uirentes,
Pomaq;, graminaq;, & ceruos, capreasq; fugaces.
Adde uelut nebulas tenues uelamina textu
Rara, quibus matres crines, & tempora uelant,
In templiſq; Deûm prohibent à puluere uultus.
Vidi etiam uarium quæ mutant texta colorem,
Eludantq; oculos, ut diſcolor aura refulſit.
Quid ſequar ulterius? nil uis humana reliquit
Intactum: filum tunicis includitur aureis,
Indutæq; rigent fuluo ſubtegmine ueſtes:
Vt quondam Phrixi de finibus Aeetæis
Vecta ouis aurato fulgebat pectora uillo,
Pectoraq;, & pexo pallentia terga metallo.
Et dubitant matres pinguem ſerere undiq; morum,
Aut inter teneras bombycem ferre papillas?
Quid mirum, ſi iam totum diffuſa per orbem
Saturni & Veneris paſcunt pecora aurea gentes?
Mollia nec ſoli nouerunt ſtamina Seres.

L aniuomum ipſa genus Saturni munere magno
I andudum ſuper Idalium, ſuper alta Cythera
T ranſtulit & Venus, & noſtras penetrauit ad oras.
Q uippe olim (ſed fama annis obſcura) regebat
F elices Seras læti ditiſſimus agri
S erius, antiquo patriæ de nomine dictus.
M ox acri infelix Phaëthuſæ incenſus amore
I taliam petijt, poſtquàm illam ad flumina magni
A udijt Eridani correptum fulmine fratrem
F lere diem, noctemq; Iouis fera tela querentem.
S ed uix Auſonios fines, Oenotriaq; arua
A ttigerat: nouus ecce illi cùm perculit aures
R umor, uirgineam formam amiſiſſe puellam:
P rotinus & longos ad cœlum tendere ramos
P ro manibus, duroq; includi pectora libro,
A h miſeram. ſubito ſtetit acri corda dolore
S aucius, inſignemq; à pectore rupit amictum,
P ictus acu molles tunicas, opera aurea Serum:
T um uiridi in ripa, charæ ſub uirginis umbra
I mpleuit cœlum queſtu, dilectaq; fruſtra
R obora complexus tereti dabat oſcula ligno,
E t tenero ereptos in cortice flebat amores,
I nfelix: non ſceptra animum, non regna parentum
A lta mouere queunt, nec opimæ copia gazæ.
I n patriam negat ire, placet tantùm Itala tellus.
N ec procul Eridani ripis abſiſtit, & omnem

Vitam

V itam agit in lachrymis: bis ſenos ordine menſes
I llum adeò perhibent ſolos fleuiſſe per agros,
E t tandem ſuperos extrema uoce precatum,
N e ue oculis lachrymæ, neu deeſſet luctibus humor
P erpetuus, ſuperis quæ uota audita repentè.
P erſtat in incepto: gemitu nemora omnia complet.
N on oculis lachymæ, non deſit luctibus humor.
S oluunt ſe in lachrymas artus, & corpore toto
L inquitur humor, abitq; omnis conuerſus in undas,
F it fluuius, curſuq; breuiſsimus exit in alueum
A bdua magne tuum, & tecum in uada ſoluitur alti
E ridani, atq; pedes Phaëtuſæ humectat amatæ
F lumine turrigeræ radens ſata culta Cremonæ.
M anſit amor, ueteres amni manſere calores.
S æpe illum fama eſt clauſam ſub cortice Nympham
T entaſſe, optatum mox aſcendiſſe cubile.
T andem iuncta Dryas fluuio eſt, licitisq; hymenæis
E greſſam rupta diuam Deus arbore duxit:
C ui picturatas uario ſub tegmine ueſtes,
I lluſasq; auro tunicas, & tenuia lætæ
T exta dedit, miſſa à patrijs ſibi munera terris.
P aucaq; præterea bombycis ſemina donis
A ddidit, oſtendens huius quis muneris uſus.
I pſa eadem egregias longo pòſt tempore natas
S eriadas docuit, patris de nomine dictas.
M ox illæ Auſonias paſsim ſparſere per urbes,

Et morum umbroſam latos ſeuêre per agros,
Vnde ſacri uiridem uates petiere coronam,
Et meritis gratas ſibi deuinxere puellas.

FINIS.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENſIS Scacchia ludus.

Ludimus effigiē belli, ſimulataq́; ueris
Prælia, buxo acies fictas, & ludicra regna.
Vt gemini inter ſe reges albuſq́;, nigerq́;,
Pro laude oppoſiti certent bicoloribus armis.
Dicite Seriades Nymphæ certamina tanta
Carminibus prorſus uatum illibata priorum.
Nulla uia eſt, tamen ire iuuat, quò me rapit ardor,
Inuiaq́; audaci propero tentare iuuenta.
Vos per inacceſſas rupes, & inhoſpita euntem
Saxa Deæ regite, ac ſecretum oſtendite callem.
Vos huius ludi in primis meminiſſe neceſſe eſt.
Vos primæ ſtudia hæc Italis monſtraſtis in oris
Scacchidis egregiæ monimentum inſigne ſororis.

Iuppiter

I uppiter Aethiopum ſedes, & Memnonis arua
I uerat, Oceani menſas dignatus amici,
Qui ſibi tum optatis iunxit Tellurem Hymenæis,
A ffuit unà omnis ſuperûm chorus: omnia feſto
A equoris immenſi reſonabant littora plauſu.
V t dapibus compreſſa fames, menſæq; remotæ,
Quò ſuperùm mentes ludo mulceret inani,
O ceanus tabulam afferri iubet interpictam.
S exaginta inſunt & quatuor ordine ſedes,
O ctono parte ex omni uia limite quadrat
O rdinibus paribus, necnon forma omnibus una
S edibus, æquale & ſpatium, ſed non color unus:
A lternant ſemper uariæ, ſubeuntq; uiciſsim
A lbentes nigris, teſtudo picta ſupernè
Qualia deuexo geſtat diſcrimina tergo.
T um ſuperis tacitè ſecum mirantibus, inquit:
M arti aptam ſedem, ludicraq; caſtra uidetis.
H oc campo aduerſas acies ſpectare licebit
O ppoſitis ſignis belli ſimulachra ciere,
Quæ quondam ſub aquis gaudent ſpectacla tueri
N ereides, uaſtiq; omnis gens accola ponti,
S iquando placidum mare, & humida regna quierunt.
E n uerò ſimulata adſunt qui prælia ludant.
S ic ait, & uerſa in tabulam deprompſit ab urna
A rte laboratam buxum, ſimulataq; noſtris
C orpora, torno acies fictas albasq;, nigrasq;.

A gmina bina pari numeroq;,& uiribus æquis,
B is niuea cum ueſte octo,totidemq; nigranti.
V t uariæ facies pariter ſunt,& ſua cuiq;
N omina,diuerſum munus,non æqua poteſtas:
I llic & reges paribus capita alta coronis,
E t regum pariter nuptas in bella paratas
C ernere ěrat.ſunt qui pedibus certamina inire
S ueti,ſunt & equis qui malint,quiq; ſagittis.
N ec deeſt quæ ferat armatas in prælia turres
B ellua:utrinq; Indos credas ſpectare Elephantes.
I amq; aciem in uerſum ſtatuunt,ſtructæq; cohortes
P rocedunt campo,caſtriſq; locantur utriſq;.
L inea principio ſublimes ultima reges
P arte utraq; capit,quartis in ſedibus ambos
T ractu eodem aduerſos inter ſe,ſex tamen æquis
I n medio ſedes ſpacijs hinc inde relictæ.
S ede albus ſeſe nigra tenet,ater in alba,
P roxima reginas capit orbita.regibus ambæ
H ærent quæq; ſuo,dextrum latus altera,læuum
A ltera lege datis tangunt ſtationibus,atrumq;
A tra tenet campum,ſpacio ſtat candida in albo,
E t proprium ſeruant prima ſtatione colorem.
I nde ſagittiferi iuuenes de gente nigranti
S tant gemini,totidem pariter candore niuali,
N omen Areiphilos Graij fecere uocantes,
Quòd Marti ante alios chari fera bella laceſſant.

Continuò

Continuò hos inter rex, necnon regia coniux,
Clauduntur medij. duo dehinc utrinq; coruſci
Auratis equites ſagulis, criſtisq́; decori,
Cornipedes in aperta parant certamina Martis.
Tum geminæ uelut extremis in cornibus arces
Hinc atq; hinc altis ſtant propugnacula muris,
Quas dorſo immanes geſtant in bella Elephanti.
Poſtremò ſubeunt octo hinc, atq; inde ſecundis
Ordinibus pedites, caſtrisq́; armantur utriſq;
Armigeri partim regis, partimq́; miniſtræ
Virginis armiſonæ, quæ prima pericula belli,
Congreſſusq́; ineant primos, pugnamq́; laceſſant.
Non aliter campis legio ſe buxea utrinq;
Compoſuit, duplici digeſtis ordine turmis,
Aduerſisq́; ambæ fulſere coloribus alæ:
Quàm Gallorum acies alpino frigore lactea
Corpora, ſi tendant albis in prælia ſignis
Auroræ populos contrà, & Phaëtonte peruſtos
Inſano Aethiopas, & nigri Memnonis alas.
Tum pater Oceanus rurſus ſic ore locutus:
Cœlicolæ, iam quæ nam acies, quæ caſtra uidetis.
Diſcite nunc (neq; enim ſunt hæc ſine legibus arma)
Certandi leges, nequeant quas tendere contra.
Principio alterni reges in prælia mittunt,
Quem pugnæ numero ex omni elegere ſuorum.
Siniger arma ferens primus proceßit in æquor,

Continuò

Continuò aduerſum ſemper ſe candidus offert,
Nec plures licet ire ſimul facto agmine in hoſtem.
Propoſitum cunctis unum, ſtudium omnibus unum,
Obſeſſos reges inimicæ claudere gentis,
Ne quò impune queant fugere, atq; inſtantia fata
Euitare: etenim capiunt ita prælia finem.
Haud tamen intereà cuneis obſtantibus ultro
Parcunt: ſed citius quo regem ſternere leto
Deſertum eualeant, cædunt ferro obuia paßim
Agmina, rareſcunt hìc illic funere ſemper
Vtraq; caſtra nouo, magis ac magis area belli
Picturata patet, ſternuntq́;, caduntq; uicißim.
Sed cædentem opus eſt ſublati protinus hoſtis
Succeßiſſe loco, & conatus uindicis alæ
Suſtinuiſſe ſemel. mox ſi uitauerit ictum,
Inde referre licet ſe in tutum præpete planta.
At pedites prohibent leges certaminis unos,
Cum ſemel exierint (facilis iactura) reuerti.
Nec uerò inceſſus cunctis bellantibus idem,
Pugnandi'ue modus. pedites in prælia euntes
Eualeant unam tantum tranſmittere ſedem,
Inq; hoſtem tendunt aduerſi, & limite recto.
Congreſſu tamen in primo fas longius ire,
Et duplicare gradus conceſſum. at comminus hoſtem
Cum feriunt, ictum obliquant, & uulnera furtim
Intentant ſemper lateri, cauaq; ilia cædunt.

Sed

Sed gemini claudunt aciem qui hinc inde Elephanti,
Cùm turres in bella gerunt, ac prælia miſcent,
Recta fronte ualent dextra, læuáq;, retróq;
Ferre aditum contrà, campumq; impune per omnem
Proruere, ac totis paßim dare funera caſtris.
Ne tamen obliquis occultent nixibus ictum,
Qui tantum mos conceſſus pugnantibus arcu,
Dilectis Marti ante alios. nam ſemper uterq;
Fertur in obliquum, ſpacijs nigrantibus alter,
Alter candenti ſemper ſe limite uerſat,
Directisq; ineunt ambo ſera bella ſagittis.
Nec uariare licet, quamuis fas ire per omnem
Hinc atq; hinc campum, atq; omnes percurrere ſedes.
Inſultat ſonipes ferus, atq; repugnat habenis.
Nunquàm continuo ſtipata per agmina ductu
Procurrit: tantum ſurſum ſeſe arduus effert
Semper, & in gyrum greſſus magno impete lunat
Curuatos, duplicemq; datur tranſmittere ſedem.
Si nigrante prius campo expectauerit, album
Mox petere, & ſedis ſemper mutare colorem
Lex iubet, ac certo ſemper ſe ſiſtere ſaltu.
At regina furens animis, pars optima belli,
In frontem, in terga, ac dextram, læuamq; mouetur,
Itq; iter obliquum, ſed ſemper tramite recto
Procedit: neq; enim curuato inſurgere ſaltu
Cornipedum de more licet. non terminus olli,

Nec

N ec curſus meta ulla datur. quocunq; libido
I mpulerit, licet ire, modò ne ex agmine quiſquam
H oſtilí ue, ſuo ue aditus occludat eunti.
N ulli etenim ſuper educto fas agmina ſaltu
T ranſilijſſe, equiti tantùm hæc conceſsa poteſtas.
C autius arma mouent gentis regnator uterq;,
I n quibus eſt omnis ſpes, ac fiducia belli.
O mnibus incolumi rege ſtat cernere ferro:
S ublato, pugna excedunt, & caſtra relinquunt:
I lle adeò in bello captus ſecum omnia uertit.
E rgo hærens cunctatur, eum uenerantur, & omnes
A gmine circunſtant denſo, mediumq; tuentur.
V tq; armis ſæpe eripiant, ſua corpora bello
O bijciunt, mortemq; optant pro rege paciſci.
N on illi ſtudium feriendi, aut arma ciendi:
S e tegere eſt ſatis, atq; inſtantia fata cauere.
H aud tamen obtulerit ſe quiſquam impune propinquum
O buius, ex omni nam ſummum parte nocendi
I us habet. ille quidem haud procurrere longius auſit,
S ed poſtquàm auſpicijs primis progreſſus ab aula
M utauit ſedes proprias, non amplius uno
V lterius fas ire gradu, ſeu uulneret hoſtem,
S eu uim tela ferant nullam, atq; innoxius erret.
H ic mos certandi, hæc belli antiquiſsima iura.
N unc aciem inter ſe certantes cernite utranq;.
S ic ait. at quoniam, quoties fera bella fatigant

Mortales

Mortales,ſuperi ſtudijs diuerſa fouentes
Ipſi etiam inter ſeſe odijs bellantur iniquis,
Maximaq́; interdum toto ardent prælia cœlo:
Iuppiter omnipotens ſolio rex ſatus ab alto,
Omneis abſtinuiſſe iubet mortalibus armis,
Atq; minis,ne quem foueant,perterret acerbis:
Tum Phœbum uocat intonſum,Atlantisq́; nepotem,
Egregium,furto peperit quem candida Maia,
Inſignes ambos facie,& florentibus annis.
Nondum Mercurius leuibus talaria plantis
Addiderat,nondum Titania lumina agebat
Per liquidum curru gemmato Phœbus Olympum,
Tantum humeros pharetra inſignis,et crinibus aureis.
Has pater aduerſis ſolos decernere iuſſit
Inter ſe ſtudijs,& ludicra bella fouere,
Ac partes tutari ambas,quas uellet uterq;:
Necnon propoſuit uictori præmia digna,
Dij magni ſedere,Deûm ſtat turba minorum
Circunfuſa.cauent ſed lege,& fœdere pacto,
Ne quiſquam uoce,aut nutu ludentibus auſit
Præuiſos monſtrare ictus:quem deniq; primum
Sors inferre aciem uocet,atq; inuadere Martem,
Quæſitum:primumq́; locum certaminis albo
Ductori tulit,ut quem uellet primus in hoſtem
Mitteret.id ſanè magni referre putabant.
Tum tacitus ſecum uerſat quem ducere contrà

Conueniat.

Conueniat, peditemq́; iubet procedere campum
In medium, qui reginam dirimebat ab hoſte.
Ille gradus duplices ſuperat: cui tum arbiter ater
Ipſe etiam aduerſum recto de gente nigranti
Tramite agit peditem, atq; iubet ſubſiſtere contra
Aduenientem hoſtem, paribusq; occurrere in armis.
Stant ergo aduerſis inter ſe frontibus ambo,
In medijs campi ſpacijs, ac mutua tentant
Vulnera nequicquam. neq; enim uis ulla nocendi eſt
Armigeris, tractu dum miſcent prælia eodem.
Subſidio ſocij dextra, læuaq́; frequentes
Hinc atq; hinc ſubeunt, latè & loca milite complent,
Alternantq́; uices. necdum tamen horrida miſcent
Prælia, ſed placidus medijs Mars ludit in armis,
Excurſusq́; breues tentant, tutiq́; tenent ſe.
Iamq́; pedes nigri rectoris, qui prior hoſtem
Contra ijt, obliquum læua clam ſtrinxerat enſem,
Atq; album è medijs peditem citò ſuſtulit armis,
Illiusq́; locum arripuit præſtantibus auſis,
Ah miſer inſtantem lateri non uiderat hoſtem.
Ipſe etiam cadit, & pugnas in morte relinquit.
Tum cautus fuſcæ regnator gentis ab aula
Subduxit ſeſe media, penitusq́; repoſtis
Caſtrorum latebris extrema in fauce recondit,
Et peditum cuneis ſtipantibus abditus hæſit.
Nec mora, ſurgit eques bellator læuus utrinq;,

Et medijs hinc inde inſultant cœtibus ambo,
Alterniq; ruunt,& ſpargunt fata per hoſtes.
Sternuntur pedites paßim, miſeranda iuuentus,
Quòd nequeant reuocare gradum: ſonat ungula campo
In medio,& totis miſcentur funera caſtris.
Dum uerò peditum intentus Latonius heros
Cædibus inſtat atrox, equitemq́; per agmina uerſat
Vaſtatorem alæ piceæ: longè Arcada maior
Ardor agit tacitis iandudum inuadere furtis
Magnum aliquid, peditumq́; ultro ſæpe obuia tranſit
Agmina, cornipedem ducens in prælia læuum:
Qui regi inſidias tendens huc uertitur, atq; huc,
Per medioſq́; hoſtes impune infrenis oberrat.
Conſtitit, optataq́; diu ſtatione potitus
Letum intentabat pariter regiq́;, Elephantiq́;,
Alæ qui dextro cornu turritus in auras
Attollens caput ingenti ſe mole tenebat.
Delius ingemuit clauſo ſuccurrere regi
Admonitus: nanq; indefenſum in morte Elephantem
Linquere ſe uidet, atq; ambos non poſſe periclo
Eripere,& fatis urgeri cernit iniquis.
Cura prior ſed enim eſt, trepidum defendere regem,
Quem rapit in dextrum latus: at niger emicat enſe
Stricto eques,& magnis Elephantem intercipit auſis,
Damnum ingens: neq; enim eſt ſæuæ poſt uirginis arma
Bellantum numero ex omni magis utilis alter.

N ontamen impune euades, ait acer Apollo,
E t peditum cuneis, denſaq; indagine cingit.
I lle igitur trepidare metu, certiq; pericli
F ruſtra uelle fugam: nam hinc fata minatur Amazon,
I nde obſtat conſerta phalanx: tandem altius acto
V irginis enſe cadit, pulchræ ſolatia mortis.
A eſtuat alba cohors latere heu minus utilis uno,
E t magis atq; magis furit acri accenſa dolore.
S icut ubi dextrum taurus certamine cornu
A miſit, dum ſe aduerſo fert pectore in hoſtem,
S æuior in pugnam ruit armos ſanguine, & altè
C olla animoſa lauans: gemitu omnis ſylua remugit.
T alis erat facies, cæſi poſt fata Elephantis,
C andentis turmæ: hinc furijs maioribus ardet
P hœbus, & ultrices hortatur in arma cohortes
I n ferrum & cædes pronus, cupidusq; nocendi,
I ncautusq; ambas perdit ſine lege phalangas.
D umq; hoſtes pariter cernat procumbere uictos,
I pſe ſuos morti indefenſos obijcit ultro.
M ercurius melior furto cunctatur, & hærens
V ſq; alium ex alio ſpectando præuidet ictum:
S æpe ille ex longo meditatus fata ſuperbæ
R eginæ, peditem perdendum comminus offert,
D iſsimulatq; dolos, mox pœnitet, & trahit alto
I mprobus, errorem fingens, ſuſpiria corde.
I amq; ſagittiferi è dextro ſpicula cornu

Virginis

V irginis in latus albentis tendebat: id hoſtis
H aud primùm ſenſit, peditemq; trahebat in atram
L æua aciem, rerum ignarus. uerùm improba cladem
E t tantas Erycina Venus miſerata ruinas,
I ncauto iuueni furtim tacito innuit ore,
A tq; oculis: (Phœbo nam fortè aduerſa ſedebat)
N ulla mora, ad nutus diuæ tremefactus Apollo
C onſtitit, atq; oculis latè agmina circumſpexit,
E t ſubitò inſidias ſenſit, peditemq; retraxit,
Q uem contra impulerat dextra impiger, atq; periclo
R eginam eripuit: tum Maia Atlantide cretus
L ittoreum caueæ conſeſſum uocibus implet,
R eginam captam ingeminans: fremit undiq; turba
C œlicolûm ſtudijs uarijs, ſeſeq; tuetur
P hœbus, & his alto fatur de littore uerbis.
Q uæ porrò inuidia eſt dextram ludicra petenti
P ræmia corrigere incautam, in meliusq; referre,
C ùm nec pacta uetent? Quòd ſi Maia ſate poſthac
I d ſedet omnino prohiberi: lege caueto.
Q uiq; prior fuerit digitis impulſus in hoſtem,
S iue albus, piceus´ue fuat, diſcrimine nullo
I lle eat, & dubij ſubeat diſcrimina Martis.
D ixit, & hæc toto placuit ſententia circo
C œlicolis: Venerem obtutu clam uerſus acerbo
I uppiter increpuit, nec ſenſit filius Arcas.
S ed puer ingemuit labefactus corda dolore

I ngenti:uix ſe tenuit quin ludicra caſtra,
I niectisq; acies manibus confunderet ambas.
T um ſecum ſtatuit furtis certare,dolisq;
O mnibus,ac totis fraudes innectere caſtris.
I am tum igitur iuuenem pharetratum in prælia ducens
C ornipedis ſimulare gradus iubet.ocyus ille
E micat,atq; albæ reginæ fata minatur.
N on Phœbum latuere doli,ſubriſit,& ore
V erſus ad aſtantes:quamuis accommoda furtis
M ercurio ſit dextra,inquit:fraudisq;,doliq;
C allide Atlantiada inuigiles,haud me tamen ultrà
F allere erit:iamq; improbe iniquam corrige dextram.
S pectantum cunei ingenti riſere theatro,
A tq; Arcas,ueluti deceptus imagine falſa,
S ummiſit buxum conceſſo in prælia greſſu
A rcum intendentem,uigilat iam cautus Apollo
F raudesq;,inſidiasq; timens,occultaq; furta.
I lle etenim perſæpe manu dum ducit in hoſtes
A lternam buxum,ius contra,& fœdera pacta
I mplicitans celeres digitos duo corpora bello
O bijciat ſimul,obſeruet niſi prouidus hoſtis.
I amq; equitem contra nigrantem candidus arcum
I ntendens ſeſe oppoſuit pharetratus,& arcet
R eginæ iugulo intentum:tum dexter oberrat
H uc atq; huc Elephas, niueisq; exultat in armis.
H æſerat in medio,dominæ,regiq; minatus

Albus

A lbus eques,ratus impune,& iam ſorte ſuperbus
N equicquam ſpoliorum animum paſcebat amore.
N on tulit hanc ſpeciem iuuenis pharetratus,& arcu
C ontendit calamum,ſeſeq́; immittit in hoſtem,
F ata licet pedes intentet,moriturus in armis
I nſigni pro laude:aluo mediæ hæſit arundo
S tridula,& ima chalybs deſcendit in ilia adactus.
V oluitur ille excuſſus humiq́;,& calcibus auras
V erberat:in uentos uita indignata receßit.
I nde ſagittiferum ſternit pedes:hunc pedes alter
H oſtili de plebe necat:pugna aſpera ſurgit.
T urribus occurrunt ingenti mole Elephanti.
S æua pharetrigeri contendunt ſpicula neruis,
Q uadrupedumq́; gemit bicolor ſub uerbere campus.
I ncaluere animi parte ex utraq́;,& in armis
C oncurrunt denſi ſimul omnis copia gentis
A lbæq́;,piceæq́;,duces,ambæq́; phalanges,
C onfuſæq́; acies magno certamine totis
D enſantur campis,uirtus,fortunaq́; in unum
C onueniunt:hi nunc uictores agmina uerſa
A equore agunt toto,uerſis referuntur habenis
N unc ijdem,uariantq́; uices,& fluctuat omnis
A rea bellorum:uaſti uelut æquoris undæ
S i quando inter ſe recluſo carcere ſæua
B ella cient animoſi Euri,uertuntq́; profundum
I onio in magno,aut undiſono Atlanteo,

A lternos uoluunt procurua ad littora fluctus.
A t medias acies inter crudeſcit Amazon
C andida, plena animis, multiſq; in millibus ardet.]
N anq; ſagittiferum incurſans, rediensq́; Elephantem
N igrantes ſternit: dextra, læuaq́; per alas
F ulminat, atq; manu ſpargens haſtilia ſæuit.
B ellanti dant tela locum, retroq́; reſidunt
H inc atq; hinc inimicæ acies: per tela, per hoſtes
I lla ruit pulchram in mortem, ſimul ultima tentat
C aſtra fugæ fidens, animosq́; in bella uiriles
S æua gerit: penetrat cuneos, aperitq́; uiam ui.
T andem fuſca cohors, nigrantisq́; arbiter alæ
I pſe etiam arma ſuæ trepidus uiresq́;, animosq́;
V irginis implorat: nulla eſt mora, feruida Amazon
E micat, atq; ardens paribus ſe ſiſtit in armis.
Q uem primum haſta, aut poſtremum bellica uirgo
D emetis, aut quot humi candentia corpora linquis?
S emianimes uoluuntur equi niueiq́;, nigriq́;,
E t peditum cunei, dilectaq́; pectora Marti
A ligera iuuenes ineuntes bella ſagitta.
Q uis cladem fando illius, quis funera pugnæ,
P roſtratosq́; duces ſperet ſe æquare canendo?
S ternitur omne ſolum buxo, atq; miſerrima cædes
E xoritur: confuſa inter ſeſe agmina cædunt,
I mplicitæq́; ruunt albæ, nigræq́; phalanges.
S ternuntur pedites, & corpora quadrupedantum.

Nam

N am uerſæ inter ſe iactantes mutua tela
F œmineis ambæ nituntur Amazones armis:
V ſq; adeò certæ non cedere, donec in auras
A ut hæc, aut illa effundat cum ſanguine multo
S æuam animam, ſola linquentes prælia morte.
Intereà amborum populorum rector uterq;
C aptiuos hoſtes, & uicta cadauera bello
C arcere ſeruabant caſtris uicina, cauentes
N e capti ſemel, aut obita iam morte iacentes
I n uitam reuocati iterum certamina inirent.
A t lateri innixus Phœbeo Threicius Mars
I unctus amicitia puero Arcadi, ſi quid amico
F ata ſinant prodeſſe, animum per cuncta uolutat,
O bſeruatq; omnes caſus: tum corpora bina
C apta, pharetratum iuuenem, peditemq́; nigrantes
C œtibus è functis iam uita, atq; æthere caßis
S urripit, & caſtris rurſum clàm immittit apertis.
E rgo iterum gemini captiui prælia inibant.
M iſcebantq́; manus animoſi, atq; arma ferebant.
H aud ſecus (ut perhibent) cùm Colchis nacta cadauer,
A ut uirgo Maßylla recens, cantuq́; triformem
S æpe ciens Hecaten, ac magni numina Ditis,
F alſam animam inſinuat membris, aurasq́; loquaces;
C ontinuò erigitur corpus, loquiturq́;, uidetq́;,
E t uiuos inter fruitur cœleſtibus auris.
N on tulit indignum facinus Iunonia proles,

M ulciber(ille dolum ſolus deprendit)& ore
I nclamat,Phœbumq; monet.Thrax palluit heros
D eprenſus,Phœbo exarſit dolor oßibus ingens.
T um Marti pater omnipotens iratus,iniqua
P ræſidia abduci,atq; indebita corpora bello
P rotinus è caſtris iubet,atq; retexere falſos
H inc atq; inde ictus,& cuncta in priſtina reddit.
I amq; duces furijs ambo maioribus inſtant,
R eginasq; ambas conuerſa per agmina mittunt.
C æde madent illæ,toto æquore fata ferentes.
C onſidunt tandem obuerſæ,regesq; tuentur
Q uæq; ſuum.ecce autem bellatrix agminis albi
A tergo ferro inuaſit,ſtrauitq; nigrantem
I gnaram:uerùm ipſa etiam cadit icta ſagitta
A h miſera,& ſpolijs haud longum exultat opimis.
C onuertêre oculos ambæ hinc atq; inde cohortes,
A tq; acies lachrymis & fœmineo ululatu
A mbas incubuiſſe putes,dum funera ducunt.
T um reges mœſtos ipſa ad prætoria denſi
A gglomerant ſeſe circùm, timor omnibus idem
I ncumbit,par tempeſtas,par hauſit utroſq;
D iluuium populos,& ſunt ſua uulnera cuiq;.
H aud prorſus tamen ambobus defecerat omne
R obur:opes reſtant,& adhuc intacta iuuentus,
T res pedites tibi Phœbe,ſagittifer alter,& ingens
B ellua turrito dorſo:totidemq; tibi Arcas

E xcepto Elephante, alta qui nuper in aula
P ace fruens cecidit poſitis inglorius armis,
E minus aligera percuſſus arundine pectus.
S ed dexter tibi reſtat eques, imperditus: hauſit
C ætera bellantum Mars impius agmina, belliq;
A lea, florentes & deſolauerat aulas.
A t Cyllenæo iuueni ſpes occidit omnis:
A eſtuat amiſſæ gentis memor, & ſuſpirat
H eroas magnos tot fato corpora functa.
N on tamen excedit pugna, fracta agmina bello
R elliquias tenues, immitis Apollinis aſtu
C autior, in pugnam mittit, poſt funera tanta
S i qua fata ſinant gentis ſarcire ruinas.
I t nigrum campis agmen, ſtat ubiq; morari,
F ortunamq́; omnem tentare, aditusq́; nocendi.
E xultat contrà non æquo prælia motu
C ynthius inuadens, facies indigna cohortum,
H eu facies miſeranda ducum: raro agmine aperta
C aſtra patent latè, uiduatæ & ciuibus aulæ.
M œrebant uacuis thalamis regnatòr uterq;,
I andudum exoſi ſine coniuge tædia lecti.
P rimus amor maneat quamuis immotus utriſq;,
S ors tamen ad noua coniugia, atq; nouos hymenæos
F lectit iniqua. igitur primùm rex agminis albi
R eginæ comites olim, fidasq́; miniſtras
R egali inuitat thalamo, quæ funera mœſtæ

P oſt fera bellatricis heræ tela irrita bello
I actabant acies inter,cuneoſq́; nigrantes
O ppetere amiſſæ dominæ pro cæde paratæ.
S ed prius explorare auſus ſedet,atq; uiriles
C unctarum ſpectare animos,ut digna cubile
I ntret:in hoſtiles ſedes,atq; ultima caſtra
H ortaturq́;,iubetq; ſupremam apprendere metam.
N ulli fas etenim regis ſperare cubile
(P acta uetant)niſi quæ per tela iuuecta,per hoſtes
T ranſactis ſpacijs cunctis impune ſuprema
A ttigerit prius aduerſi penetralia regis.
A rrexere animos famulæ,pariterq́; per hoſtes
L imitibus properant rectis:tamen ocyor antè it
T ertia,quam dextro ducebat ſemita cornu,
E xultatq́;,agitatq; animo connubia regis.
N am comites ſpe ſublapſa ceſſere uolentes.
I lla uolat cœptis immanibus,addidit alas
G loria præpetibus plantis,& plurima merces.
N ulla obſtat mora,nec facinus prohibere tyranno
C ura nigro eſt,nouaq́; ipſe etiam connubia tentat,
E t uacuis thalamis alias inducere nuptas.
E rgo iter alternæ accelerant,famulamq́; ſiniſtram
Q uarto limite agit,ſaltu ſed tardior uno
P arrhaſius iuuenis:iamq́; imperterrita uirgo
C andida,facta potens uoti,penetrauerat omnes
S edes,atq; alacris meta conſederat alta.

Tum

T um rector iubet afferri ſellamq́;,tiaramq́;,
E xtinctæ ornatus,nec non fulgentia ſceptra,
D ignaturq́; toro meritam,optatiſq́; hymenæis.
G audet cana cohors,inſultatq́; eminus atræ.
H aud lachrymas cohibet Maia ſatus, æthera uoce
I nceſſens,pictoſq́; à pectore rupit amictus.
N igranti famulæ tantùm gradus unus ad ipſam
R eſtabat metam ah miſeræ,ſed limite recto
T urritus fera fata Elephas impune minatur
I nſurgens,ſi ſupremam contingere ſedem
A udeat,& toto caſtra obſidet ultima tractu,
E t pauidam obſeruans extremis ſedibus arcet.
I htereà noua regali dignata uirago
C onnubio exultans,toto dat funera campo.
I llam tollit honos nouus,& fortuna tumentem.
F ulminis in morem ruit,atq; nigrantia ſæuit
C aſtra per,& ſedes,ac ſidera territat armis.
H orreſcunt faciem inuiſam nigra agmina crudæ
V irginis,atq; imæ exoptant telluris hiatus.
D iffugiunt trepidi uaſto irrumpente fragore,
H oſte,metuq́; omnes acti glomerantur in unum
A ulai in medio iuxta latera ardua regis.
H aud ſecus alta boues ſparſæ per paſcua quondam,
V t ſenſere lupum uenientem,protinus omnes
C onueniunt trepidæ,& fortem facto agmine taurum
D uctorem armenti implorant,ipſiq́; propinquant

Certatim

C ertatim inter ſe trudentes cornua rauco
M urmure:mugitu longè nemora alta reſultant.
A t regina furens trepidos toto agmine uictrix
I mpingens in terga,ipſiq; ante omnia regi
F ata parans,pugnas alta ad prætoria miſcet,
N unc ruit huc,nunc huc.tunc & niſi læua fuiſſet
M ens illi,poterat candentem inuadere ſedem
L imite in obliquum quarto, & concludere fauces.
V ltimus ille labor regi,gentiq; fuiſſet
N igranti,& fatis Arcas lugeret iniquis.
N empe erat hinc leti facilis uia in ilia regis,
N ec poterat quiſquàm ſe tantæ opponere cladi.
S enſit Atlantiades tacitus,dubioq; tremebant
C orda metu,accelerare hoſtem iubet improbus,ictum
N e uideat,uerbisq; rapit per inania mentem,
C aſtigatq; moras:adeon' iuuat uſq; morari,
N ec pudor eſt? quæ tanta animis ignauia? ſic nos
I ncrepitas ſemper cunctantes impiger ipſe?
S cilicet expectas dum nox certamina tollat?
H is actis,peditem imprudens dum captat Apollo
P ræterijt fortunam:alacer uocem extulit aſtris
L ætitia exiliens Cyllenius:inde periclo
R egem ipſum eripiens opponit Amazonis armis
H aud inuitum equitem, qui ſæuos arceat ictus.
T um ſecum meditans candenti letum Elephanti,
Q ui metà arcebat famulam,ne regis iniret

C onceſſos thalamos,curuato perculit arcu.
C oncidit,atq; ictu tellurem bellua uaſto
P ulſauit moriens,dum regi intentat Apollo
N equicquàm exitium:tum metam impune miniſtra
N igra tenet(nec Phœbus obeſt)iam regia coniux.
I amq́; alacres paribus certamina uiribus ambo
R urſum ineunt,nuptasq́; ferunt in bella ſecundas.
T um,quanquàm ambiguæ ſpes ſint,incertaq́; belli
A lea adhuc,tamen ac ſi palmæ certus,& omne
D iſcrimen poſitus ſit ſupra,gaudia ficto
O re puer Maiæ ſimulat,uerbisq́; ſuperbit
I mprobus inſultans,aſtus genus,& ſua creber
V ocibus extollens,albæ premit arma cohortis.
Q uem ſic deprenſa iuuenis Latonius arte
I ncrepitat:nondum extremam dubio ultima bello
I mpoſuit fortuna manum,& iam uoce ſuperbis.
P roinde mihi inſulta,& tumidis reple omnia uerbis.
C erta tuum annuerit tibi cùm uictoria Martem.
S ed iam nulla mora eſt,tua nunc,nunc irrita faxo
D icta manu:hæc fatus reginam hortatur in hoſtes.
C ontinuò exoritur magnum certamen,& ingens
H inc atq; hinc rabies,dum fixum uincere utriſq;.
A udentes in tela ruunt:ſtat multus ubiq;
T error,ubiq; pauor,mortisq́; ſimillima imago.
N ituntur cuncti aduerſi,ſeſeq; uiro uir
O btulit:inuigilant caſtris auertere peſtem

Quiſq;

Quiſq; ſuis, hoſtemq; fugant, hoſtiliaq; ipſi
C aſtra petunt, uariantq; uices, fortunaq; ludit
S pe cupidos, & corda moræ impatientia torquet.
F unera ſpargebat fuſcæ regina cohortis
P er medias animoſa acies. non æmula contrà
O ppoſuit ſeſe uirgo, ſed calle per hoſtes
S ecreto intereà regis tendebat ad alta
L imina: dein ſubitò captis cuſtodibus arcis
I rruit, atq; aditus irrumpens obſidet aulam,
I ntentatq; necem regi. tum nigra uirago,
P oſtquàm altis uidit canam in penetralibus hoſtem,
C æde madens ſtrages citò linquit, & imperfecta
F unera, & acta pedem retro exanimata repreſſit,
N ec timuit mediam ſe certæ opponere morti,
E t patriæ, & trepido properans ſuccurrere regi.
H îc aliud maius Phœbo, grauiusq; dolendum
O bijcitur. nam cornipedem Cyllenius atrum
H uc illuc agitans campo inſultabat aperto.
A rdet equus, ſaltuq; furit: nec deſtitit auſis,
D onec reginæ pariter, regiq; minatus
O ptatam tenuit ſedem, exitioq; futurus
A ut huic, aut illi nigrantibus obſtitit armis.
V t uidit, triſti turbatus pectore Apollo
I ngemuit, largusq; genis non defuit humor.
E t iam iam labi, atq; retro ſublapſa referri
S pes omnis, fluxæ uires, auerſa deûm mens.

Arcas

A rcas ſucceſſu exultans, ac munere diuûm
L ætus, ouansq; animum, uocemq; ad ſidera tollit,
E t tandem redijt uigor in præcordia uicto.
P rotinus incluſam feriens ſub tartara mittit
R eginam, & ſpolijs potitur non ſegnis opimis:
T antùm olli bellator equus cadit, ilia foſſus
V ltoris ferro regis: nondum tamen expes
P hœbus abit, ſed pugnat adhuc, atq; agminis albi
R elliquiæ pedites duo, & arcu inſignis eburno
M artis amor iuuenis nequicquam bella laceſſunt.
A udentes facit amiſſæ ſpes lapſa ſalutis.
S uccurruntq; duci labenti in funera. ſed non
T alibus auxilijs, nec defenſoribus iſtis
T empus eget, toto Maia ſatus æquore ſæuit.
I nſtat ui multa nigra uirgo, ſeptaq; regis
C ircuit, excidium intentans. hàc par furit, atq; hàc:
N ec requieuit enim, donec certamine iniquo
R elliquias gentis candentis, & ultima bello
A uxilia abſumpſit. medio rex æquore inermis
C onſtitit, amiſsis ſocijs: uelut æthere in alto
E xpulit ardentes flammas ubi lutea bigis
L uciferis aurora, tuus pulcherrimus ignis
L ucet adhuc Venus, & cœlo mox ultimus exit.
N ulla ſalus illi ſuperat, ſpes nulla ſalutis.
N on tamen excedit uictus, ſed claudere ſeſe
H oſtiles inter cuneos impune per enſes.

Actus

A ctus auet, donec nuſquàm ſpacia ulla ſuperſint
E ffugijs: nam ſi nemo illi fata minetur,
N ec ſuperet ſedes, quam impune capeſſere poßit,
N il tantorum operum impenſis foret omnibus actum,
S ed labor effuſus fruſtra, uireſq; fuiſſent,
N ec titulos quiſquàm, aut uictoris nomen haberet.
E rgo per uacuas ſedes, deſertaq; caſtra
N unc huc, rurſum illuc, incertos implicat orbes
D iffugiens, niger inſequitur rex æquore toto,
A tq; fugæ ſemper ſpaciumq;, abitumq; relinquit.
P òſt ubi ſupremo tendentem limite greſſum
V idit, reginam ſedes ſeruare ſecundas
I ußit, ab anguſtis ne ſe ille abducere poſſet
O rdinibus, tantumq; fugæ miſero ultima reſtat
L inea, tam ſeſe contrà niger æmulus infert
D ux gentis propiore gradu, ſedes tamen unà
A lterum ab alterius contactu ſummouet uſq;.
V t uerò contra exultantem uictus, & expes
C onſtitit inuitus, fortunam nacta uirago
E xtremam inſilijt ſedem, totoq; minatur
L imite, nec miſero reſtat locus amplius uſquàm.
T andem illum ſurgens uirgo crudelis in enſem
I mmolat, & finem impoſuit ſors aſpera pugnæ,
I ngenti ſuperûm plauſu, & clamore ſecundo.
V ictor Atlantiades exultat littore toto
I mprobus, & uicto inſultat, ridetq; dolentem.

Quem

Quem pater omnipotens ad ſe uocat, & dat habere
Felicem uirgam, qua puras euocet umbras
Pallenti Styge, ut infectum ſcelus eluit ignis:
Quáq; Erebo damnet ſontes, & carcere cæco,
Detq;, adimatq; oculis ſomnos, & funere in ipſo
Lumina Lethæo claudat perfuſa ſopore.
Mox uerò gratum ludum mortalibus ipſe
Oſtendit Deus, & morem certaminis huius
Italiæ primum docuit celebrare colonos.
Nanq; olim, ut perhibent, dilectam Scacchida, qua non
Inter Seriadas præſtantior altera Nymphas,
Compreßit ripa errantem, & nil tale putantem,
Dum paſcit niueos herboſa ad flumina olores.
Tum bicolorem illi buxum dedit, atque pudoris
Amißi precium uario ordine picturatam
Argentiq;, auriq; grauem tabulam addidit, uſumq;
Edocuit, Nymphæq; etiam nunc ſeruat honorem,
Et nomen ludus, celebrat quem maxima Roma
Extremæq; hominum diuerſa ad littora gentes.
Omnia quæ puero quondam mihi ferre ſolebant
Seriades, patrij canerem dum ad flumina Serij.

FINIS.

A MARCI

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENſis Hymni, cum nonnullis alijs.

DIVO AVGVSTINO CANONIcorum regularium inſtitutori, apud quos ipſe VIDA ſanctiſſime educatus eſt.

VT te Diue potens Libyæ nunc pectore toto
Accipio, patiorq́; libens, me numine quando
Afflaſti, uates olim diuûmq́; ſacerdos.
Nunc ipſos inter diuos ſtellantis Olympi
Templa tenens, audi, atq; tuas ne deſpice laudes,
Dum nos mortali facta immortalia uoce
Libamus, ſacrosq́; aris adolemus honores.
Huc omnis chorus, huc pariter iuuenesq́;, ſenesq́;
Ferte pedem, lætoq́; fauentes agmine adeſte.
Hæc eſt illa dies, penitus caligine merſis,
Quæ claram rebus lucem attulit, atq; nigrantem
Eloquio noctem inſigni, tenebrasq́; reſoluit.
Nam cui non notum quanta perculſa iacerent

O lim corda patrum formidine, queis pia cordi
R elligio? quem non Tyriæ telluris alumnus
T erruerat linguæ confiſus fallere doctæ?
C ui non audacis, cui non audita furentis
I n ſuperos, ſuperûmq; ipſum conuitia regem?
N on tulit omnipotens genitor miſeratus ab alto;
E t iuueni immiſit mentem, ſe pectore toto
D iffundens. ſubitò eſt oculis denſiſsima nubes
D iſcuſſa, & ratio manifeſta in luce refulſit.
Q uos ah tum gemitus, quæ tum ſuſpiria ab imo
P ectore iam culpam faſſus dedit? Haud mora uictus
E xuit hoſtileſq; animos, mentemq; benignam
A ccipit in ueros diuos, diuumq; parentem
I am melior, iam noſter, amans quos oderat antè.
P rotinus illa animi uis uiuida, & aurea lingua,
Q uæ modò cœlicolas toties exercita contra eſt,
I nuigilat ueterum pro relligione parentum.
I lle quidem in medijs hominum conuentibus ore
I ncipit effari immortalis gaudia uitæ
O ſtendens, altiq; acie penetralia cœli
M entis adit. ſed quæ nunc prima exordia ſumam?
N am modò naſcentis canit incunabula mundi,
Q uis rerum ſator immenſum per inane, quis autor
T errarum ualidis uinclis liberauerit orbem.
N unc docet obliquos Solis, Lunæq; meatus,
A ſtrorumq; uices, paſcentiaq; æthera dium

S idera inexhauſtis flammis, laticesq́; coactos
A ſtra ſuper, quæ dehinc liquidi ignis ſemina, quæ uis
T orqueat immenſi irrequieta uolumina Olympi.
A ddit cœlicolûm ſedesq́;, domosq́; quietas,
A gminaq́; alituum ſuperûm ter terna recenſet.
Quin etiam ulterius ſolertis lumina mentis
S uſtollit, figitq́; oculos in luce ſuprema.
Qua ratione animæ naſcentibus inſinuentur,
Quæ'ue animis natura, quis & uigor, omnia dictis
I lluſtrans. tum neſcio qua dulcedine mentem
C aptus, uitam aliam poſt ſecula ſera futuram,
A tq; alios populos, noua regna, noua arua, nouū æquor,
A eraq́; ſtellasq́; alias, renouandaq́; Lunæ
L umina, nec motu uoluendos ætheris orbes
P erpetuò canit: at tempus iam iam affore, cum Sol
A ureus, atque ſuos dediſcent ſydera curſus.
T um canit, ut multùm miſerans incommoda noſtra
V era Dei ſoboles cœlo diuinitus olim
D emiſſus Deus, intemeratæ uirginis aluum
I mplerit clauſus: mox ut mortalis in auras
P rodierit puer, utq́; patres eduxerit antris
M orte obita infernis, magna & ui ſtrauerit hoſtem
R egnatorem Erebi, ſpolijsq́; animoſus opimis
V ictor ouans rurſum aſtra petiuerit: addit & olim
A ffore, cùm terras iterum idem uiſet ab aula
S ider ea, ut uitas hominumq́; & crimina diſcat

Quæſitor,

Quæſitor, damnetq́; Erebo (miſerabile) ſontes,
A tq; pios cœli uocet alta ad ſydera manes.
N empe iterum uita functis, ac lumine caßis
P riſtina deberi ſua corpora cuiq; ferebat.
A tq; ideo contemnere opes, & gaudia uitæ
M ortalis lapſu ſubito peritura monebat,
I uſtitiamq;, animisq; deûm & uirtutis amorem
I nfundens, ueris purgabat pectora dictis.
C ontinuò in melius mores formauit, & artes
H umanas, legesq́; dedit, quas mille ſequuntur
N unc etiam gentes, obſeruabuntq́; minores,
D um circùm aſtriferi uoluetur machina mundi.
Q uid mirum, illius ſi Sol quacunq; recurrens
A ſpicit extremum Oceanum, citò dedita porrò
E xijt immenſum terrarum fama per orbem?
Q uis neſcit quantos etiam mox ille labores
P ertulerit ſacra pro re, pro regis amore
C œlicolûm, obijciens certis ſeſe uſq; periclis?
V t formidatos toties ſuperauerit hoſtes
F andi ope? ut auerſumq́; Deum mortalibus ægris
A ßidua ſupplex prece conciliauerit? utq;
E xcidium patriæ belli flagrantibus armis
I nconcuſſo animo tulerit, plebemq́;, patresq́;
S olatus. neq; enim quiſquam certauerit unquam
L audibus Auguſtine tuis. Tu maximus ille es,
N obis labentem qui uerbis reſtituis rem.

Templa tibi, tibi relligio non perdita debet.
Te nunquàm ullius fando uiolentia uicit.
Te nulla incautum ueri ſub imagine fugit
Pellacis hoſtis fallacia: ſoluere nodos
Tu bonus, atq; dolos uerborum aperire latentes.
Se tibi ſe ratio oſtendit, tibi ſæpe futura
Noſſe datum, & uera populis prædicere uoce.
Tu mulcere potens hominum uera pectora dictis
Exacuens, animosq; rudes formare colendo.
Nunc meritò cœlum mortali corpore functus
Incolis, æthereæq; plagæ iuga læta, tibi omnis
Aſtrorum chorus aſſurgit, tibi lucidus æthra
Siderea applaudit polus, altum nubila longè
Te nigra, te fugiunt nimbiq;, Auſtriq; madentes,
Terroresq;, metusq;, & inexorabile letum
Sub pedibus iacet: aëreis tibi carmina campis,
Perpetuasq; canunt laudes uatum chorus omnis,
Cœleſtum uatum chorus omnis, amœna per arua
Qui te incedentem medium comitantur ouantes,
Sublimemq; humeris attollunt, atq; beatos
Per cœli populos alacres arcana canentem
Magna ferunt, ſiſtuntq; ſupremi ante ora parentis.
Salue inter ſummos numen uenerabile Diuos,
Magne pater: facilis precibus nunc annue noſtris,
Dum tibi ſolennem de more nouamus honorem,
Et cœtum celebramus, adi hæc tibi ſacra ſecundo

T empla pede, & proprias tibi quas ereximus aras:
S eu Libyam patriæ captus telluris amore
N unc colis, atq; Hippona tuam: ſeu propter amœni
T icini ripas Inſubrum reſpicis urbes.
D a deinde auxilium pater: en nunc aſpice quantis
D egitur hoc æui in tenebris, uitaéq; periclis,
V t curæ noſtra aßiduæ præcordia carpant:
V tq; auri maleſuada fames, & dirus habendi
D ucat amor captos, ueræ & rationis egentes.
E ripe nos his ſancte malis: ſit neſcia uita
C ulpæq;, fraudisq;, & prorſus criminis expers.
S uffice dehinc animis uiſum, da tollere mentes
A d cœleſte iubar, fontemq; ad lucis, ut artus
E xuerimus ubi moribundos, tartara ſontes
I mpia non ſubeamus, & illætabile regnum.
H oc ſaltem pater, hoc prohibe, per ſi qua parentis
L ongæuæ eſt pietas, quæ te terraq;, mariq;
S ola, anus auſa ſequi per mille pericula quondam
F inibus exceßit Libycis, patriaq; relicta
L ittoris Auſonij ignotas penetrauit ad oras:
N oſtraq; nunc etiam tellus complectitur oſſa
I llius, & proprias Diuæ ſacrauimus aras.

DIVO STEPHANO MARTYRI, PRO
Io. Matthæo Gyberto.

DIIS alij laudes alijs, & carmina dicant,
Te te ego ſancte puer, qui poſt fera funera regis

 Cœlicolûm

Cœlicolûm inſignem meruiſti morte coronam
Primus,& effuſo tinxiſti ſaxa cruore,
Dum iuuenem immerita teſtaris cæde peremptum:
Te Stephane ipſe canam. tu,dum mihi uita manebit,
Muneribus ſemperq; meo celebrabere honore.
Non tua nequicquam Leo mi delubra tuenda
Crediderit pater,atq; tuæ præfecerit aræ.
Huc ades ô,ſeu felicis te regia cœli
Nunc habet,& ſuperûm ſemper iuuat ora tueri,
Seu iuuat interdum mortalia uiſere templa,
Et patrias Solymorum arces luſtrare,ubi quondam
Te perhibent ſeſe indigenæ uidiſſe per udas
Iordanis ripas prima ſub luce ſedentem,
Dum liquido ſolus ſacrum lauis amne cruorem.
Huc ades indignæ linquens loca conſcia cædis.
Hic tibi digna domus,melior(ne deſpice)ſedes.
Hanc patrio antiqui Ligures in littore molem
Ingentem poſuere,tibiq; hæc templa ſacrarunt.
Hic tibi ture calent,æternisq; ignibus aræ.
Hic patrio de more canunt tua maxima facta,
Alterniq; tuas iactant ad ſydera laudes.
Ipſe audis,tacitusq; lates,nec cerneris ulli,
Et tibi tranquillam demulcent gaudia mentem.
Huc olim quicunq; tuam miſer imploratum
Venit opem ſupplex,uoti reus uſq; receßit,
Donaq; ſeruati tibi ſoluunt debita nautæ.

Salue

S alue ſancte puer, cœli decus, haud tibi quiſquàm
C œlicolas inter diuos certarit honore.
T u proceres longè ante omnes, qui ſanguine fuſo
A nte diem ueræ pro relligionis amore
P roiecere animas meriti poſt funera cœlum,
I ncedis Tyrio chlamydem ſpectabilis oſtro,
P urpureamq́; aciem ducis per lucida Olympi
A tria: ductorem te cuncti ſponte ſequuntur,
E t tibi præcipuum non inuidet alter honorem.
N am quis non magno te afflatum numine quondam
P rotinus obſtupuit, mira atq; inſueta loquentem,
D um patrum intrepidus ſemper mandata faceßis,
Q uos olim comitesq́; uiæ, ſociosq́; laborum
B is ſenos numero ipſe omni delegerat Heros?
I lli etiam tua ſæpe adeò, tua maxima facta
M irati ſtupuere, ſacro dum numine plenus
I lla audesq́;, potesq́; puer, quæ ſcilicet æquè
P aucis poſſe datum eſt: cœlo diuinitus antè
N on ullus potuit tua contra tendere dicta,
D um canis inuictumq́; ducem ſine crimine morti
D emiſſum, regemq́; ipſum teſtaris Olympi.
F ortunate puer, tibi ſeſe regia cœli
O mnis, cœlicolûmq́; domus patefacta recluſit.
M ortali tibi fas ſuperûm uidiſſe parentem
I mmenſum, ingentem, qualis dijs cernitur unis,
E t quantus rutilans flammis, radijsq́; coruſcus.

Ecce autem inuidiæ ſtimulis exercita iniquis,
Effera te inſurgit ſubitò Solyma omnis in unum.
Saxa fremitq́;, rapitq́; ſimul commota iuuentus,
Præcipitemq́; agitant, atq; extra mœnia pellunt
Inſontem, & meritis non præmia digna ferentem.
Hinc atq; inde ſonat circùm caua ſaxeus imber
Tempora, & inſcribunt ſacram fera marmora frontem.
Ipſæ te rupes, ipſa & te flumina mœſta
Labentem uidere, animæq́; extrema trahentem.
Tunc & te Libani flerunt palmeta propinqui,
Eq́; ſacro aëreæ lachrymarunt uertice cedri.
Tu tamen attollens paſſas ad ſidera palmas,
Immotosq́; oculos, media ipſa in morte rogabas
Multa Deum regem, crudeli parceret hoſti,
Cùm ferus intereà non ille abſiſteret ictu,
Sed magis atq; magis ſtimulis agitatus iniquis
Sæuiret, donec lapidum ſub grandine dira
Efflaſti felicem animam, cœlumq́; petiſti:
Vnde hominum curas rides miſeratus inanes,
Supplicibusq́; faues, tua qui prece numina poſcunt.
Me nunc, qui nouus ingredior tua templa ſacerdos,
Et tibi ſacra fero puero puer, aſpice præſens.
Da fraudis, ſcelerumq́; exortem ducere uitam,
Da contemnere opes, & uulgi gaudia honores,
Et caſto uſq; tuis operari pectore ſacris.

DIVAE

DIVAE MARGARITHAE VIRGINI.

Nunc te diua canam, quando tua templa ſacerdos
Ingredior, cuſtosq; tuæ nouus en dicor aræ.
Nympha decus cœli, quam latè fama ſequuta eſt
Per gentes ſæuum non expauiſſe Draconem
Squamigerũ, ingentem, & criſtis capita alta ferentem.
Non te ueſani ualuit uis ulla tyranni
Vertere, non diræ' ue minæ flexere, preces' ue,
Non ingens auri pondus, non munera opima.
Ille tuo ardebat nimium crudeliter igni,
Optabatq; tuos thalamos accenſus amore,
Quando tibi Armenias par forma inuenta per urbes
Nulla, licet multæ Armenias uiguere per urbes.
Mortales ſed enim tu non dignata Hymenæos,
Cœleſti face flagrabas, & Regis amore
Cœlicolũm, cui formam uni, mentemq́; ſacraras,
Pro quo etiam tantos uoluiſti ferre labores.
Hunc unum ſuſpirabas, hunc ſcilicet unum
Noctes atq; dies infixum mente gerebas.
Quin etiam uera pro relligione, pudoreq́;
Vltro læta dares gladio cùm colla ſecanda,
Hunc unum exiliens caput à ceruice uocabat.
Ille igitur tibi, conditio ut mortalis adempta eſt,
Pro uita moribunda, & pro ſpretis Hymenæis
Continuò dedit æthereas regnare per oras,

Felices

F elices pˆopuli degunt ubi morte carentes
A eternùm, paſcuntq́; optato lumina uultu
N uminis immenſi, ſuperûm quæ immenſa uoluptas.
H îc tibi celſa domus: molemq́;, & corporis artus,
H îc habitas exuta: tibi mortalia regna
S ub pedibus: tu cœliuagis immixta puellis
A ethera per, ſuperiq́; incedis ſidera Olympi,
N empe choros ſi quando uocat, feſtasq́; choreas
S iderei regina poli, ueniuntq́; uocatæ
M ille nurus, cinctæq́; olea felice puellæ.
S ecreti quà læta magis plaga lucida cœli,
I pſa uenis forma ante alias ſpectabilis omnes,
N ympha decus cœli ô pulcherrima Margarithe.
O mnis te ſequitur chorus, omnes lilia matres
C ana tibi ſternunt, tibi narciſſosq́; rubentes
S ub pedibus, capitiq́; addunt redolentia ſerta.
I pſa ſuas tibi partitur ſanctiſsima curas
A eterni regis genitrix, domina ætheris alti.
C ùm mortale genus cœli miſeratur ab arce,
A tq́; iras nati meditatur flectere iuſtas,
N os ambæ aſpicitis ſimul, arcetisq́; periclis,
N ec tua adorauit fruſtra unquàm numina quiſquàm.
T e matres facilem partus iam menſibus actis
I mplorant, mediaq́; uocant in morte iacentes:
I pſa faues Lucina, tuo ſe munere lætæ
I ncolumes teſtantur, adit tua protinus omnis

Hinc

Hinc delubra chorus matrum, & tibi ſacra quotannis
Dona ferunt, gnataſq́; docent, connubia nondum
Expertas, primis tua templa inuiſere ab annis,
Et uotis uenerari, & ſacras dicere laudes.
Salue cœlicolûm uirgo, decus innuptarum.
Huc ades, & quamuis alibi maioribus aris
Templa tibi fumant, cœloq́; minantia tecta,
Ne tamen ex longo addictam tibi ſperne Cremonam:
Sed quoties hanc tura tibi incendemus ad aram,
Læta ueni, & facilis dea noſtris annue uotis.
Aſpice ut Italiæ felicem hanc diuitis oram
Seruitio uſq; premant externi, ut finibus hoſtes
Nunc hi, nunc illi in noſtris æterna fatigent
Bella, nec Italia poſſunt decedere uicta.
Nos feßi rerum intereà uictoris iniqui
Præda ſumus, coram aſpicimus populatibus arma
Noſtra rapi, noſtros maculari cæde penates.
Pinguia iam ſqualent adductis arua iuuencis,
Vndiq; præcipiteſq́; fugam petiere coloni.
Ciuibus ô tandem lucem da cernere noſtris,
Et populis redeat uetus in præcordia uirtus.
Inter ſe ut poſitis ultro ciuilibus armis
Pacem agitent, unaq́; uelint occurrere peſti
Communi, atq; ferum diuellere uiribus hoſtem.

DIIS

DIIS COELITIBVS.

QVI cœli colitis domos
Dij poſt funera lucidas,
L audi ſi ſua præmia
S unt hîc pro benefactis:
H enrici accipite inclyta
R egis dona ter optimi.
M œrentem aſpicite, aureá
E ius pro pietatē.
H ic aras opibus quibus
V eſtras cunq; poteſt iuuat,
N ec ueſtrum decus impiger
S olis protegit armis.
L ingua dimicat acrius,
N ouis dum rationibus
D octus ſacrilegos premit
I n uos ore furentes.
Q uis unquam fuit, aut erit,
Q ui regi meritis tot huic,
T ot uirtutibus enitens
C omparaerier auſit?
H uic omnes igitur boni
Q uod optat date cœlites,
H unc (nam cætera ſuppetunt)
P role augete uirili.

Tantùm

T antùm ſit procul orbitas.
S it cui læta Britannia
P oſt hunc pareat ultimas
A d uſq; Oceani oras.

IOAN. MATTHAEO GYBERTO, ODE I.

M E me rura iuuant mea,
O ptatoq; diu perfruor ocio,
P er te quod peperi mihi,
G yberte ô animi ſola quies mei:
P ro quo mille adeam neces.
N unc æſtus uacuum glandifera iuuat
E uitare ſub ilice:
N unc audire Noti murmura garruli,
D enſas per nemorum comas,
H aud longè ſcatebris fontis ab algidi.
N ec me deſidiæ tamen,
A ut tu me argueris turpis inertiæ.
C anto nam modò carmina,
A d præſcripta modò me ſapientium
E mendans animum colo.
P rinceps te intereà detinet urbium
R oma, principibus uiris
G ratum, inter proceres nobilem honoribus.
S uſpiras tamen, & doles,
F ortunam cupiens perſimilem meæ,

Mecum

M ecum ut ſæpe negotia
  V rbana, ac uarias ſollicitudines
D eteſtaris, & angeris,
  F elicemq; uocas me ter, & amplius.
V t uerum fatear tibi,
  P ermutare negem: tu tamen hæc cape,
H æc ſolatia amiculi,
  S ortem æqua ut leuius mente feras tuam.
S unt mortalibus omnia
  D iuiſa ſtudia, ac munera diſparis
V itæ: ut quiſq; humeris ualet,
  D iuis cuiq; ſuum diſtribuentibus
A equo iudicio omnibus.
  N on foſſor ue ouium ue arbiter horridus
C lauum temperet urbium.
  N on, quem templa iuuant, curiá ue, aut forum,
M ulcet diuite mercium
  M utator pelagus Carpathium rate.
H is tu temporibus datus,
  E ſſes ut patriæ præſidium, ac bonis.
H as natura tibi dedit
  A rteis: hoc dederint dij ſtudium tibi.
T en dices miſerum rogo?
  N ec contentus eris ſorte tua dolens?
V rbs te magna Quiritium
  M irata eſt puerum, publica munera

T ractantem grauiter diu
 V ix nunc quarta tibi condita olympias,
R egum conſilijs tamen
 I andudum grauibus conſcius interes.
O mnes Italiæ angulos
 F eciſti meritis iam memores tui.
O mnis iam tibi Gallia,
 G ermanusq́; ferox funera nil pauens
D ebet: debet atrox Geta,
 D ebent Sauromatæq́;, & Morini ultimi,
D ebent inſtabiles Scythæ,
 E t tellus ubicunq; eſt habitabilis.
S ed nil eſt quoq;, ſi ſapis,
 Q uod noſtra hæc inhies uſq; adeo ocia.
I pſi quærimus in dies
 D octrina ſtudioq; hanc ſapientiam,
Q uam nec forſitan aſſequi
 V nquàm fata dabunt, aut labor irritus.
H uius tu nihil indiges.
 F ers tecum puer hanc matris ab ubere
R aro munere cœlitum,
 E xternaq; tibi nulla opus eſt ope.

LEONI X. PONT. MAX. ODE II.

E Cquis ô lætam Leo gratus urbem
Erigit rumor fera te parare

B arbaræ iamiam Latio imminenti
Funera gentis?
M acte qui tantos animos ſuperbus
C oncipis: magnis noua te triumphis
G loria inuitat, noua laurus, ô ter
M axime regum.
O diem illam, qua rediens in urbem
A rduis figes ſpolia ampla templis,
Q uem duces omnes ſacra Vaticani ad
L imina ducent.
A ntè deiecti capita alta reges
E fferi incedent: minor ibit ille,
Q ui modò deuicto oriente Romæ
D ira minatur.
O ubi hîc captas numerabis urbes,
E t ducum uita exuuias carentum,
O tuum quæ tunc meritò laceſſent
G audia pectus.
E rgo age arrectam Auſoniam, & paratos
P ublica Europæ uoca ad arma reges,
I amq; ſpumoſum uideam latere
C laßibus æquor.
H æc auent omnes Itali, exteriq;.
G eſtiunt cunctis animi: paratur
M artis ad præclara opera, & labores
P ulchra iuuentus.

I pſe ego, quamuis alia nitere
M ens erat lauro, ardeo nunc amore
M artis, armorumq; tui relinquunt
Phœbe calores.
N unc uocant artes aliæ: iuuet me
I am grauem ferri ſtrepitum, tubasq;
H orridas audire, iuuet ruenteis
C ernere turmas.
I am mihi denſum uideor per agmen
C aßide incluſus caput inſuetum,
F unera horrendum fera fulminanti
S pargere dextra.
N on ego pro te, laribusq;, & aris,
H orream extremos penetrare ad Afros?
N on ego Xanthum galea caua potare, nec Indum.
P ulueris multum, patiensq; ſolis
I bo quò Bellona uocabit, & Mars,
H oſtium irrumpens cuneos ahena
Luce coruſcus.
E t mihi pectus, mihi ſanguis, & uis
V iuida eſt, præſens animus: trementi
B arbari tellure cadent mea ſub
C uſpide reges.
A nte me haud alter uacuus timoris
A udeat muros ſuperare capti

Oppidi, nemo prior obſtinatas
    Rumpere in arces,
Forſan & ueſtros aliquis triumphos
Dum canet uates Aſiam, Africamq́;
Cedere, & uictum iuga ueſtra ferre
    Protinus orbem:
Me quoq; heroas memorabit inter
Maximos: noſcent animæ in periclis
Prodigum, expertemq́; metus futura
    Secula Vidam.

IO. MATTHAEO GYBERTO, ODE III.

Hoc eſt olorum, dulcius ut canant
Gyberte ſemper, quos ſenium premit:
  Illisq́; ſolis eſt ſenectus
  Vſq; adeò potior iuuenta.
Non id ſacratis uatibus accidit,
  Placere cantu Muſa quibus dedit.
  His obſtat uq;ſ obliuioſa
  Conſilijs melior ſenectus.
Vbi ligatus ſanguis hebet gelu,
  Languentq; uires, mentem aliæ ilico
  Curæ fatigant, ſuntq́; ſemper
  Poſtera deteriora primis.
Natura rebus, cuiq; ſuum, dedit
  Tempus, quod ultra non bene progredi eſt.

Non

Non ſemper idem floret annus,
Aut folijs ſyluæ uireſcunt.
Lætis nitorem triſtis hyems agris
Aufert procellis, atq; gelu potens.
Nec ſe recognoſcit ſepulta, &
Sub niuibus ſtupet alma tellus.
Quid? qui ruenti non ſemel obſtitit
Hoſti, ut trementem deſtituit uigor,
Sedet ſacramento ſolutus,
Et pueris ſua facta narrat.
Tu me tamen uis uerſibus immori
Aeuo reclamante, & iuueni aptius
Subire diſcrimen, meamq́;
Sollicitans hyemem fatigas.
Nec coge, ſi quà fortè niteſcimus,
Luci priori inſpergere nubila:
Iam fas Camœnis abdicato
Sit mihi ponere plectra, & artem.
Vos ô, quibus uis, & uigor integer,
Dum feruet intus laudis adhuc amor,
Perſtate, certatimq́; læti
Vela date egregio labori.
Mollem ſenectam me deceat magis
Traducere intra Socraticam domum,
Dum cogito quæ ſit beatis
Poſt cineres animis uoluptas.

MARCI HIERONYMI VIDAE CREMONENſis Bucolica.

ECLOGA PRIMA. DAPHNIS.

LYCIDAS. AMYNTAS.

ABſentē Daphnim Lycidas, & pulcher Amyntas,
Paſtores ambo, pueri ambo, ad Thybridis undam
Flebant, & querulo mulcebāt flumina cantu.
Dicite uos Muſæ, & iuuenum memorate querelas,
Dicite: nam motas ipſas ad carmina cautes,
Et requieſſe ſuos perhibent uaga flumina curſus.
Incepit Lycidas: Lycidæ nam cedit Amyntas.
Has ô qui ſaltem uoces tibi uentus ad aures
Daphni ferat, noſtrum Daphni abſens noſce dolorem.
Nunc ſeu te immemorem noſtri, pecoriſq́; relicti
Oblitum patria arua iuuant, & paſcua tantùm
Thuſca tibi cordi Latij pro pinguibus agris,
Antiqui Latij, & pro flauo Tyberino
Dilecti ripas formoſas accolis Arni:
Seu tibi (quando urgent ſic Diuûm triſtia iuſſa)

S æpe animo occurrit quàm pinguia liqueris arua.
D umq; acrem fruſtra quærens lenire dolorem,
S ecretos lucos ſolus, ſecreta pererras
L ittora, ad hos cœli conuertis lumina tractus,
E t tacitus tecum dicis: mea gaudia tellus
I lla habet, illa meos longè plaga ſeruat amores.
D aphni tuos abitus noſtris in montibus urſi
I nformes gemuere: feræ luſtra alta tenentes
A uditæ aëreis in uerticibus ululaſſe.
H is paßim audiri læta olim carmina in oris,
C arminaq;, & dulces paſtorum ſemper amores.
N unc circùm ſilet omnis ager, nunc paſcua muta.
H æc ſubitò liquit tecum omnis rura uoluptas.
H îc aderas, aderant ſimul & fluuialia Nymphæ
N umina, Nympharumq; timor per littora Fauni.
H inc abes, hinc abſunt ſimul & fluuialia Nymphæ
N umina, Nympharumq; timor per littora Fauni.
F ormoſi hìc tecum montes, formoſaq; prata:
T e ſine deformes montes, deformia prata.
N on horti flores apibus, non ſidera rorem
S ufficiunt, gelidæ non linquunt arua pruinæ.
V ix paucas æger deſerto in littore Amyntas
D ucit oues, paucas deſerta in rupe capellas,
H orrentiq; rubo, & carice paſcit acuta.
A h puer infelix: cui tu dum paſcua chara
C ommendas, & oues fido, atq; armenta recedens,

E t triſtis,dilecte uale,uix inquis,Amynta,
N il potuit contrà præ largo reddere fletu.
I llum,ſingultus dum non compeſcere longos,
A ut lachrymas ualet,aprico de colle iuuencæ
F luminis immemores,& graminis admiratæ
I ndigno flentis pueri doluere dolore.
S ic Lycidas ſubitò,ſic deinde ſequutus Amyntas,
I lla luce & oues,fluuios,ac pabula læta
F ugêre,& ſaturis ipſi præſepibus ultro
A bſtinuere boues clauſi fœnilibus,& uos
T ardius ah miſeræ rediſtis monte capellæ.
V t fontes ſine aquis,uario ut ſine gramine prata,
V t ſine ſole dies,lunæ ut ſine lumine noctes,
H æc ita mœſta ſuo ſqualet ſine Daphnide tellus.
D aphni decus ruris,paſtorum Daphni uoluptas,
Q uæ modò ſurgebant tuguri tua culmina ad auras
T hybridis in ripa,nunc ſemiſtructa uidentur,
I pſa etiam abſentem dominum deſerta morari,
I llac præteriens ſubſiſtit ſæpe uiator,
S iue uiam carpit pedibus,ſeu puppe per undas,
E t ſecum admirans,quondam hæc felicia tecta,
F elices inquit horti,cùm Daphnis adeſſet:
N unc infelices horti,infelicia tecta.
P arcite cuſtodes pecoris,cohibete capellas,
O uos ô cohibete & oues,hœdosq́ue petulcos,
N e uites carpant immiti dente nouellas,

Quas

Quas poſuit modò diſcedens hinc ordine Daphnis,
E t dixit: tamen iſta mei monimenta manebunt.
C reſcetis uites, uobiſcum conſita creſcet
V lmus, & exilij noſtri numerabitis annos.
S ic ait, & dulci ſeſe diuellit ab ora
I nuitus, triſtisq́; : tamen ſubſiſtit, & hæret
H ic illic, colles & reſpiciebat amatos,
O ptabatq́; oculos in chara linquere terra.
P aſtores aderant, omnes de collibus illum
S pectabant mœſti procul, ac diſcedere flebant,
A t tu uiue memor ſaltem pulcherrime noſtri,
V iue tui memor ò Lycidæ pulcherrime Daphni.
F orſitan &, ſi quis cœlo Deus aſpicit alto
P aſtorum curas, noſtri miſerebitur olim
M itior, & caris reddet te protinus oris.
S ic pueri paribus ſe dum ſolantur auenis,
I llorum ſera Thybris ſub nocte querelas
M iratus flauum uitreis caput extulit antris,
E t uos ex imo gemuiſtis Naides amne.

ECLOGA II.

CORYDON.

Hoc mihi uos etiam Nymphæ concedite carmen
Seriades, ueſtris ueniens quod nuper ab oris
C antabat Corydon, grata dum texit in umbra
F iſcellam, amiſſi gregis immemor. ilicet illum

C antantem noſtri denſa cinxere corona
P aſtores admirati: Fauniq́; ſecuti,
E t uos uicinis Dryades properaſtis ab antris.
N am Satyrum bifores audentem inflare cicutas,
I pſum dum cantu uocat in certamina Phœbum,
N unc canit, & dempta uiuos cute detegit artus
C ernenti. ſparſæ rorabant ſanguine ſyluæ.
N arciſsi dein formoſi meditatur amorem.
A h puer infelix, quis te nouus error adegit?
A ut nihil eſt quod amas, & fallax ludit imago:
A ut tibi tute ignis, teq́; ardes neſcius ipſum.
T u tamen hanc tenero malè ſanus pectore curam
N octes atq; dies uerſas: tibi flamma medullis
A ltius inſedit, ſeq́; oſsibus implicat ignis.
P arcite fallaces puero iam parcite lymphæ.
I pſæ etiam parcunt Nymphæ, quas luſit amantes:
I pſi etiam parcunt iuuenes, quos torſit amantes,
D urus, communis Diuûm puer, atq; hominum fax.
I llum etiam monteſq́; feri, deſertaq́; latè
F leuerunt nemora, umbroſiſq́; in uallibus amnes,
D um iacet in ripis, nec fonte recedit amato,
E t moriens cura extremum tabeſcit inani.
H æc felix Corydon. dehinc addit Ariona cantu
I nſignem: reſonant omnes & Ariona ſaltus,
E t nemora, & montes, atq; umbroſæ conualles.
V os quoq; muſcoſi meminiſtis Arionis amnes.

Quæ

Quæ uos Nereides tenuit mora? nam properarunt
Aequoris excitum pecus omne, armentaq́; Protei,
Et curuam phocæ informes cinxere carinam,
Cùm nautæ inſidijs ſibi fata inſtantia cernens
Extremum caneret triſtis ſolatia leti:
Qualis Mæandri queritur moriturus ad undam
Canus olor, qualis rauci per ſtagna Cayſtri.
Vos tameo ô tandem traxerunt carmina Nymphæ
Nereides, tutam cùm per uada ſalſa ſecaret
Suppoſito delphine uiam, in patriamq́; rediret
Dulce etiam nunc fila mouens teſtudinis aureæ.
Quid caneret, niſi cæruleos per cærula Diuos?
Oceanum in primis, cuius ſanctiſsima ubiq;
Iura tremunt undæ, tumidiq́; ſub æquore fluctus,
A quo principium deducunt omnia paſsim
Flumina, ſub terram occulto labentia tractu,
Mox eadem longo redeunt exercita curſu.
Addit ut & cœlum, cœliq́; nitentia tecta
Contemnat, liquidasq́; domos præponat Olympo,
Detentus blandis amplexibus Amphitrites.
Intereà uitrea auricomus depaſcitur igni
Arua die, uitreo Sol nocte expectat in antro
Hoſpitis Oceani menſis exceptus amicis.
Intereà roſeis ſatura ad præſepia glaucæ
Sufficiunt & flumen equis, & pabula Nymphæ
Diuina, ambroſiamq́;, & Pæoniam panaceam.

Cætera dehinc etiam canit alti numina ponti,
Cum Nereo, Glaucoq; tridentiferum Neptunum.
Addit Nereidas centum, centum addit amores
Nereidum: toto reſponſant æquora ponto.
Huc ades ò Galatea, ades huc Piſæa Arethuſa,
Neriue Galatea, argentea Neptunine.
Reſtabat, nautam infandum quæ pœna ſecuta
Dicere, quos laqueos tulerit, quos perfidus ignes:
Pergebatq; canens Corydon, dum cuncta referret.
Sed non Sicanium, non ille oblitus Amyntam,
Omnes quem puerum paſtores protinus, omnes
Depereunt Nymphæ. Nympharum ſemper amores
Ille habet, ille ipſas urit ſæuo igne Napeas.
Huc ades ò formoſe puer. tibi carmina amantes
Grata canunt Muſæ, tibi magno captus amore
Ipſe ſuos numeros addit, ſua munera Apollo,
Eq; ſua uiridem texit tibi fronde coronam.
Hæc Corydon Tiberi nuper mirante canebat:
Cætera paſtores meminere ad flumina Melle.

ECLOGA III.

NICE.

Coniugis amiſsi ſinus pulcherrima Nice
Flebat, & in ſolis errabat montibus ægra,
Atq; homines fugiens mœſto ſolatia amori
Nulla dabat, luctu ſed cuncta implebat amaro,

Flens

Flens noctem, flens lucem: ipſi iam funera montes
Lugebant Dauali, Daualum omnia reſpondebant.
Intereà Nymphæ Damon correptus amore,
Vicina ut paucas ſeruabat rupe capellas,
Omnibus ah demens ſyluis errabat, & agris,
Atq; hæc nequicquam uacuas iactabat ad auras:
O quis te noſtris oculis pulcherrima uirgo
Obiecit Deus, & uiſam te protinus idem
Eripuit nobis, ſæuo ut conſumerer igni?
Siue dea es nemorum (certè dea) ſiue tibi alta
Vndarum dominæ parent maris æquora, & amnes:
Illa meo nunquàm facies de pectore abibit.
Illam uos etiam mecum diſcetis amare
Intonſi montes, uos umbriferæ conualles.
Siue greges inter captabo frigus, & auram,
Flumina ſeu propter ſalices in ualle putabo,
Aut agitans inſtabo aliud quodcunq;, tibi antè
Carmina pauca canam, & te pectore ſuſpirabo,
Toto unam te corde: prius dediſcet amare
Gramina ouis, nemora alta feræ, uaga flumina piſces,
Quàm tua de noſtris uellatur cura medullis.
Si nec erunt Fauni, ſi nec mihi Oreades ullæ,
Montibus, & ſolis dicam mea carmina ſyluis.
Ardebunt ſyluæ, montes ardebitis alti.
Quò fugis ah? Daualus non hæc poſt funera curat:
Siſte gradum, atq; oculis rurſum Dea reddere noſtris.

O tibi ſi tantùm hæ ſyluæ, ſi mollia prata
H æc placeant, libeatq; his mecum in uallibus eſſe:
O has felices ſyluas, felicia prata:
F ormoſas nimium ſyluas, formoſaq; prata,
F ormoſas ualles, ſed tu formoſior illis.
C oniugis hîc mecum dum carpent grata car pellæ
G ramina, facta canes ingentia, ut hoſtibus unus
O bſtiterit ſæpe, & proſtratas ceperit urbes:
V tq; duces uictos tot magnis ceperit auſis,
V na eademq; die, tecum omnia quæ modò montes
C antabant ipſi, Daualum omnia reſpondebant.
A lma ſuum hîc tecum non dedignetur Adonim
F lere Venus, tecumq; ſuas ſociare querelas.
I pſe autem intereà tecum proiectus in herba,
I nſignem calathum tibi iunco & uimine texam,
E t totum miris pergam uariare figuris.
P rimus erit labor hîc, primum hîc tamen argumentum,
C oniugis extincti funus, miſerabile funus:
D um queritur ſe non bello, non fortibus armis
O ppetere, at lento paulatim cedere morbo.
P allor erit gelido iuuenis morientis in ore,
E t ſenſim placida claudentur lumina morte.
A bdua aquas iuxta fundet mœſtiſſimus urna,
E t circunfuſæ tundent ſua pectora Nymphæ,
S pargentes ſtratis uiolam, mœſtumq; hyacinthum.
E xanimum circunſtabunt regesq;, ducesq;

Mœrentes

M œrentes, largoq; undabunt omnia fletu.
P arte alia heroum multis comitatibus addam
L ongum iter ingreſſam te, ſi quod numen eunti
C oniugis annueret chari producere fata.
Q uos non intereà Diuos in uota uocabis:
Q uas non muneribus cumulabis grandibus aras?
O mnes ſed fruſtra diuos in uota uocabis:
M uneribus fruſtra cumulabis grandibus aras.
I bis multa metu ſuſpenſa: è montibus altis
O ccurrent Dryades, & Oreades admiratæ.
N ympharumq; tibi paßim chorus omnis eunti
F loribus è uarijs, uiridiq; è fronde coronas
I ntexent, ſæui ſolatia uana doloris.
C ùm uerò extinctum Daualum ſæuißimus aures
N uncius implebit, uotis nihil omnibus actum,
P allentem heu ſubitò faciam, ingentiq; dolore
E xanimem labi: ſtabunt circum ilicet omnes
C ollapſam famulæ, gelidamq; à flumine lympham
R orabunt: gelida uix tu reuocabere lympha.
Q uos ah dein gemitus, quæ tum lamenta referrem,
S i poſſent gemitus iunco, aut lamenta referri?
C rudeles diuos, crudelia fata uocares,
C rudelem terram, quòd non ſponte hiſceret, & non
T e ſubito orantem miſerata hauriret hiatu.
H aud aliter tantum finiri poſſe dolorem,
H etruſci montes, teſtes uos omnia ſcitis.

O mnia uos mœſtæ lamenta audiſtis, & ipſi,
D um miſeret, celſis de uerticibus ululaſtis,
N am mihi cuncta ſenex puero prædixerat olim,
D um moriens teneros commendat Tityrus agnos:
S ic Damon, ſimul ibat: cum uidere uagantem,
A tq; hæc nequicquam ſera ſub nocte canentem
C armina, nimboſis ſtabulantes montibus urſi:
M ontibus & ſyluis, ac littoribus deſertis.
I lla autem prærupta legens, atq; inuia ſaxa
N unc hàc, nunc illac fugere indeprenſa, nec uſquàm
A pparere freti hyberna ſurdior unda.
I llam uos amnes, uos ô, genus amnibus unde,
S iſtite, correptamq; domum deducite Nymphæ.
S ola dies poterit tantum lenire dolorem.

EIVS-

EIVSDEM EPISTOLA AD IOANNEM Matthæum Gybertum.

Scilicet hæc etiam noſtrorum ſumma malorũ
Deſuerat Gyberte, mea ut tu ſola uoluptas
Eriperere mihi, longinquas miſſus in oras?
Saltem ego ſi tecum conſors, ſociusq; laborum
Veniſſem, non infelix mihi, dijsq; uiderer
Inuiſus penitus. tibi ſi non utilis eſſem
Conſilijs, quando ante alios te maxima Pallas
Edocuit, mentemq; aſpirat Iuppiter altam:
Attamen hæſiſſem lateri fidiſſimus unus
Vſque tuo, quaſcunq; oras tecum ire paratus.
Ipſe ego prima uiæ tentare pericula poſſem,
Perq; niues altas ueſtigia figere primus,
Quæ tutò mox tu quires ſeruare ſequendo.
I tamen, & magnis de rebus comminus altos
Pro patria intrepidè reges affare, decusq;
Tutare Italiæ, libertatemq; tuorum,
Teq; adeò egregijs clarum fer ad æthera factis.
Intereà ſolis agitans in montibus æuum
Infelix ægrum Muſis ſolabor amorem,
Si te abſente tamen uenient ad carmina Muſæ,

N ec mihi longè abijt tecum irreuocatus Apollo.
N empe canam ſemper Medycum facta tuorum
P ræclarè decora alta domus, qua ſoſpite nunquam
I taliam amiſſam, libertatemq; fatebor,
F ata licet ſemper cœptis ingentibus obſtent.
A tq; ideo Leo mortales modò liquerit auras,
E reptus medijs (ſic dij uoluere) triumphis.
I nuidit libertatem ſors læua ruenti
I taliæ, inuidit partum decus. omnis in illo
S pes penè extincta, & moriens ſecum omnia uertit.
T u tamen intereà tanto Gyberte dolori,
T am iuſto parce ô gemitu, & mortalia tecum
V erſa animo, cautusq; uiæ te crede periclis,
N ec tibi tam uilis uitæ ſit facta cupido.
F orſitan & ſiqua eſt benefactis gratia, & uſquam
P ræmia ſunt laudi ſua, reges aduena amicos
I nuenies, tua magna quibus notiſſima uirtus.
N e tamen ô dulcem Auſoniam regionibus ullis
P oſthabeas, caram ne'ue obliuiſcere Romam.
R umpe moras omneis, & charis reddere amicis.
I pſe tuum expectans reditum his in montibus aras
M uneribus cumulo magnis, Nymphasq; precatus
O mnibus intacto uoueo de flore coronas.
O illum mihi ſi concedant cernere amica
A ſtra diem, cum tu extremis mihi redditus oris
Narrabis moresq; hominum, diuerſa locorumq;

Ingenia,

I ngenia,atq; exhauſta uiæ quæcunq; pericla.
S i uerò ante tuos reditus me corpore fata
E xoluent iſto,fert ut præſaga mihi mens,
D um deſiderio, magnoq; abſentis amore
T abeſcens longum nequeo perferre dolorem:
T ecum erit hæc anima,& paßim te amica ſequetur
P erq; niues altas,perq; aſpera frigora Rheni.
S ic ſaltem tua me tunc cernere facta iuuabit.
T u demum rediens noſtrum ſi fortè ſepulchrum
A ſpicies,præter penitus non immemor ibis.
N on lachrymas(neq; enim tanti mea funera)poſco.
M i ſat erit,tacito tecum ſi pectore dices:
E t noſtri non eſt expers hic puluis amoris.
T um mihi terra leuis, placida tum in morte quieſcam.

F I N I S.

IN SCACCHORVM LVDVM

INDEX.

A

AEthiopes ſole peruſti 347. in AEthiopiam ad Oceani nuptias profectus Iupiter 345
Amazon 354.358.359
Apollo & Mercurius ſcacchorum ludo ſe accingunt 351
Apollo Cynthius 361
Apollo intonſus 351
& 365
Delius eod.
Apollo Latonius 365
Areiphili 346.349.367
audentes facit deſperatio 367

B

Bellis mortalium diuerſos etiam ſuperos fauere 351

C

Caduceꝰ uictoriæ p̃miũ à Ioue Mercurio datus 369

D

Deſperatio audentes facit 367

E

Elephanti ſcacchici 347.349.353
elephanti interitus 365
equites ſcacchici 347.349.350.352.353
Erebus 369

H

Hecate triformis 359

M

Maia 351
Mars Mercurio fauet 359
Mars threiſcius 359.360

Maſſylla 359
Medea Colchis 359
Memnon 345.347
Mercurius Atlantis nepos 351
Arcas 353.355
Mercurius Atlantiades 364.368
Mercurius Cyllenæ⁹ 361
Cyllenius 364.366
Parrhaſius 362
Maia ſatus 363
Mercurius fur 354.356
Mercurius uincit 368
Mercurij gaudiũ ſimulantis aſtucia 364.365
Mercuriũ uictorem Iupiter caduceo donat
Mulciber 360 (369

N

Nereides 345

O

Oceani cum Tellure nuptiæ 345

P

Phaëton pro ſole 347
pedites ſcacchici 347.348
armigeri 352
pugnę dubię deſcriptio 357

R

Regina ſcacchica Amazon 354
reginæ nigræ priore cæſa ſucceſſio 365
reginę, priori occiſæ ſuccesſuræ leges 362
eiuſdem adhuc nouę ferocia 363.364
reginæ utriuſqꝫ interitus 360
candidæ ſecundę clades 367
nigræ uictoria 368
reginæ ſcacchicæ leges
reges & reginæ (349
ſcacchorum ludi 346
regis albi deſperatio & clades 367.368
regis ſcacchici leges 350

S

Sagittiferi ſcacchici 346.349
Scacchis nympha Mercurio compreſſa 369
Scacchis nympha, unde ſcaccho-

ſcacchorum ludo nomen 344.369
ſcacchorum ludi buxea ſimulachra, eorumq́; deſcriptio 344.345.346.&c.
ac ſingulorũ in acie collocatio ac officia. eod. & 347
ſcacchorum ludi deſcriptio 344. à nemine antea tentata eod.
ſcacchorum ludi leges 347.348
ſcacchorum ludi tabula qualis 345
ſcacchorũ ludũ primus mortales docuit Mercurius 369
Seriades 344
Serius. Seriades 369
Styx eod.
ſuperos quoq; diuerſe mortalium bellis fauere 351

T

Tellus Oceano nupta 345
tempeſtatis marinæ deſcriptio 357

V

Venus Erycina 355
Apollini fauet eod.
Veneris ſtella 367
Vergilij imitatio in Mercurij uirga deſcribenda 369
Vulcanus Apollini fauet 359.360
Vulcanus, Iunonia proles 359.360

FINIS.

IN HYMNOS, BV COLICA, ET RELI QVA INDEX.

A

ABdua 398
Adonis Veneri adamatus eod.
ἀδυνάτου formula 397
Afri 387
Amphitrite 395
Amyntas 390
eiuſdem de Daphni de querimonia 310
Apollinis & Marſyæ canendi certamen 394
Arethuſa Piſæa 396
Arionis citharœdi hiſtoria 394.395
Arnus fluuius 390
D. Auguſtinus Afer 371. 375
Hipponenſis 375
D. Auguſtini ad fidem Chriſtianam cõuerſio 371
D. Auguſtini fama qua re per totum orbem diſperſa 373
D. Auguſtini laudes 370.371.&c.
D. Auguſtini mater eũ perpetuo etiam anus ſecuta 375
D. Auguſtini ſcripta 371.372

B

BEllona 387

C

CArpathium mare 384
Cayſter fluuius 395
Corydon 393
Cremona D. Margarithæ dicata 381
cygnorum cantus. uide Olores

Da-

D

DAmonis amores 397
Daphnim deplorãt Lycidas & Amyntas 390.210
Daualus 397
Deum uidere D. Stephano adhuc mortali licuit 377
Dijs cœlitib. dictus hymnus 382
Dryades 394
& 399

E

EMeritus miles 389
Erebus 372.373

F

FAuni 394.397
Fauni, nympharum timor 391
flumina omnia ex Oceano oriri, in eundẽq; redire 395

G

GAlatea Nereis, ſiue Nerine 396
Germanorum ferocitas 385
Geta atrox eod.
Glaucus 396

H

HEnrici Britanniæ regis laus 382
Hippon D. Auguſtini patria 375
humanæ ſortis uarietas diuinitus inſtituta 384
hyacinthus mœſtus 398
hyems 389
hymnus D. Auguſtino dictus 370
D.Stephano 375
D.Margarithæ 379
Dijs cœlitibus 382

I

INdus fluuius 387
Inſubres 375

L

LEonis x.Pont.Max. obitus 402
Leoni de Turca triumphum prædicit 386
ad Leonẽ x.Pont.Max. ode 385.386
Libani palmeta 378
Lucina 380

Lycidas 390
eiuſdem de Daphni de q̃rela. eod. & inde

M

MAeander flu. 395
D. Margaritha decollata 379
D. Margaritha parturientium Lucina 380
D. Margarithæ apud Cremonenſes cultus 381
D. Margarithæ laudes 379
Maria Chriſti mater, cœli regina 380
maris numina 396
Marſyas à Phœbo excoriatus 394
Medycum laus 402
Melle fluuius 396
miles emeritus 389
Morini 385
Io. Matth. Gyberti laus 384. 385. 401
ad Io. Matth. Gybertũ ode 383. 388
epiſtola 401

N

NAiades 393
Napeæ 396
Narciſſi amor 394
Neptunine 396
Neptunus eod.
Nereus eod.
Nereides 395. 396
Nerine Galatea 396
Nice eod.
Nice Damoni adamata 397
nymphæ, fluuialia nomina 391

O

OCeani numen 395
olores ſenes dulci' canere 388
morituros etiam 395
oreades 397. 399

P

PAnacea pæonia 395
phocæ Protei armẽta eod.
Piſæa Arethuſa 396
poëtis cum cygnis non conuenire, ut ſenes dulcius canant 388
poſtera primis deterio-

ra 388
Protei armenta 395

R

Rhenus 403
Roma urbiũ princeps 383

S

Sauromatæ 385
Scythæ eod.
ſenectus obliuioſa 388
Seriades nymphæ 393
ſolis equorũ pabula 395
ſolis occaſus periphraſis 395
Solyma 378
ſortis humanæ uarietas diuinitus inſtituta 384
D.Stephanus primus martyr 376.377
D.Stephani apud Ligures templum 376
D.Stephani lapidati martyrium 378
D.Stephani laudes 375. 376
D.Stephano adhuc mortali, Deum uidere licuit 377

T

Tempus rebus quibusq; ſuum 388
Thybris 393
Ticinus 375
Tityrus 400
Tyberinus flauus 390

V

Vatibus cum cygnis non conuenire, ut ſenes dulcius canant 388
Vaticani limina 386
Hieron. Vida inter D. Auguſt.canonicos regulares educat⁹ 370
Hieron. Vida ſe quoq; Leoni in Turca debellando adfuturum pollicetur 387.388
Hieron. Vida D.Stephani aræ p̃fectus à Leone Pont. Max. 376
item D.Margaritę ſacerdos 379
Veneris Adonis 398
urſi 400

X

Xanthus flu. 387

FINIS.

INTER COLLIGENDVM *Indicem, erratula quædam offendimus, per operarũ forte incuriam (ut fit) commiſſa: leuia quidem illa, ſed quæ remorari tamen Lectorem alioqui parum naſutum, aut noſtris laboribus aliquãto forſan iniquiorem (quales interdum nimis improbos æſtimatores experimur) queãt. ea igitur hic ſubijcere uiſum eſt, ne hac quoq; in parte ſibi defuiſſe noſtram induſtriam, conqueri merito quiſquam poßit.*

Pagina 19. uerſu 5. Ad talos ueſtis. 24. 12. reuulſit. 40. 10. Attonitos ſocios. 41. 15. per membra quies. 65. 25. Corporis hæc noſtri eſt, hæc uera, &c. 66. 20. Plurima quãquam ille. & 22. Accuruus, ſocijs, &c. 82. 2. Illi ego ſum genitor. & 5. pro Traditus, melius fortaſſe legeris Traditur. & 20. compreſſi. 83. 12. abſiſte uereri. 98. 9. meaq; ultro in tecta profectam. 142. 17. Dum fugeret quondam. 159. 11. Soly mûm. 160. 5. forte legendum, Fando aliquid doceat. 162. 4. obuerſatur imago. 172. 5. Iamq; emenſa uiæ. 175. 1. Nõ ſyluis. & 4. cœli cui regia ſeruit, &c. 189. 8. reſonant plangoribus ædes. 194. 25. At uerò inter ſe, &c. 220. 13. in lumine. 226. 21. Quadrupedũ 246. 1. Carmina, crudeli cum: &c. 256. 3. Conſulat. 278. 18. ſeu quod cœli, &c. 294. 4. rationem. 300. 1. Miſcebis, ludesq;, &c. 304. 12. carmen. 314. 15. illudit paſſer. 315. 1. Quæq; time. 319. 9. ſuper alta. & 12. Pro fuit &, ſi quãdo, &c. 321. 14. demittent. 322. 5. at bom

bycibus

bycibus ipſis. & 8. tralucet in aluo. & 18. Iamq́ illæ antiquas, &c. 339. 6. Idem omni interitus generi. & 25. Thysbeia nudos. 343. 19. uario ſubtegmine. 360. 3. oſſibus ingens. 365. 10. Diſcrimen poſitum. 388. 19. His obſtat uſque obliuioſa. 396. 6. Nerine Galatea. 398. 6. grata capellæ.

FINIS.

BASILEAE, PER BALTHASAREM LASIVM & Thomam Platterum, Menſe Martio,

ANNO

M. D. XXXVII.

MINERVA.

TV NIHIL INVITA

DICES,

FACIES'VE